Ловни разкази

Земиздат

ЛОВНИ РАЗКАЗИ

Превод: Панайот Спиров, Мая Якимова, Воля Драгомирецкая, Атанас Георгиев, Вихра Гочева, Антоанета Йовчева, Валентин Русев, Снежана Берберова

chitanka.info

Издаването на книгата „Ловни разкази“ е резултат от сътрудничеството между братиславското издателство „Природа“ и софийското „Земиздат“. Тя е сборник от разкази на най-добрите майстори на перото от социалистическите страни в областта на ловната тематика. Техните творби са отражение на ново, съвременно виждане на лова като непосредствено общуване с природата, при което човекът, преди да бъде ловец, насочил пушка срещу животните, е природозащитник — гражданин в истинския смисъл на думата.

Книгата е адресирана към всички, които обичат природата и ловното четиво. Авторите увлекателно водят читателя сред достигащите небето канари на Стара планина и върховете на Югославия, сред равнините на Германската демократична република и низините на Унгария, в девствените гори и водите на Полша и Румъния, в тундрата и тайгата на Съветския съюз, в близките и въпреки това тайнствени дебри на Чехословакия, за да надникне към един свят, който за много хора все още е непознат.

БЪЛГАРСКИ РАЗКАЗИ

ЙОРДАН ЙОВКОВ
ЛОВ С ХРЪТКИ

Като навлязоха навътре в полето, ловците оставиха пътя, излязоха всички напред в една редица, на пет-шест крачки един от друг, и тръгнаха направо. До Василя ездеше Мавроди, един от Енчевите братя, ловците от Сърнено. Той държеше на въже две бели хрътки, които препускаха отстрани на коня му. По към края беше Марин слугата, а до него — един татарин, приятел на Мавроди, който също водеше две хрътки. Едната беше черна, на бели петна.

В тоя лов правило беше, че когато някоя от хрътките хванеше заяк, нататък с всички сили препускаха ловците и оня, който пръв стигнеше там и отървеше заяка изпод лапите на хрътката, той го вземаше, заякът беше негов. Ето защо, научени от друг път, щом се наредиха в една редица, конете разбраха, че ще има надпрепускане. Разпалиха се, силеха напред, гледаха се с пламнали очи, чакаха само да им се отпуснат юздите. Снегът като бяла мъгла хвърчеше изпод копитата им.

— Хей, Юсуп, готви се! — провикна се Мавроди. — И добре дръж въжето, пущай отведнаж!

Да се пуща отведнаж значеше да се пусне само единият край на въжето, което държеше ловецът. Тогава то се изхлузваше леко из халката от герданя на хрътката и тя, още от първия миг, можеше да се спусне след заяка.

— Малка работа е — обясняваше Мавроди, — а човек понякога се сбърква…

Но никакъв заяк не излизаше пред ловците. Мъртвило и тишина цареше наоколо. Някъде изпод снега сечернееше, като че покрита с глеч, лъскава замръзнала земя, някъде се виждаше суха трева, стегната между снега. Нямаше жива душа в това голо, замръзнало поле. Не прехвърквaше дори дребно птиче. А по снега имаше дири — на яребици, на зайци, на вълци.

— Хай да се не видеше макар! — викаше Мавроди. — Де са тия зайци? — После, като се обръщаше към страната, гдето беше Юсуп с

хрътките си, той му викаше: — Готов бъди, Юсуп! Дръж въжето добре! Пущай отведнаж!

На едно място десетина дропли, които досега не бяха забелязали — те са сивобели, като снега, — размахаха тежко крилата си и хвръкнаха. И пак се възцари предишното мъртвило.

— Хай да се не види макар! — говореше с дебелия си глас Мавроди. — Къде се дянаха тия зайци?

На една малка височина те се спряха. Откриваше се пред тях ново поле, също тъй равно, също тъй голо и мъртво. Трябваше да изменят посоката: примамваше ги едно място, гдето се тъмнееха гъсти гнезда от бурен. На такова място все трябва да има някой заяк. Обърнаха конете нататък, но Васил все още стои и гледа към противоположната страна: далеч, из снега, между черните буци пръст, нещо ходи, движи се някаква живина. Ловците се спряха.

— Вълк е! — каза Васил на Мавроди.

— Куче е!

— Не, вълк е. Виж му опашката. Ето, легна. Марине — каза Васил, — я иди да видиш какво е. Ний ще те почакаме.

Марин препусна нататък. Ловците видяха как той приближи животното, но то не стана. Марин го заобиколи отдалеч-отдалеч и пусна коня назад. Той махаше с ръка и викаше. Отначало нищо не се разбираше, но после ясно се чу: „Вълк! Вълк!“

В същото това време вълкът — нямаше никакво съмнение, че това наистина беше вълк — стана и без да покаже голям страх, без да бърза много, в лек тръс, започна да бяга. Ловците завикаха всички отведнаж, обърнаха конете и препуснаха нататък. Не трябваше да пущат хрътките, но в бързината и в залисията си ги пуснаха и за един миг четирите хрътки, като четири живи кълба, се хлъзнаха по снега, стигнаха вълка и в куп се завъртяха около него. Когато ловците наближиха, видяха как вълкът — беше голям стар вълк с възтъмна козина — притракна с челюстите си, изръмжа, като показа зъбите си и червените си венци, отвори си път и мина през кръга на хрътките. Една от тях — черната с бели петна — се превъртя на земята и заквича.

— Юсуп! Дръж хрътките! Дръж хрътките! — завика Мавроди. — Василе, не го оставяй, ще го гоним!

— Ще го гоним! — отвърна Васил и профуча на коня си напред.

С голяма мъка, като дойде на помощ и Марин, можаха да приберат хрътките. Вързаха ги и ги оставиха на татарина, а Мавроди и Марин обърнаха конете към вълка и застигнаха Василя. Все със същия, не особено бърз бяг, вълкът пресичаше в права посока полето и един само той се чернееше сред белината на снега. Започна се вече истинското преследване, както се прави по тоя край: от едната страна на вълка, на двеста-триста крачки назад, препускаше Васил, а от другата, на същата далечина — Мавроди. Марин застана в средата. Дебелата шия на вълка не му позволяваше да се обърне, затуй на всеки стотина крачки той се позавърташе, правеше един полукръг, спираше се и гледаше назад, към страната на Василя. След други сто крачки той правеше нов полукръг и поглеждаше към другата страна, към Мавроди. Тия завъртвания и спирания, както и тревогата, която се събуждаше у него, като виждаше упоритото постоянство на ловците, най-много уморяваха вълка. Все по-често и по-често той се завъртваше и гледаше назад, бегът му ставаше неравен, неспокоен, губеше сили. А ловците държаха едно: не го изпущаха от очи и спокойно, без да се блъскат, по най-правата посока, препускаха след него.

Отдавна бяха излезли от мерата на чифлика. Преминали бяха, без да срещнат човек, и мерата на Сърнено и навлизаха в мерата на второ село. Сега зайци изскачаха почти на всяка крачка. Отначало правеха един-два редки скока, по-бавно и с щръкнали нагоре уши, после туряха ушите си на гърба и бягаха колкото могат. На Мавроди му се искаше поне да извика, но очите му бяха във вълка.

Едно село, замрежено с мъгла от синкав дим, се показа от едната им страна. Вън по поляните, пръснали купчини сено по снега, овчарите хранеха овцете си. Като видяха навътре в полето вълка, преследван от ловци, завикаха, кучетата залаяха. Но всичко се свърши само с това, никой не се притече ни с дърво, ни с пушка. Дори един селянин, кой знай защо, се обърна и тичешката отиде към селото.

Вълкът беше изплезил дълъг език, но още се държеше, завъртваше се и поглеждаше назад. После пак бягаше. А наближаваше вече да се мръкне. Въздухът потъмняваше, ставаше по-студено. Към юг, под надвисналото тъмно небе, хвърчаха диви гъски и остро и плачливо грачеха. Ловците виждаха, че се мръква, но не мислеха да оставят вълка.

Сега и Васил, и Мавроди забелязаха, че Марин стана непредпазлив, дързък, често приближаваше вълка. Веднаж дори вълкът направи няколко скока и изтрака със зъбите си срещу него. Марин махаше с една сопа, намерена кой знай где.

— Марине, пази се! Марине, стой настрана! — викаха му ту Васил, ту Мавроди.

Познаваха добре местата — бяха в мерата на трето село. Слизаха към дола, гдето беше изворът, на който лятно време жените от цялата околност идеха да перат. Не твърде широката вада беше замръзнала, вълкът я премина бавно, без да бърза, лизна леда с езика си и се спря на другия бряг. Миг-два той стоя тъй, с провиснат език, задъхан, изгубил сили. Вече не се обръщаше и не поглеждаше идат ли ловците. Като че беше изгубил надежда да се спаси и му беше все едно какво ще стане. После пак тръгна.

По-буйно, с по-силни викове, ловците навалиха надолу след него. Конете им скоро затракаха по леда на замръзналата вада. Но ето че пред тях, на другата страна, се изпречи висок стръмен склон. И не само беше стръмен, а неравен, изкопан от големи ями, от които вадеха камъни, сега пълни със сняг.

Ловците се спряха, загледаха се ту наляво, ту надясно за път. Вълкът беше нагазил в пряспата на една яма — метне се, метне, отпусне се и остане тъй, отмалял, капнал от умора. Пак се метне, пак спре.

Васил и Мавроди скочиха от конете. По-леко и по-бързо от тях скочи Марин и хукна нагоре.

— Къде? Тук стой! Марине, тук стой! — извика му Васил.

— Вълка падна! Вълка падна! — повтаряше Марин, разтреперан, стиснал сопата.

— Стой тук! Дръж конете!

— Какво ще държа конете?…Вълка падна…

— Конете дръж, ти казвам! — изкряска му Васил.

Настръхнал, с потъмняло лице, Марин прехапа езика си, за да не каже нещо лошо, и хвана поводите на трите коня. Васил и Мавроди туриха ръка на кръста си и потърсиха револверите си.

Изведнаж зад тях се чу тропот. Като вихрушка, настрана от тях мина на голям кон някакъв селянин. Той беше се прилепил до гривата на коня, държеше напреки къса бяла тояга, краят на едно въже се

влачеше след него по снега. Селянинът спря, след като направи няколко крачки въз баиря, остави коня и се затича към ямата, гдето беше вълкът. Ловците го гледаха като изумени: видяха как се катери нагоре, как се изгуби на едно място, после пак се показа и се зачерня над снега. Пред него вълкът се раздвижи, метна со веднаж-дваж и спря. Селянинът като че падна и се захлюпи с лицето си към земята, към вълка. В здрача, който беше паднал, ловците вече не виждаха кое е вълк, кое е човек: виждаха едно голямо черно кълбо, което се валяше из снега.

Васил и Мавроди, с големи черногорски револвери в ръце, тичаха нагоре. Из ямата пред тях се изправи селянинът, издигна нещо голямо и като чувал го тръсна пред тях: беше вълкът. Овързан, омотан гъсто и стегнат с въже, в устата му, за да не може да хапе — тояга, и тя също тъй овързана с въжето. И краката му бяха вързани. Само дебелата му опашка беше се простряла върху снега и очите му светеха като стъкла.

Изненадани, учудени, Васил и Мавроди гледаха ту вълка, ту селянина.

— Бе ти… какво направи? — каза Мавроди. — Как можа? Как го улови?

— Няма да го уловя. Ще го гледам ли?

Той беше нисък, широкоплещест, с дебели бърни, с голяма глава. Прекара, както правят селяните, кога са уморени, пръст по челото си и изтърси потта си. После се усмихна и погледна вълка.

— Откъде доде ти? Кой си? Какъв си? — питаше го Мавроди.

— От Мусубей съм. Нали вий преди малко минахте край наше село. Аз като видях вълка, отърчах до дома и яхнах коня. Че какво… Додох да помагам…

Сега чак Мавроди и Васил си спомниха за оня селянин, който, като ги видя, обърна се и тичешката отиде към селото.

— Добре ни помогна ти — каза Мавроди, като се подсмиваше лукаво. — Ти да не си от Коджамихалевите?

Селянинът кимна с глава.

— Е сега?

— Сега — каза селянинът, все тъй усмихнат — ще си вземете вълка. Ваш да е… А вий ще ми додете таз вечер на гости. Къде ще ходите вече, мръкна се. Ей го селото де е, зад баиря. Близо е.

* * *

След малко, на една шейна, която случайно мина из пътя, натовариха вълка и тръгнаха към селото. Селянинът също се качи на шейната, като държеше коня си за повода. Ловците ездеха малко по-назад.

— Голям вълк, ей — говореше Мавроди; — Марине, ти казваше, че като си минал край него, не станал. Какво ще стане, то голямо нещо…

Марин, начумерен, сърдит, мълчеше.

— Ний гонихме вълка, а друг го хвана — каза Васил.

— Какво ще се чудим, че човека хвана вълка? — каза Мавроди. — Аз ги познавам тях, Коджамихалевите, родът им е такъв. Познавам дядо му на тоя момък, дядо Филчо. Той много не му придиряше, пиеше вода направо от олука. Останало малко вода от добитъка — наведе се и се напие. А доде иде на нивата, изядаше половин самун — уж си поотчупва все по малко. Та тоя дядо Филчо и той беше хванал един вълк, ама не тъй, а както го гонел с коня, навежда се, хваща го за ей тук, отзад за шията, и го издига; вълкът скача, бъхти се. А той с лявата ръка откача въжето от седлото и го омотава, омотава. И го хвърля на земята, както го хвърли и тоя юнак пред нас. Яки хора! — завърши Мавроди със завист в гласа си. — Вълкоборци!… Мечкадари!

Стъмни се. Шейната пред тях се тъмнееше сред белината на снега. Стана студено. Под копитата на конете снегът скърцаше.

ЕЛИН ПЕЛИН
НА СЪРНИ

I

Ловът е приятно удоволствие и понеже надеждите за успех всякога се виждат близки и възможни, човек от началото до края, когато може вече да каже „макар че нищо не ударих, разходката беше чудесна“, се намира в едно особено възбудено състояние, опиянен и героичен.

Духът на предисторическия прадед се вселява в тебе и упоява кръвта с мистичната сила на хищника, дава ловкост и пъргавина на мускулите, изостря слуха и обонянието, дава блясък и устрел на окото.

Когато се приготовляваш и когато отиваш на едър лов, това особено състояние достига своята върховна сила. На вълци, на глигани, на мечки. Не, не бойте се, всеки на такъв страшен лов не ходи. Аз падам малко в тяхното число — най-едрият лов за мене е сърните. Той също е свързан с опасности, защото трябва да ги търсиш в същото място, дето живеят и мечките.

Гористите гънки на Средна гора са едни от най-благодарните и най-леснодостъпните места за лов на сърни. Ние решихме да си опитаме щастието там и избрахме северните склонове на най-високия връх от тая верига — върха Богдан.

По пътя за Карлово, отдето щяхме да вземем за другари опитни ловци и познавачи на местата, спряхме по обичая на всички пътници там на хановете при село Махалата. Още при влизане моят другар радостно извика към една маса, на която обядваха няколко души селяни.

— А бе Генчо, ти ли си бе?

Един млад хубав момък, с чисто отворено лице, весело стана и се здрависа с него.

Като видя пушките и кучетата, той се оживи странно и нетърпеливо запита:

— На лов ли, на лов ли? Кога? Къде?… Ах, защо не съм свободен и аз да дойда.

Казахме му, че ще отидем в планината подир два дена.

— Тогава и аз ще дойда — извика той. — Непременно. Ще взема и турчина. Той има чудесно гонче. Тая вечер отивам в село и утре се връщам. Вие ще минете през Д. Оттам да вземете бай Иван. Без него лов да не правите.

Тъкмо тоя бе и нашият план. Генчо се радваше като дете. Пихме по чаша и си дадохме дума да се срещнем там, нейде при Чамката в планината. Бай Иван знае мястото.

На тръгване от хановете Генчо ни изпрати до файтона и още един път ни увери, че непременно ще дойде.

Безкрайното тракийско поле се ширеше свободно като море. Макар и покрусено от есента, то пак беше хубаво, пак изглеждаше младо и необозримите пространства от раззеленили се посеви го пълнеха с надежда за пролетта.

Насреща изпъкваше внезапна, страшна — и нека употребим изтъркания, но единствения характеристичен епитет за нея — величествената Стара планина с нейните най-страшни гиганти Юмрукчал и Амбарица. Над тях лежеше тежък сив облак.

От лявата страна, като дете, полегнало при майка си, се виждаше виолетовата верига на Средна гора, с чисто вечерно небе, чийто лазур блестеше в розова позлата.

Нашите очи спираха на Богдан, чието малко и плоско теме оттук се виждаше голо. Подир два дена ние сме там. Носете ме, криле на мисълта!

Файтонът върви бавно. Ние говорим малко и дълго, дълго мълчим.

II

В село Карловските бани, дето щяхме да престоим един-два дена, ни казаха, че околността е пълна с яребици.

Ловът на яребици е един от най-приятните. Птица голяма, има къде да се целиш, при това те винаги са на ято по десет, по двадесет, по тридесет, хвърчат накуп. Стреляй на посока, пак може да се случи да удариш нещо. При това месото на яребицата е вкусно, заслужава си трудът.

И на другия ден, рано сутринта (не толкова рано, към десет часа, но в ловджийския език това „рано сутринта“, „късно вечерта“ и други подобни изрази са естествени и свойствени) тръгнахме на яребици. Казаха ни една местност около Стрема, в едно пространство от обсечен ракитак било пълно с яребици и бекаси.

Качихме се на файтона и бързо-бързо се намерихме на мястото. Не беше валяло дъжд цели два месеца. Стрема беше бистра и плитка.

Кучетата се впуснаха из гъстия ракитак, оплетен в къпини, тръни и високи треви. И там почнаха да се вдигат едно след друго ту бекаси, ту ята яребици.

Яребиците прелитаха ту от едната, ту от другата страна на реката. Ние я прегазвахме обути и обущата ни се напълниха с вода.

Времето беше хубаво. Есенното слънце печеше силно, та никой не се боеше от студената Стрема. Кучетата бяха особено доволни, че имаше къде да се окъпят след силната умора.

Натоварени богато с лов, към обед ние се върнахме през засетите ниви. На всяка крачка ние и кучетата ни изкарвахме ята яребици, които не се плашеха много. Местните ловци не хабят патроните си по хвъркато. Те бият лов, като почнеш от заек нагоре. Затова цялото поле тук, по течението на Стрема, е пълно с яребици.

В многото си скитане по лов никога и никъде не бях виждал такова изобилие от тия птици.

Като гледах стръмния Балкан, намръщените висини, като чух вечерта страшните приказки за мечки и глигани, аз предложих на другарите си да свършим лова тук, като отидем и на другия ден на

яребици. Но той бе вече телефонирал на ловците в село Д. и Балканът го теглеше повече.

Решихме да продължим лова на яребици на връщане.

III

Пътят до село Д. върви по долината на Стрема, срещу течението на реката. Това е един малък ъгъл, затворен от гористата Средна гора и стръмните височини на Стара планина. В тоя малък ъгъл са се разигравали събитията, които Вазов ни описва в „Под игото“. Тук са живеели неговите оригинални герои и аз с любопитство се взирам към малките селца, които лежат като тъмни петна в полите на Балкана, към пътищата, които чертаят полето, и се мъча да си представя картините на тая светла епоха, да открия кътовете, дето е палил сърцата стихийният дух на Апостола. Семейството на чорбаджи Марко, тлаката в Алтъново, заптиетата, наивните каймаками, черноробите калугерки, Боримечката, кака Гинка — целият тоя живот, който е бликал тук, наново възкръсва пред мене и като гледам сивото настояще, помъртвелите пейзажи на тоя отдалечен и откъснат край, става ми тъжно.

Какво се е изменил сега животът! По пътя вече виждаш други, по-резки документи за новия дух на времето. Ето край пътя някакви развалини, обрасли в бурен, повит и къпини — мислиш някакви римски развалини. Обширна разрушена ограда, закелявели няколко овошки, едва личещи стени от здания.

Вечер е вече и в тъмното тия руини изпъкват като неприятна приказка. Файтонджията подкарва полека конете си и бавно, просто, ти разправя повестта на тоя погинал живот.

Това доскоро — допреди пет-шест години — е било цъфтящ чифлик, богат със стока, прочут с вътрешен разкош. Тук са идвали на лов министри и чужди дипломати. Тия поля, ниви и ливади, дето се простират надолу край реката, докъдето ти око види, са били на тоя чифлик. Но господарят умира и наследниците разделят всичко, разпокъсват на части и разпродават имота. И това опустошение отива дотам, че даже железата от гроба на господаря били продадени.

В село Д. стигнахме късно и дълго вървяхме по единствената безконечна улица, докато намерим къщата на бай Иван. Той ни посрещна зарадван. Бай Иван играе между тридесет и четиридесет

години, слаб, висок, любезен, разговорлив и интелигентен селянин. Макар и доста състоятелен и с голяма любов отдаден на грижи за настоящето и бъдещето на своята „частна собственост“, той пак се е писал в комунистите, защото времената били такива. Но за политика не му е приятно да приказваме, пък и ние не обичаме такива разговори.

На лов отиваме, нека за лов да приказваме. Ние — бедните пилчари от софийското поле, дето няма нищо друго освен врабчета — да мълчим. Думата имат бай Васил, прочут ловец, когото взехме ние от К., бай Иван и бай Генчо, който като чу, че сме пристигнали, дойде да се запознаем и да се научи в колко часа сутринта ще тръгнем.

Развързаха се чудни ловджийски разкази за планината, за сърните, за глиганите, а най-много за мечките. Всеки от тия хора бе убил най-малко по една мечка и разказваше историята полека, без възбуждение, като за някоя съвсем малка работа.

Аз слушах с почит и страх тия смели хора, както дете слуша страшните приказки на баба си, и мисълта ме носеше из вълшебните гори, де гонят елена и бият глигана.

И чудесното вино, което бай Иван беше отворил в наша чест, се лееше чашка по чашка, унисаше разказвачите и слушателите, разказите вървяха един след друг и истината и лъжата престанаха да враждуват и се преплитаха във фантастични вихрушки, които увличаха сладко.

IV

Рано на другия ден, още преди зори, бай Иван ни събуди да се стягаме. Той през нощта бе ходил до съседното село и бе довел два катъра и едно магаре, необходими спътници за планината. Двете прочути кучета Султан и Арап, за които снощи се изсипаха безчет похвали, клечаха пред стълбата и нервно гледаха как се товарят багажите и готвят пушките.

Селото беше се пробудило, когато дружината потегли по единствената улица на селото, дълга два километра, към планината. По чешмите с менци и стомни се трупаха жени и гледаха с любопитство. Пред едно кафене (тук кръчми няма) се бяха натрупали няколко души и гледаха две закачени мечи кожи, току-що одрани. Ловците, които бяха ги убили, разправяха историята. Три дена скитали из гората и видели осем мечки, от които убили само две.

Аз погледнах към гората. Тя лежеше тъмноморава по плещите на Средна гора и по грамадните и гънки плаваха леки мъгли. Небето бе повлечено от сиви облаци.

Възседнали на катърите, ние скоро напуснахме питомната земя и нагазихме дивата планина. Пътят се запровира през страшна дъбова гора и никъде почти нямаше да се види поне една полянка.

Султан и Арап вървяха на синджир. Ние — шест души ловци — бяхме с пушки. Бай Станчо, който беше аташиран към хайваните, носеше тежка брадва, закачена на ръката му.

Пътят криволичеше много, все покрай реката, все из доловете и затова възкачването не се усещаше. Само изрядко дохождаха някои стръмнини, които ни предаваха от баир на баир.

След два часа път стигнахме първата поляна, стръмна, тревиста и хлъзгава, от която се надничаше в тъмно и страшно ушелие от гора, бука до бука.

Бай Иван даде команда да спрем. След като закусихме добре с дванадесет пържени яребици, които носехме, и като пихме от хубавото вино на бай Иван, той ни поведе из тъмното ушелие, постави ни на пусия, даде ни наставления и изчезна с двете кучета.

V

Аз останах самичък в един дълбок дол, между високите стройни буки. Гората мълчеше. Леки мъгли се свиваха от върхищата и се спущаха надолу. Някакви ситни, едвам забележими птички бързо подскачаха от клон на клон и с тънък писък се обаждаха една след друга. В дола тихо бълбукаше малко поточе и едвам се виждаше под дебелия пласт от червена букова шума, която покриваше навсякъде земята.

Скоро през буките, като по жици, се донесе далечният и усилен лай на кучетата. Тоя лай ту глъхнеше, ту наново екваше и едно далечно ехо го повтаряше. После пак всичко се потаи. Гората млъкна и кучешкият лай не се повтори.

Някой предпазливо повика. Аз излязох по малката пътечка.

— Видя ли го? — попита развълнуван бай Станчо, който с брадва в ръка пасеше добичетата по-горе.

— Какво?

— Глиган! Зададе се отгоре като бивол. Тю да му се не види, защо не взех пушката! Не съм ловец, ама на такава сгода щях да го преметна.

Аз нищо не бях видял.

Скоро дойде и бай Иван. Той разправи, че кучетата открили сърни, но ги прогонили далеч.

— Да вървим — каза той, — те ще се върнат.

Натоварихме се отново и тръгнахме нагоре. Тук вече пътят стана стръмен и не можеше да се язди. Попадали от бурите, грамадни гниещи трупи на буки лежаха навред и често препречваха пътя. Бай Иван непрестанно викаше кучетата. Те не идваха. Най-после той ни остави и се изгуби из гората да ги търси.

На мръкнало стигнахме на местността свети Спас, северно от върха Богдан. Заваля ситен дъжд и гъсти мъгли се спуснаха ниско над гората. Установихме се в малката сграда-оброчище, дето по огъня, който бе кладен вътре, изглеждаше, че са нощували и други. Запушихме прозорците със суха папрат, разчистихме боклуците,

напостлахме пак суха папрат наоколо и накладохме буен огън. Добичетата се подслониха под малкия навес, а ние насядахме около огъня.

Скоро се чу силният глас на бай Иван и след него нервен кучешки лай. Ние пак наскачахме с пушките и навлязохме в гората. Лаят наближаваше, звънтеше близо, бързо и рязко, но скоро се отдалечи и съвсем изчезна.

Бай Иван дойде уморен и почна пак да се ядосва. Така и така повикал кучетата, защо ги пак пуснал? Сега кой знае къде ще отидат. Той вика, стреля, дюдюка, но напразно. Кучетата не дойдоха.

Стана студено. Тежка мъгла сгъсти нощния мрак, дъждът се усили и ние се прибрахме на почивка около буйния огън. От винцето на бай Иван беше останала непокътната цяла голяма бъклица и затова ядът на бай Иван скоро мина. Той се утеши, че кучетата ще се върнат и ще ни намерят, както много пъти са го правили, и до късно се разправяха чудните ловджийски истории.

Ние заспахме един по един около пламтящия огън.

През нощта излезе вятър. Гората зарева. Сякаш стомилионна тълпа викаше изпод земята.

Рано сутринта бай Иван стана.

— Брей, момчета, помнете ми думата — ще хванем сърна. Нощеска сънувах, че улових една кадъна за ръката.

Още не бяхме се приготвили за тръгване, от гората се понесе силен мъжки вик. Скоро на поляната изскочи Генчо от С., с когото се срещнахме на хановете в село Махалата. Той вчера цял ден ни търсил. Дошъл сам, защото другарят му бил болен. Генчо водеше и гонче.

Върнахме се по същия път. На избраното място бай Иван пак ни постави на пусия и пуснахме Генчовото куче. Тоя път аз стоях в един дълбок дол между два отвесни като стена хълма, които бяха толкова близо един до друг, че върховете на буките от единия и другия си подаваха ръце. Дълго и трудно слизах по хлъзгавата шума, докато стигна определената канара, на която трябваше да пазя. На нея не ми беше удобно, аз слязох под нея на друга, оттам на трета, докато се намерих в подножието на една мъхната, колосална пирамида от грамадни камъни. Тук бе тихо, хладно и страшно. Цареше тайнствено грозно мълчание. Казваха, че тук имало мечка. Заозъртах се плахо наоколо и проверих пушката дали е пълна с едри сачми. Погледнах зад

мен — под канарата зееше страшна тъмна дупка, а пред вратата й — чисто, прибрано, няма нито клонче, нито шумчица, сякаш някоя млада булка беше помела.

След това мястото, на което стоях, ми се видя неудобно и аз наново се покачих на върха на пирамидата.

Генчовото куче нищо не изкара. След един час бай Иван ни повика и ние, като натоварихме багажа си, бързо започнахме да се спущаме по дългия кривулист път към селото.

Наистина, не ударихме нищо, но направихме хубава разходка.

С тая утешителна мисъл ние оставихме на мира Средна гора и нейните кисели сърни.

ЧУДОМИР
НЕ Е КУЧЕ КАТО КУЧЕ

Седят около една маса в ловджийското кафене Ильо Пантата, Кекердекът и един търговец и си приказват:

— А, има, намират се ловни кучета в нашия град, стига пари да има човек. Десетина грифона, пет-шест понтера и още толкова сетера се намират, ама като кучето на ей тоя мушморок, дето стои насреща ни, няма по цялата земна територия. Само че е галфон и не го продава.

— Ама как тъй, таквозина: той ли е галфон, или кучето!

— Той бе, той! Какво ти куче! То е чистокръвно куче, екстра.

— Е, щом го не продава човекът, няма как! — мънка търговецът и сърба гръмогласно кафето си.

— А бе не го продава, ама хем е куц и невалиден, хем и слон не вижда вече от сто крачки, ама нà: нали му е корава бъклицата, държи го и не го продава!

Пантата, за когото се отнасяха тия топли и сърдечни думи, навел глава, чисти си цигарето със сламка от метлата и се прави на три и половина.

— Че защо тогава — обръща се пак търговецът, — като телесното ви здраве, таквозина?… Продайте го на мене! Ако пак някога ви прогледнат очите, впоследствие, значи, пак ще си купите.

Пантата извади сламката, наду цигарето като свирка, издуха го, прибра го в джоба и продума най-после:

— Свидно ми е, господине, мило ми е. Да отгледаш такава стока и когато е в младостта си, в силите си, да вземеш, че да я продадеш! То не е куче като куче ки! Нà, да ти каже и тоя хубостник, макар и да е свършил четвърти клас, не е ли по-умно от него. Не ми е за продан… Свидно ми е!

— Мило ти е, свидно ти е, а като се е зима задала, то ли ще ти улови брашно да ти донесе вкъщи, а? То ли ще ти докара дърва, диване? То ли ще ти плати полицата на банката? Кажи де! Не можеш да се засмееш от глад — куче ще ми храниш и на лов ще ми ходиш!

Пантата мига на парцали и нищо не дума.

— Кучето му е картина — продължава Кекердекът. — Като го видиш само, и ще речеш: английска порода! Каталог! Като го пуснеш на края на града и му речеш само: „Тѐ бре, тѐ, тѐ, тѐ!…“ — седни си под някоя круша и чакай да ти донесе заека само. Излети като стрела и там душне, тук душне, спре за момент, метне се в някой трънак и — хоп — гюдженът е в торбата! Няма да гърмиш, няма да търчиш. Каталог! Прескурант! Само там съм виждал такива кучета.

Ибрям — кафеджията — се приближи да прибере чашите от масата и добави:

— Бу кьопек — алтън гиби, чорбаджи! Барут гиби, валлах!…

Пуснаха му мухата на човека и се разделиха. Пантата пое надолу. Кекердекът — нагоре, а търговецът остана да се върти като слънчасал около кафенето. Пита, разпитва: всички сякаш са си плюли в устата и все едно приказват!

— Какво е кучето, що е, няма да приказвам — дума изтежко Коста Задгорецът, — само едно нещо ще реча: за такава стока колкото и пари да дадеш, все са малко. Това мога да ви кажа и повече нищо!

А Динко — фелдшерът, — дето по цял ден яде печени семки, си отръска панталоните и добави:

— Аз, адаш, двайсет години, откак съм ловец например, и толкова кучета съм виждал, ама като тази стока не ми е виждало окото. И в Австрия да идеш, и в Русия например — туйто!

Подсториха човека, подлудиха го и следобед, щом се зададе Пантата, дигнаха се всички и отидоха у тях да го видят. Извел го Пантата, разходил го из двора и от дума на дума вкопчали го на пазарлък. Дал му търговецът две хиляди, три му дал, а Пантата мята глава като спънат кон на слънце и не ще, та не ще!

— Не ми се продава бей! Разберете! Не ми се дава! Жената ми вземете, без пари ще ви я дам, ама кучето не давам!

Ругали го, карали му се, излязла цяла тестяна и жена му и почнала да го чумосва, най-после хванали го наздраво, сгъстили я и скъсили пазарлъка за 3600 лева без синджира.

Засмял се търговецът, почнал да вади и брои парите, а Пантата, забил глава, не го поглежда и все още нещо му е криво сякаш.

— Ха дее! Какво си клюмнал, гаче ли майка ти е умряла! Дигни си рошавата глава, стори го халал на човека и донеси нещо да ни почерпиш — вика Кекердекът.

— Да почерпя бе, брате, да почерпя, не ми е до това, ама как се замръква без куче бе!… Питате ли ме как се замръква? Не е куче като куче, да се прежали!

— Тъй се не приказва сега — смъмрал го фелдшерът. — Кога се продава нещо например, от сърце трябва да се дава. Тъй му е редът и тъй му прилича например.

А Пантата, клекнал на двора, прегърнал кучето като малко дете, милва го, гали го и аха, аха, да ревне да заплаче!

По едно време станал бързо и го повел към пътя.

— Къде се запъти бе, луданчо — извикал му Кекердекът, — ние тука работа ли сме дошли да вършим, или за смях на хората да ставаме?

— Не ме закачайте бе, братя! Ще се върна. Ей сега ще се върна. Аз си знам какво ми е на душата… Ще ида да се фотографирам с него за спомен и пак ще дойда. Не бойте се! Продадено е, зная. Думата ми е дума. Не ме закачайте! Аз си знам…

— Нека иде, нека — рекъл търговецът. — Мъчно му е на човека. Който е ловец, той знае. Аз на времето съм плакал три дни за едно куче.

Насядали на двора, донесла жената да ги почерпи, а търговецът хем седи, хем нещо го не сдържа.

— Може и да се пометне пък — дума, — а? Може да се откаже. Всичко се случва.

— Ааа! Пантата не е такъв човек! Не е такъв. Гаранция! Той на мазаното не плюе! Само едно ще ти кажа: щом го поемаш от ръцете му и му броиш парите, качвай се на колата и — дим да те няма! Останеш ли за утре тука, още по-мъчно ще му стане и тогава не отговарям. Тъй, пипнеш ли го — дим да те няма!

Тъкмо туй си приказвали, ето го той пристига, води го и право при търговеца.

— Заповядай — дума, — от сърце ти го давам сега. Нали ще имам поне една снимка от него, халал да ти е! Мъчно ми е малко, ама ще ми мине. Сиромах човек като мене да си гледа голотията.

Грабнал кучето търговецът, наброил му парите, сбогувал се набързо, впрегнал каруцата си и си заминал още същия час.

Щом си заминал, и Пантата хвърлил траура; че като събрал компанията вечерта на Петка Иванкин в кръчмата, че ядене, мила мале,

че пиене, че плюскане, че ръченици, че кючек — до съмнало!

Умири се махалата и стопаните си отдъхнаха от пустото му куче. Само̀ си отваряше чуждите кухни и по цели тенджери с манджи излапваше, червеи да го ядат! И хляба из подниците вадеше. Не оставяше яйце в полог да се задържи, суджук на върлина да изсъхне, а срещне ли дете на улицата с филия, грабне му я из ръцете и я глътне моментално. Пък ловът му — господ да те пази! Заекът бяга нагоре, то тича надолу, пъдпъдъците му се петлеят из краката, а то души де са оставили жътварите яденето. Три пъти е гърмяно и колко пъти ветеринарният се мъчи да го отрови, ама не е куче като куче — ни куршум го лови, ни отрова гълта, крастата проклета!…

ЕМИЛИЯН СТАНЕВ
НЕСПОЛУКА

1

Разсъмваше се и старият заек стана неспокоен.

Той не се доверяваше на очите си, понеже недовиждаше и неясните образи на предметите го плашеха. С приближаване на деня те сякаш се раздвижваха и се оказваха по-близо, отколкото той ги знаеше.

Обхванат от недоверие, заекът се отдалечи от бостанчето, където изравяше изпод снега кочани зеле.

Той направи няколко скока, изправи се на задните си крака и се ослуша.

От далечните селца, скрити в гънките на равнината, лаеха кучета и един след друг кукуригаха петли. Жълтеникавото небе, допреди озарено от пълната месечина, започна да посинява. Звездите гаснеха. Светлината на месеца потъмня. От неподвижната настръхнала гора не идеше нито един звук. Само в дола окованата от леда вода тихичко бълбукаше, сякаш хълцаше от болка.

Заекът се приближи към гората с големи скокове. Пръхкавият сняг глухо скърцаше. В мразовития въздух всеки звук се чуваше по-плътен, а всред околната тишина добиваше особена напрегнатост.

Заекът се спря до едни младочки да погризе кората им. От време на време душеше въздуха и наостряше уши.

Дрезгавината изчезваше. Снегът ставаше по-бял, небето — по-синьо. Ето че гората се показа, сякаш изплува, покрита със скреж, разкошна и тържествено неподвижна под студеното небе, дето сребристо мигаха няколко едри звезди. Бяла светлина изпълни въздуха.

Заекът се успокои. Бялата светлина го зарадва. Мразът щипеше муцунката му и за да се стопли, той се завтече край гората. Правеше големи скокове, спираше се внезапно и дълго оставаше неподвижен, цял обърнат на слух. После весело отскачаше встрани и отново се връщаше в дирята си. От парата на дъха му неговата муцуна се покри със сребристи игли, а лапичките му хванаха бучици лед.

Като се наигра, реши, че е време да се прибере. Трябваше да намери ново легло, защото денят обещаваше да бъде слънчев и топъл.

Заекът прекоси гърба на баира, където снегът беше изметен от вятъра, и се озова на южния му склон. Сега неговите скокове бяха още по-големи. Той изхвърляше като пружина гъвкавото си тяло, скачаше далеч с приближени крака и дирите му напомняха четири дупчици в снега, сбрани на купчинка. Те се губеха една от друга и само опитното око можеше да ги следва, защото заекът скачаше най-често там, дето снегът беше хванал кора. Най-после той избра място за лягане.

Това беше грамаден корен на стар габър, забил дебелите си пипала в сипея. Пороите бяха свлекли и подронили земята край него, та сега стърчеше грамада червена пръст. Снегът я бе навалял, но вътре, между косматите, осланени коренища, беше сухо и топло.

Заекът се ослуша и ловко скочи на голата земя. Мушна се под корена и като подрови, за да му бъде по-удобно и по-топло, легна по корема си. Мястото му хареса. Тук неговата козина се сливаше с червената глина и го правеше невидим.

Той не можеше да заспи изведнъж, макар че се стопли и много му се искаше да подремне. Пречеха му за това стотиците звуци, които беше слушал през нощта. Сега те отново се появяваха някъде в него като рояци смътни усещания, които го плашеха и държаха нащрек.

Той гледаше как небето се издига, а равнината долу се открива широка и млечносинкава. На изток хоризонтът се отдели с тънка, кървава жичка и денят се показа в малките седефени облачета. Над далечната планина се топяха розови пари. По плещите й пламна алена светлина, откри се гигантският й гръб, светнаха върховете й, загоря снегът по тях. Слънцето се показа и по заскрежената гора засвяткаха хиляди блясъци, сякаш тя беше посипана със стъклен прах.

Пред заека на снега се появи голямо алено петно, а едното му око се зачерви от зарите и заприлича на голям рубин. Студът сега беше по-силен, но заекът знаеше, че слънцето скоро ще го стопли. Като се намести по-добре, той започна да дреме. Ушите му долавяха тежкото грачене на гарвани, които прехвръкваха към селата. После дочу камбанен звън на няколко черкви долу, в равнината, унесе се и сладко заспа.

2

Тихо подсвиркване го събуди. В съня си той не можеше да разбере откъде иде то и зачака.

Слънцето беше се издигнало високо. Снегът блестеше. Скрежът капеше от клоните, а от сипея се издигаше пàра.

Наблизо не се чуваше никакъв шум. Заекът се успокои, ала от дола, където беше пасъл нощес, се разнесе рязък лай. След малко снегът заскърца. Някой идеше насам. Заекът се надигна и погледна към гората.

Оттам се показа увита в дрипава качулка глава, черно и сухо лице с увиснали мустаци. На поляната излезе дребничък селянин, отупа снега от краката си и покашля.

Сърцето на заека се разблъска от страх.

В дола пак кяфна кучето.

— Тè, тè, Лиса — каза селянинът и подсмръкна. Види се, беше му студено, защото криеше ръце в окъсаната си шубичка и смешно потреперваше.

По едно време той тръгна към сипея. Заекът не мръдна. Очите на човека му се видяха много страшни. Бяха жълти, в тях се показваха зли пламъчета, личеше някаква грижа и същевременно жестокост.

Изведнъж погледът им трепна и те светнаха с радостен и страстен блясък. Заекът разбра, че селянинът го видя, и като котка изскочи от корена.

След него нещо изщрака и се чу гръм. Криволичейки ловко между падините на сипея, заекът се понесе към стръмнината. Отдире селянинът свиреше и грозно викаше кучката. Заекът чу как тя хвана дирята му и радостно запищя. След малко лаят й стана равен и настойчив.

„Ах-ах-ах-ах!“ — сякаш въздишаше тя и високо се оплакваше от нещо.

От време на време заекът се спираше и слушаше. На два пъти я видя как тича по следите му и как пъха муцуната си в снега. Тя беше

стара и опитна. От нейния дрезгав и страстен лай личеше, че е решила да го гони до смърт.

Той се опита да я излъже в дола, като мина по заледения бряг, но тя не се поддаде, отправи се по истинската му следа и скоро го застигна. Отчаян от нейния застрашително приближаващ лай, заекът прехвърли стръмнината. Пред него лъсна безкрайна равнина. Тук-там се чернееха горички, засипани със сняг. Край шосето се издигаше някаква сграда, а по-нататък, между обвитите в студени пари върби, лъщеше окованата в лед река.

Тук снегът беше по-пръхкав и по-дълбок. Заекът затъваше. На места се виждаха само дългите му уши. Той достигна до един храсталак край шосето и се скри в него.

Една шейна се зададе откъм хана. В нея седяха селяни, облечени в кожуси. Види се, бяха посръбнали, та носовете и бузите им бяха червени. Те шибаха конете, от чиито муцуни излизаше пара, и викаха: „Ехей-й-й!“

Щом отминаха, заекът скочи на шосето, смеси следите си с тия на конете и се озова до хана. Човешки гласове го накараха да се върне и отново да поеме стръмнината.

Лаят на кучката стана рязък и хриплив. Като достигна шосето и изгуби следата, тя се разсърди и на два пъти излая сърдито. Киселата конска миризма удавяше тънкия мирис на заека. А освен това преди час беше минал и автомобил, тъй че заледеният и пожълтял сняг миришеше едновременно на бензин и на коне. Но тя беше опитна. Тръгна край пътя и вдигна високо черната си муцуна. Когато заешката миризма удари носа й, нейната страст се разпали, мършавото й тяло се заогъва като змия. Тя залая задавено, радостно запищя и стремително се понесе напред.

Заекът приближи стръмнината, видя старата си следа и влезе в нея. После се върна и тръгна срещу кучката. Беше изморен. Краката, му се намокриха и заледиха от снежната кора.

Като потича стотина метра назад, той се сви на топка, скочи в един голям трън и зачака.

Кучката пъшкаше отдолу и уморено лаеше. Тя мина край тръна с изплезен език, гризна малко сняг и дрезгаво закляфка. Заекът я видя отблизо. Едното й ухо беше наполовина бяло, другото лежеше

забърнато на тила й. Кръвясалите й очи бяха зли. Тя уж отмина, но внезапно се върна, зърна го в тръна и запищя:

„Тю-тю-тю! Тю-тю!“

И той хукна към гората. Тук-таме между дърветата блясваше на слънцето жълтеникавата му козина.

Пред него се изпречи каменист път. Той го хвана да тича по-бързо. Турил ушите си на гърба, носеше се като стрела.

Отведнъж забеляза нещо пред себе си. Искаше да се спре и да го разгледа, но в тоя миг силен гръм го накара да обезумее от страх. Нещо шибна лявото му око. Заекът отскочи и се спусна към дола.

Докато бягаше, предметите от едната му страна се губеха и за да не се блъсне в някое дърво, беше принуден да тича по-бавно. Така прекоси дола, скри дирите си във водата и се изкачи по стръмния му бряг. Тук, между изсъхналата ланшна папрат и тръни, той се примъкна и легна.

Раненото око го болеше. Кръв капеше по бузата му и на малки капчици се стичаше по сивата козина край врата му. Болката ставаше все по-силна и нетърпимо жестока. Тогава разбра, че е изгубен, и в здравото му око се изписа ужас. Лежеше и слушаше как селянинът насърчаваше кучката. Ето че тя се впусна по следите му и навали към дола, а нейният господар се защура по пътя.

— Хайде, Лиса, хайде пипни го! — викаше той и току махаше с пушката.

Кучката му отговаряше с лай:

„Тъй! Тъй! Тъй!“

Тя достигна дъното на дола, където кротко бълбукаше водата, и млъкна. Селянинът помисли, че е намерила заека мъртъв, и диво извика:

— Ха, да не си посмяла гиди, чумо недна! — И като луд се спусна към дола.

Заекът слушаше как се провира в гората и пращи. После Лиса отново се обади и селянинът изруга. Той слезе до водата и заобикаля наоколо. Носът на кучката свистеше. Търсеха загубената следа.

Дълго се въртяха двамата из дола.

Слънцето допря хоризонта. Теменужни сенки се стрелнаха в равнината и някъде отдалеч, дето градът се губеше в заснеженото поле,

се чуха шестте удара на градския часовник. Залезът бавно догоря. Равнината се забули в мъгла и всичко се смълча.

Капнала от умора, кучката легна и безпомощно погледна своя господар. Той все още ругаеше и се тюхкаше.

По едно време, като се убеди, че всички усилия са безполезни, той върза кучката и седна на един пън да си почине.

Само на няколко крачки в трънните лежеше заекът и гледаше как селянинът чатка с огнилото и как сладко запуши. Димът дразнеше кучката. Тя кихна. Нейният господар я помилва по главата и каза:

— Отиде си зайчето, Лиса, спаси си кожичката. И на него му се иска да си поживее. Не е лесна работа да се разделиш с животеца.

Лиса помаха опашка и погледна своя господар. Очите на селянина сега изразяваха някаква тежка грижа, сякаш мислеше за нещо много важно, което допреди беше забравил.

— Гладна ли си? — попита той. — Ех, ако искаше да ядеш, трябваше да го хванеш, чу ли, да го намериш! А сега, хайде вкъщи.

Той преметна пушката и поведе кучката. Двамата тръгнаха по брега на дола. Замръзналият сняг запращя под стъпките им.

Долът беше се изпълнил с мрак. И отново почерниха горите, мълчаливи и безнадеждни. Но ето че от изток пламна небето и големият месец изплува. Той се потърколи по хребета на баира глупешки засмян, като че искаше да каже:

„Ей ме и мене!“

Медночервената светлина лизна силуета на човека и обагри плещите му.

Той вървеше приведен и мълчалив, а след него като черна сянка се влачеше кучето.

Заекът го проследи с единственото си око, докато го изгуби в мрачината. После повдигна крачето си, прекара лапата по кървавата си буза и се отърси.

Пак беше дошла нощта, пак лумнаха пламъчета в равнината.

НИКОЛАЙ ХАЙТОВ
ШЕГАТА НА ПРОЛЕТТА

Тръгнахме от вечерта — той с двуцевката и патрондаша, аз — с раницата и две завита на „кравай“ одеяла. На Ибър спахме в една запусната говедарска колиба, по-право — аз, а той будуваше край огъня, за да не пропуснем оня час и половина преди зората, когато глухарите пеят в съседната борова гора и зашеметени от любов, стават плячка на ловците.

В два и половина той ме събуди, а в три, залостени зад една престаряла борика, зачакахме песента на глухарите; той — разтреперен от ловна страст, аз — от сутрешния хлад. Три часа: часът, в който започват да гаснат звездите. Невидими лъчи размиваха тъмнината между клоните на тъмнозелените борики, върховете им заличаха, откроиха се постепенно дърветата и гората престана да бъде нощната наежена гора. Уморени от дългата прегръдка с небето, баирите кротко се отпуснаха. Една въздишка на отмора долетя откъм Ибър и донесе миризмата на преспа, на трева изгнила, есенешна, миризма на старо, смесена с миризмата на зелено и тръпчиво.

Около три и половина звездите угаснаха. Останаха най-любопитните само, които искаха да видят на всяка цена какво ще стане с ловеца и глухаря. Дъх е затаила и гората — изглежда, че дърветата, свидетели на не една такава драма, подозряха нашите намерения.

Сред тази необикновена тишина изведнъж долетя особен звук, едно потракване, наподобяващо удари на сухи пръчки. Лицето на ловеца се изопна, очите му заискриха, той пролази напред и стиснал пушката в ръцете си, отправи поглед към бориката, която се мержелееше вляво. Понаведох се и забелязах една едра птица, ошарена великолепно, с криле отпуснати и шия проточена, как захласнато пееше.

Много е да се каже „песен“ на сухото потракване, което петелът издава, ако само то се чува, без глухарят да се вижда, но видите ли как целият той трепери като струна заедно с песента, странните за човека кухи звукове придобиват друга сила и звучене, превръщат се в призив

и нежност, в моление страстно и любов. Без да усеща нашето присъствие, петелът пееше, поспираше да си поеме дъх, а след това започваше отново със същия унес и със същата страст, при което перушината на главата му настръхваше, а очите му блажено се затваряха.

Призивът му не остана току-тъй, напразно. Дочу се плясък на криле и до великолепния мъжкар кацна сива пъргава кокошка. Глухарят бързо я приближи, погали я с крилото си, подмина я, върна се и я „брисна“ с другото си крило. Тя срамежливо се извърна, но той насочи главата си срещу нейната и започна ситно да пощипва всяка перушина по врата й, сякаш я сресваше.

Ловецът, който се беше премерил в глухаря, свали чифтето и захласнат в перипетиите на флирта, като че забрави за какво бяхме дошли до тази чука. Лицето му се беше размекнало, очите, разсветлени от възхищение, не мигаха. Но ето че красивата и вдъхновена игра изведнъж прекъсна: в един внезапен порив на съгласие мъжкарят и женската отлетяха и се шмугнаха в гъсталака.

Късно беше за ловеца да се прицелва и стреля. Спогледахме се развеселени и зачакахме друг глухар.

Зората беше зачервила хоризонта с един пурпур, нежен и необикновен, който странно наумяваше за огненочервения пурпур в перата на отлетелия глухар… Малки облачета в бухнали дантелени гащи се строяваха, за да дочакат своя слънчев господар. Дърветата се повдигаха на пръсти и се надпреварваха кое по-първо да посрещне изгрева. Скалите по Ибър — сънени и сиви — се бяха пробудили и зачервили. Дори в тях, тромавите и безстрастните, раждането на деня беше събудило едно мило и стеснително вълнение. В тая минута пиленце някакво се обади и с гласче тънко и неуверено подаде сигнал да се събудят всички птици. То зачурулика, а след него — всички — хор от различни гласове, в който нямаше нищо хорово. Нямаше една мелодия, защото всяко пиле пееше за себе си, по свои ноти, но понеже всички пееха за едно и също — за прослава на гората, за възхвала на зората, — песента им се сливаше в една-единствена.

От хралупата на съседната борика се подаде сънена бяла муцунка, провряха се мустаци и ние видяхме една катерица да примигва на виделината. Тя скочи след това до края на клона и започна да се мие. Орел един отхвърча, като че хвърлен от прашка, и започна да

кръжи на скалите. Кълвачът, строг и съсредоточен, както винаги, удари „телеграф“ до всичко живо да посреща изгрева.

Отговори му отсреща овчи хлопатар и поляната изведнъж побеля от овце. Вятърът полъхна и донесе аромат на цвят. Цвят в борова гора! Това пък откъде? Озърнах се и забелязах зад нас една глогина, накичена с бели нежни цветове — една невеста, засрамена сред строгите и сериозни сватове, която мамеше с аромата си бръмбари, мушици и пчели.

От гъсталака долетя звук на меко перпелене и тихо къткане, наподобяващо кикот. Глухарят бе започнал „сватбата“ и нямаше никакво намерение да се връща под дулото на чифтето. Спогледахме се с ловеца, станахме и започнахме да слизаме под смълчаните дървета към пътеката. Случи се тогава нещо, на което мъчно бих повярвал, ако друг ми го разкажеше: където и да се появявахме, гласовете на птиците пойни замълчаваха. Катерицата избяга презглава, кълвачът спря да бие „телеграфа“. Където и да минехме, всичко живо се стъписваше.

… Ловецът — ловец нали е — всичко разбра, сгъна страшната си пушка и я сложи в калъфа.

— Разбират, че минава злодей!

И пак продължихме надолу.

Слънцето внезапно се показа. Чак тогава се обади чучурката на Елова чешма и запелтечи припряно едно нескончаемо „браво“ и „благодаря“, „Браво на поета, браво на поета в ловеца!“ — запяха млъкналите птици. „Браво“! — подкрепи ги и кълвачът и гръмна цялата гора от „браво“ и „благодаря“.

ЙОРДАН РАДИЧКОВ
КАСТЕЛ

Ако читателят иска да произнася правилно думата кастел, то той ще трябва да постави ударението на последната сричка; човекът в нашия разказ се казва Пешко, а виното се казва кастел.

Ние, хората, сме много наивни, като смятаме, че всичките ни страсти водят началото си от пещерния човек, и особено силно подчертаваме това винаги щом стане дума за лов. Ако погледнем нашия Пешко, то ние тутакси ще се убедим, че той не само няма никаква връзка с пещерния човек, ами аз не зная дали изобщо е чувал през живота си неща за пещерни хора. Той бе дребен човек, с малка гръдна обиколка, на военната комисия даде нисък коефициент и отби службата си в трудовите войски. Беше кьосе с меки коси — почнали вече да оредяват на темето — с уши меки, характер също тъй мек, очи възсинкави. Жена му не се отличаваше с кой знае какви данни, беше възгрозна, но дебела — качество достатъчно, за да изпълва и удовлетворява Пешковите очи. Обичаше да ходи на лов — ако имаше двама ловци в полето, той винаги ставаше трети, прехвърлил през рамо една стара туловка, пълна със саморъчни обковки, ръждива като лисица, която при всеки изстрел изреваваше страховито и се скършваше сама на две половини, по причина на което другите ловци гледаха да са винаги по-далечко от Пешко, щото не се знаеше дали при някой изстрел туловката няма да се пръсне, разкъсвайки самоделните обковки на своя стопанин. Патроните си правеше сам, по джобовете му винаги се намираха барутни останки, смесени с тютюн, и кога свършваше цигарите си, събираше прахоляк от джобовете, свиваше дълга цигара, разпалваше я, меките му уши потъваха в гъст дим, а цигарата пращи, фучи и съска. Човек ще помисли, че ей сега ще експлодира в Пешковите уста; Пешко обаче никакво внимание не обръща на фученето, паф-паф, разпалва я, цигарата дими и святка, от време на време рече: прас! и изхвърли гъст пушек от себе си. Пешко се навежда напред, надниква през пушека и внимава дали отнякъде

внезапно няма да рипне заек. „Тия пусти зайци — викаше той — винаги ми изрипват внезапно!“

Рядко улучваше, но винаги се връщаше със заек, щото другите ловци му даваха. Макар и слаб ловец, той бе добре дошъл във всяка ловна дружина, носеше убития дивеч, палеше големи огньове, печеше месо върху жаравата, подпомогнат от Ойчи или от някого от Татаровите, поеше кучетата с вода, а ако ходеха на едър дивеч, той бе неизменният каруцар. Обичаше лова с гончета и щом пуснеха кучетата в гората, тъй много се въодушевяваше от лая им, че можеше заек да мине през краката му, без да го забележи. Нищо друго не радваше неговото ухо тъй силно, както смесеният хор на кучешките гласове в гората. Който е бил в гората на лов с кучета, знае какво е.

Боже, какъв писък, какъв рев, каква изненада се чува в началото, когато кучетата поемат от местността Аврамови ръкавици, превалят през оброчищата и старовремските лозя на Бибино лице, после кучетата се закрепят на пресните дири, па като вземат да се настройват, па гласовете почнат да се застигат един друг, изпреварват се, догонват се, ще си помислите, драги читателю, че сто ансамбъла на Филип Кутев са влезли в гората, и дум! дум! — отекват изстрелите, сякаш с тъпани се мъчат да въведат някакъв ред или да турят ритъм в кучешките гласове. Пешко стои в края на тънка пътека и с всичките си сетива попива екота на гората. Песовете летят сляпо и псуват на майка всичко живо в гората. Ох! ох! — стене някое старо куче, млади кучки пищят истеричаво, същински нестинарки, нагазили в жаравата на есенната бакърена шума, а веднъж Пешко слушаше как някакво старо куче през цялото време викаше из гората: „Ох, на дяда!“ и кога излезе на Пешковата пусия, човекът видя, че кучето е мокро като кокошка и че нищо не гони пред себе си. Кучето, щом видя ловеца, спря да вика: „Ох, на дяда!“ и го погледна глупаво и сконфузено… Който е бил в гората на лов с кучета, знае какво е! То е неописуемо!

А още по-неописуема работа са самите ловци… Но то трябва да се види, драги читателю, не трябва да се описва.

Мечтата на Пешко беше да убие глиган. Много пъти бе участвал в лова на едър дивеч, на два или три пъти бе видял отдалеко диви свине, но нямаше слука да му излезе диво прасе на изстрел. Ако се случеше да убият, Пешко си отскубваше малко четина, напъхваше я в джоба си и дълго по джобовете му се валяше свинска четина, но по

невнимание, като си свиваше цигари от останките по джобовете, изпушваше и четината. Когато удареха диво прасе, Пешко още при влизането в селото изгърмяваше с пушката във въздуха и тъй стегнато държеше юздите на конете, без да спира да ги обработва с камшика, че добичетата подлудяваха и цялата им кожена амуниция почваше да попуква застрашително. В единия ъгъл на Пешковата уста дими цигара, на едното рамо е прехвърлена почервенялата от ръжда и разкрасена със самоделни обковки туловка, каскетът, то се знае, че е обърнат назад с козирката, отзад в каруцата тъмнее като градоносен облак дивото прасе и очите на всички са обърнати към този градоносен облак и към застиналия прав в каруцата човек. На Пешко му е достатъчно, че кара в селото убитото прасе и всички са обърнати към него. Тълпа ловци, въоръжени до зъби, крачи зад каруцата, помежду ловците линкат уморени кучета, тънък прах догонва каруцата, но не може да го догони, а над всичко туй продължава да стърчи Пешко и да попоглежда със светли очи. И всичко е прекрасно и в най-висша степен забележително, ако не е този пуст въпрос, зададен на Пешко откъм някой двор: „Ти ли бе, Пешко, я гътна тая работа!“ Въпросът е дваж по-страшен, защото освен въпрос той съдържа в себе си най-различни оттенъци на изненада, ирония, пълно неверие, учудване, тънка селска подигравка и прочие.

Ех, мале ле, ще се случи някой ден и на Пешко да връхлети най-големият глиган на Мойсеево бранище и като попита пак някой: „Ти ли я глътна тая работа?“, Пешко няма и да погледне към подпитващия, щото цялата тълпа отподире му ще сочи към него и ловците един през друг ще обясняват на подпитващите: „Пешко бе! Пешко, значи, като го трясна в дола на Мойсеевото бранище, та в свирепата си агония съсипа половин декар сечина!“ На тия, дето подпитват, така ще им се откачат челюстите и ще увиснат от изумление, че сума време ще стоят покрай оградите с отворени уста. И Пешковица ще зяпне от изненада, кога види, че мъжът й възвива с каруцата, влиза право в тесния двор, каруцата пълна чак горе до ритлите със страшен четинест звяр, страшна зурла се подава от каруцата и още по-страшни глиги стърчат от зурлата. Нисък му бил коефициентът на Пешко, хайде де!

Тъй Пешко си прехвърляше през ума една подир друга картините и трябва да кажа тук, че доста сполучливо ги подреждаше. Влизаше с глигана в двора, оглеждаше от височината на каруцата победоносно

своята слисана, възгрозна, но дебела жена и дотук въображението му се изчерпваше. Много ли, дето си мечтаеше, та слука ли имаше, но един ден в споменатото Мойсеево бранище на него наистина налетя глиган.

Тоя ден в Мойсеевото бранище ловуваха дружините на три съседни селища, народ много се бе насъбрал, имаше хора и от Рабиша, една част отделиха за гоначи, другата част разпределиха по пусиите. Пешко се колебаеше дали да иде с гоначите или да застане и той на пусия, накрая реши да изпрати Ойчи, а той да остане на пусия и макар че мястото не беше много удобно, избра си все пак прикритие зад два цера и зачака. Дол, ниска сечина, трънак — ето това виждаше пред себе си. По-хубавите места, с открити просеки, ги заеха другите ловци. „Където ти е слуката, там!“ — рече си Пешко и зачака, заслушан във виковете на гоначите. По едно време на другия край на Мойсеевото бранище отекнаха два изстрела. Пешко си помисли, че пак на някой друг му излезе късметът, и в този миг чу шум откъм лявата си страна. Нищо не се виждаше в гъстака, но шумът все повече и повече се усилваше, летните ластари на сечината се заклатиха и пред човека изникна в цялата си дължина глиган с полегати, прилепнали уши. „Боже!“ — помисли си Пешко, а пушката тутакси изрева. „Боже!“, животното се блъсна в гъсталака, заплете се, падна, взе да квичи и да ломи крехката сечина. Най-близките ловци изоставиха пусиите си, хукнаха към Пешко и докато той напълни отново пушката си, неколцина вече бяха обградили глигана със зареденото си оръжие, но никой не стреля, защото животното издъхваше сред стъпканата сечина. Един по един идеха нови ловци, някои питаха отдалеко какво стана, отговаряха им: „Падна! Падна!“ Питаха кой е стрелял, какво паднало, отговаряха им гласове из гората, че Пешко е стрелял, глиган е паднал, има триста кила най-малко, а глигите му били един лакът дълги и въобще опасна работа, говореха тия, дето се бяха скупчили край глигана, а Ойчи, сияещ и въодушевен, мереше колко педи е дълъг, колко е широк и прочие. Пешко беше като зашеметен, Ойчи откърши клонка с дъбова шума, напои шумата с кръвта на животното, закичи с тая шума капата на ловеца и Пешко изведнъж се оказа в центъра на трите ловни дружини. Ръкостискания, разпити, възклицания — то край нямаше всичко това. Млади ловци се заловиха кой за ухо, кой за крак, кой за опашка, с пъшкане затътраха глигана да го измъкнат от сечината

горе до поляната, където беше каруцата и бивакът. Едва го натовариха в каруцата, трябваше да свалят едната ритла, да я турят полегато и по нея да избутат нагоре глигана.

Ако друг път Пешко палеше огън и печеше меса, то сега той не посегна ни към огъня, ни към месото, ами седеше върху меката суха шума с дъбовата китка на капата, попоглеждаше към каруцата и за десети или двадесети път разказваше как точно се е случило всичко. Трийсет-четирийсет души седяха в кръг около огъня (по дърветата около тях висяха окачени пушки и раници), манерки и стъкла с вино се въртяха в кръг, ядеше се и се пиеше, а Пешко разказваше как не харесал пусията си, как чул два изстрела в другия край на Мойсеевото бранище, как веднага след това чул, че сечината шуми, после глиганът се появил внезапно и след прицелването пушката изревала: „Трряяаас!“, звярът паднал и Пешко знаел, че ще падне, щото като изгърмял с туловката, усетил как при изстрела туловката го потупала одобрително по рамото, като че му вика: „Ашколсун, Пешко, браво!“ И като изчерпва всичко до дъно, най-малката му подробност, Пешко поради мекия си и добродушен характер полегва на едната си страна край огъня, подпрян на лакът, и отстъпва на Торлаците да разкажат и те по някой свой спомен. Торлаците, изглежда, само това чакат, започват един през друг да си разказват спомени — кои страшни, кои смешни, но нито един тъжен. Жаравата тлее, месото на дългите шишове добива бакърен оттенък, вината вървят едно подир друго или едно през друго, защото, ако някой хареса нечие вино, позадържа манерката по-дълго при себе си.

От Пешковото селце носят памидови вина и отел, ловците от съседното село са се запасили с по-тежки вина, а тези от Рабиша извадиха едно вино, меко и пивко, след всяка глътка усещаш жажда. Пешко отпива, пробва и започва и той да позадържа виното на другоселците от Рабиша при себе си. Гората пламти с есенните пламъци на шумата, дими, въздиша, конете пръхтят приглушено, глиганът лежи с цялата си мощ, изпълнил каруцата до ритлите, обърнал заканително глигите към ловците. Пешко тъй е полегнал, че го вижда целия пред очите си на фона на пламналата гора. Блаженство се разлива по цялото му тяло и като отпива от непознатото пивко вино, той се усмихва загадъчно. Много рядко се случва на човек, когато му стане от нещо приятно, след туй да му стане още по-приятно.

Обикновено, щом изпаднеш в добро разположение на духа, нещо се изпречи на пътя ти, драги читателю, за да разруши това добро разположение. Но на Пешко му става все по-приятно и по-приятно, защото той е щастлив. Когато човек е щастлив, му трябва или целият свят, или никой: на Пешко му е необходим целият свят.

Мъжете ядат и пият, край огъня става все по-шумно и по-шумно.

— Какво е това страшно вино? — пита по едно време Пешко.

— Не е страшно — обаждат се ловците от Рабиша. — Това е старовремска лоза, държиме още по някой и друг декар от нея, щото правим хубаво вино. Съвременната лоза не може да ти даде таквоз вино. Това вино се казва кастел.

— Бравос, кастел! — казва Пешко. — Ние също гледаме една старовремска лоза, в Бибино лице и в Аврамови ръкавици, отел, но не е нейното вино така хубаво, стипчиво е и като пиеш, се подсещаш, че жена ти е грозна, че оградата на градината е паднала и покривът на сайванта тече, та трябе да препокриваш керемидите. Туй, вашето вино, не те подсеща за такива работи, хубаво е и е вкусно като чужда булка. Бравос, кастел!

Ловците почват да обсъждат различните сортове вина, всички без изключение са възхитени от виното кастел, щото като го пие човек, изпада в пълно блаженство и на душата му става леко и светло. Има бунтовни вина, на третата чаша човек се хваща за револвера (това е било едно време, когато хората са носели револвери), а по-късно се хваща за ножа или почва да се удря с юмруци по юнашките си гърди; има меланхолични вина, тъжни — колкото повече отпива от тях човек, толкова по-скръбно става на душата му; и заядливи вина има, половин кана е достатъчно да изпиеш от такова вино и да почнеш да гледаш заядливо на целия свят. Сега, казва Ойчи, „Винпром“ ти прави едно вино, както и да го пиеш, все ти е равно и сърцето никак не се развеселява. Обаче тия вина напиват… Като се впускат да обсъждат вината, ловците се сещат, че има така също женски вина, има чисто мъжки вина, вина трапезни и тежки, те приспиват човека хубаво, без сънища, само че след съня усещаш жажда. Но това, кастел, е като че бамбашка, пиеш го, понася те леко през пламтящата есенна гора и уж е тихо, а чуваш как из доловете на Мойсеевото бранище, под сурдинка, едва-едва пеят стоте ансамбъла на Филип Кутев, и ако се втренчиш по-

усърдно, дори можеш да забележиш как между дърветата се мяркат приветливи, срамежливо усмихнати, невестите от ансамблите.

Не зная дали всички чуваха женските гласове от долищата, както ги чуваше Пешко, полегнал на едната си страна, обърнал каскета назад с козирката. Каруцата с глигана плува някъде из въздуха, Мойсеевото бранище и то плува, трепти, срамежливи невести попоглеждат срамежливо иззад дърветата, все към Пешко попоглеждат, а той примигва небрежно и една тънка въздишка се изтръгва по посока на гората: „Ех, кастел, кастел!“ И кой знае още колко дълго би лежал човекът край посиняващата жарава, потънал в своето блаженство, ако ловците не се размърдаха, не се надигнаха от земята почнаха да презрамчват пушките си и да сочат към Мойсеевото бранище. Пешко дочува гласовете им, сякаш това са гласове, стигащи до него от друга цивилизация: една женска с две малки била минала към другия край на бранището, нека да направят там една гонка и да натурят гъсто пусиите, пък тоя глиган Пешко да го кара с каруцата в селото. Там и лисица може да излезе, усойно е и е гъстак, а глиганът през това време нека върви с каруцата: „Ей, Пешко, Пешко — подвиква му Ойчи, — хайде, горски човеко!…“

Изправя се Пешко и щом се изправя, Мойсеевото бранище се накланя така застрашително, че за малко не изсипва всички ловци в дола. „Бре!“ — рече Пешко и тупна с крак земята. Млади ловци запрягаха конете, окачиха дизгините на климията и конете понесоха по черния горски път глигана. Пешко размахва капата си. „На слука!“ — рече на ловците и олюлявайки се подир каруцата, запя една стара песен, в която молеше Елена да му отвори прозореца, за да си запали цигарата. „И правилно — рече си той, — съвсем правилно, значи!“

Ловците потънаха в гората, сякаш с един замах някой ги помете от поляната. Каруцата трополеше меко по пътя, глиганът се поклащаше между ритлите, Филипкутевите ансамбли се изсмяха в дола: хо-хо-иии! Пешко се сети за цигара, порови из джобовете си, цигари нямаше, но имаше тютюнев прах, останки от барут и свинска четина, та събра всичко това в една шепа, сви си цигара и запуши. „Прас, прас!“ — викаше цигарата и хвърляше искри във всички посоки. Пътят играеше под нозете на човека, изместваше се ту вляво, ту вдясно и така неочаквано и шеговито го правеше, че на два или на три пъти Пешко трябваше да блъска с рамо някое дърво и да се улавя

за него, докато пътят престане да играе под нозете му. Тогава той виждаше в дъното между дърветата каруцата с глигана, животното бляскаше застрашително с глигите си насреща му. „Аз го, значи, тряснах, Кастел — говореше Пешко. — Така го, значи, тряснах, че пушката ми чак онемя и ме потупа леко по рамото, бравос, значи, искаше да ми каже! Дааа!“

Той пак запя песента за Еленка, помоли я да му отвори прозореца, за да си запали цигарата, млъкна и рече: „Правилно, значи!“ По едно време му се счу, че заедно с него и някой друг върви по меката пепел на пътя, обърна се, но никакъв човек нямаше. Усети, че коленете му омекват, рече си, че е време да се качи в каруцата. Олюлявайки се и криволичейки по горския път, той лека-полека настигна каруцата, потупа добродушно и крайно миролюбиво глигановата муцуна, хвана се с ръка за ритлата и се опита да се качи в каруцата. Някой ли, нещо ли го подръпна отзад за сетрето, Пешко изпусна ритлата и крайно изненадан, се обърна да види кой го е дръпнал. Никого нямаше. Пак забърза напред, хвана ритлата, но преди още да повдигне крак, пак нещо го дръпна за сетрето. Пътят тук имаше лек наклон, конете ускориха ход, минаха в тръс и изведнъж Пешко се стресна да не би конете и каруцата с убития глиган да му избягат, затуй напрегна всичките си сили, настигна каруцата и се опита с един отскок да се качи в нея. Но онуй пак го подръпна за сетрето и той се изтърва от ритлите. Добродушието върху добродушното му лице се смени с усмивка, възсинкавите му очи се изпълниха със светлина и Пешко се закани с пръст: „Ей, кастел — рече той, — пусни ме да се кача в каруцата. Глей го ти какъв шегобиец е тоя кастел!“

Конете с лек тръс отнасяха каруцата. Пешко и той с лек тръс се понесе по пътя, гората и тя започна да тича заедно с него. Филипкутевите ансамбли запяха в дола, дълбоки въздишки се изтръгваха от гъсталаците на Мойсеевото бранище и когато човекът настигна отново каруцата и се хвана за ритлите, видя закана в обърнатата към него свинска зурла. С един скок се опита да се качи, но онуй отзаде пак го подръпна, човекът усети как потъва в меката пепел, как се преобръща и се търкулва върху меката горска шума, а конете, внезапно подплашени от нещо, се впускат в галоп през гората. „Еииии!“ — извикаха невестите от дола и млъкнаха. „А!“ — рече си Пешко, изненадан от туй, че цялата гора се върти, накланя се на едната

си страна, после се накланя на другата си страна, мъчи се да се изправи, пак се накланя, завърта се леко, пламти с пъстрата си шума. Далеко в съзнанието му трополи каруца и въображението вижда как каруцата се отдалечава заедно с озъбения, настръхнал в своята свинска смърт глиган. Две глиги блестят на залеза на слънцето, после тънка мъглица се спуща над тях, в мъглицата човекът се мъчи да извика: „Кастел, ей, кастел!“, но само помръдва с устни, обръща се на едната си страна и омекналото Пешково лице търси прохладата на горската възглавница. Мека шума е нападала между дърветата и тъй дъхава и примамлива е нейната постеля, че човекът се отпуска в постелята и заспива мигом, като че убит с пушка… Светът престава да съществува…

Всъщност светът, драги читателю, не е престанал да съществува. Късно вечерта бабички минаха по пътя през Мойсеевото бранище, бяха ходили на дарак и понеже ги бе страх от гората и от вероятността да ги пресрещнат разбойници, говореха високо помежду си. Казах говореха, но то не е съвсем точно, бабичките просто си викаха една на друга в ушите било от страх, било заради това, че са малко възглухи и по няколко пъти си повтаряха едно и също изречение, като например „Господ да ме убие, втори път се не фащам на такава навалица, на тоя пусти дарак навалица като на воденица! Като на воденица, викам, навалица, да ме убие господ, ако се фана втори път на такава навалица!“ Бабичката, на която обясняваха навалицата на дарака, питаше: „Коя навалица?“ — „Голема навалица — викаше другата бабичка в ушите на питащата. — Като на воденица!“ — Оная клатеше глава и след известен размисъл пак питаше: „Коя воденица?“, та трябваше отново да й обясняват всичко относно навалицата.

Тъкмо тия бабички, идващи от дарака и малко наплашени да не би в Мойсеевото бранище да ги пресрещнат разбойници, събудиха Пешко и го извадиха от дъното на съня. Щом си отвори очите, звездното небе залепна за очите му, тъмна гора и женски гласове го обградиха. Всичко това се смеси в мътилката на невестини песни и смях, на глиган, на срамежливи усмивки, на някой си с някакво си име Кастел, коне и каруца му се мярнаха в съзнанието и още съвсем сънен, и още нестъпил на земята, човекът се провикна в Мойсеевата тъмна гора: „Ей, Кастел! Касте-е-ел!“ Леки стъпки прошумяваха зад него, обърна се, една вейка се поклащаше. Кой избяга оттук? — помисли си

човекът, но не можа да си отговори, защото в този, миг бабичките писнаха кански и хукнаха през гората. Гласовете им стигнаха до него като гласове на вещици и Пешко все още не можеше да проумее в своята съненост как тия хубави невести, дето тъй хубаво пееха в дола и го попоглеждаха срамежливо иззад дърветата, изведнъж се превърнаха във вещици? И къде се е дянал оня Кастел, дето все го подръпваше за сетрето и го възпря да не се качва в каруцата и го остави в гората, и какво се е случило, и…

И той изведнъж разбра къде е, какво се е случило и прочие; и понеже беше добродушен и незлоблив човек, Пешко се усмихна на себе си. Казахме още в началото, че бе кьосе с коси меки, уши меки, характер също тъй мек, очи възсинкави. В селото знаеха, че се бе изгубил в Мойсеевото бранище, но никой не знаеше какво се бе случило с него. Забелязаха само, че върху лицето му бе легнал отпечатъкът на тъжна мечтателност и много често, като излизаха на лов, ловците го виждаха да седи, турил между коленете праисторическата си туловка, разсеяна усмивка играе по лицето му, а възсинкавите очи се вторачват към дола и се изпълват със светлина… От онова време човекът престана да бъде Пешко, защото всички започнаха да му викат Кастел. Старовремската лозова пръчка изчезна, драги читателю, и сега всички ние пием вина — ни мъжки, ни женски, ни тъжни, ни бунтовни, ни заядливи, ни весели, а пък още по-малко мечтателни, дето ще те повдигнат от земята и ще те понесат леко през пламтящата гора на Мойсеево бранище, ще изпълнят със светлина цялото ти същество и ще те превърнат почти в неземен човек.

ДОНЧО ЦОНЧЕВ
КЛОНЪТ

Дълбоко, дълбоко в една урва, между отвесните каменисти два бряга, сред дива и непроходима растителност, живееше стар и огромен глиган. Гората го помнеше и той помнеше нея от много години.

Наоколо ровеха други диви прасета, мъжки и женски, големи и малки, но всички те се раждаха и умираха някак преходно — в спомените оставаха зависими и безлични. Голяма част от малките боледуваха и твърде рано се преселваха във вечните тихи пасища на дедите. Женските бързо (на втората си година) ставаха майки и онова тънко скимтене на гладната и многобройна челяд ги принуждаваше вечно да скитат; вечното скитане бавно, но неизбежно погубваше техния авторитет. В любовния период мъжкарите се биеха помежду си (с мътни очи) и тъй като победителите винаги биваха толкова наранени, колкото победените, повечето осакатяваха или ги прогонваха.

И тъй само старият глиган не мърдаше от това място. И никога с нищо не наруши своите навици — в гората нямаше сила, способна да промени нещо от тях. Това щеше да стори само смъртта, но той не се страхуваше и от нея, защото беше се родил да живее и да мисли за после.

Разбира се, дългият му живот в тази гора бе шарен от много кървави битки, опасности, тежки моменти, но той все някак устояваше на всичко — така, както стоеше сред бурите Караташ, големият чер камък на билото, от векове навъсил чело там, загледан към живота на живите с гранитномъртвото си превъзходство.

Жестоки зими биваха по времето на глигана — зими, които всичко сковаваха в мраз и навяваха дълбоки преспи навсякъде. Тогава другите прасета трябваше да поемат някоя нощ едно след друго в отчаян, мълчалив керван по дирята на най-храбрия от мъжкарите; надолу в ниското, към Каланджа и сърненските ливади, винаги биваше по-меко, а в нивите все щеше да се намери някой останал картоф.

В голямото мъртвило глиганът оставаше сам и така — сам — си повеждаше тихата, страшна битка с глада.

Здравите му бивници едва откъртваха парчета от вледенената пръст. Тежкото му тяло затъваше, лавини падаха отгоре му. За няколко коренчета папрат понякога трябваше да воюва цяла дълга нощ, а случваше се да продължава и денем.

Веднъж го нападнаха вълци. Той беше чул техния вой предната нощ, тогава дълго се вслушва нататък, застанал прав и неподвижен, но после пак се сви в леговището и не поиска да го напусне.

Знаеше, че тази нощ ще дойдат. Усети присъствието им, преди да се приближат. Небето беше ясно, звездите в него изглеждаха едри.

Глутницата направи широк кръг около своята жертва и полека започна да го стеснява. При мисълта за топлото и едро тяло на глигана вълците докрай се влудиха. Някои от тях изтърваха тънко плачливо скимтене, други глухо клопаха зъби.

През целия си живот глиганът само беше се бранил. Но този път, когато най-сетне в дърветата се мярна силуетът на вълчицата, изпита желание пръв да нападне. То беше желанието да съкрати времето на бързо растящия, запънат като спусък страх, най-сетне да става вече, каквото ще става.

И все пак той не нападна. Не искаше да изменя на себе си. Освен това той се сети, че ако веднъж се отлепи от скалата, те ще му се нахвърлят от всички страни.

Вълците също разбраха стратегията на случая и полекичка, един по един, започнаха да се примъкват напред край вълчицата.

Тогава — в замръзналата тишина на ужасната нощ — гърлото на дългата тънка вълчица кратко приплака и тя се метна отчаяно към глигана.

Той я очакваше. Решен беше на всичко. Но тя въобще не го докосна, а падна вляво от него на разстояние една-две крачки. Тялото на глигана инстинктивно се изви нататък и в същия миг от дясната му страна два едри тежки вълка увиснаха на врата му.

Още не беше разбрал хитростта и измамата, когато и другите вълци се метнаха върху него, като изхвърлени от пружини. Усети зъбите и ноктите им дълбоко в твърдата си кожа, ръмженето им полази в кръвта му.

Глутницата много бързо го отлепи от скалата — сега той усети болката и отзад, и в слабините си.

Нямаше време за никакви хитрости и стратегии. Глиганът бясно се завъртя и заудря около себе си, като квичеше свирепо, захапваше и смазваше в страшната си зурла всичко наоколо.

Миришеше му силно на кръв. Тялото му изгаряше в остри болки. Глухият дол цял вреше в ужасно ръмжене. Пращяха дървета, камъни, кости…

По някое време глиганът разбра, че тук му е краят, но вместо да се откаже от неравната борба, той още по-ожесточен и отчаян, се хвърли напред. Вече сам гонеше вълците. Техните скокове върху него сякаш се разредиха, един остана в снега неподвижен, друг доразкъса трупа му, трети се сдави пък с него; вълчицата се търкулна в дола, много надолу — с отхапан преден крак и строшени ребра.

Болката и изтеклата кръв намаляваха силата на глигана, но затова пък увеличаваха десеторно гнева му — той удряше страшно, късаше, пореше със зурлата, докато постепенно всичко утихна…

Останал в тишината на страшната нощ сам, старият глиган едва се завлече под скалата и падна в леглото си.

Цяла седмица не можеше да помръдне. Ядеше мършата наоколо и ближеше кървавите петна по снега.

След зимите идваха пролети и лета — старият глиган отново ставаше нежен баща (не се биеше със съперници, защото за него съперници отдавна нямаше), отпущаше се сред големия си род и дългата му зурла ровеше топлата пръст из гората.

Всичко вървеше много добре до онзи паметен миг, когато признатият цар на девствената околност срещна истински равен противник. Това стана на пътечката, по която той от малък вървеше, за да стигне до едно разширение на дерето, където обичаше да се въргаля в калта.

Мястото беше тясно — от едната страна отвесна скала, а от другата — стръмният бряг на дерето. Срещу глигана се бе спрял огромен черно-кафяв мечок.

Той не можеше да се отбие встрани (нямаше достатъчно място) и изглежда нямаше намерение да се връща.

С още по-голяма сигурност това можеше да се очаква и от глигана.

Те дълго стояха така и се гледаха.

Мечокът се беше преселил отнякъде и за него отстъпката нямаше да бъде от голямо значение. Но той добре познаваше силата си (още не му се бе случвало да отстъпи) и също нямаше намерение да обръща тепърва гърба си.

Старият глиган беше прекарал в тази гора целия си живот и за него щеше да бъде окончателна катастрофа, ако накрая решеше да се предава.

Така всеки чакаше другия да отстъпи. Но никой не даваше никакъв знак. Дори започнаха да се преструват, че не се и гледат, като всеки се занимаваше с дребни глупости наоколо.

От едната им страна се извисяваше скалата — отвесна като дивите им характери. От другата зееше урвата — страхотна и невъзможна като унищожението на силен. Отгоре ги натискаше дълбокото око на небето — със своята красива, безучастна синева.

Глиганът (той все пак си беше домакин) събра накрая цялата си ярост, изгрухтя с благородство за предупреждение, наведе зурла ниско до земята и в името на цялото си достойнство понесе гранитното си тяло напред.

Мечокът се дигна на задните си крака (огромен и страшен!), изръмжа тревожно и като подскочи нагоре, увисна на един препречен над пътечката клон.

Глиганът мина под мечока и в първия миг не знаеше как да прецени всичко това.

Едва далеч, по пътя към локвата, той си даде сметка, че, от една страна, за него това беше победа, от друга, мечокът прояви подобаващо на силите благоразумие. Но той не бе озадачен задълго, защото след няколко дни на същото място и по същото време сцената пак се повтори. Те отново се срещнаха.

„Не изменяй на себе си, бъди твърд“ — извика кръвта на глигана и той отново се затири напред да защити гласа й.

„Уважавай достойнството на другите, бъди благоразумен“ — обади се в мечока законът на гората и той увисна на клона, да му направи път.

Стоплени от усещането, че не са се нападнали за нещо и че не са се разкъсали от суета, двамата продължиха пътищата си спокойно, всеки доволен от себе си. И тъй като мечките не обичат да сменят своя

водопой, а глиганите не се отказват от калните си бани, сцената се повтаряше често и с течение на времето стана нещо като ритуал помежду им. Всеки си вярваше в ролята и си я играеше с желание. По този начин нещата в старата дива гора не се промениха. Вярно, пришелецът-мечок явно оставаше тук. Но той не пречеше. Голямата гора побираше животните винаги, освен това тя беше много по-вечна от тях, за да не бъде гостоприемна. И тъй може би до края нямаше да се случи нищо особено, ако в един хубав ден (тихо утро; околността разхълцана от удари на брадва) не беше пристигнал човекът.

Той дойде с една пушка, обиколи доловете, стреля няколко пъти и си отиде. На пръв поглед нищо не се промени. Само една сова остана на пътеката, разперена в необуздана поза — тя искаше да погледне върха на дървото, откъдето беше паднала след гърмежа и откъдето нещата в живота й изглеждаха съвсем другояче, но не успя и това, защото мухите още преди залез изпиха очите й.

След няколко дни човекът пак дойде — той водеше сега и още двамина. Единият от тях бе с градски дрехи, приказваше най-много и все не искаше в нещо да вярва.

Когато дойдоха трети път, човекът с градските дрехи носеше трион. Спусна се в дола, закрачи по пътечката и стигна до клона, където увисваше мечокът при срещата си с глигана. Качи се на дървото и подряза този клон — колкото само да се крепи. После се върна при другите и някъде се скриха.

В обичайното време на срещата първо пристигна мечокът. Той зачака. Друг път глиганът го чакаше, тъй като тук и двамата знаеха как ще стане разминаването, без да се повдига фаталният спор.

Не мина много време, когато от другата страна се зададе глиганът. Сега той съвсем не налиташе, както в началото. А мечокът само си подскачаше (в движенията му имаше нещо игриво) и се хвана за клона.

Клонът, разбира се, се счупи и тежкото тяло на благоразумното животно се стовари върху изненадания глиган.

Схватката и за двамата беше неочаквана, но неизбежна и последна. Те изведнъж разбраха това. В първия миг глиганът беше съборен, но той веднага скочи и с едно замахване отхвърли към скалата подлия нападател. Разярен и измамен, мечокът скочи отгоре му

и го сграбчи в чудовищната си прегръдка. Глиганът напъна всичките си сили, завъртя се в лапите му и с едно движение разпра корема му.

От ужасния рев на мечока потрепера гората. Той впи ноктите си в гърба на глигана, като късаше месо от гърба му. Оплетени на живот и смърт, страшните противници се търкулнаха в дола — полетяха като топка надолу.

Оттам сред трясъка на клони и сринат камънак продължи да се чува предсмъртният рев на мечока и клокочещото в кръв хъркане на глигана, докато постепенно всичко утихна.

Единият явно беше вече победен, а навярно и победителят издъхваше край него.

Хората излязоха от скривалището си и се затичаха към мястото. Градските дрехи пак стигна пръв, с учудваща за неговия вид ловкост, и се спусна в дола към двойната плячка.

Само след миг се чуха отчаяните му викове. Той искаше да се върне нагоре на всяка цена, но пред него се изтъркаляха камъни, отскубнаха се треви и той се изхлузи. Все пак някак успя да издраска до ръба на урвата, вече губейки гласа си от ужас. Добра се до пътечката и хукна по нея, но още на втората крачка се спъна и падна. Вече ням и разтреперан.

От урвата изскочи глиганът…

Целият в кръв, обезумял и полуразкъсан, той наведе тежката си зурла и събра сетни сили. Искаше — о, това той искаше с всичките си клетки и в името на целия си достоен живот — на всяка цена да достигне това трепереще създание, простряно на пътеката пред него, което донесе враждата с мечока. И като го достигне, само веднъж да го пипне с дългата си зурла.

Вече политаше напред, няколко скока му трябваха, когато чу тъп гърмеж вътре в мозъка си. Куршумът го парна дълбоко под плешката и в окото му влезе пръст.

Все пак старият глиган се затири напред и бягаше, бягаше силно, но земята не го пускаше ни крачка. Тя го беше залепила за себе си и бързо пълнеше очите му с кървава пръст.

Последното, което успя да види от този свят — и да отнесе завинаги в тихите пасища на дедите си, — беше лицето на човека. Усмихнато като трион, то предпазливо се навеждаше над него и постепенно закриваше все по-голяма част от небето…

АТАНАС ГЕОРГИЕВ
СЪРНЕТО

Никога не ме е привличала стрелбата по мирните ловни животни. Цялата си ловна страст изразходвах по дирите на опасните за ловното стопанство лисици, порове и диви котки.

Така беше и този път. Реших да обиколя района и да потърся следите на някоя лисица. Спомням си, утрото ме завари под могъщия хребет на Миджур. Върхът е гол и се издига високо към небето. Под него се простират обширни пасища, а още по-долу започва стара букова гора, сред която се тъмнеят дебелостволи ели. Гората е прорязана от горе на долу от тесни, дълги с километри поляни — това са пътищата на снежните лавини. През тези поляни, които народът нарича лекии, винаги текат бистри, буйни потоци. Има Дълга лекия, Широка лекия, Меча лекия. През утринта, за която искам да разкажа, се изкачих по Дългата лекия.

Беше светло и ясно, а въздухът пощипваше кожата с приятната си свежест, която те кара да се чувстваш силен и волен като птица. Лекията беше обрасла с буйна трева, още влажна от сутрешната роса, затова се движех почти безшумно. На едно заблатено място почвата неприятно затрептя под краката ми и зловещо зажвака тиня. Това ме накара да се отбия встрани по края на гората. На пътя ми се изпречи ниска скала, цялата обрасла с дебел слой мъх, из който на групи беше покарала млада папрат. Папратта леко трепереше от вятъра и сянката й създаваше илюзия за пъстрота. Въпреки това изведнъж забелязах, че върху мъха спокойно спеше едно сърне!

Сърнето беше мъничко, нежно и хубаво като новородено агънце, само краката му бяха несравнимо по-дълги. Седнах внимателно до него и цяла минута го наблюдавах. Струваше ми се, трудно може да се намери нещо по-трогателно в своята беззащитност от едно малко сърненце, заспало на горския мъх!

Внезапно сърненцето трепна. Не зная какво го събуди — може би по някакъв необясним начин то почувства присъствието ми, — отвори очи и вдигна глава. В погледа му прочетох изненада и уплаха. Малкото

животно скочи и неочаквано силно, призивно изпищя — викаше майка си. Аз останах на мястото си, а то тръгна през лекията, като непрекъснато пищеше, но беше толкова мъничко и слабичко, че се люлееше на тънките си крачета, размахваше ги смешно и на всяка крачка се препъваше дори и в най-малкото препятствие. Ех, колко много сърненца загиват през тази ранна възраст от зъбите на хищниците!

Сърненцето навлезе в една млада лескова китка, размърда тънките гъвкави стъбълца на храста и остана сред тях. Помислих, че иска да се скрие там, и реших да продължа, за да не го безпокоя повече. Ала тъкмо нарамих пушката, нещо ми направи впечатление. Малкото животно се опита да се изправи, но не можа. Изпищя още по-силно, пак се опита да стане — отново неуспешно…

Нещо се бе случило. „Змия“ — мярна се през ума ми лоша мисъл. — „Змия се е увила около краката му!“ — и веднага се спуснах към него. Но не — беше се случило нещо по-друго. Задното дясно краче на сърненцето се беше заклещило между две високи отрязани лескови пръчки и то напразно напрягаше всичките си силици, за да се измъкне от тази опасна за него клопка. Подхванах го с две ръце, измъкнах го внимателно и го притиснах към гърдите си. Усетих под ръката си как силно и изплашено бие сърцето му.

Щом се почувства освободено от неочаквания капан, сърненцето зарита отчаяно и отново записука. И ето, силен тревожен тръбен зов се зачу, отначало отдалечен, а после съвсем наблизо. Нещо изтрещя в храсталака и една сърна изскочи от гората. Щом видя сърненцето си в ръцете ми, спря на десетина метра от мен насред поляната, погледна ме с големите си изплашени очи и отново го повика. Имаше нещо дълбоко затрогващо в молбата на тази горска майка — нещо, което кара човека да се замисли за мястото си сред природата, за ролята, която разумът му предопределя да играе под слънцето, за ролята на човека с пушка в ръце в гората!…

Пуснах внимателно сърнето на земята. То припна радостно към майка си. Сърната го помириса разтревожено, близна го ласкаво, погледна ме и тръгна навътре из гората. Сърнето я последва, размахвайки все така смешно тънките си неукрепнали крачета. Скоро се изгубиха сред гъсталака.

Нарамих пушката и си тръгнах развеселен — и този път ловният излет бе минал за мен успешно!

ЧАВДАР АНГЕЛОВ
САМОТНИКЪТ В СКАЛИТЕ

Дивият козел вървеше бавно, оглеждайки зорко непристъпните планински чукари, вече забелени от ноемврийския сняг. Красивите му рога с извити назад върхове го правеха по-внушителен, по-горд. С нахлуването на зимата козината му стана по-дълга и кафеникава. Коремът му се белееше. Но него не го плашеха оснежените скали — беше свикнал на всякакви оскъдици. Сега други вълнения разтърсваха тялото му. Острата му миризма издаваше неговите любовни трепети. И той упорито търсеше малкото стадо диви кози.

Сутрешният глад накара дивия козел да се порови тук-там и да попасе все още мяркащите се стръкчета трева. Засега гозбата си можеше да разнообрази само с лишеи и мъхове, които зиме бяха основната му храна. Позаситен, той си легна между скалите и сладко запреживя следобедното си ястие.

Изведнъж острият му слух долови някакво свистене, познато и предупреждаващо. Скочи сепнато, за да догони четирите диви кози. Водачката, най-старата и най-опитна женска, го усети и се поспря — трябваше да се почака, защото и без това кавалерите бяха малко. Козелът настигна малкото стадо и настойчиво започна да флиртува, но ненадейно иззад камънаците рипна негов събрат, който в никакъв случай не искаше да бъде измамен в любовната игра.

Двамата съперника, наежени и готови за дуелиране, се гледаха като смъртни врагове. Завладяваше ги непреодолима омраза, сякаш толкова не ги вълнуваше любовният изблик. Всеки трябваше да защищава мъжко достойнство, а победителят щеше да бъде само един. На ръбестата скална арена яростно се закюскаха двама влудени конкурента. Добре че кухите им рога бяха прегънати назад — липсваше им сериозно оръжие. Козлите разчитаха единствено на силата си. А и двете животни бяха едри, снажни, с изключително здрави и пъргави крака. Никога не боледуваха, защото суровата планина не търпеше слабите.

Четирите кози очакваха края на двубоя. Тези живи свидетели на безмилостната схватка скоро щяха да споделят с шампиона голямата радост. Единият козел по-малко нападаше, а само се бранеше. С последни усилия отбиваше ударите на противника си. Унесен в борбата, той не усещаше как отстъпва към пропастта. И само след секунди на шилестия зъбер остана победителят — козелът, който пръв беше видял стадото. Правото стоеше на негова страна. Другият, изскочил по-късно иззад скалите, трябваше да изкупи своето желание със смъртта си.

Най-после козелът наруши самотата си и тръгна заедно с четирите спътнички, за да им докаже, че неслучайно е спечелил дуела…

Зимата прибра белите си одежди и изчезна, подгонена от лъчите на яркото пролетно слънце. Планината се засмя, жадуваща за нов живот. Върховете отново се озъбиха като гладни великани. Козелът пак бродеше сам. Пасеше младата трева, късаше сочни пъпки и листенца. Винаги беше внимателен.

Пристигна и лятото с жарките си дни. Козелът се спотайваше по скалите. Козината му окъся, стана сура. Сутрин и следобед се измъкваше, за да похруска клонки и дървесна кора. По пладне почиваше на скришни прохладни места, където нито слънцето, нито враговете му можеха да го съзрат. Всъщност той нямаше никакви неприятели. Вълците и мечките отдавна се отказаха да го преследват — беше непобедим катерач и бегач по пресечен терен. А орлите изобщо изчезнаха. Козелът прекарваше и нощите си в бдение. Инстинктът му подсказваше винаги да бъде предпазлив — четирикраки врагове липсваха, но двукраки с пушки в ръце имаше немалко.

Есента обагри с различни тонове планината. Захладня, заваля дъжд. А една студена вечер снегът пак забели чукарите. Козелът отново стана неспокоен. Кръвта му беснееше и той пак затърси стадото. Може би щеше да види не само четири кози! Нетърпелив и възбуден, кръстоса цялата околност. Той знаеше къде да ги дири. Дните летяха, ала никъде не откри нито стадото, нито даже друг свой събрат…

Зимата постла дебелия си килим, обгръщайки всичко с мраз и виелици. Козелът стъпваше лениво, упътен към селитровите скали, за

да поразрови снега и да полиже от солената им благодат. Той беше останал сам сред ледените си планински владения…

РАДИ ЦАРЕВ
СТАРОТО МИ ЛОВНО КУЧЕ РЕКС

Чувах от време на време възбуденото му скимтене навън, докато подреждах раницата и обличах набързо ловните си дрехи, но трябваше ли да скачам от високия прозорец на къщата направо на улицата само заради това, че кучето щеше да ме види, когато минавам през двора?

Всяко криене вече ставаше излишно. И без това кучето беше доловило, че се стягам за лов. Как се досещаше за трескавите ми приготовления, след като ни деляха няколко дебели стени, не мога да си обясня и до ден-днешен. Разбира се, чувствах своята вина към него, тъй като този сезон не го бях извеждал из ловните полета. Не му бях позволил да потича, забило нос в прясната дивечова диря, защото се боях от насмешките на другарите си, които щяха да ми натякват, че „черният старец“ пак се е уморил и забавя движението на групата в лова.

През последните дни бях очаквал ловния излет в неделя с нарастващо нетърпение: беше навалял чудесен сняг и по-добре от всеки друг път разбирах в този ранен час какво ще изпита Рекс, надушил познатия остър мирис на барут, смазка и кожа, който се излъчваше от пушката в калъфа.

Може би затова се спрях за миг пред дървената къщичка на кучето, когато вървях към вратата. Черният Рекс стоеше пред входа, опънал до скъсване кожения ремък, който почти го задушаваше. От гърлото му не излизаха звуци, но очите гледаха в полуздрача със спотаена надежда, а опашката му потрепваше нервно.

Кучето легна по гърди в снега, издаде глухи призивни звуци, както в отминалите времена на безгрижните игри. То се опитваше да ме примами. Очакваше да пристъпя, да посегна и да откача каишката, но аз разтърсих упорито рамене и тръгнах към портата. Дявол да го вземе, не бива да се разкисвам. На улицата ме сподири плачевно скимтене, което заглъхна зад първия завой, но остана да звучи в съзнанието ми като упрек, защото твърде много обичах това старо куче.

Събрахме се на уреченото място и обсъдихме плана на гонките за диви свине. Решихме да обхванем неравния горист хребет, издигащ се недалеч от градчето ни. Напред заминаха двама разузнавачи, за да заобикалят мястото на първата пусия. Те трябваше да пресекат всички дири и да установят влизали ли са или са излизали от горичката диви свине.

Стръмната пътека се виеше по склона на височината между криви дъбови и грапави габъри. Снегът беше обвезан тук-там с шарките на характерните заешки дири, с нежните верижки от лапите на катерици и с праволинейните броеници от лисичи следи. Чистият студен въздух насищаше разгорещената ни кръв и сякаш даваше нови сили, тласкаше ни напред.

Горе ръководителят на лова изслуша върналите се разузнавачи. Дивите свине бяха нейде сред гъсталаците на невисока бърчина върху платото. Той определи шепнешком местата на пусиите и ние тръгнахме да ги заемем, преди гоначите с кучетата да вдигнат шум.

Пробивах си път в храстите с неочаквана ловкост и пъргавина. Минавах успешно ребром между напуканите дънери на дъбовете и гладките издънки на леските, пролазвах по гърди под сплетените бодливи клонки на шипките, целите омотани от жилавите стъбла на повета. Задъхвах се, пот избиваше на вълни по челото ми, но не спирах, сякаш от навременното заемане на пусията зависеше живота ми.

Най-сетне стигнах до белия камък — мястото на определената ми пусия. Свалих раницата, пречупих двуцевката и сложих в едната цев патрон с едри сачми, а в другата бренеке. След това се огледах задъхан. Отляво на мен имаше криволичещ тесен дол, по дъното на който течеше ручей, сега скрит под лед и сняг. Отдясно по стръмен склон се спускаше гора, прерязана от продълговати пролуки, в които светлееха ивици сняг.

Белият камък беше заобиколен от дъбови дървета, вплели корени в рехав свод. По тях се бяха запазили кичури миналогодишни листа, оцветени в нежни пастелни кафяво-жълти багри. Съвсем естествено беше дивите свине, подгонени от кучетата и гоначите, да дойдат по дола. Те можеха да преминат на това място през линията на пусиите само по едва забележимата пътека, по която бях дошъл преди малко, и това ме облекчаваше много в дебненето.

Застанах по-удобно до дънера на стар крив дъб. Отъпках си мъничко харманче в снега, после хвърлих отгоре няколко шепи сухи листа, за да не премръзнат краката ми от дългото стоене на едно място. Наоколо цареше необикновена тишина. Само в лекото ромолене на ручея под леда, в слабия звън на сухи листа и в тупането на сърцето ми долавях пулса на природата.

Ето, в далечината прозвуча изстрел. Гоначите вече тръгваха. Те бяха трима пъргави мъже, които водеха кучета. Преди години и аз заставах там с моя Рекс и се промъквах между дърветата, надавайки силни викове — буйно, задъхано преследване, търчене редом с кучето. То можеше всеки миг да надуши глиган и тогава трябваше да бъде отвързано и пуснато по дирята, за да догони дивеча към пусиите на ловците.

Подплашените диви животни можеха да се покажат всеки миг, тъй като нямаше да чакат хората и кучетата да ги доближат. Погледът ми следеше първия завой на дола, често се устремяваше между стволовете на дърветата, но дивечът го нямаше.

Виковете на гоначите се чуваха съвсем ясно, когато се изкачваха на гребените на височините, и заглъхваха, щом се спускаха в дълбоките долове. После към тях се присъедини гърлестият забързан лай на едно от кучетата — надушило беше дивите свине. С дрезгави крясъци прехвръкнаха разтревожени сойки и изчезнаха в гъсталаците зад гърба ми.

Вдигнах заредената пушка и я опрях на рамото си. Лаят се насочваше право към мене. Усещах как тялото ми се напряга и се превръща в натегната струна. Сякаш цялото ми същество се беше съсредоточило в очите, приковани в прицела на пушката и в крайчеца на пръста върху извития спусък. След няколко минути лаят неочаквано свърна успоредно на пусията и се отдалечи надясно. Поех си дълбоко дъх, дивите свине бягаха по гористата височина, там щяха да ги посрещнат другите ловци.

След минута над дърветата проехтя остър гърмеж, а после прозвуча и втори. Ехото дълго се блъска по стръмнините, докато се заплете в гъсталаците и се укроти в гъстата мрежа от клони и стъбла. Отпуснах пушката и раздвижих схванатата си от напрежение ръка.

Гонката беше свършила. Долът пред мен беше пуст, дивите свине се бяха отклонили. Погледнах бегло към гората — там беше все тъй

спокойно. Направих крачка-две, за да се раздвижа, и точно тогава долових слабо шумолене в храстите надясно. Обърнах се и видях как на десетина крачки издънките на леската се разтварят и между тях се показа закръглено влажно рило, после дълга нагърчена глава, чиито закривени глиги стърчаха от двете страни на зурлата.

„Кучето е вдигнало няколко свине — мина бърза мисъл през главата ми — и тази е тръгнала насам…“

После изведнъж се досетих, че пътят на глигана, който вече се подаваше целият от храстите, минава покрай белия камък. Трябваше да го спра на всяка цена. Животното беше доста едро, настръхналата му четина го правеше още по-внушително. Ръцете ми сами повдигнаха пушката и почти без да се целя, натиснах първия спусък. Куршумът профуча и видях как се пречупи дебело лесково стъбло току над главата на животното. Бренекето беше страшна сила, но тъй си отиде напразно.

„Пропуснах!“

Глиганът наведе глава, зъбите му проскърцаха страховито, четината по гърба му се изправи още по-високо и той се спусна към мен. Вторият спусък беше по-лек от първия, но едрите сачми вдигнаха снежни облачета над животното. Една от дремките улучи плешката му, във въздуха хвръкна късче кожа, но това не можеше да спре глигана.

По-нататък събитията се развиха твърде бързо. Спомням си ги смътно. Глиганът се оказа на крачка от краката ми, ударих го с приклада на пушката по главата. И все едно, че съм блъснал пън. Мощното му рамо ме блъсна, събори ме на снега. Засиленото тяло на животното отиде на пет-шест крачки по-нататък, преди да се спре.

После глиганът се обърна и насочи зурлата си към мен. Може би му вдъхвах известно уважение изправен, но повален на земята, бях безпомощен. Болката в плешката вероятно беше станала пареща и в малките очички на звяра се раждаше жажда за мъст. Повлякох се заднешком по лакти в снега към пушката, която беше паднала на две крачки, защото бедрото ми се беше вдървило от силния удар и не можех да го движа. Размърдването ми подейства на ранения глиган като хвърлена в лицето на противника ръкавица за дуел. Яките му зъби изтракаха високо и ясно подобно на кастанети, голямата конусовидна глава се наведе до снега и сиво-черната грамада се насочи към мен.

Какво ли не прави човек, когато се намери пред гибелен за него миг! За пръв път от началото на двубоя изкрещях с все сила за помощ. Не мога да повторя какво съм извикал с пълно гърло, но гласът ми изглежда сепна дивото животно и то забави атаката си.

Със смайване зърнах в този миг някаква черна фигура, която изскочи от храсталаците и се хвърли, без да се бави, върху глигана. Бялнаха се остри кучешки зъби, впиха се в сплеснатото ухо на звяра, което се губеше в четината. Гръбнакът на кучето се напрегна, то клекна със задните си крака. Потегли силно надолу, за да събори дивия звяр, но той беше твърде тежък и стоеше непоклатимо.

Глиганът изквича свирепо, окопити се след неочакваното нападение и тръсна силно глава. Тялото на кучето се откъсна за миг от него, но веднага се хвърли отново. Разяреният глиган забрави за съществуването ми — трябваше да се бори с новия нападател.

Двете животни се превърнаха пред очите ми в грамадно рошаво кълбо, което се мяташе насам-нататък и вдигаше във въздуха вихрушки сняг. От него излиташе глухо ръмжене, задъхано дишане на напрегнати бели дробове и почти раздиращо слуха скърцане със зъби. Слушах и гледах като на сън. Като че битката между двете животни не ме засягаше пряко и бях само един наблюдател на яростна схватка от далечни времена.

И изведнъж в ушите ми нахлу висок плачевен лай, зовещ за помощ, тъй познат и близък, че ме свести от унеса, в който бях изпаднал. Грабнах пушката, седнах в снега, измъкнах патрон, заредих дясната цев и се прицелих в главата на глигана. Изстрелът беше оглушителен, а силата на бренекето — неизмерима от няколко крачки. Грамадното животно падна тежко, ритна няколко пъти и се укроти завинаги.

Ръцете ми пълнеха трескаво пушката за всеки случай, когато иззад тялото на дивата свиня изпълзя черно куче. Протегна глава, изскимтя на пресекулки и се промъкна към мене, като оставяше по снега кървава диря.

— Рекс! Рекс! — извиках, без да вярвам на очите си. — Ти ли си?

Захвърлих пушката, прегънах се напред, легнах по лице и се повлякох към кучето. Забивах ръце в снега, ровех го настрани, за да се придвижа, и не усещах студ. Срещнахме се сред поляната. Кехлибарените очи на Рекс бяха овлажнени от нетърпима болка,

гърдите му се вдигаха и спадаха често, но все пак краят на неговия горещ червен език лизна ръката ми, когато я протегнах към муцуната му.

Седнах с мъка до него и едва тогава видях колко изпотрошено е тялото му от тежката глава на глигана. Кривите, изострени накрая като триъгълни пики, зъби на дивото животно бяха разкъсали кожата му на две места. От тях кръвта му изтичаше и превръщаше снега в корали.

Кучето се изпъна, разтрепери се цяло от усилието, заби предните си лапи, приближи се и сложи глава в скута ми. Обхванах муцуната му с двете си ръце и го погледнах в очите. В тях можеше да се прочете болка, но се долавяше все още и слабо пламъче. Може би от плахата надежда, че ще му помогна, че ще го избавя от страданията.

Ех, да бих могъл!

Неговите рани бяха смъртоносни. Прегърнах главата на Рекс и я притиснах до гърдите си, за да не гледам болката и надеждата в погледа му. Пръстите ми се ровеха в неговата разрошена козина и чувствах как се гърчат болезнено премазаните мускули в накъсани, едри неравни тръпки, дочувах свиренето на ранените му гърди. Моят ловен другар умираше бавно и мъчително. И не можех да му помогна с нищичко, освен да държа натежалата му глава на коленете си.

Гласовете на приятелите ми, които търчаха през храсталаците със сетни сили, за да ми помогнат, се засилваха. Ето, пристигна първият, вторият, заобиколиха ме, повдигнаха ме да седна на нечия услужливо подложена дреха, наляха ми горещ чай от термос, въртяха се удивени около глигана. После пак ми говореха, питаха ме, но аз не разбирах въпросите, гледах ги като на сън, а зъбите ми тракаха по ръба на пластмасовата чашка.

Очите ми все бягаха към кучето, което лежеше вече неподвижно до моите крака. Другарите случайно или нарочно бяха поставили мъртвия Рекс там, където някога древните ловци са слагали верния приятел на ловеца при погребението на стопанина му. Обредните им обичаи са изисквали двамата да са заедно, за да ловуват пак в богатите ловни полета на отвъдния свят.

Накрая се посъвзех, разтърсих глава, за да проясня мислите си. В своя тъжен унес бях отишъл твърде далеч. Вгледах се в кучето. На врата на Рекс стоеше широкият нашийник, а от него висеше дълъг ремък. Наведох се, посегнах, взех го. Кожената каишка беше проядена

неравно от зъбите на животното. Никой от нашите вкъщи не беше го пускал да ме настигне в гората.

Може би за пръв път през целия си живот Рекс не се беше подчинил на волята ми. Какво го беше накарало да прегризе жилавия ремък, за да тръгне по стъпките ми и да пристигне в решаващия миг? Дали това е било само проява на непреодолима ловна страст или пък е усетил по някакъв непонятен за нас, хората, начин, че над главата ми ще надвисне страшна опасност?

Нито съм фаталист, нито вярвам в чудеса или в суеверни предсказания, но не обичам да се говори пред мен, че Рекс е спасил живота ми просто под влияние на своя кучешки инстинкт. Струва ми се, че нещо по-друго от инстинкта, нещо по-голямо и по-възвишено е накарало старото куче да прегризе ремъка и да тръгне по дирите ми в снега.

Погребахме Рекс тук, близо до дълбоко напукания дънер на вековния дъб. Натрупахме над гроба му внушителна камара от камъни, свалихме шапките си в безмълвна почит към него. Украсата му оставихме да извърши природата и с време тя се справи добре със задачата си.

И досега, когато съм на лов наоколо, не допускам друг ловец да стои на пусия при белия камък. Стигам там, задъхан от трудната пътека, заставам с готова пушка и чакам търпеливо. Може да изглежда на някои странно, но до стария дъб се чувствам винаги по-уверен и по-спокоен, отколкото другаде. Сякаш моето отдавна починало куче би могло да ми помогне пак, ако по дола се зададе опасен противник…

СЛОВАШКИ РАЗКАЗИ

МИЛАН РАЙСКИ
МЛАДАТА ВЪЛЧИЦА

I

Бурята вилнееше повече от час и старата неподвижна гора се превърна в ад. Тежките оловни облаци докосваха самите върхове на елите, мълниите проблясваха една след друга, земята трепереше от тътена на гръмотевиците и трясъка на падащите дървета. Най-страшно беше по хребетите. Там ураганът бушуваше с див вой. Подире му оставаха само голи осакатени стволове. Вятърът трошеше короните на дърветата и помиташе пред себе си клони и канари, които с векове не бяха помръдвали от мястото си. Водните струи, изливащи се от черните облаци, се превръщаха в кални ручеи, спускаха се към долините и шуртенето на водите им се смесваше с грохота на бурята.

Всичко живо се беше изпокрило, където свари. Катеричките и белките, совите, червенушките и кълвачите се бяха вмъкнали в хралупите на изсъхналите дървета, стадо сърни беше спряло под една надвиснала канара и гледаше към сърната-водач, която стоеше неподвижно. Те знаеха, че не им остава нищо друго, освен да чакат. Един женски рис и двете му малки успяха със сетни сили да се подслонят в дълбокото си леговище. Старият вълк, който беше настигнат от бурята по време на лов, също намери прикритие — втурна се по скалистия склон към гъстия клек, припълзя на най-тъмното място и зачака, лежейки по корем. Той сякаш не забелязваше водните струи, изливащи се от надвисналото, мрачно небе. Тук беше най-безопасно.

Когато бурята премина, а огнените проблясъци на мълниите и тътенът на гръмотевиците оредяха, дъждът също намаля, но още дълго продължи да вали. Облаците се вдигаха, отделиха се един от друг и се затъркаляха над забулената в изпарения гора. Подобно на огромни парцаливи кълба вълна те се сливаха и отново се разкъсваха, докато накрая в пролуката между тях се появи късче синьо небе. Все пак времето не се оправи, само престана да ръми.

Тишината се задържа още малко. После сякаш някой замахна с невидима магическа пръчица и гората оживя. Дивите гълъби запляскаха с крила и отново подеха нежното си гукане в гъстите

корони на яворите и буковете, синигерът изписука и полетя във въздуха като жълта топка, чернееща се като въглен катеричка надникна от тъмния отвор в чатала на дебел бряст, някъде чукаше кълвач. В короните на скорушите, почти напълно оголени от бурята, се настаниха синигери и без да губят нито миг, вдигнаха такава врява, сякаш искаха да наваксат пропуснатото. Стадото сърни се спусна към сечището. Майката пропъди от входа на леговището своите малки рисчета, легна по корем и загледа с присвити очи приближаващата се вечер.

Лятото зрееше като шишарките по върховете на елите. Майката беше започнала да води на лов малките си рисчета, запознаваше ги с живота. Скоро щеше да ги повика. Снощи тя улови заек, но не го уби, само леко го замая, за да не избяга. Рисчетата си играха с него сума време, а майката внимаваше да не го изтърват. Трите животни обаче не можеха да се нахранят с един заек. В очите на майката проблясваха пламъчета, тя беше гладна, млякото й отдавна пресъхна. Малките разбраха, че в гърдите на майка им няма нищо, и престанаха да се интересуват за тях. Затова все повече се отдаваха на лова. И сега те бяха нетърпеливи, побутваха майката, но тя закриваше почти целия вход на леговището и гледаше неподвижно пред себе си, само косъмчетата по върха на ушите й леко потреперваха и улавяха дори най-незначителните звуци. Малките мъркаха зад гърба на женската, ноктите им се подаваха. Рисчетата започваха да драскат хълбоците на майка си, но изведнъж тя се присви и те се вцепениха. Тя напълно притвори очите си и през тясната цепнатина наблюдаваше фигурата на едър стар вълк, който се мъкнеше по склона само на няколко скока от леговището. Дъждът изми следите, вятърът духаше отдолу нагоре като в комин, затова вълкът не усещаше близостта на смъртния си враг и спокойно продължаваше да върви, изпънал напред главата си с островърхи уши. Дългата му опашка — сива в началото и черна накрая — се влачеше до земята.

Майката не искаше да си създава неприятности, тя чакаше и с присвити очи проследи сиво-черния хищник, който изчезна зад скалата, обвита от хилави скоруши. Майката продължаваше да стои в дупката на леговището си, докато се стъмни напълно. Едва тогава се измъкна предпазливо, ослуша се напрегнато и завъртя кръглата си глава с наострени уши, над които подобно на перца потрепваха

кичурчетата на козината й. Щом не долови подозрителни звуци, тя изтича надолу и притисна носа си към земята, където преди малко беше преминал старият вълк. Въпреки че обонянието й беше слабо, козината по гърба й настръхна. Малките душеха непознатата миризма и също като майката наежваха косъмчетата по гърба си, повдигаха дебелите си мустакати устни и съскаха. Майката се вслушваше още няколко мига в тихата нощ, после поклати опашка и пое в обратна посока, не искаше да се среща с вълка.

Майката и малките рисчета се отправиха на нощен лов. В същото време старият вълк стоеше като издялан от камък сред повалените ели по средата на хълма. Островърхите му уши бяха наклонени напред и той вдъхва влажния въздух, просмукан с аромата на смола и зреещи малини. Пред него ставаше нещо. Той направи още няколко тихи крачки, стъпи толкова леко върху мократа пръст, покрита с гниещи листа и изпочупени елхови клонки, че не чу дори собствените си стъпки. Накрая спря до една огромна повалена ела и долови сподавено скимтене. Вълкът се помъчи да разбере какво става там, в нощния мрак. Приближи се още малко и достигна почти до върха на падналата ела. Макар изтръгната от земята и пречупена на две, тя не беше победена от бурята — част от корените й бяха впити в земята. Зад поваленото дърво се понесе тихо вълче скимтене.

Старият вълк легна по корем, подви предните си крака и се заслуша в слабия зов. Скоро нещо подскочи нагоре, драсна с нокти върху скалата, падна на земята, зашумоля в корените и зарови пръстта, после отново тупна тежко на земята и изскимтя. Над оределите върхове на елите и оголените клони на буковете се изтърколи червеникавата пита на луната. Тя се отдели от тях и се заизкачва към небето, обсипано с безброй звезди. Някъде в далечината се обади сова и отново всичко занемя. Зад огромния кръг от корени и пръст беше също тихо. Най-после старият вълк се отлепи от земята, заобиколи изпочупената корона на повалената ела, скочи върху грапавия ствол, изправи се, наостри уши и се вслуша. Но от вдлъбнатината между двете скали, пътят към които беше преграден от корените на елата, не се чуваше нито един звук. Все пак чувствителните уши на вълка долавяха признаци на живот — тихо дишане. А когато се придвижи още по-близо, чувствителният филтър на носа му разпозна вълча миризма. Вълчица!

Старият вълк пое няколко глътки влажен въздух и изръмжа късо. Макар и едвам доловим, изпод корените се чу отговор. Сега старият вълк се обади по-силно, отново получи отговор и разбра, че там, между скалите, се е озовала в принудителен плен млада вълчица. В него се събуди инстинктът за глутница и копнежът по другар, той забрави спазмите на глада, приближи до широката яма от корени и пръст, изръмжа, посегна да захапе пръстта, която заедно с преплетените корени образуваше стена между него и младата вълчица. Тя се беше скрила под скалите от бурята, а поваленатa ела беше преградила изхода.

Старият вълк изскимтя гневно, скимтенето премина в ръмжене и пленената вълчица разбра, че непознатият вълк не се страхува, че се е разсърдил на врага, който й пречи да излезе навън, и няма да избяга, а ще й помогне. Това сякаш й даде сили. Кой знае за кой път тя скочи върху скалата, но нямаше за какво да се захване и се смъкна надолу. Все пак вълчицата не се предаде, хвърли се отново върху стената от пръст и корени, но и този опит завърши както предишните.

Старият вълк изръмжа и вълчицата разбра, че той не одобрява действията й. Дълбоко в гърлото му прозвуча клокочещо хриптене и острите му зъби се впиха в препятствието. Те хапеха яростно, трошаха по-малките коренчета като сухи трески, по-дебелите пък вълкът дъвчеше между челюстите си, докато сломи съпротивата им, а после злобно ги изплюваше.

Младата вълчица приклекна и неподвижно, съсредоточено зачака какво ще стане. Старият вълк работеше като машина. Задните му крака се намираха върху грапавия ствол на елата, а предните си беше опрял в сплетените корени. Клокоченето дълбоко в гърлото му не преставаше, челюстите му не спираха, докато не успя да проврe главата си през дупката, която беше изгризал. Очите му бяха пълни с пръст и частици изгнили елхови иглички. Той се отдръпна, отърси се от камъчетата и пръстта, няколко пъти злобно тръсна глава, пръстта и сухите елхови иглички полетяха на всички страни, а после с нова сила се запромъква през тесния отвор. Най-сетне откри малко под себе си вълчицата. Тя се беше изправила и се готвеше за скок. С ръмжене вълкът я спря. Прецени, че още е рано. Затова изсече със зъбите си отвор, през който можеше да промъкне и предните си лапи. След като го направи, той започна да гризе около себе си. Гърлото му престана да клокочи. Сред

хрущенето на челюстите му час по час се дочуваше вече по-спокойно, тихо скимтене. Когато старият вълк реши, че отворът е достатъчно широк, той се отдръпна назад, изскимтя призивно и зачака.

Отворът се извисяваше почти на два метра от вълчицата. Тя скочи, но едва на третия или на четвъртия път успя да достигне с предните си крака дупката сред корените. Когато вълкът видя това, той отново се вмъкна в отвора и продължи да го разширява. Накрая, след няколко несполучливи опита, вълчицата успя да се залови с предните си крака за отвора, впи зъби в дебелия корен и увисна така само за миг. Това беше достатъчно за вълка. Той сграбчи пленената вълчица за дебелата кожа на шията й, стъпи здраво на задните си крака и след кратка борба отскочи върху ствола на елата. В отвора се появи главата на младата вълчица, а после през него се промъкна и цялото животно.

Вълкът изскимтя и без да губи време, се спусна обратно по следите си, а вълчицата го последва. След малко те спряха. Старият вълк погледна вълчицата и се озъби. Вълчицата провеси опашка между краката си, сви глава между раменете и приведена и покорна, се приближи към него. Отначало тя облиза носа му, изцапан от гнилите елхови иглички и пръстта, а после се извърна с гръб към вълка. Той изръмжа доволно и отново затича. Вълчицата се спусна след него. Така те достигнаха до следите на рисчетата и майка им. Козината на вълците настръхна. Двата хищника спряха, като се ослушваха и душеха. Старият вълк разбра какво се е случило и изви нагоре към клека, където беше изчакал преминаването на бурята. В края на високия връх хищниците спряха, за да починат.

Нощта беше тържествена и тиха, но ушите на вълците познаваха нейния шепот: тук под влажните листа на явора помръдваше мишка, в короната на бука шумолеше катеричка или белка. Ето сега тя премина по клона и на земята паднаха няколко дребни капки роса. Доста далеч от вълците изплашен глухар прелиташе от дърво на дърво. От голямо разстояние се понесе бухането на бухал, доволен, че е заловил плячка.

Небето се проясни, луната изчезна, но над разкъсаните облаци все още блестяха хиляди звезди. Светлината им посребряваше рехавата паяжина на пàрите, кълбеещи се между матовите свещи на стволовете.

Хищниците лежаха един до друг, младата вълчица беше допряла нос до вълка и зъбите й ситно потракваха. Старият вълк като че ли дремеше спокойно, но така изглеждаше само на пръв поглед.

Изведнъж той обърна главата си надясно. Сега и вълчицата забеляза двете животни — по-голямо и по-малко. Вълкът докосна вълчицата с влажния си нос и те се надигнаха безшумно. След миг вълчицата се отправи към хребета, като стъпваше внимателно, за да не се помръдне нито една от вейките на клека. Старият вълк пое надолу по склона. Не бяха изминали и пет минути, когато сред клека се дочу пращене — кошутата и еленчето се понесоха надолу. Старият вълк вече ги чакаше върху една обрасла с мъх скала, подаваща се леко над храстите. Кошутата се насочи точно срещу него. В мига, когато тя заобикаляше скалата, присвитият вълк се отблъсна и се стовари върху петнистото еленче. Когато го повали на земята, той захапа шията му в мястото, където се намираше главната артерия. След по-малко от минута дотича и вълчицата. Еленчето още потръпваше.

Някъде по насрещния склон заглъхна пращенето на клоните под краката на бягащата кошута. Двата прегладнели хищника се нахвърлиха върху плячката. Скоро от еленчето останаха само парчета кожа, оглозгани ребра и почти неначенати плешки. Старият вълк впи зъби в остатъците от жертвата и заднешком ги помъкна към най-гъстите храсти. Младата вълчица подтичваше наоколо и подхващаше ту ребрата, ту плешките. Накрая, когато реши, че е направил всичко необходимо, старият вълк се излегна и започна да се облизва, без да обръща внимание на вълчицата, която се отпусна съвсем близо до него. Той й позволи да оближе козината на хълбоците му, а когато тя започна да ближе муцуната му, повдигна главата си и застина, като примижаваше с очи, и от гърлото му се надигна съвсем слабо, почти недоловимо доволно ръмжене.

II

Безпокойството, обхванало най-напред младата вълчица, се прехвърли и върху вълка. Вече втори ден как те бяха станали неузнаваеми. Ловът престана да ги влече и макар гладни, те се скитаха без цел из дълбокия сняг, който трети месец покриваше всичко наоколо с пухената си завивка.

Нощите станаха чувствително по-къси, но студовете не намаляха. Все пак, когато слънцето се издигаше над Бели връх, лъчите му грееха и топлината им се увеличаваше от ден на ден.

Надвечер, изтощени докрай, вълкът и вълчицата се вмъкнаха в младата иглолистна гора над потока и пробудуваха цялата нощ под заснежените клони. Старият вълк познаваше това безпокойство. Никога обаче не го беше посрещал така, с вълчица, с която беше прекарал част от лятото, есента и първата половина на зимата. Обикновено старият вълк водеше глутница, в която всеки признаваше превъзходството му, а той се гордееше, перчеше се, ставаше зъл и заядлив и без никаква причина хапеше всеки вълк, който се приближеше към него. Понякога пък беше обикновен член на глутницата, която се ръководеше от друг, по-силен вълк. Тогава той знаеше къде е мястото му и какво може да си позволи. Оттегляше се настрани, за да не бъде пред очите на водача, и със спусната опашка се мъкнеше по следите на някоя вълчица, обагрени от пресни капки кръв. Ако събереше смелост и се приближеше към вълчицата, двубоят с друг вълк беше неизбежен. Сега обаче той беше сам с вълчицата. От два дни в нея се беше пробудила онази страшна стихия, която е по-силна от живота, защото е сляпа и заредена с неукротим плам.

Разсъмна се и върховете на елите в неподвижната гора, която се издигаше върху стръмния насрещен склон, порозовяха от изгряващото слънце. Старият вълк стана пръв и погледна сурово към вълчицата, която беше повдигнала задния си крак и облизваше корема си. Наведе се към нея, като искаше да я подуши, но тя сподавено изръмжа и посегна да го захапе, а той едва-едва успя да отскочи. До неотдавна вълчицата не би се осмелила да направи това, защото щеше скъпо да

заплати за дързостта си. Сега вълкът не й се разсърди, отстъпи още една крачка и кротко заскимтя. В този момент откъм потока зад младата горичка се дочу кратко излайване. Вълчицата се изправи като ужилена, старият вълк изръмжа към нея и изтича пред горичката. Под леските от другата страна на потока, покрити с дебела пряспа, се чернееха две фигури. Старият вълк се присви, пристъпи две-три крачки напред, устните му се повдигнаха и в светлината на изгряващото слънце заблестяха два реда зъби. Вълците зад потока обаче не помръднаха. А когато от храсталака излезе младата вълчица, те се раздвижиха и приближиха към потока. Пръв беше един млад тъмносив вълк, а другият — малко по-дребен и с по-светла козина — вървеше след него.

Младата вълчица сякаш не забелязваше нищо. Тя седна на задните си крака и започна да търси бълхите си, като ровеше с нос гъстата козина на десния си хълбок и чаткаше със зъби. После облиза корема си, огледа се и се прозя. Старият вълк изръмжа заплашително и също приближи към потока, но двата вълка от другата страна не мислеха да отстъпват. Особено решителен беше първият, тъмносивият. Той повдигна устни, показа зъбите си и зави.

Боят беше неизбежен. Сега нито единият, нито другият можеха да се откажат — след предизвикателството за двубой нямаше пътища назад.

Старият вълк се беше бил много пъти, затова не нападна направо. Той премина от другата страна на потока и започна бавно да заобикаля двата вълка. По-дребният отскочи встрани и тичешком се изкачи по склона, откъдето продължи да наблюдава потока и трите неясни фигури.

Младият сиво-черен вълк гледаше към стария и се приближаваше към него с оголени зъби. Старият пристъпваше в кръг, без да изпуска от очи съперника си. Заплашителното ръмжене, зараждащо се някъде в гърдите му, не преставаше. Така той се озова под леската, откъдето преди малко двата вълка се спуснаха към потока. Изглеждаше, че вече ще скочи върху младия вълк, който беше на около пет метра от него, но в последния миг сякаш размисли, осъзна, че е по-слаб, и се поуплаши.

Младият вълк не забеляза уловката. Той нападна стремглаво. Старият вълк изпъна силните си крака, челюстите им се сблъскаха,

изведнъж той скочи, ударът му беше мълниеносен, младият вълк падна на снега и почувства пареща болка в слабините. Двата хищника се затъркаляха. Край потока те отново се изправиха на крака и застанаха един срещу друг на разстояние не повече от една крачка. В слънчевата зимна утрин от техните муцуни се носеха кълба пàра, очите им бяха налети с кръв, езиците — изплезени, от устните им капеше червена пяна.

В подножието на горичката отвъд потока младата вълчица се беше надигнала и безучастно следеше боя между двата противника. Макар да беше дошла на света едва преди две години и онова безпокойство, което е предвестник на запазването на рода, я беше завладяло за първи път, тя знаеше, че в този момент не бива да прави нищо, че ще тръгне покорно след вълка, който спечели битката.

Младият вълк разбра, че противникът му не е по-слаб, но яростта и желанието за победа подчиняваха мислите му. Неговото горещо сърце не му позволяваше да преклони шия и да се обърне с гръб към стария вълк в знак, че се предава, а после покорно да лиже носа и хълбоците му. Вълчицата беше тук и пътят към нея преминаваше само през победата над стария вълк. А той отново искаше да се изкачи над младия. Младият вълк обаче беше извлякъл поука и се придвижи нагоре успоредно с него. Накрая и двете животни достигнаха до гъстите лески. Стояха едно срещу друго, в очите им горяха пламъци, парцали червена пяна капеха от муцуните им. Сякаш забравил острата болка в слабините, младият вълк нападна. Старият искаше да се извърти откъм хълбока на съперника си, но кракът му се закачи в някаква вейка под снега. Младият вълк използва мига и притисна между челюстите си задния десен крак на съперника. Костта изхрущя и за секунда старият вълк видя края си. Той се изви с всичка сила и заби зъби в муцуната на младия. Хватката около крака се отпусна, младият вълк се мяташе, за да освободи най-чувствителната част от тялото си, но челюстите на стария бяха стоманени, техният натиск не отслабна, напротив, зъбите се впиваха все по-дълбоко, докато достигнаха костта. Тогава очите на младия вълк се изпълниха с кръв, с последни сили той се опита да се освободи, да се освободи на всяка цена, да избяга, само да може да избяга. Вече беше късно. Челюстите на стария вълк се отпуснаха, окървавената глава падна в снега. Младият вълк немощно се изправи на крака. Само за миг.

Старият се устреми към него. Челюстите му се забиха в гърлото на младия съперник, който почти не се защитаваше. Само дращеше със задните си крака корема на стария вълк и отбраната му ставаше все по-слаба. Още секунда и старият вълк усещаше как гърлото на противника хрущи между челюстите му, но не го пусна, докато младият вълк продължаваше да мърда. После старият вълк се отърси, погледна налетите с кръв очи на неподвижния си съперник и димящата кръв, която течеше от муцуната му, приклекна, издигна отвесно глава и от гърлото му се откъсна нещо подобно на стон. След това в долината отекна победният вълчи вой, който кара да трепери всичко живо, защото вълкът вие така само ако е убил, ако е убил голям и силен враг. Така вика свидетели, за да видят успеха му, да му се подчинят, защото той е господарят и всеки трябва да изпълнява волята му. Младата вълчица направи няколко крачки и спря по средата на затрупания със сняг поток. Старият вълк приближи към нея, подуши я и се отправи на три крака към младата горичка. Десният му заден крак гореше и го пробождаше, не можеше да стъпи на него. Той се вмъкна в ниските клони, където бяха прекарали нощта с вълчицата, и там заскимтя. Вълчицата покорно го следваше, отначало облиза носа му, после хълбоците, а накрая легна по корем и започна съсредоточено да ближе окървавения му крак.

Вълкът и вълчицата прекараха три дни и две нощи в младата иглолистна гора. Едва тогава усетиха глад. Когато ходеше, старият вълк повдигаше задния си десен крак. Той още го пареше и го пробождаше, сякаш в него се бяха забили стотици иглички, но стоманеният камшик на глада все по-силно шибаше и двамата.

Всичко тръгна постарому. Вълчицата подтичваше отпред, но при всяко изръмжаване или заскимтяване на вълка тя се заковаваше и изпълняваше желанието му. Отново ближеше носа и хълбоците му и покорно се обръщаше с опашка към него.

Денят беше слънчев и чист, високо в небосвода кръжаха няколко гарвана, кълвач весело прелиташе от дърво на дърво.

До вечерта двата измършавели хищника не уловиха дори една мишка. Мишките бяха още дълбоко под снега.

Когато огненият диск на слънцето застана точно над Бели връх, хищниците спряха да починат на стръмното сечище. Слънцето грееше, снегът се размекна и вълците го лижеха с големите си грапави езици.

Гладът изгаряше вътрешностите им, в очите им проблясваха лоши пламъчета. Малко преди да се стъмни, те откриха следите на стадо елени, но не се спуснаха по тях, не се решиха да рискуват.

С падането на вечерта студът стегна. Измършавелите вълци вървяха с лекота по тънката снежна корица. Те преминаха Бели връх, спуснаха се в дълбока долина, оттам продължиха по насрещния склон и се озоваха в следващата долина. Малко преди разсъмване, когато над бялото равно било започна да се развиделява и здрачът се засили, вълците надушиха прясна кръв. Наблизо един рис се угощаваше с миналогодишно сърне. Когато забеляза вълците, той престана да яде, изгърби се и изръмжа заплашително. Вълците се разделиха и започнаха беззвучно да се приближават към хищника. Старият вълк стъпваше леко и на задния си десен крак, за да не може рисът да забележи раната му. Голямата котка заотстъпва. Боят с тези двама противници нямаше да бъде равен. Рисът погълна наведнъж черния дроб и начена бута. Вълците бяха на един скок от плячката, а на риса още не му се щеше да отстъпи. Той се отдалечаваше крачка по крачка, но когато видя, че вълците не спират при плячката, а се устремяват към него, изви се настрана като котка и с три-четири скока достигна короната на една ниска скоруша, отдалечена на повече от двадесет метра от плячката. Вълците спряха, гледайки подир голямата котка, която съскаше злобно от дървото, и се върнаха при лесно спечелената плячка.

Пръв започна да яде старият вълк. Ръмжейки, той излапа остатъците от вътрешностите, а когато се позасити, облиза се и отиде при клекналата вълчица, която гледаше ту към риса, свит в скорушата, ту към прясната плячка и преглъщаше слюнките си. Старият вълк побутна леко вълчицата, застана на нейното място и не помръдна, докато тя не се нахрани.

Рисът още не се осмеляваше да слезе от скорушата. Вълците сякаш привикнаха с него. Най-после вълкът започна отново да яде и скоро от сърнето не остана нищо освен големите кости и парчета кожа. Ребрата, натрошени от челюстите на вълците, също изчезнаха в стомасите им. След това ситите животни погледаха още малко към риса, който се гърбеше на скорушата, съскаше и изпущаше мълнии от очите си, но не можеше да направи нищо повече. Те изръмжаха няколко пъти срещу него, а после се върнаха по следите си на хребета.

Там се промъкнаха в старата гъста гора и си изровиха леговище под едно наполовина изгнило, повалено дърво. Старият вълк помагаше на вълчицата да разчиства снега, сякаш не усещаше острата болка в задния си десен крак.

Дните се издължаваха, слънцето грееше все по-силно. А когато старият вълк вече можеше добре да стъпва върху ранения си крак, двата хищника поеха на изток от хребета на Бели връх. Предварително те си издълбаваха място за нощуване в някой гъсталак и веднага щом слънцето се скриеше зад планината, тръгваха на път. От време на време успяваха да уловят заек, техни жертви станаха две катерички и една врана, която пируваше с мърша, останала кой знае откога. Рядко успяваха да се нахранят добре. Така приближаваха към местата, които старият вълк познаваше чудесно, защото там беше видял за пръв път слънцето и беше водил не един двубой. Сред скалите на стръмния склон, той знаеше една дълбока бърлога. На две крачки от нея бликаше изворче, чиято тънка струйка се вливаше в потока, прекосяващ дъното на дълбоката долина.

Отначало младата вълчица не искаше да последва вълка в бърлогата. Дълго време той тихо скимтя отвътре, а вълчицата го слушаше. После тя приближи крачка по крачка, промъкна се зад дебелия бряст и през пукнатината в скалата влезе в преддверието, а оттам — в малка пещера.

Бърлогата беше необитаема и двата хищника бързо се настаниха. Отначало вълчицата избута с крака в преддверието изгнилите листа и борови иглички, натрупани от есенните ветрове, а след това вълкът ги разнесе в муцуната си по склона.

В първите дни вълчицата също ходеше на лов. Гората ставаше все по-богата, гладът беше рядък гост. А когато вълкът успя да улови миналогодишно глиганче, те наистина се нахраниха до насита. Щом вълчицата видя как старият вълк прехвърли през рамо половината от глигана и придържайки го със зъби, го отнесе в бърлогата, очите и заблестяха.

Слънцето съкращаваше нощите и грееше все по-силно. Още веднъж хищниците бяха застигнати от вихрушка, но зимата вече клонеше към края си. Един ден, привечер, вълчицата не отиде на лов, а когато вълкът се върна, тя не го пусна в бърлогата. През този ден зимата окончателно отстъпи на пролетта. Лежейки по корем зад стария

бряст, вълкът беше пъхнал глава във входа на бърлогата. Изведнъж той долови, че вълчицата не е сама. Младата майка облизваше коремчетата на три слепи вълчета, после ги притисна към пълните си гърди и зачака да се заловят за тях. Вълкът не се осмели да влезе вътре, сякаш знаеше, че не бива да го прави. Така прекара целия ден. Привечер вълчицата изръмжа в отговор на неговото скимтене и той се спусна към долината. Над потока хвана голям заек. Дори не го начена, грабна го с челюстите си и го понесе като перце. Изкачи се над изворчето, пъхна глава в бърлогата и изчака, докато вълчицата вземе заека. После вълкът се зърна при изворчето и дълго пи студена вода.

III

Шест гладни вълка лежаха в старата гора под Бели връх. Вече четвърта нощ не бяха хващали нищо. Скупчени един до друг, те примижаваха срещу изгряващото слънце, час по час някой посягаше да захапе съседа си и изръмжаваше. Единствено старият вълк, водачът на глутницата, и младата вълчица бяха спокойни. Разбира се, само привидно. Въпреки че техните вътрешности се свиваха от глад, привързаността им беше твърде силна.

Отскоро дните започнаха да се издължават, вече се чувстваше, че слънцето се пробужда, но тази зима натрупа толкова сняг, че дори вълците със своите широки лапи трудно си пробиваха път през него.

През последната нощ шестте вълка обиколиха голяма част от гората, но само на едно място се натъкнаха на пресни следи, и то от катеричка, която се стрелна по гладкия ствол на един разклонен дъб и изчезна.

Стадата елени се смъкнаха по-близо към хората и старият вълк не поведе глутницата си натам. Древният инстинкт и опитът му го караха да отбягва хората. Може би все още имаше изход? А може би вече нямаше? Засега четирите млади вълка само посягаха да се ухапят, само ръмжаха, рано беше да се нахвърлят един върху друг. Старият вълк знаеше, че ако не заситят глада си, ще стане най-лошото.

Призори беше най-студено, но вълците не забелязваха студа, дебелият им кожух ги пазеше от него, единствено гладът беше страшен. Час по час кръвясалите им очи се обръщаха към стария вълк с ням упрек или зле прикрита заплаха. Водачът на глутницата ставаше и оглеждаше четирите вълка, лежащи край него, но когато и те понечваха да се надигнат, той им се озъбваше и отново лягаше. Младата вълчица опря нос в рамото на вълка и известно време остана така.

Старият вълк беше сигурен, че през деня ще успее да задържи глутницата в прикритието, но следващата нощ ще бъде страшна.

Само девет месеца бяха изминали от мига, когато трите вълчета отвориха очи в пещерата зад могъщия бряст. Едва тогава младата

майка пусна вълка вътре. Тя следеше всяко негово движение, готова, ако се наложи, да се нахвърли върху него. Скоро вълчицата откри, че няма от какво да се страхува. Вълкът остави до себе си една оскубана наполовина яребица, легна по корем, отпусна глава върху предните си крака и се загледа към трите вълчета, мотаещи се из полумрака. После няколко пъти изскимтя. Без да се изправя, той се затътри по корем към кърмещата вълчица, побутвайки с нос яребицата. Отново заскимтя. Тогава вълчицата отърси малките от гърдите си, стана, приближи се, както преди, до лежащия вълк и облиза носа му. Вълкът се надигна и придържайки яребицата между краката си, с мощно движение на челюстта я разкъса на две. След това не я докосна и вълчицата изяде цялата птица. Вълкът се примъкна бавно към малките, подуши ги едно подир друго, погледна косо вълчицата и като видя, че тя не го заплашва, изплези език и започна да ближе вълчетата. След всяко близване той повдигаше глава и почесваше с езика си вълчето по гърба или по коремчето. После облиза носа на вълчицата и целия й хълбок. Когато свърши, вълкът стана, настани се до входа на бърлогата и с притворени очи загледа грапавата кора на дебелия бряст.

Времето се затопляше, вълкът ходеше на лов далече от бърлогата и почти винаги се завръщаше с плячка. После, когато млякото в гърдите на вълчицата намаля и малките стъпиха здраво на високите си крачета, храната започна да не достига. Накрая вълчицата се досети какво трябва да направи и една вечер тръгна на лов заедно с вълка.

Ловуват ли двама — това е нещо съвсем друго! Хищниците се разбираха чудесно и ловът почти винаги беше успешен, въпреки че изгубваха в път най-малко час, за да се отдалечат достатъчно от бърлогата. Така бяха свикнали — близо до бърлогата не улавяха дори мишка, напъхала се сама в муцуните им.

Скоро млякото на вълчицата секна, но вълчетата вече бяха привикнали към твърдата храна. Щом възрастните се върнеха и се промъкнеха през цепнатината зад бряста, те ги посрещаха с нетърпеливо скимтене. Вълкът и вълчицата повръщаха цели купища полусмляно месо, които малките излапваха за миг и тумбачетата им се издуваха до пръсване. После започваха да се боричкат и гонят. Безнаказано дърпаха майката и бащата за козината, хапеха ги по носовете и понякога играта продължаваше чак до вечерта, когато възрастните отново се отправяха на лов.

Снегът отдавна беше изчезнал от долините и южните склонове. Под надзора на възрастните малките вълчета се научиха да ходят на извора и да пият вода направо от него. Все по-често те изскачаха сами пред бърлогата и майката с мъка ги принуждаваше да се приберат.

Край стария бряст разцъфна бреза и в нейната корона започнаха да се появяват две катерички. Скоро те си оплетоха гнездо върху горния чатал на дървото. Катеричките виждаха вълците под себе си, но сякаш знаеха, че няма защо да се боят от тях. Те тичаха не само по клоните, но се престрашаваха да слязат и на земята — само когато забелязваха вълчетата, се совваха в короната на някоя ела, от която мигом прескачаха на брезата.

В една влажна пролетна вечер възрастните хищници се отправиха на лов, както обикновено. Вълчетата изскочиха от бърлогата след тях, но вълчицата се обърна, изръмжа и малките се втурнаха обратно в пещерата. Тази нощ не им вървеше. Спуснаха се по петите на заек, но той се скри в купчина сухи клони. После пресякоха следите на мечка, отклониха се и се отдалечиха от местата, където можеха да я срещнат. Вървейки по потока, малко преди развиделяване те достигнаха до един хълм, обрасъл с рядка букова гора, из която тук-таме се чернееше някоя висока ела. Под самото било имаше полянка. Там вълците спряха, защото усетиха силна, приятна миризма. В тревата пред себе си те видяха големи птици, но птицата не е заек, който можеш да подгониш. Глухарят просто разперва крила и се изплъзва.

Вълците легнаха по корем и зачакаха. От някакво дърво, издигащо се отвъд полянката, се чуваше потропване, после пращене, а накрая нещо изпука. Старият вълк знаеше какво става, той познаваше големите черни птици и техните по-дребни петнисти женски, но само два-три пъти в живота си беше ял от месото им. То не беше много. Но сега, когато не бяха уловили нищо, трябваше да опитат късмета си.

Старият вълк запълзя бавно по сухата трева, достигна една усамотена ела пред полянката, вмъкна се под нея и погледна вълчицата. Вълчицата не помръдна, тя сякаш знаеше, че не може да му помогне. Така, сам, той имаше по-големи надежди за сполука. Стаен под самотната ела, старият вълк вдишваше миризмата на три-четири женски птици, които шаваха в сухата трева на някакви си петнадесетина метра. Отново се обади птицата от дървото в края на

полянката и благодарение на острия си слух вълкът откри, че тя се намира върху един от двата бука, които растяха до високата ела.

Започна да се разсъмва. Сега вълкът можеше да използва и зрението си. Изведнъж голямата птица върху бука размаха крила и кацна на няколко скока от дебнещия вълк. Всичко се разигра за миг. Глухарят още не беше отпуснал напълно крилата си, когато вълкът се хвърли отгоре му. Захапа го и го понесе към вълчицата, без да обръща внимание на женските по поляната, които се издигнаха във въздуха.

Когато вълците се върнаха при изворчето до разцъфналата бреза, в носа им ги удари странна, остра миризма. Вълкът спря до брезата, остави глухаря на земята и неуверено задуши наоколо. Вълчицата се вмъкна в бърлогата и веднага изскочи навън, следвана от две вълчета. Те се заловиха с черната птица, скубеха перушината й, ръмжаха и лапаха парчета от още топлото месо. Вълчицата подуши младата трева, после изви глава нагоре и болезнено заскимтя. Тя разбра, че третото вълче е изчезнало там, във въздуха. За първи път вълчицата се срещаше с особената миризма, която беше оставил след себе си скалният орел. Тя сграбчи със зъби глухаря, изръмжа и малките мигом се озоваха в пещерата. Вълчицата се прибра след тях и им даде птицата, за да я доразкъсат и изядат.

Старият вълк също разбра какво се е случило, но не влезе вътре, а легна до дебелия бряст и се загледа в слънчевия ден.

Няколко дни след това вълчицата оставаше при малките, но накрая гладът надви и тя трябваше да напусне бърлогата. Не измина седмица и малките привикнаха да ходят на по-големи разстояния. Един ден, привечер, вълчицата напусна бърлогата заедно с вълчетата. Старият вълк подтичваше след тях и в съзнанието му се очертаваха контурите на Бели връх. Когато четирите животни спряха на познатия хребет, от който се спускаше старата неподвижна гора, по небосвода на изток се разливаха кървави зари.

Премина пролетта, лятото прегърмя и гората се изпълни с рева на елените. Тогава младата вълчица загуби второто си малко.

Глутницата нощуваше, където свари, хищниците кръстосваха надлъж и нашир околността и много рядко се връщаха на Бели връх. Веднъж призори ситите от добрия лов вълци преминаха по едва забележимата пътечка под старото сечище и едно от малките изтича към потока да пийне вода. Вълчицата спря и го зачака. Не й беше

приятно, когато някое от вълчетата се отделя самичко, но тук нямаше от какво да се страхува. Когато малкото изскимтя, вече беше късно. Майката се спусна към гъстите лески край потока, но след миг излая късо и тичешком се върна на сечището. От леските се понесе басово ръмжене и веднага след това от тях изскочи мечка. Тя се изправи на задните си крака, изръмжа и щом забеляза, че нещо в сечището се движи, стъпи на четирите си крака и се втурна към вълците. Старият вълк побягна пръв, след него — малкото вълче, а последна, озъртайки се постоянно, тичаше вълчицата.

Вълците се върнаха на Бели връх и следващата нощ не отидоха на лов. Оттогава те отдалеч заобикаляха потока под сечището, където мечката и двете мечета ходеха да ловят пъстърви.

Когато излизаха всички, вълците ловуваха по-сполучливо. Младото вълче възприемаше бързо. Най-трудно му беше да улови първия си заек, после то явно поумня. Когато падна първият сняг и гората оредя, младият вълк вече беше станал голям колкото майка си.

Снегът се увеличаваше, нощите се удължаваха и ловът ставаше все по-тежък. Елените се събраха на стада и вълците много рядко успяваха да отделят някое младо еленче или болна кошута. Накрая все пак щастието им се усмихна. През една нощ, когато подобната на топла пита луна плуваше по небосвода, обсипан с безброй звезди, старият вълк спря над следата на кошута, която водеше две малки. Трите вълка поеха предпазливо по пресните следи.

Луната избледня, зазори се, а вълците не успяваха да нападнат. Обширното плато беше неподходящо, защото кошутата щеше да ги забележи отдалеч. А когато се развидели, трябваше да бъдат още по-предпазливи. Използвайки прикритието на хребета, най-сетне те се приближиха на стотина крачки от кошутата и двете еленчета. Животните гризяха краищата на брезовите храсти. Вълците не издадоха нито звук. Всеки знаеше какво трябва да прави. Старият вълк пое надолу, описвайки полукръг, за да излезе под малкото стадо. Скоро след това се разделиха вълчицата и младият вълк. Отначало те вървяха, после се втурнаха и полетяха между дърветата, като вдигаха подире си кълба сняг. Кошутата повдигна рязко глава, врътна се на задните си крака и побягна встрани, а не надолу, както предполагаха вълците. Хищниците трябваше веднага да сменят тактиката. Старият вълк се устреми отдолу, а вълчицата и младият вълк се спуснаха по петите на

животните. Преследването не продължи дълго. Вълчицата успя да се приближи и да отдели изоставащото еленче от майката. В първия момент то се обърка, избра погрешна посока и се озова точно пред стария вълк. После всичко се разигра много бързо и трите вълка се нахвърлиха върху тлъстата плячка.

След като се наядоха до пръсване, старият вълк клекна на задните си крака, изви глава нагоре и нададе протяжен вой, както онзи път, когато победи младия си съперник. Зави още веднъж, после още веднъж. Скоро от срещуположния хребет се понесе отговор и сред дърветата се появиха два възрастни вълка. Те спряха, прецениха положението, а когато старият вълк зави отново, затичаха към него. Опашките им висяха между задните крака, главите им бяха покорно приведени към земята. Когато стигнаха при стария вълк, те се обърнаха с гръб към него. Той пристъпи към остатъците от плячката и ги подкани със скимтене. Двата вълка лакомо се нахвърлиха върху тях. В гладните им стомаси изчезваха парчетата кожа и кости, които те без усилия трошаха с челюсти. Накрая не остана почти нищо и от главата. Ситите вълци се примъкнаха към стария вълк и започнаха да ближат носа му. По този начин те изразяваха своето подчинение. След като се наслади на усещането, че е водач, старият вълк се обърна, определи посоката и пое през неподвижната гора към хребета, за да отведе цялата глутница в бърлогата на Бели връх.

Същия ден заваля гъст сняг и глутницата остана две нощи на Бели връх. Елените се спуснаха още по-ниско и вълците също се престрашиха да слязат в долините, но не смееха да се приближат към хранилките, край които се извиваха широки пътища. Все някак си преживяваха. Веднъж улавяха заек-два, друг път се изхранваха с мършата на сърна, изоставена от рис, ловяха мишките, които изшумоляваха тук-там в листата под снега. Щом нямаше нищо друго, не се отказваха и от катеричка. Веднъж повалиха срърндак и сърна и ги изядоха в малинака на сечището. Тогава към тях се присъедини шестият вълк. Той беше твърде млад, дребен и измършавял, кой знае как беше останал още жив. Дотича при първия вой, нададен от стария вълк. Трите стари вълка заръмжаха — те не искаха да допуснат пришълеца до плячката. Старият вълк стоеше и гледаше какво ще стане. Когато трите вълка наобиколиха заплашително мършавото вълче, сред тях скочи вълчицата. Тя се озъби, изръмжа и това беше

достатъчно. Младият вълк изяде всичко, което беше останало от сръндака и сърната. За добавка той изгълта и окървавения сняг — толкова голям беше гладът му.

Но изминаха три дни, а глутницата не улови нищо повече. Нямаха друг изход освен да слязат надолу.

Водени от дима, вълците слязоха към колибите. Вятърът носеше сладки миризми. От оборите се издигаше уханието на храна. Гладните вълци приближиха на петдесетина крачки, но по-натам не посмяха. Тогава вълчицата се отправи встрани и заобиколи селището откъм посоката на вятъра така, че той да отвее миризмата й към най-близкия двор. Не се наложи да чака дълго. От дома се зачу лай, а след него човешки глас. После издрънча синджир. От отворената порта изскочи голямо петнисто куче, което надвишаваше вълчицата с повече от педя и безшумно полетя към миризмата. Подире му се втурна малко черно кученце, лаещо като бясно във всички посоки. Вълчицата побягна обратно по следите си. Когато голямото петнисто куче я настигна, тя затича по-бързо и след миг вълците заобиколиха кучето. То не можа дори да изскимти. Гладните вълци го разкъсаха на парчета и от него останаха само жалки останки.

Вълците искаха да повторят лова си, но не успяха. При следващото им посещение на колибите отнякъде изтича човек и започна да стреля с пушка. Втори път вълците не се осмелиха да се приближат към хората. Елените и сръндаците бяха долу, където ходеха двуногите същества с пушките, от които вълците се страхуваха най-много. И ето сега четвърта нощ как не са уловили нищо. В кръвясалите им очи проблясваха лоши пламъчета. Старият вълк знаеше, че глутницата трябва да се нахрани. Иначе ще стане лошо. Много лошо.

Веднага щом се свечери, шестте вълка се отправиха на лов. Старият вълк поведе глутницата по стръмното сечище, през неподвижната гора, оттам към потока, а после по насрещния склон. Отслабналите вълци тичаха в редица след водача, последна вървеше вълчицата. След повече от час вълците откриха пъртина, отъпкана от животни.

Заваля сняг. Вълците намалиха темпото, престанаха да тичат и накрая бавно се помъкнаха един подир друг.

Разширените ноздри на хищниците потръпваха от нетърпение, но те безропотно се подчиняваха на водача си, защото такъв е законът

на вълците. Най-после достигнаха едно възвишение, където усетиха човешка миризма. Но това не ги възпря. Движейки се в края на хлъзгавия път, те заобикаляха хълма. Оттам вятърът носеше миризмата на животни. Хищниците се плъзгаха сред дълбокия сняг като шест сенки. Отпреде им се очерта голяма хранилка, край която се трупаха много животни. Ако глутницата не се намираше в толкова отчаяно положение, старият вълк никога не би предприел такава авантюра. Но сега нямаше избор. Ако искаше да запази глутницата, ако искаше вълците да му се подчиняват, ако искаше те да не се разкъсат помежду си, трябваше да ги поведе натам.

Снегът се сипеше непрестанно и хищниците успяха да приближат на двадесетина крачки от елените и кошутите, които пристъпваха на място и преживяха. В този момент една от кошутите ги забеляза и проблея. Около хранилката се разнесе тропот. Старият вълк зачака животните да побягнат, а вълците да се спуснат подир изоставащите, докато успеят да откъснат от стадото някой елен или кошута. Но стана нещо съвсем друго. Животните бързо се скупчиха и преградиха дълбокия път. Вълците нямаше накъде да отстъпят. Привели рога, елените първи се втурнаха срещу хищниците. Старият вълк се опита да скочи върху врата на най-близкия елен, но внезапно усети остро пробождане в левия хълбок, след това нещо удари десния му заден крак, ранен в двубоя с младия вълк. Вълчицата хапеше на всички страни, младите вълци също не се посрамиха й накрая сполучиха да се промъкнат заедно през разярената стена от рога, глави и копита. Понесоха се по дълбокия път и спряха чак в неподвижната гора, край която се виеше потокът, сега покрит от дебела снежна покривка.

Вълчицата вече не беше последна. В края се мъкнеше на три крака старият вълк и от левия му хълбок течеше кръв. Когато настигна глутницата, главата му не беше изправена, а опашката висеше между задните му крака. Вълците го наблюдаваха с пламнали очи. И неговият син също. Те чувстваха кръвта, изтичаща от хълбока му, и виждаха, че подскача на три крака. Старият вълк разбра какво ще стане. То беше неизбежно — такъв беше вековният вълчи закон. Вълците се раздвижиха.

Вълчицата се изкачи встрани. Вълчето, което приеха при последния им голям лов и го нахраниха с остатъците от сръндака и

сърната, я последва. Трите млади вълка застанаха един до друг и заръмжаха заплашително. Старият вълк повдигна глава. Той искаше да отвърне поне на първия удар, макар да знаеше, че няма сила, която да го спаси.

И все пак се случи нещо почти невероятно. Вълчицата скочи между стария вълк и трите ръмжащи вълка. Тя се изправи срещу тях, озъби се, заръмжа и гъстите й слюнки покапаха върху замръзналия сняг. Трите вълка направиха крачка, още една, облаците па̀ра, които бълваха от муцуните им, се докоснаха. Тогава към вълчицата притича най-малкото вълче, най-младият член на глутницата. След миг, подскачайки на три крака, до нея застана и старият вълк, тя светкавично го заобиколи и той остана между нея и младото вълче.

Трите освирепели от глад вълка стояха срещу стария, ранен водач, който трябваше да им послужи за храна, защото не можеше да се защищава. С този, младия, най-малкия от всички, ще се справят лесно. Само да я нямаше разярената вълчица, която вече не ръмжеше, приближаваше се изгърбена към муцуните им и всеки миг можеше да скочи. Пръв отстъпи с една крачка нейният син. Другите две животни се изравниха с него. Вълчицата отново напредна и трите млади вълка пак отстъпиха. А когато тя напредна за трети път и изгладнелите до смърт млади вълци отстъпиха, всичко беше решено. Те се обърнаха и побягнаха през глава.

Като издялана от камък, вълчицата стоеше неподвижно, докато трите сенки не се изгубиха между дърветата. После се върна при стария вълк, облиза студения му нос, обърна се с гръб към него и отпусна опашка между краката си. Признаваше правото му на водач. Младото вълче направи същото. Старият вълк легна, захриптя, от муцуната му бликна струя кръв и след малко застина. Така го намериха сутринта хората, които караха към хранилката шейна, натоварена със сено, чувал букови жълъди и млади елхови клонки.

ВЛАДИМИР ХАЛЯМА
ЖУПАНЪТ

В края на първата световна война и през следващите години в областта на Северна Словакия глиганите се бяха размножили, както от незапомнени времена. Те направиха много поразии. Щом някое стадо от дванадесет — петнадесет животни посетеше, та макар и за една нощ, дългите, тесни нивички в подножията на планините, разровеше картофите и изскубеше овеса, от реколтата не оставаше почти нищо. Когато глиганите не намереха храна в нивите, те се прехвърляха в планината за букови жълъди.

Така беше и в Орава. След прибирането на реколтата в околността Бабя хора се събраха много диви свине. Те живееха в добро разбирателство. Задружният живот не се харесваше само на старите глигани. Те предпочитаха самотата и живееха отделно. Вероятно не понасяха квиченето на глиганчетата и дребните свади, които са неизбежни за всяко по-голямо семейство.

Зимата премина. Беше края на април. Едрата дива свиня неспокойно обикаляше познатите й места, докато не намери едно тихо кътче дълбоко в планината. Там, далече от хората и пътищата, сред няколко гъсти дървета, чиито клони достигаха до земята, тя застла леговището си с вейки, листа и мъх и даде живот на шест малки.

В първите дни дивата свиня почти не се отделяше от малките. По-късно тя започна да ги напуска, но само за да се нахрани. Не трябваше да се отдалечава за дълго, защото зимата не беше милостива. Снегът се стопи още през март, земята се разпусна и храната се намираше лесно. Дивата свиня имаше достатъчно мляко и нейните рожби, нашарени със светли ивици, растяха като гъби след дъжд. Досега всяко от малките й — а тя беше отгледала не едно поколение — бозаеше само от една цицка. Но едно от тазгодишните глиганчета беше толкова лакомо и енергично, че след като изсмукваше млякото от своята цицка, изблъскваше някое от братчетата или сестричетата си и бозаеше от неговата. Такова нещо не й се бе случвало. Когато огледа по-добре своите глиганчета, тя забеляза, че едното е чувствително по-

дълго и по-високо. Колкото повече растяха, толкова по-очевидна ставаше разликата. Тъй като в добавка глиганчето беше надарено със смелост, дързост и необикновена за възрастта му сила, ние ще го наричаме Силния.

Глиганчетата растяха и майка им постепенно ги запознаваше с околността и гората. Те привикваха със звуците, от които не трябваше да се страхуват, макар и да изглеждаха заплашителни, запомняха онези — едва доловими и отдалечени, — които можеха да означават опасност. Дивата свиня ги учеше да различават миризмите на коренчетата и билките. Веднъж, както търсеха храна, те се натъкнаха на следа с остра миризма, която не приличаше на миризмата на нито едно горско животно. Тогава майката стана много неспокойна. Глиганчетата почувстваха, че тази миризма е сигнал за голяма опасност, защото майката, която не се страхуваше от нищо в гората, бързо ги отведе далеч оттам — в безопасност. Скоро те се убедиха, че това е миризмата на човека, почти единствения техен враг. Когато се разхождаха из гората и видяха за първи път елен, глиганчетата изплашено се свиха в тревата. Но съдейки по поведението на майка си, която не обръщаше никакво внимание на елена и спокойно продължи пътя си, те разбраха, че това животно, което беше два пъти по-високо от майка им и чиято глава с разклонени рога будеше ужас, не е опасно за тях. За късо време опитът им ги научи, че опасността не зависи от големината и силата на животното.

Един ден дивата свиня се отправи за храна. Малките се бяха сгушили на куп и спяха. Майката се забави повече от обикновено и когато гладът ги събуди, вятърът понесе към тях миризма, каквато не бяха усещали дотогава. Те инстинктивно се скупчиха и наежиха четината си. След миг откриха близо до себе си неголямо жълто животно с дълга опашка. Това беше куче. То също ги забеляза. С пронизителен лай кучето се нахвърли върху глиганчетата, захапа за гърба едно от тях и го заразтърсва така силно, че то заквича от болка и страх. Останалите се разбягаха. За щастие майката беше наблизо и чу квиченето. Тя се втурна като хала, но кучето, което я забеляза навреме, успя да се спаси, защото беше старо и умееше ловко да криволичи. В противен случай разярената майка щеше да го настигне и да го разкъса. Така малките се запознаха с още една миризма, която дълго ги караше да треперят. Скоро те се научиха да правят разлика между

кучешкия лай и гласа на срърндака, който въпреки че му приличаше, не беше опасен за тях. Този ден дивата свиня ги отведе навътре в планината и през следващите няколко дни те по-често сменяха леговището си.

Опитната майка беше добра, но строга учителка. Тя наказваше най-малкото непослушание и всеки опит за своеволие. Учеше ги самички да търсят храна. Водеше ги на паша само през нощта, и то отначало само в гората или храсталаците. Едва когато поотраснаха, започна да ги извежда и по планинските поляни, където те изравяха от земята много сладки личинки. Когато напускаше храсталака и излизаше на сечището, тя продължително се ослушваше и душеше — установяваше дали въздухът е чист и всичко е наред. Горко на глиганчето, което се осмелеше да изпревари майка си и да се опита да излезе на поляната или сечището, докато тя дебне. То дълго не забравяше този момент, защото дивата свиня наказваше веднага и безмилостно.

Краткото планинско лято беше към своя край. Задаваше се есента. Осветените от луната ниви изглеждаха като покрити с пъстър килим, в който преобладаваше тъмнозеленият цвят, нарушаван от проблясващи жълти ивици. Полето мамеше с аромата си, защото картофите доузряваха и овесът започваше да налива класове. Дивата свиня усещаше този аромат. Заедно с малките тя се отправи към лакомството, но не тръгна привечер, а късно през нощта. Още от гората започна да изследва околността. В края на гората спря, като дълго се ослушваше и душеше. Малките нетърпеливо чакаха сигнал, за да се спуснат към овеса, който беше пред тях и дразнеше празните им стомаси. За голяма изненада на гладниците майката се обърна и ги поведе по края на гората. Нещо й се беше сторило подозрително или нещо не й хареса, но какво, малките предусещаха само смътно. Двеста крачки по-надолу се намираше друга овесена нива, вклинена в гората, която я заобикаляше от три страни. Майката ги поведе натам. Тя се ослуша, подуши въздуха и продължи. А малките се втурнаха сред овеса и започнаха да пируват.

Измина известно време, през което се чуваше само доволно грухтене и мляскане, а после луната освети и тази овесена нива. Майката се поколеба, но скоро, след като изгрухтя и даде сигнал за тръгване, от едно дърво изтрещяха два изстрела и припламна огън.

Глиганчетата мигом се скупчиха около майката, която със скок ги отведе в близката гора под защитата на тъмнината. Когато се отдалечиха на достатъчно разстояние от нивата, майката спря и малките се подредиха край нея. Едно от тях липсваше. Чакаха го, докато нейното чувствително ухо не долови човешки гласове сред овеса — тогава дивата свиня продължи, защото разбра, че глиганчето няма да дойде. Друго от малките й куцаше с левия преден крак. Беше Силния. Той получи своето първо кръщение с огън и олово. Имаше късмет, че единствената сачма, която го беше улучила, не счупи костта и не проникна надълбоко в тялото. Ако беше достигнала белите му дробове, щеше да предизвика вътрешен кръвоизлив и смърт. Тъй че кръщението му донесе само болезнено възпаление, което от калта за няколко дни се излекува. Глиганчето научи ново правило: пази се от светлината и нивите, дори да те примамват с такива вкусни неща, като картофите и овеса.

Водени от грижовната си, опитна майка, от инстинкта, усещанията и от собствения си опит, малките растяха и ставаха по-самостоятелни. Въпреки това те спазиха обичая на дивите свине и прекараха заедно с майка си цялата зима и пролетта чак до времето, когато майката даде живот на следващото поколение. Тогава се разделиха и заживяха отделно. Техен признат водач стана Силния.

Силния, който се отличаваше не само със сила, но и със съобразителност и предпазливост, беше сигурен водач и защитник. През лятото живееше заедно с братята и сестрите си високо в планината, където беше тихо и безопасно. Но и тук те преживяха не едно премеждие. Една сутрин се излежаваха в гъсталака, който често посещаваха. В далечината дочуха звън на камбанки, който непрекъснато се усилваше. Приближаваше стадо овце. Това ни най-малко не ги обезпокои, защото овцете, които пасяха по поляните, неведнъж бяха преминавали покрай леговището им. Силния наостри слух. Лаят на кучето беше нов. Значи с овчаря вървеше друго, непознато куче. Когато Силния установи по лая, че кучето, както обикновено, подкарва овцете, престана да му обръща внимание и легна. Тази доверчивост му струваше скъпо. След малко някакво шумолене го събуди от дрямка. Едва свари да се изправи на крака, от храсталака изскочи дребно, рунтаво овчарско куче и с лай се нахвърли върху глиганчетата. Силния се втурна насреща му и го нападна. Кучето

скочи върху него, но изведнъж отхвръкна, отблъснато от зурлата. Същевременно неголемите, но вече здрави бивници бяха наранили кожата върху гърдите му и тя кървеше. Кучето се отдръпна. Лаейки, то продължаваше да напада, но не се осмеляваше да скочи втори път върху глигана. Гледаше много-много да не се приближава, защото глиганът беше нащрек и постоянно обърнат срещу него. По този начин глиганът дълго задържа кучето. Когато Силния сметна, че братята и сестрите му са в безопасност, далеч зад склона, той се обърна и с пълна сила се затича след тях. Но кучето го настигна след двеста метра и се хвърли върху гърба му. Силния се извърна и кучето, прободено в плешката, кървящо и квичащо, се отправи обратно. Глиганът имаше късмет, че кучето беше младо и неопитно, защото някое старо овчарско куче можеше лесно да удуши Силния, който тогава тежеше четиридесет килограма.

Лятото премина и дивите свине се спуснаха надолу. Силния също поведе своите другари по-близо до полето. Неведнъж те похапнаха вкусни картофи и овес, но когато по време на едно угощение в картофената нива изтрещя изстрел и един от братята му заплати своята лакомия с живота си, Силния отведе глиганите обратно в планината.

Зимата прекараха заедно, без да им се случи нищо неприятно. През пролетта, малко преди две от сестрите — сега едри свине — да създадат собствени семейства, стадото се разпадна и всеки пое по своя път.

Оттогава изминаха близо четири години. Хана Чупчичка, която живееше в село Липовец под върха Татрански Криван, една сутрин отиде да изрови кошница картофи. Тази година те бяха народили необикновено много. Когато стигна своята нивичка край гората, тя се завайка и закърши ръце. Стъблата бяха изтръгнати, нивата беше разровена, а на места имаше ями като корита. Жената бързо насъбра в кошницата картофите, които се търкаляха по браздите, и се завтече направо при кмета, за да му съобщи какви поразии са й направили някакви неизвестни нехранимайковци.

Кметът предположи, че това е дело на глиганите, но Хана се кълнеше, че не е така. Нали и предишните години глиганите бяха ходили на нивата й да ровят картофи. Тук-там те изпотъпкаха нивата и разравяха по някоя бразда, но сега цялата нива беше преобърната и

ямите бяха такива, че в много от тях би се побрал цял овен. Глиганът не можеше да направи такова нещо.

Следобед кметът и горският се отправиха към нивата на Хана. Спряха изненадани пред нея. Хана беше права. Глиганът не може да направи такова нещо. Когато обаче горският обиколи нивата и откри само стъпки, големи като от вол, върна се при кмета и му каза: „Наистина е бил глиган, и то един. Само че трябва да е голям като вол. Виж следите!“ По обратния път те дълго въртяха глави, недоумявайки как може един глиган да стори такава съсипия.

Близо до лесничейството, разположени навътре в планината, се притискаха една до друга две тесни нивички. Върху едната се белееше овес, а върху другата се зеленееха картофи. Веднъж на разсъмване, когато горският премина покрай нивичките, разтърка очите си, за да се увери, че не го лъжат. Овесът беше изпочупен до последно стръкче, а картофите бяха преорани. Разгледа следите и от изненада побутна шапката към тила си. Стисна здраво тоягата в ръката си и изруга на глас. „Вдън земя да потънеш! Не ти ли стига овесът, та трябваше да лапаш и картофи? Да се пръснеш, дано!“

Така Силния обираше реколтата, преминавайки през нивите като танк. Сякаш искаше да отмъсти за живота на двамата си братя и за многобройните си рани, които беше получил из полето. Преди година например на една картофена нива го улучи куршум в хълбока. Цяла седмица лежа в локва, та водата да охлади огъня, който го разтърсваше. Няколко дни не яде и изгуби толкова кръв, че едва се държеше на краката си. Въпреки че раната заздравя, изминаха три месеца, докато отново заглади косъм, защото хълбокът му дълго го наболяваше.

Горският и ловците се размърдаха. Слухът за големия глиган се носеше по Орава, Липтов, Турец и Кисуца. Откъдето преминеше, глиганът опустошаваше и без друго неплодородните нивички в планината. Тъй като хазайничеше из голяма част от Северна Словакия, ловците го нарекоха Жупана[1]. Веднага щом Жупана се появеше някъде или откриеха следите му, вестта обикаляше цялата околност. Горските и ловците будуваха цели нощи на пусия и не един от тях стреля по него, но сачмите и куршумите не го ловяха. Старите суеверни ловци твърдяха, че Жупана е омагьосан и никакъв изстрел не

може да го достигне. Затова те зареждаха пушките си със „светени“ куршуми, но резултатът беше същият.

Три години Жупана скиташе по своите владения и се изплъзваше от капаните в полето и от хайките, защото никога не се задържаше на едно място. В разказите на лесничеите и дърварите, които бяха имали щастието да го видят, той придоби невероятни размери.

Край Кисуца лятото е късо, есента — ранна, а зимата — продължителна. През ноември застудя и заваляха снегове. Жълъдите бяха малко и затова Жупана се спусна по-близо до нивите. Разчиташе, че там все още се намира нещо за хапване. През деня се разположи в една гъста, смесена горичка, недалеч от селото. Снегът беше малко, а денят — ясен и чист. Той спокойно се излегна и заспа.

Наближаваше обяд, когато чувствителните му уши доловиха звуци. Стана и започна да души. Отляво усети човешка миризма. От дясната страна чу гласове и скимтене на кучета. Разбра — нова хайка. Хълмът, откъдето минаваше най-краткият път за бягство в планината, беше обсаден от ловците — знаеше го от опит. Най-добре беше да се спусне към нивите и заобикаляйки през голямото пасище, да притича към другия склон, обрасъл с млада елхова горичка. На пасището положително няма да го чакат. Та нали неведнъж беше успявал да се изплъзне от хайката през подобни полянки. Дори на два пъти, когато кучетата и ловците го изненадваха излегнат край селото, той се беше спасявал, като побягваше през нивите, помежду къщите и харманите, разпръснати в долината, и се стрелваше из селото за огромна почуда на ловците, на които и през ум не им минаваше, че може да избяга по такъв начин, съвсем неестествен за глиганите.

От дясната страна приближаваха гласовете на ловците, съпровождани от ръмженето на глутницата кучета. Повече не се колеба. С пълна сила побягна надолу, но не беше изминал и двеста метра, когато усети остро пробождане в гърдите и чу звука на изстрела. Втурна се към стрелеца, който беше на двеста крачки пред него, отхвърли го със зурлата си и продължи да бяга. Насреща му изскочиха две кучета. Значи беше сгрешил. Ясно, пътят край пасището е заварден от ловците. През отворената рана течеше кръв от дробовете му, от муцуната му пръскаше розова пяна. Изведнъж забеляза пред себе си друг ловец, който изгърмя от няколко крачки. Със зурлата си той отхвърли и него от пътя и продължи да препуска. След миг чу зад

гърба си лая на две кучета, които го нападаха отзад. Когато едното от тях го захапа за крака, той рязко се извърна и замахна. Кучето не успя да отскочи. Повдигнато от грамадните бивници, то излетя на три метра и падна с разкъсани гърди. Когато се спусна към второто, което се нахвърли отстрани, изплющя изстрел. Жупана дори не усети куршума, улучил главата му. Само земята около него се завъртя и пред очите му притъмня. Той направи още две крачки, краката му се подкосиха и падна.

Разказите за големината му излязоха верни. Жупанът тежеше триста петдесет и три килограма. Нито преди, нито след това някой беше чувал за глиган, който да тежи толкова. В кожата му и под нея ловците намериха половин шапка олово и сачми. Това бяха стари наказания за многобройните му злодеяния из овесените и картофените ниви.

Жупана не продаде евтино кожата си. Едно куче заплати с живота си, а двама души със здравето си — те останаха сакати.

Така датата 24 ноември 1924 година беше записана в ловната хроника на селището Рудинско на Кисуцях.

---

[1] Жупан — в миналото окръжен управител, началник на окръг (жупа) — Б.пр. ↑

МИЛОШ КЪРНО
РАЗБОЙНИКЪТ ВИХЪР

По-рано всичко ставаше лесно. Чуваше стъпки върху цимента и започваше да грачи. В сайванта се появяваше кълрава момчешка глава и прозвучаваше познат глас:

— Вихър! Кубо!

Момчето се приближаваше към тенекията върху дръвника, взимаше парче риба или нарязана жаба, обръщаше се към клетката и викаше:

— Вихър!

Знаеше, че сега е негов ред — но ако момчето извикаше „Кубо!“, нямаше смисъл да избутва брат си и да размахва крила.

— Вихър, Вихър — съвсем ясно чуваше той и пъхаше отворената си човка през мрежата.

Не трябваше да разкъсва месото като останалите ястреби. Беше още малък и заедно с брат си растеше в хубава, телена клетка. Стоеше на пръчицата и гълташе всичко, което момчето поставяше пред човката му, разтърсваше цялото си тяло, пляскаше с крила и кряскаше.

Услаждаше му се всякакво месо — жабешки крачета, говежди жили и ципи, пилешки чревца, мишки и червеи. А усетеше ли, че в човката му подскача жива рибка, той притваряше очи и я преглъщаше бавно, като истински чревоугодник.

Веднъж момчето му донесе парченце от месо на врабец. Кръвта в главата на Вихър забуча. Врабецът с полепналата по него перушина му хареса повече от всичко, което беше ял дотогава и му припомни смътно времето, когато над дърветата се носеха две огромни птици с извити човки и жълти очи. Тогава двете голишарчета се притискаха едно към друго високо над земята, сред клоните на разцепената от мълния ела. В гнездото беше уютно и чисто. Щом сянката на разперените крила го покриеше, Вихър започваше да пищи от радост, голямата птица кацаше на клона, разкъсваше птичето, което носеше в човката си, и пускаше в ненаситната гушка на Вихър парченца, неочистени от перушината.

За късче месо от врабче той би позволил да отскубнат дори перо от опашката му — а неговите пера бяха красиви и дълги. Само по крилата му бяха по-редки, разрошени от честите удари по телената мрежа.

Понякога кърдрокосото момче го повикваше по-тихо и вместо месо пускаше в човката му варени картофи или сух хляб. Вихър преглъщаше хляба с отвращение, сякаш върху езика му беше попаднал пясък, и ако в този миг момчето поискаше да го погали, той плясваше с крила и целият настръхваше.

Перата му продължаваха да растат, пухът изчезваше и Вихър се превърна в истински ястреб с очи като мълнии. Оттогава много неща в живота му се промениха. Научи се сам да се храни. Човката му се втвърди, острите му нокти заприличаха на клещи и момчето престана да го глези. Хвърляше в клетката му големи парчета месо, за които Вихър се биеше с брат си. После разкъсваше месото сърдито и лакомо.

Вихър и Кубо се спречкваха не само за плячката. Някои неща зад мрежата на клетката също предизвикваха свади помежду им. Веднъж в сайванта се появи зайче, то беше бяло като сняг, с червени очи. Вихър и Кубо закряскаха. Завърза се жесток бой, наоколо летеше перушина, но накрая братята се умърлушиха върху пръчиците си като мокри кокошки. Бяха се били за зайчето, което продължаваше да хрупа детелина край дръвника. Бяха се били за нещо, което не им принадлежеше.

Дойде зимата и в сайванта заваля. Духаха студени ветрове и през пролуките между дъските в клетката навя сняг. Вихър тракаше с човка и кълвеше ледените висулки, с които момчето го дразнеше. Силен мраз скова земята и Кубо посърна. Престана да се храни, усамоти се в ъгъла и една сутрин Вихър го свари да лежи. Под перушината той усети вкочаненото му, студено тяло.

През последните дни на зимата Вихър получаваше по-малко месо, но за сметка на това пък кърдрокосото момче му улови късче слънце, което от този ден непрекъснато затопляше и осветяваше клетката. Вихър не се отделяше от електрическата крушка близо до мрежата и не можеше да се начуди, че момчето прави каквото си иска със слънцето. Хрумне ли му — запалва го, хрумне ли му — гаси го.

Когато времето се затопли и заваляха проливни пролетни дъждове момчето отново отнесе слънцето. Крушата пред входа на

сайванта разцъфтя и в клоните й зачуруликаха врабци, На двора децата цепеха дърва, а когато момчето изнесе клетката и я постави на пейката пред сайванта, на Вихър му се стори, че вдишва упойващия аромат на боровата гора. Той гледаше крушата и си представяше разцепената от мълнията ела с гнездото под върха й.

Завладя го странно вълнение. То се разливаше по жилите му като топлината на електрическата крушка, към която се притискаше по време на големите студове. Час по час Вихър пищеше — не от глад, а от радост. После вдигаше очи към небето и започваше да кряска, горящ от желание за полет.

Високо над двора пълзяха бели облачета. Облакът над крушата приличаше на бялото зайче с червени очи, което хрупаше детелина в сайванта. Друго облаче пък напомни на Вихър за голямата птица със силни крила.

Той изписка и квачката на моравата настръхна. Жълтите пиленца се затъркаляха към нея от всички страни, като стъклените топчета, с които си играеше кълдрокосото момче. Петелът с огнени пера излетя на моторетката до стената и нададе предупредителен звук. Лявото му око се втренчи към клетката.

Вихър усети, че врабците и кокошките се страхуват от него и гордо се изпъчи. В този миг от сайванта изскочи черна котка, която мъкнеше нещо между зъбите си.

— Вихър! — извика момчето и котката изпусна плячката си.

Момчето се наведе, отвори вратичката на клетката и хвърли пред Вихър една удушена мишка.

Вихър не обичаше кой знае колко мишките и затова не побърза да се заеме с нея. Той гледаше котката, която мъркаше пред сайванта и лениво се протягаше.

Когато момчето си отиде, котката се хвърли към клетката, но от уплаха се спъна и падна на земята. Вихър стоеше като вкаменен и едва по-късно замаха с крила. Котката изсъска и избяга и тогава Вихър забеляза, че мрежата пред него е изчезнала. Какво беше станало? Да не би котката да беше отворила вратичката?

Недоумяваше. Излапа мишката и подаде глава извън клетката. Не се случи нищо, само петелът се уплаши още повече и започна да вика кокошките. Вихър размаха крила, изправи се пред отворената вратичка, но след това отново се върна на пръчицата.

Щеше му се да подремне, но открехнатата вратичка не го оставяше на мира.

Отново подаде глава и когато откри над двора една лястовичка, крилата го засърбяха. Дали не би могъл да полети и той? Размаха крила, размаха ги още по-силно и изведнъж някаква непозната сила го издигна във въздуха. Уплаши се, че ще падне между кокошките, и с удвоена сила заудря крила.

Кацна върху етернитовия покрив на сайванта. Под него бяха клетката, дворът с кокошките, моторетката.

Любопитството му растеше. Дали да не опита да литне към най-близкия клон на крушата? Врабците ще изгубят ума и дума от страх!

Крилата му се подчиниха, а когато се залови за клона, той подскочи от радост. Почувства огромна сила в себе си и се издигна още по-високо. Подплаши гълъбите на съседите и с присвити очи проследи бързия им полет. Над главата му проблясна грамадна сребриста птица, която бръмчеше като рой пчели. Вихър завидя на гълъбите и на птицата-великан и завистта го подтикна и той да достигне висините.

Издигна се бавно и тромаво. После престана за миг да движи разперените си крила и увисна като завързан над двора и сайванта. Подухна ветрец, повдигна го и отново го спусна.

Крилата го носеха над къщите в долния край на селото. Учудваше се колко добре вижда. От тази голяма височина той забеляза дори бръмбара, който се разхождаше върху един вишнев лист. След това се спусна на някаква телена ограда.

По улицата играеха деца и Вихър потърси сред тях къдрокосото момче. То не беше там, но Вихър все пак закряска. Всички момчета са еднакви. Може би това свитото отзад ще извика: „Вихър! Вихър!“ и ще му хвърли парче месо.

Хлапетата се развикаха и Вихър се поуплаши. Защо викат толкова? Едно от момчетата повдигна нещо от земята. Вихър изкряска радостно, очаквайки да му дадат месо, но момчето не приближи към него. То просто замахна и описвайки широка дъга, насреща му полетя камък. Той отскочи от оградата и в същия миг Вихър потръпна от болка. Камъкът беше паднал върху пръстите му. Ястребът не повярва на очите си, че момчето е способно да му напакости, и изпищя още веднъж. Тогава момчето се наведе и запрати нов камък. Вихър се раздвижи и крилата му го понесоха.

С поглед, втренчен в земята, той търсеше познатия двор, където кудрокосото момче вече сигурно го очакваше, но хлапетата преследваха ястреба с камъни. Не беше навикнал да лети, крилата му престанаха да го държат, пък и го мъчеше страшна жажда.

Насочи се към потока, но при купчината дърва го посрещна един гъсок с права, тънка шия. Той изкряка, после засъска като десет змии, събрани на едно място, и ухапа Вихър по гърба. Вихър присви крило, послужи си и с нокти. Перушината на ястреба се разлетя, омеси се със снежнобелия пух на гъсока, но той беше неотстъпчив и не позволи на Вихър да достигне водата, като в добавка го ухапа по краката.

Вихър не разбираше какво се беше променило така неочаквано. В клетката никой не го закачаше — нито петелът, нито квачката, нито черната котка. Бавно се надигна от земята.

На улицата се изсипа тълпа хора. Те пляскаха с ръце и крещяха, но ястребът напразно очакваше да го повикат: „Вихър! Вихър!“. Летейки, той бавно приближи към короната на крушата и откри под нея клетката. Върху къщата на съседите имаше телевизионна антена, която му заприлича на пръчица. Мамеше го мисълта да си почине на нея, но тогава откъм двора се изгърмя. От дулото на пушката се проточи дим. Вихър го помириса и разбра всичко: от мига, в който беше напуснал клетката, хората го преследваха.

Вече се издигаше над крушата, когато острият му поглед забеляза светкавица, а след нея проехтя нов изстрел. Не, не го улучиха. Огледа се още веднъж, търсейки кудрокосото момче, но него го нямаше. Направи три маха като плувец, спускащ се по реката, и ленивото течение на вятъра го понесе над къщите и стълбовете, над потока и зелените ниви. По-надалече от хората, които изпращаха срещу него камъни и светкавици!

Оттатък младия овес се чернееше гора и Вихър се зарече, че трябва да издържи. Ще кацне на най-близкия бук и ще си почине, както трябва.

Дълго време той стоя върху якия клон, потопен в сянка и листа, където хората не можеха да го намерят, и гледаше как аленото слънце залязва зад билото на планината. Мислеше за хлапетата на улицата, за човека със светкавицата в ръцете, за хората. Не разбираше защо го преследват.

Лесът шумеше и тихият шепот на листата приспиваше Вихър. Колко хубаво се спи високо над земята, почти както някога в гнездото, но не, букакът си е букак, той не е гъстата гора с ели, прави като мачти, с аромата на смола и с могъщия тътен във върховете на дърветата.

В далечината се понесоха човешки гласове и Вихър се притисна към ствола на бука. Гласовете замлъкнаха, чуруликането на птичките притихна и в гъстеещия сумрак запя славей. Вихър не го чу. Той се държеше здраво за клона под него и очите му бяха плътно притиснати. Само от време на време се сепваше и поклащаше крака с ранения си пръст.

Едва се беше развиделило, зорницата още не беше угаснала, а Вихър будуваше. Той прехвърчаше от дърво на дърво и плашеше чинките и дроздовете. Това му доставяше безкрайна радост. Спотайваше се между листата на някой нисък клон и когато забележеше птичката, изскачаше и размахваше крила. Играеше си като малко дете и дори не му минаваше през ум да се нахвърли върху изплашения дрозд и да го разкъса.

После Вихър огледа околността като пълководец от своята наблюдателница. Утринното слънце искреше в капките роса върху зеления овес, отразяваше се по покривите в противоположния край на полето.

Вихър закопня за своята клетка, за парчето месо, хвърлено му през мрежата, и полетя към селото. Летеше без усилия. Когато наближи кичестата круша, сърцето му силно се разтуптя.

Закръжи над двора, наблюдавайки от високо жълтите пиленца, които бързаха да се скрият под квачката. Насочи се към клетката, но изведнъж притича човекът, който правеше светкавици, а заедно с него и кърдрокосото момче. От пушката изскочи пламък, разнесе се гръм и нещо пропищя край Вихър. Побиха го студени тръпки. Леденият дъх на смъртта го докосна отблизо.

Хората са лоши, кърдрокосото момче също е лошо и подло — се мярна в главата на ястреба. Набра височина, размахвайки големите си крила. Не, вече никога няма да се върне при хората, никога, никога…

Полетя над полето и още веднъж се огледа наоколо. Дворът се скри зад хамбара, селото се смаляваше, клетката изчезна от погледа му. Измъчваше го глад, но вятърът нежно обгръщаше главата му и носеше над гората аромата на поляните. Мамеха го непознатите далечини,

викаше го синята висина, осеяна с облачета, които приличаха на перушината на белия гъсок.

Изведнъж край ушите му прозвуча пронизителен писък. Вихър извърна глава. Преследваше го ято лястовици заедно с две врани. Целият настръхна от смелостта им. Лястовиците стремглаво се носеха насреща му, но в последния миг успяха да избягнат сблъсъка.

Тогава Вихър си спомни пролетната вечер, когато вместо кривата човка и жълтите очи за пръв път над гнездото се появи къдрокосата глава. Ръцете на момчето взеха малките ястребчета, които още не бяха сменили пуха си, и ги пъхна под ризата. Кубо запищя, но Вихър само облещи очи. Там беше по-топло, отколкото в гнездото. Момчето започна да се спуска по ствола заедно с малките, но изведнъж старият ястреб закръжи около върха на дървото и се нахвърли върху лицето на момчето. Стрелна го с отворена човка, наострени нокти и крила, прибрани към тялото, но момчето не се уплаши. Птицата се издигна над главата му и продължи да го напада по същия начин, докато то се смъкна от последния клон.

Всичко това Вихър си спомни, докато го преследваха лястовиците.

Стори му се, че под една леска вижда парче месо. Закръжи и се совна надолу. Бързото падане му хареса, но на земята се разочарова. Не беше месо, въпреки че имаше подобен цвят и мирис. Ядосан, той изпокълва топчестата манатарка, а след това погледът му се изостри.

По влажния мъх пълзеше дъждовник, който му заприлича на рибка. Вихър го изяде, но насила. Посегна към една зряла ягода. Не му хареса. Още веднъж се сети за клетката и парченцата месо от врабец, покрити с перушина, но светкавицата в ръцете на човека и последвалото я кълбо дим засенчиха спомена му.

Времето минаваше.

Една сутрин Вихър кацна на един висок бор и разгледа околността. В далечината откри малка точка. Точката се уголемяваше и пред очите на Вихър се появи мишелов. Дълго го наблюдаваше как плува из въздуха и се носи върху неподвижните си крила. Изведнъж мишеловът се стрелна към земята, а когато се издигна, в ноктите си държеше полска мишка.

Вихър събра смелост и размаха крила, но когато приближи към птицата, осъзна, че тя е по-голяма от него. Мишеловът измяука почти

като черната котка на двора, която беше отворила вратичката на Вихър. Тогава видя очите му. Бяха кафяви и в тях горяха лоши пламъчета. Вихър се опомни навреме и свърна към гората.

От една акация подхвръкна синигер. С крилцето си той отрони листенца от шипката, които затанцуваха като вълшебни пеперуди. Синигерът кацна върху един висок магарешки бодил и жълтите очи на Вихър пламнаха. Той виждаше синигера и магарешкия бодил с виолетовото пискюлче, виждаше поляната, пълна с цветя, и ниското дъбче. Изведнъж бодилът пропадна вдън земя, изчезна дъбът, изчезна и поляната. Сега Вихър виждаше само синигера и усещаше на върха на езика си вкуса на топлата кръв. Хвърли се като мълния и заби нокти в птичката. Разкъса я яростно и с притворени очи изгълта парчетата.

Заситен, Вихър тромаво излетя на акацията. Чак до залез-слънце остана неподвижен на клона, после се сгуши до ствола и заспа непробудно.

На сутринта щурчетата пееха, сеното ухаеше, а тазгодишните птичета се учеха да летят. В далечината се носеше звън. Косачите клепеха косите си. Вихър дочу боботене. Издигна се и видя как едно желязно чудовище скубеше тревата по поляната. Върху чудовището седеше човек.

Отново човек, стресна се ястребът — той отново може да пусне светкавица. Размаха крила и полетя високо над дърветата и хълмовете.

Ослушваше се по върховете на боровете и елите или в короните на старите букове. Нападаше дроздовете и яребиците, но почтително заобикаляше глухарите, които бяха из боровинковите храсти. Обичаше да лети нависоко, но не така продължително като мишелова, а само за малко, докато се огледа и вдъхне ароматния въздух. Предпочиташе да дебне в клоните или по стълбовете за високо напрежение, а после подгонваше плячката, криволичейки между дърветата. Той обичаше тези въздушни слаломи, които от ден на ден го отдалечаваха от жилищата на хората.

Малините по склоновете узряха, боровинките чернееха по сечищата. Дните започнаха да намаляват, нощите застудяха. Листата на дърветата пожълтяха, лешниците блеснаха, сред ръждивата трева се белееха паяжини и лястовичите ята поеха на юг. Вихър се натъжи. Горите опустяха. Дроздовете се скриха неизвестно къде, а след тях изчезнаха щиглеците и чинките.

Вихър се хранеше с катерички, защото в гората не бе останала жива птичка. Само по тъмно прелитаха прилепи и сови с големи очи. Вихър не проумяваше как из мрака може да скита някой друг освен светулките, които осветяват пътя си. Той мислеше за тях, за светлината, за намаляващата топлина на слънцето, а понякога се сещаше и за слънцето в сайванта. Гладът го превърна в жестока, кръвожадна птица. Нахвърляше се върху катеричките дори когато не беше гладен, и те трепереха при мисълта за него.

Времето захладя, призори започна да пада слана. Повяхналата трева изшумя под копитата на елена, който спря сред ливадата и продължително изрева. Върховете се приближиха, въздухът беше чист като кристал. Гората ухаеше на късни млечници.

Дните се нижеха. Копривата почерня, трънките станаха сини, шипките пламнаха. Пъстървите поеха срещу течението на пълноводния поток.

Нямаше ги топлите теменужни вечери и Вихър все по-силно копнееше за уютната клетка в сайванта. Реши да отиде по-близо към хората, враните и врабците. Отлетя в близката гора.

Над пожълтелите малинаци се извисяваше огромна ела, разцепена от мълния. Под върха и Вихър видя старо изоставено гнездо на ястреби.

Кацна на един клон, а сърцето му биеше до пръсване. Той позна дървото и гнездото. Всичко му беше неизразимо близко. Спомни си топлата вечер след проливния пролетен дъжд. Тогава Вихър гледаше капките, а над дърветата се издигаше голямата луна.

После обиколи новия си район. Криволичеше над върхарите, изчезваше в короните на оголелите дъбове, извисяваше се над храсталаците и оставяше след себе си вихрушка от зеленикавите пера на синигерите.

Понесе се високо над гората като владетел, от когото всички се боят, и се огледа. Върху електрическия стълб беше кацнал стар ястреб. Той забеляза Вихър и се спусна насреща му. Вихър беше гледал въздушни двубои между грабливи птици и изчака стария ястреб с наострени нокти. Нека се осмели да го нападне, нека да се нахвърли срещу него!

Не се сблъскаха, набраха височина и отново се стрелнаха един срещу друг. Докоснаха се с човки и нокти и пак се обърнаха подобно

на изтребители. Около тях се разхвърча перушина и след още две сблъсквания двубоят завърши наравно. Съперниците отлетяха в обратни посоки.

Раните на Вихър кървяха. Край кладенчето, откъдето се виждаше разчертаното от жици небе и летящият съперник, неочаквано му хрумна: дали това не беше една от двете огромни птици, които го хранеха в гнездото?

Животът в гората не спираше. Вихър се научи да разчита следите на животните, а дърветата познаваше по-добре, отколкото някога клетката си, която вече забравяше. Край калището, където неотдавна охлаждаше кипналата си кръв един елен, откри следи от лисица. След малко по мъха притича сърна, а по-нагоре — две кошути. Кълвач се подписваше с човката си върху повален дънер, а на един буков пън остреше ноктите си млад рис. През нощта мечката, която минаваше оттук на път за леговището си, изкърти прогнилия корен и разруши мравуняка насреща.

Една сутрин Вихър се събуди по-рано от обикновено и се вкамени от учудване. Земята надлъж и нашир беше побеляла, а от небето се сипеше студен пух. Неприятен вятър проникваше чак до костите и гладният Вихър премигваше недоверчиво като разбойник.

Вятърът зафуча и подгони пред себе си сухите букови листа. Жълтите листа подскачаха по земята, а перушината на Вихър настръхна. Примижа и отново отвори очи. В тях горяха лоши пламъчета. Буковите листа продължаваха да подскачат. На Вихър му се привиждаше, че те са жълти пиленца и като стрела се спусна към земята.

После, изпълнен с разочарование, той набра височина. Листата се укротиха и посипаха някакви човешки следи. Вихър си спомни за хората, за квачката на двора, за пиленцата. Понесе се към селото и дълго кръжи над познатия двор. Съзря огненочервения петел и моторетката до стената. Крушата беше оголяла, а клетката пред сайванта я нямаше. Стори му се, че вижда квачката с пилетата, и се подготви за нападение.

Но ястребът не беше забелязал човека в съседния двор. Той се притискаше към дъските на оградата, от ръцете му проблясна светкавица. Нещо ухапа Вихър под лявото крило. Той се преобърна през глава във въздуха. Чу гръм и цялото му тяло се обля в горещина.

Погледът му се замъгли и той падна като камък върху заснежената земя.

Кърдокосото момче се приведе над застреляния ястреб и очите му плуваха в сълзи.

ЯН ПАП
СЕТЕР

Вратата изскърца сухо и в нея се появи мама с протегната напред ръка. Тя трепереше, не влизаше вътре, дълго време не казваше нито дума и не спираше да се олюлява. Още в първия миг погледът ми се спря върху нейната ръка. От потъмнелия ръкав на блузата й, изпъстрена с цветчета, висяха парченца тънък плат, овехтял от слънцето и изтъркан от постоянното носене. Ръката й беше обляна в кръв. Тя струеше от едно място над лакътя й, гъстите капки се ронеха по пода и се разпръскваха на всички страни.

— Хубаво ме подреди — каза плахо тя, като продължаваше да стои и да гледа към татко.

По неговото лице не потрепна нито едно мускулче. Може и да беше потрепнало — сигурно беше така, но аз не го забелязах. Когато извърна глава и очите ни се срещнаха, той кимна по посока на бюфета. Нямо. Татко рядко продумваше нещо. Бързо, но безпомощно аз отворих горната вратичка на бюфета, погледът ми се плъзна по тенджерите, чиниите и останалите съдове и тъкмо отварях уста, за да попитам какво да взема, сестра ми писна:

— Божичко, боже мой…!

Тя щеше да пищи кой знае колко, но улови погледа на татко. Цялата извън себе си, сестра ми приседна на столчето до глинената печка и покри лицето си с престилката, като хълцаше и подсмърчаше.

— Хубаво ме нагласи! — каза отново мама. Вероятно от болката и неподвижността протегнатата й ръка потрепваше.

Татко стана от дървената кушетка край печката. Як, двуметров мъжага. Извади от бюфета едно плоско шишенце (напълнено е малко по-малко от двеста грама спирт и около петдесет грама ерзац кафе, негова собствена рецепта) и започна да маже ръката на мама. Мама едва достигаше до брадичката му. Тя не стенеше и не охкаше, само очите й станаха по-нежни. Никога не беше запитвала татко: „Марош, обичаш ли ме?“ Не помня и той някога да й беше казвал такива думи, но зная, бях го почувствал, че макар обикновено да потискаха всичко в

себе си, понякога, когато не можеха да се удържат, върху повърхността на езерата в очите им изплуваха стаяваните чувства, които проблясваха и подскачаха във водите им като чевръсти платики.

След като изми раната на мама със спирт и превърза ръката й с бели ивици ленено платно, татко безмълвно отиде при печката. Натъпка късата си, чвореста лула и постави с пръсти върху тютюна пламтящо въгленче. Дръпна два-три пъти и попита безразлично, всъщност едва процеди през зъби, сякаш вече знаеше отговора и очакваше само да бъде потвърден:

— Кой беше?

Имахме три кучета. Дявол знае с какво ги изхранвахме.

Мама подсмърчаше, издула странно устни — тя имаше такъв навик, — повдигна здравата си ръка, сякаш искаше да се прекръсти или да каже кой е бил, и след малко все пак отвърна шепнешком на татко:

— Сетер!

Тютюневият дим лютеше на очите ми, но татко не гъкна. Когато мама прошепна, че я е ухапал Сетер, за малко не се задуших от собствения си дъх. Знаех, че с това тя улучи татко право в сърцето, но той продължаваше да мълчи. Грамаден мъжага. Огромен. Приличаше ми на камбанария, камбанария на велики петък, замлъкнала, със завързани камбани. В къщичката ни живеехме дванадесет души — не можехме да се оплачем! И когато от време на време седяхме привечер и не говорехме нищо, просто седяхме, аз чувствах присъствието му като безмерна сигурност. И сега беше така. Не знаех какво ще направи, защото Сетер беше неприкосновен. Той беше неговата съвест, което означаваше нещо повече от светостта на олтара. Нямах представа какво ще бъде поведението му, но знаех, че каквото и да направи, то ще бъде най-доброто, ще бъде неоспоримо.

Татко работеше по пътищата. Освен това беше и ловец самотник и по този повод хората приказваха какво ли не. Не, той не беше бракониер, просто не понасяше никого другиго. Имаше и още едно увлечение, една неукротима страст, която преминаваше през живота му като ручей през долина — кучетата. Обикновено около него се въртяха по три едновременно. Рядко биваха по-малко. Но неговият любимец, кучето, което запълваше целия му живот, беше само едно — шотландският сетер. Той, разбира се, си имаше и име, но ние му

викахме просто Сетер. Беше черен като сажди, над носа проблясваха очите му — умни, но постоянно нащрек, мускулите под дългата му козина бяха винаги напрегнати, в готовност. Край него витаеше някаква атмосфера на несигурност, на недоверие. Пък и беше толкова злобен, сякаш го бяха изгонили от преизподнята. Няма да забравя никога как веднъж татко се върна от гората и го донесе в раницата си с разпран корем. Тогава аз си казах: „Свършено е с тебе, кучешки дяволе, изпята ти е песента!“ Вероятно никога няма да опозная баща си напълно. Той заши корема на кучето и три дни и нощи налагаше върху раната живовляк. След около седмица Сетер се изправи на крака. Той много се привърза към татко, но към останалите още отдалеч се изпълваше с недоверие.

— Казваш, Сетер, а? — пропусна татко през крайчеца на устата си думи, вместо дим, защото лулата му беше угаснала.

Аз се осмелих:

— Изгасна.

Може би се беше замислил толкова дълбоко, че не ме чу, и затова повторих:

— Изгасна ти лулата!

Върху пода под прозорчетата на входната врата слънцето изрисува мрежичка. От светлина и сянка. Докато се опомня, мрежичката подскочи, отмести се доста по-навътре и докосна краката на масата.

Опряла в бедрото си лакътя на ухапаната ръка, мама седеше близо до вратата на стаята, накланяше се и издишваше върху дланта на здравата си ръка. Бързото й, на моменти сдържано дишане отекваше в тишината като далечна буря.

Отново се извърнах към татко, а след това към печката. Взех едно въгленче в лопатката и за да не почернее, докато го занеса на татко, задухах отгоре му, а то пламваше и потъмняваше, отново пламваше и отново потъмняваше. Не зная как ми хрумна, но в този миг аз си представях сърцето на татко точно така. Той не постави веднага въгленчето в лулата. Няколко пъти несъзнателно го подхвърли в ръката си и с бавно движение изтри длан в панталона. Вече се бях върнал на мястото си, а татко все още продължаваше да движи длан по бедрото си. Не, не се беше опарил, моят баща не можеше да се опари от едно въгленче. Бях готов да се закълна, че в тази минута той скита из

горите. Сетер е до него или пред него, или зад него — все едно, но Сетер положително е там. Неговият Сетер. Може би тъкмо сега е подушил срърндак. Спуска се по прясната следа, пролайва, не забравя господаря си, казва му: „Тук съм, стопанино, насам, ето, насам!“ Може би пресича пътя на животното, завръща го и го подгонва срещу татко. А после гордо върти опашката си: „Ето, виждаш ли колко струвам!“

— Сигурна ли си? — попита колебливо татко и впи очи в лицето на мама. Все още се надяваше, че го е сбъркала с Дон, черния словашки копой.

Изведнъж ми дожаля. Търсех хиляди оправдания за постъпката на Сетер. Молех в себе си мама да каже: „Може и да греша, нали са почти еднакви, може в изненадата и уплахата си да не съм видяла добре, може би… май че…“

Тайно наблюдавах татко. Макар да се преструваше насила, аз все пак открих върху каменното му лице проблясък на надежда, че не е бил Сетер, че… Искаше ми се да извикам: „Не, мамо, не, кажи не! Какво ще стане? Какво? Все едно, раната няма да ти мине!“

Мама закри лицето си с длан. Дълго време стоя така. А когато вече мислеше, че погледът й няма да се кръстоса с татковия, миглите над пръстите й се повдигнаха. И нейните очи се кръстосаха с проницателните очи на татко.

Навярно тя се уплаши от нетърпеливия поглед на татко, защото изведнъж отвори уста, но се стъписа и един или два пъти си пое въздух. После събра сили и с болка проговори:

— Няма да ти олекне. Беше Сетер.

Татко не се колеба повече. Той стана, но не го направи внезапно и отсечено — надигна се бавно, като пъхна лулата в джоба си. Опря дървената стълба в отвора на тавана и се изкачи горе. Когато след малко се върна, държеше в ръцете са пушка.

Дълго гледах как татко и Сетер се отдалечават от нашата къща, самотно изправена между селото и гората. Широките и равномерни крачки на татко радваха окото ми. Над силния кръст се разширяваха гърдите му, а над тях — яките плещи, които гордо носеха неговата глава, несвикнала да се прекланя и пред най-непосилните препятствия. До него тичаше Сетер. Нито по-напред, нито по-назад, а точно до него. Тичащо гордо, събирайки в ноздрите си мирисите на гората.

Татко се върна чак на третия ден. Сам.

ЩЕФАН ТЕРЕН
ТРОФЕЯТ НА МАРОШ

Вече втори ден главният лесничей Мико не го свърташе из лесничейството. Работата му в канцеларията не спореше и той прехвърляше листата от едната купчина на другата. Когато жена му го извика за обяд, Мико грубо отвърна, че не е гладен. Поседя малко, после внезапно стана, преметна през рамо ярешкото си кожухче и измърмори през зъби на практиканта, че отива да види работниците в долината.

— Какво ли се е вкиснал такъв? — помисли си момъкът, сви рамене, погледна часовника си и отново се залови за работа. Трябва да довърши отчета за извозените трупи, а с Ян се бяха уговорили да се видят в три и той всеки момент трябваше да се появи. Искаха да се поразходят и да чуят рева на елените.

Главният лесничей се изкачваше по горския път, час по час спираше, а когато стигна до мостчето над ручея, който идеше от страничната долина и се вливаше в големия поток, изви към склада със спуснати трупи. Седна на един дебел дънер, облегна гърба си върху друг и разсеяно се загледа към насрещните сечища.

Беше чудесен есенен следобед. В тези слънчеви дни на отиващото си сиромашко лято последните горски плодове отдавна бяха узрели, а сечищата под камбанарията в Колибите бяха натежали от даровете на настъпващата есен. Наистина, лесничеят знаеше, че топлите слънчеви дни вече се редуват с хладни нощи и че призори на хълмовете започват да пълзят мъгли. Брачният период на елените беше в разгара си. Та нали и в неговия район повече от седмица ревяха дванадесет елена, а сред тях имаше, които не бяха какви да е, и на двата рогата бяха получили повече от двеста точки…

Някъде изпод хребета, в младата елхова горичка, която се вклиняваше в горния край на сечището, изрева елен и веднага след това от насрещния склон долетя отговор.

— Те са, двата! Още са в леговищата си… — помисли лесничеят.

— Ама че дявол, тъкмо тоя ли? — процеди през зъби Мико и сърдито бръкна в джоба на жилетката си. От него измъкна сгънато на четири писмо с герба на Дирекцията на държавните гори, което беше адресирано по следния странен начин:

> За М. Подбански, началник на горски участък — да се предаде лично!

Онзи ден му го беше връчил специален куриер. Знаеше наизуст какво пише вътре, но сега механично и разсеяно прочете още веднъж съдържанието му:

> В събота, 28 септември 1943 г., като гост на господин министъра ще пристигне Негово превъзходителство посланикът на Германския райх, за да застреля елена осемнадесетак от Томанова клисура. Той ще престои само два дни. Бъдете на негово разположение. Успехът на лова е от изключително значение. Подходяща и добре охранявана квартира за госта и трите съпровождащи го лица ще уредим, както обикновено. Преводачът е сигурен. За ловния успех на акцията носите лична отговорност!

Лесничеят гневно стисна юмрук и пъхна в джоба си измачканата хартия.

— Защо посланикът трябва да застреля тъкмо осемнадесетака от Томанова клисура? Защо? Човек се бъхти толкова години, най-после отгледа един свестен елен, а сега като изневиделица му заповядват, че трябва да го отстъпи, за да го гръмне тоя тип!

Лесничеят стисна зъби и се загледа към сечището. Когато преди четири години откри за пръв път този елен в района си, той беше многообещаващ дванадесетак с дълги разклонени рога. След това всяка година се появяваше по време на брачния период. Отначало Мико мислеше, че идва някъде откъм Полша, но когато две последователни години намери в началото на пролетта падналите му

рога, той се увери, че еленът живее тук. Лани двата му рога бяха вече с по девет правилни разклонения и когато тази година го забеляза от чакалото, отдалеч позна, че това е той — осемнадесетакът. Наистина еленът не беше достигнал върха на зрелостта си, можеше да живее година-две и да остави потомство. И тъкмо в този момент искат да го убият! Защо изобщо съобщи за него? По-добре да не беше показвал на ония от дирекцията и намерените рога! А като връх на всичко му пишат, че отговаря лично за успеха на акцията! Много добре! Кой ли е само този отгоре, дето толкова се е загрижил, кой ли пак иска да си оправи положението?

Неясните му мисли бяха прекъснати от тракането на каруца и скърцането на колела.

— Сигурно Марош се връща в долината — помисли си лесничеят, после стана и направи няколко крачки по горския път. Беше наистина каруцарят, натоварил дърва за огрев.

— Помага бог, Мартине, чакай, да ме откараш надолу! — спря го Мико.

— Помага бог, господин главен лесничей! — отвърна каруцарят и охотно спря конете.

Лесничеят улови подадената му ръка и ловко скочи върху дървата, ухаещи на смола.

— Ходихте да наглеждате елените ли? — попита по навик каруцарят, шибна конете и каруцата отново затрака. Каруцарят не изчака утвърдителния отговор: — Реват, драго да ти стане! — продължи той. — Снощи и днес сутринта тук вреше и кипеше. Сутринта видях четиринадесетака ей там, от другата страна. Беше се спуснал към долината, води четири кошути, а край него се навъртат два по-млади. Вярно, тях не ги видях, но така ми се стори по гласа им… А вие сте били да погледате вашия от Томанова клисура, нали?

При тези думи лесничеят се навъси и не отговоря.

— От пет дни реве — продължаваше Марош, — сигурно ще се разгони пак из оная горичка под хребета. Обажда се рядко, само от време на време избучи. Предполагам, че ходи на сечището чак по тъмно. Вчера сутринта момчетата го видели как си отива, малко след изгрев-слънце… Осемнадесетак!

— Да, осемнадесетак — обади се най-после тъжно и някак неохотно лесничеят. Знаеше, че Марош е прав. Познаваха се отдавна,

той обичаше планината и разбираше от елени. От малък беше израсъл по сечищата и вече пета година се грижеше за конете на горското стопанство, а понякога помагаше и при огледа на района, защото едва ли имаше друг човек в долината, когото кучето на лесничейството да слуша повече. Не, Марош не говори празни приказки…

Марош не беше свикнал неговият началник да има такъв тъжен глас, когато става въпрос за елени. Той го погледна с недоумение и започна да го разпитва…

— Вие него още няма да го закачате, нали? Чудесно животно!

— Не би трябвало, Марош, не би трябвало, но…

Марош неволно дръпна юздите, спря каруцата, погледна изненадано главния лесничей и го прекъсна.

— Какво но? Да не би да искате…

— Не искам, разбира се! — грубо отговори лесничеят. — Само че ще дойде да го застреля някаква голяма клечка! Немец! — измърмори за обяснение той.

— Ама че дивотия! И тъкмо него ли? — попита учудено и гневно каруцарят, като повдигна глава.

— Него, Мартин, него! Написали са ми го черно на бяло! — обясни лесничеят, сякаш искаше да се оправдае.

— Да, ама нали той още…

— Вярно, би трябвало да поживее още най-малко две-три години, да остане тук! Ама какво да правиш? Можеш ли да им се опънеш? — отвърна раздразнилият се лесничей и наполовина сърдито, наполовина примирено махна с ръка. — Дано по-скоро иде по дяволите! — прокле той след малко, за да му олекне.

— Тю, да му се не види! — изруга Марош. — Що за управия, що за хора! И точно него ли наредиха да се застреля? — Той гневно дръпна поводите и конете подскочиха. След няколко метра те отново забавиха ход, каруцата се закриви към лесничейството кротко и някак си тъжно. Двамата мълчаха…

— Струва ми се, че все пак не бива да го правите, господин лесничей! — не забрави да спомене Марош, когато се разделиха пред сградата и си подадоха ръце.

— Ти по-добре не споменавай за тая работа пред никого, Марош! Казах ти го само на тебе! — прекъсна го лесничеят. — Ще ми докараш някоя беля, нали знаеш какви са времената!

— Така е, така е, но… — каруцарят не довърши, защото лесничеят го спря и без да каже нито дума, допря показалеца до устата си.

Мъжете си стиснаха ръце.

Изминаха два дни.

Един час преди разсъмване от ловния заслон излязоха трима души и поеха в студената нощ. По тревата пред дървената къщичка сребреше слана, звездите по небето започнаха бавно да гаснат. Първият, облечен в униформа на лесничей, поведе госта и преводача нагоре по тревистия хълм, после мъжете се отклониха по тясна пътека, която се виеше към старата елхова гора над голямото сечище.

Не бяха изминали и петнадесет минути, откакто вървяха по пътеката, и в подножието на хребета се разнесе първият проточен рев…

— Реве! — прошепна лесничеят на преводача и наслюнчи показалеца си, за да определи посоката на вятъра. — Търси — обясни той, — идва от другата страна. Сигурно е оня неправилен четиринадесетак, вчера го видях. Бива си го — добави тихо, но убедително лесничеят.

Гостът дори не изчака да му се преведе. Той махна с ръка в знак на явно несъгласие и отсече строго, отказвайки по-нататъшни обяснения:

— Слабо! Водете ме на осемнадесетак!

— Както заповядате! — отвърна лесничеят и пое напред.

Започваше да разсъмва.

Ловците забързаха. Задъхани, те се бяха изкачили почти на хребета, когато в редеещия полумрак под тях от клисурата се обади друг елен. Самоувереният, изпълнен със сила рев призоваваше към двубой. Очевидно той беше насочен към елена от насрещната страна.

Мъжете незабавно се присвиха зад едно повалено дърво. Известно време беше тихо, но не след дълго отдолу отново прозвуча плътният рев и в напрегнатата тишина, която се възцари след него, от ухото на лесничея не убягна, че някъде под тях в самия край на сечището изпращя сух клон. Това показваше, че еленът се изкачва нагоре. Сега той беше много по-близо и очевидно се насочваше към

съперника си. Сърцето на Мико заби на пресекулки. Чудейки се какво да прави, той вдигна бинокъла към очите си. Двамата до него престанаха да дишат. Лесничеят наблюдаваше напрегнато и затова навярно не забеляза, че нетърпеливият преводач на госта вече втори път прошепва в ухото му:

— Той ли е? Сигурен ли сте? Познавате ли изобщо този край?

Мико трепна, но се овладя и отвърна почти обидено:

— Познавам го, господине. Ето там, под нас, се виждат и кошутите!

В същия момент от утринната мъгла, паднала в клисурата, се измъкна стара кошута, след нея втора, а след нея още една. Последна изскочи малката миналогодишна кошута. Те се отправиха полека към хълма. Изминаха три дълги минути и тогава, следвайки своя харем, от гъстия малинак се измъкна и силният елен, водачът на стадото — осемнадесетакът. Еленът измуча и пое след кошутите. Спря в края на младата гора на около двеста крачки от ловците и повдигна глава. После изпъна шия и отпусна могъщите си рога от двете страни на гърба. От полуотворената уста изскачаше горещият му дъх и се превръщаше в белезникава пара. А след миг над околността се понесе неговият плътен, самоуверен рев.

Лесничеят се вдърви от напрежение. Неприятният гост занервничи, започна припряно да се подготвя за трудния изстрел и сега Мико наистина не знаеше кому да стиска палци — на прекрасното животно или на посланика.

И тогава се случи нещо, което навярно никой от тях не беше очаквал. Някъде над клисурата, от която преди малко се беше измъкнал еленът, изневиделица изтрещя глух изстрел. Осемнадесетакът мигновено се втурна през младата горичка, а когато спря за част от секундата в края й, зад гърба на лесничея се изгърмя повторно. Беше стрелял припряният гост.

На лесничея му се стори, че еленът се присви, но после той светкавично се изправи, отблъсна се и със силен скок се хвърли в гъстата гора.

Мъжете замряха. В близкия храсталак закряка уплашена сойка, а после в сечището стана тихо.

— Кой стреля? — избухна в безсилен гняв преводачът, а чужденецът замърмори нещо на немски.

Попаднал в безизходица, лесничеят сви рамене и каза сърдито:

— Бракониери, господине! Бракониери!

— Как може такова нещо? — прекъсна го преводачът. — Що за ред е това? Ще отговаряте! Всичко да се разследва и да се даде отчет! — говореше той, като размахваше пистолет в ръката си.

— Как мислите, не улучих ли? — попита след продължителна пауза на развален чешки посланикът.

— Боя се, че малко прибързахте, Ваше превъзходителство. Беше далеч и той скочи, трудно се уцелва при такъв случай! Но…

— Какво но? — настояваше преводачът.

— Стори ми се, че господин посланикът удари на месо! — отговори лесничеят. — Трябва да потърпим малко, ще идем да видим.

Мико повдигна бинокъла към очите си и грижливо огледа околността. Другите двама направиха същото. Но в сечището и край него нищо не помръдваше.

— Ще изчакаме малко и ще отидем да проверим — забеляза лесничеят и този път другите двама му се подчиниха, без да продумат. Те изпушиха набързо по една цигара, но когато извадиха втора, преводачът започна да се безпокои.

— Господин посланикът се тревожи! На обяд трябва да си тръгне, иска да е сигурен!

Станаха и Мико ги поведе. Дълго и грижливо той огледа мястото, изведнъж се наведе към един сиво-зелен подбел и безмълвно посочи нещо с ръката си. Две от листата бяха опръскани с няколко пресни капки тъмночервена кръв.

— Следи! — промълви лесничеят и се наклони още повече, а след малко каза: — От стомаха! Ето тука има остатъци от несмляна трева!

Внимателно, крачка по крачка, ловците поеха по кървавите дири. Те ги отведоха навътре в гората и на места мъжете трябваше да се промъкват на четири крака. Дирите се проточваха чак до другото сечище, но там близо до пътеката кръвта започна силно да намалява, а след това следата извиваше към хребета…

— Лош знак! — отбеляза лесничеят. — Преминал е в другата долина! Трябва да доведем куче!

— Вие ще го намерите! — каза грубо задъханият и навъсен преводач и гостът кимна, давайки да се разбере, че търсенето на

застреляното от него животно е грижа на домакините…

Разбира се, когато се върнаха в лесничейството, първата им работа беше да уведомят за всичко дирекцията.

— Да се намери! Да се намери на всяка цена! — гласеше естествено отговорът.

Още същия ден беше предприета хайка срещу дръзките бракониери, които бяха подплашили елена. Ръководеше я лично окръжният началник на жандармерията и в нея взе участие целият персонал на лесничейството. Напразно.

На обяд гостът си отиде. След една седмица безрезултатната хайка беше прекратена, а простреляният осемнадесетак така и не се намери.

— Два дни го съпровождахме! Освен това с него непрекъснато бяха Марош и кучето, но нищо… — увърташе го главният лесничей, когато на няколко пъти се обръщаха за разяснения лично към него.

* * *

Минаха години от посещението на Негово превъзходителство посланика на „хилядолетната империя“ и в словашките планини се измениха много неща. Времето отвя и него, и тези, които толкова много се грижеха за доброто му настроение. Под Липтовска холя задухаха нови ветрове, а заедно с тях в долините се появиха нови хора. Един от тях беше бившият каруцар и дървосекач Марош. След войната го изпратиха в лесотехническото училище, а оттам по местата, където го теглеше открай време — в планината.

След две години се срещнахме с Марош при доста особени обстоятелства — на погребението на нашия общ ловен приятел Мико.

След традиционните обреди и раздялата с починалия спуснаха в отворения гроб ковчега на известния лесничей. Тогава над ямата застанаха трима татрански лесничеи. Единият от тях носеше прост венец от свеж клек, украсен с червеникави стръкчета от боровинкови храсти, другият държеше елхово клонче с черна лента. Развълнувани, те постояха над гроба, а после двамата хвърлиха върху ковчега венеца и клончето.

Третият привлече вниманието ми. Беше висок костелив мъж с орлов нос и посивели коси. Той остана най-дълго загледан безмълвно след ковчега, после рязко се наведе, сграбчи шепа пръст и я хвърли в ямата, а когато се обърна, някак срамежливо обърса с опакото на ръката насълзените си очи.

Ами че това е той, Марош, бившият дървосекач и каруцар — проблясна в главата ми и оттогава гледах да не го изпусна от очи. Веднага щом опечалените започнаха да се разпръскват, аз се отправих към него.

— Помните ли ме още? — попитах аз и той кимна.

— Помня ви, как не, много добре ви помня, нали едно време идвахте в нашия горски участък! — обърна се сърдечно към мене Марош и ми подаде силната си мъжка ръка. — Нали вие с него бяхте стари приятели, отиде си добрият човек. Много съжалявам, че след няколко минути нашият автобус тръгва, можехме да си поприказваме. Аз сега съм в Подбанске, вие сте ходили там, познавате района. Ако ви се отдаде случай, елате да ни видите, непременно елате… Струва ми се, че трябва да се посъветвам за нещо с вас.

Другите бързаха. Ние си подадохме ръце и аз обещах, че в най-скоро време ще се отбия при него.

И така, в една августовска вечер аз потропах на вратата на горския дом, където живееше Марош.

— Добре дошли! — посрещна ме с усмивка той. — Телефонираха ми, че ще дойдете, запазил съм за вас и един сръндак. Заповядайте, влезте. Ще се настаните горе, в стаята за гости.

Марош ме въведе в една чиста, скромно обзаведена стаичка, а когато забеляза, че в краката ми се мотае ловно куче, той се вторачи в него и с одобрителна усмивка го потупа по гърба.

— Ваше ли е? — попита Марош, прецени кучето с поглед на познавач, а после няколко пъти го погали по главата.

— Харесва ми! Ловец с добро куче струва два пъти повече! А слуша ли ви? — попита той и без да изчака отговора ми, продължи да любопитства: — Сега работите в Братислава, нали? И не сте престанали да ходите на лов?

Потвърдих.

— Е, много добре, много добре. Момчетата от отряда на Ахмадулинов, дето по време на Въстанието[1] бяха тук, в Подбанске,

често си спомнят за вас. Радвам се, че се срещаме след толкова години…

Дума по дума ние се разприказвахме и докато аз вадех най-необходимите неща от раницата си, Марош ме запознаваше със своята работа, разказваше ми за животните в своя горски район. Когато го почерпих с чашка истинска тренчанска боровичка[2], той дяволито се засмя и рече, сякаш се оправдаваше:

— Е, хайде, наздраве и… добре дошли! Ама кой ви е издрънкал, че най-много обичам боровичката? Ухае на гора…

Свечери се. Над насрещния хребет се появи лунният сърп, а ние двамата продължавахме да седим до отворения прозорец на неосветената стаичка и не можехме да се наприказваме. Марош говореше така въодушевено и убедително за планината, за животните и за прекрасните корави планинци, че аз го слушах, както дете слуша мъдрата си баба, която му разказва за далечни страни и приказни дворци.

Неочаквано Марош се вгледа в мене и след малко каза:

— Знаете ли, нашият общ приятел Мико умря и аз трябва да споделя с някого нашата тайна…

Сигурно съм изглеждал много учуден, защото Марош повтори думите си, а после продължи.

— Преди години ние се заклехме, че докато и двамата сме живи, никой от нас няма да говори за това. Но той е мъртъв и на погребението аз реших, че ще ви разкрия тайната ни…

Когато свърших разказа си, той ме хвана за ръка и ме въведе в съседната стаичка. На стената над скромното бюро беше закачен един грижливо обработен трофей — могъщите рога на елен осемнадесетак.

— Ето го! Тогава ние с Мико намерихме елена, но не го изпратихме в „райха“. Наистина, изстрелът ми в клисурата го подплаши, но не можах да го спася.

— Живял е в нашите планини, трябва да остане тук! — ми каза тогава Мико… И аз дадох дума за това.

А сега, когато клетвата вече не ме обвързва, искам най-после да го покажа на някоя ловна изложба…

---

[1] Словашкото национално въстание — Бел.пр. ↑

[2] Хвойнова ракия — Б.пр. ↑

ЛЮДО ЗЕЛЕНКА
СЛУЖИТЕЛИТЕ НА ДИАНА

В планинската област Хорна Орава едно време живееха две луди глави, двама юнака, в чиито жили течеше огнената кръв на оравчани. Първият се казваше Юзек Хобот, а вторият — Антек Глова. Веднъж след някаква тяхна щуротия им взеха разрешителните за носене на оръжия и ги изключиха от ловното дружество. И тъй като не можеха да живеят без лов, на тях не им остана голям избор — станаха бракониери.

Не бяха възрастни. Макар и прехвърлили първа младост, те бяха запазени. На тридесет години още не бяха помислили за женитба. Когато женените им връстници ги питаха защо не се женят, Юзек се сопваше:

— За какъв дявол, като всеки знае, че мъжете се делят на женени и на умни.

— А не си ли чувал какво казва дядо поп в черквата — всеки трябва да се ожени, за да не изчезне народът ни.

— Защо ми е притрябвало да слушам попски съвети? Ако женитбата е толкова хубаво нещо, както ни я хвали той, защо самият не се ожени?

— Прав си, Юзек — подкрепяше го Антек. — Разликата между попа и бракониера е само в това, че ние крием какво правим, а попът се фука с това, което не прави.

Двамата антихристи признаваха само едно божество — богинята на лова Диана. Преди години на чашка ракия те тържествено се бяха заклели да й бъдат верни до гроб.

Кой знае откъде тези деца на свободната природа бяха дочули за съществуването на напетата антична богиня. Ясно беше, че от историята на Древна Гърция те се интересуваха колкото носорог от тенис. Навярно името им беше попаднало съвсем случайно и оттогава двамата се бяха заловили за него като кърлежи. Диана им стана талисман и заклинание. Дори когато пиеха, те пулеха очи към небето и въздишаха в един глас:

— Дай ни, Диана, здрава ръка и ясен поглед по време на лов и подкрепи духа ни, за да не издадем приятеля, когато стражарите ни пердашат в дранголника.

Своя дълъг тост те смотолевяха така бързо и неразбрано, че приличаха на будисти, които се молят. Ако някой се осмелеше да ги разпитва за Диана и за думите на тоста им, двамата другари му ги разясняваха така „нагледно“, че през следващия месец, прекаран в гипс, той имаше достатъчно време да размишлява върху това колко вредно за здравето може да бъде любопитството.

Няколко пъти ловците и стражарите ги бяха залавяли да бракониерстват, а веднъж се озоваха и зад решетките. Нямаше обаче сила, която можеше да ги откъсне от сладостта на бракониерството. Все пак оттогава те се пазеха повече от ловците и от стражарите. Антек дори измисли какво да направят, та никога вече да не попаднат зад решетките.

— Юзек, честна дума, отсега нататък няма да ни накарат да ядем затворническата супа!

— Така ли? — изхили се Юзек. — И какво измисли?

— Познай! Познай!

— Казвай, защото така ще те прасна, че и собствената ти майка няма да те свести! — закани се Юзек, защото той обичаше да говори откровено и без заобиколки.

— Слушай тогава! Нали ни остана кожата от полската крава, дето я застреляха акцизните, като я прекарвахме през границата… Сещаш ли се за какво става дума?

— Не се сещам! — отвърна Юзек и загледа приятеля си. — Казвай по-нататък!

— Тогава слушай по-умния… Ще обработим кравешката кожа! Ще закрепим върху нея рога, на краката ще сложим кравешки копита… И сега ли не разбираш какво ще стане от кожата?

— Казвай какво ще правим по-нататък?

— Е, добре — засмя се Антек и бързо продължи. — Тайно ще се научим да ходим в кравешката кожа, да хвърляме кучове като крава, да мучим като крава, да лежим като крава…

— Да даваме мляко като крава — услужливо добави Юзек.

— Не ми се присмивай, Юзек! В кравешката кожа аз ще бракониерствам, в кравешкия търбух ще прекарвам контрабанда от

Полша платове и спирт, а от нас за Полша обувки! Сега вече разбираш ли?

— Разбирам. А в кравешката кожа ще можем да ходим и на лов, нали? Антек, ти си истински източен мъдрец! — разхили се Юзек и така силно прегърна приятеля си, че неговите кости запращяха.

Веднага се заловиха за работа.

Обработваха кравешката кожа. Майсторски я подсилиха отвътре, а главата свързаха с въженца, за да може лесно да се върти на всички страни. За опашката също закрепиха въженце, за да наподобят движенията, с които кравата пъди насекомите.

В тъмните нощи двамата тайно се учеха да ходят и да тичат. Само когато упражняваха лягането на хълбок, се сдърпаха. За нищо на света не можеха да станат като крава. Отпред Антек трябваше да коленичи целия прегънат, отзад Юзек трябваше да стои прав като свещ. Едва малко след това можеше да се изправи и Антек. Тренировката беше ужасна. Достатъчно беше задният да се наклони съвсем леко и предният се претъркулваше и забиваше глава в земята. Честно казано, в кравешката кожа те се чувстваха много по-зле, отколкото на времето в затвора. Най-много им липсваше въздухът, който в затвора беше предостатъчно, а в кравешката кожа едва не се задушаваха!

Но има ли нещо, което да устои пред твърдата решимост на бракониерите, още повече, ако те са верни служители на Диана?

За кратко време двамата другари се научиха така хубаво и плавно да ходят в кравешката кожа, че можеха да се упражняват и през деня, като дори опитният зоотехник не би ги различил от истинска крава. Освен това те умееха да лягат като истинска крава, да въртят рогатата глава като крава, да пасат като крава, да мучат като крава. Двамата приятели препускаха из сайванта на Юзек, сякаш бяха пощръклели. Щом Юзек повдигнеше задницата, Антек измучаваше толкова естествено, че те без страх можеше да се присъединят към кое и да е стадо и старият опитен пастир не би ги различил от останалите крави.

Накрая те хитроумно приспособиха празното пространство в търбуха като склад за уловените животни. Мястото беше толкова много, че там се събираше повече месо, отколкото в една месарска количка. Двамата вярваха, че покровителката им Диана ще бди над всяка крачка на своите служители. Сигурно тя се беше смяла до

припадък, когато ги беше гледала как се учат. Може би предприемчивата богиня беше продавала срещу амброзия билети на останалите олимпийски богове за неповторимата земна комедия.

Отначало им се свиваше сърцето, когато срещаха някой случаен човек. Скоро обаче те установиха, че на никого не му минава през ум да ги подозира. Успехът им ги зарадва. Настанаха истински златни времена! Няколко пъти преминаха границата в Полша и се върнаха с контрабандната стока по-спокойно, отколкото царски куриер.

После започнаха да ловуват. Отначало поставяха на определени места примки. Правеха го така майсторски, че никому не би хрумнало да се усъмни в лежащата крава, която в същия момент измъкваше от примката заек или лисица. Скоро започнаха да стрелят с къса пушка по сърндаци и зайци. С лекота те поваляха отблизо и по някой по-дребен глиган. Доверчивият нещастник дори не предполагаше, че от пасящата крава го заплашва смъртта.

След всеки изстрел двамата подскачаха и се втурваха главоломно из гората. Правеха го, за да не би случайният наблюдател да си помисли, че с „тая крава“ нещо не е наред… Едва по-късно, когато се увериха, че въздухът е чист, те се връщаха при плячката и през долния отвор я вмъкваха в празния склад в търбуха. Естествено, у дома, в сайванта, те се връщаха само по тъмно. В сайванта имаха скривалище за „кравешката униформа“ и за „ботушите“.

Но случваше им се да преживеят и неприятни мигове. Веднъж кучето на пастира се опита да ги подгони към пасящото стадо. Антек се избави от нахалника, като му хвърли парче сланина. Друг път крадлива жена реши да издои в котлето си чуждата крава.

Двамата имаха повече дивеч, отколкото членовете на ловното дружество. А ловците бяха започнали да мислят, че след последното наказание Антек и Юзек са изоставили бракониерските пътечки. Вече дори се обсъждаше дали да не възстановят членството им в дружеството.

Веднъж, както се мъкнеха из пълното с животни землище и проверяваха капаните, неочаквано уплашеният Антек вдигна тревога:

— Диана, спасявай ни!… Юзек, да бягаме! Да бягаме, ако животът ни е мил!

— Защо? Какво има? — сърдито попита Юзек, който тъкмо се готвеше да стреля по един сърндак.

— Не питай… Да бягаме! — изхриптя уплашената до смърт предница на кравата — Антек. Той се носеше и от страх не спазваше заучените движения. Летеше като обезумял, влачейки подире си Юзек, който не вървеше правилно и преплиташе крака.

— Стражари ли? — разпитваше отзад препъващият се Юзек.

— Не!

— Ловци ли?

— Не!!

— Да не би акцизните?

— Не!!!

— Тогава какво по дяволите? Казвай или — ревеше сърдитият Юзек. — Какво?!

— Бик!!!

— И-и-и… Бик! Какво да правим, Антек? — завайка се Юзек.

— Да скачаме бързо от кожата, че ни е спукана работата!

В същия миг търбухът на кравата се разтвори и от вътрешността му изпадна първият бракониер, а след него и вторият, почти в краката на бика. Тогава бикът набучи на рогата си кравешката кожа и я разкъса на парцали.

ЧЕШКИ РАЗКАЗИ

ЮЛИУС КОМАРЕК
ДВУБОЙ

Привечер излязох на отсрещния склон с надеждата да чуя отнякъде рев на елен и да се поуспокоя. Дългите зелени скатове, от чиито клисури бавно се разливаше мрак, останаха неми до настъпването на нощта. Все пак ненапразно се катерих по стръмния склон. От новото сечище срещу хижата, където моят спътник завчера бе застрелял един елен, от време на време се чуваше дълбок и спокоен рев. Това трябва да е на оня — същия, за който приятелят ми разказваше и за който ме бе изпратил.

Беше ясно, че еленът няма да напусне своя район на сватбуване, макар че там бе паднал неговият по-слаб противник, чието извозване не можа да премине съвсем безшумно, и останаха доста човешки следи. Изглежда, складираните там сухи дърва за добиване на дървени въглища са били съблазнителна примамка за елените или пък те невинаги са толкова предпазливи, както знаеха ловците. Но така или иначе, еленът беше на сечището. Трябваше да побързам, защото тия дни наближаваше краят на сватбуването.

В хижата бе още съвсем тъмно, когато силно удряне по вратата ме събуди. Ослушах се — пред прага нямаше никой. Откъм сечището до отворения ми прозорец долетя мощен еленов рев. Последва втори — почти толкова силен, колкото предишният. Съжалявах, че не виждам нищо, колкото и да се напрягах да проникна с бинокъла в нощния мрак. Повече не можех да спя. Несъмнено това беше познатата трескава възбуда, която обзема всеки ловец, усетил срещата с дивеч.

Имаше още доста време до разсъмване, но аз се облякох и реших да се изкача до края на сечището и там да изчакам идването на деня. Не биваше да изтърва елените, когато на разсъмване те напускат сечището. Едва излязох, и на облаци заприижда гъста мъгла. Ориентирах се по памет и крачех нагоре в тъмнината. Внезапно еленовият рев затихна. Спрях за миг и се ослушах — от забулената в мъгла височина се чу първият тъп удар на рога. Двубоят започваше.

Втурнах се по стръмния лъкатушен път и всеки път, когато той извиваше към сечището, долавях търкане на рога. В мъглата се носеше хриптящо дишане. Докато стигна равния път, водещ до сечището, вече бе започнало да се развиделява.

Не ми помогна и светлината на новия ден, защото всичко бе потънало в лепкава бяла мъгла. Не виждах дори очертанията на по-отдалечените дървета. Стори ми се, че през мъглата дочувам шум и прашене, сякаш два разярени бика премерваха силите си. В този миг ме обзе разочарование, че всичко това се разиграва зад тайнствена завеса и аз съм безсилен да проникна зад нея. Реших, че е по-добре да спра и да послушам.

Внезапно чух силен удар на рога, няколко скока и накрая кратък стон, подобен на въздишка. След малко отново долових пращене от скокове и продължителен мощен рев, придружен от няколко по-кратки, с които еленът обикновено прогонва съперниците си или пък които изтръгва от гърдите си след бягаща кошута.

Мъглата леко се попривдигна и оредя. Устремих поглед в посоката, от която дочух шумолене, и най-после го видях. Стоеше насред огромното сечище, на мястото, разчистено за складиране на дърва. Сиво-черното му тяло ярко се отличаваше от трите кошути, стоящи недалеч. Всички те гледаха надолу по склона. Този цвят козина е тъй типичен за карпатския елен, че веднага бихте го разпознали в цяло стадо дивеч дори и на разстояние, от което рогата трудно се различават. Кошутата е червеникаво-кафява, но еленът е винаги сивкав на хълбоците, при което на пръв поглед неговите гърди, крака и глава изглеждат почти черни.

Тъкмо този цвят на козината ми помогна да го открия в рядката мъгла, но не успях да разгледам добре рогата му. Все пак видях, че има стабилни розетки, а е възможно така да ми се е сторило. Тогава още не знаех, че дебелината на розетките би трябвало да се сравнява с ширината на ухото. Във всеки случай това бе еленът победител, защото непрекъснато ровеше с крак пръстта и величествено се въртеше насам-натам.

Но къде е вторият елен, неговият съперник? Едва си зададох този въпрос и от долината отново допълзяха талази мъгла и забулиха всичко. Бързо се изкачих още по-нагоре, където при нормална видимост от тесния и стръмен гребен се виждаха плитките падини на

сечището. Зачаках. Мъглата бавно се спускаше и сякаш от сиво езеро из нея изплуваха като самотни острови планинските хребети. Далеч на изток се раждаше новият, слънчев ден.

В този миг съвсем наблизо чух звук, приличаш на кашляне. Излизаше от гъстата мъгла, която изведнъж малко по-нагоре се разкъса, а краят й заплува на талази, като че ли се бореше с чистия въздух. Отново се обади странното кашляне и заедно с него белият облак мъгла, който закриваше всичко, започна бързо да се свлича надолу по склона. Сечището се откри пред очите ми като картина — с остатъци от клони, с усамотени борове и бели островчета от прецъфтяла метличина. А точно срещу мен на пътечката, където бликаше изворче, на разстояние от около шестдесет крачки, стоеше едър елен. Неподвижен, с вирната глава, той наподобяваше черна статуя. Изтощен до смърт, гледаше пред себе си с крайно безразличие. Необикновено дългите му рога стърчаха отзад като два могъщи, черни свода. Какви великолепни рога! Очните и надочните шипове се извиваха нагоре в красиви дъги, а короните завършваха с по три съвсем еднакви лопатки.

Под тях започваше четвърто разклонение на стъблата, разединено напреки на два шипа, които се свързваха с короната, както при рогата на карпатския елен. Пред очите ми стоеше такъв съразмерно развит шестнадесетак, че по-красив да си представи човек бе невъзможно. Рогата му изглеждаха черни. Всъщност това беше най-прелестният елен, какъвто дори не съм се надявал да видя. Въпреки дебелината на основите, рогата му не можеха да се сравнят с тия на миналогодишния елен от сечището, нито пък на юрчишинския, който бях виждал наскоро. Тези рога бяха несравнимо по-дълги и със съвършена форма.

Еленът не ме беше забелязал. Стоеше като прикован и това ми даваше възможност да му се наслаждавам с удоволствието на ловец, влюбен в своя район. Този миг бе някаква тиха победа на моята вяра в този красив край. Обикнах го тъй силно въпреки пренебрежението на ловците от Шумава до Татрите, които по време на сватбуването се хвалеха с трофеи от десетина елена.

Еленът имаше тъмна козина и сравнително късо тяло, тъй че дългите му рога се разпростираха доста назад. Изглеждаше отпаднал. Това поражение му беше нанесъл съперникът, който преди малко

видях да отива с трите кошути към тъмния склон на гората. Изведнъж еленът се прегърби. Едновременно с това чух слабо кашляне, сякаш идващо от друга посока. Чак тогава в задната част на гърдите му, там, където свършват ребрата, забелязах яркочервено петно. След миг то изчезна. Еленът се напъна да изреве, отвори с усилие муцуната си, но само глухо изхърка. Видях как аленото петно се отвори и се покри с розова пяна.

Вцепенен, аз гледах страдащото животно. Разбрах, че петното е кървава рана, която беше нанесъл съперникът му в току-що завършилия двубой. Мястото на раната и светлата пяна отгоре й показваха, че рогът е разкъсал плеврата и е засегнал белите дробове. Оттук и това хъркащо кашляне, което долових в мъглата още преди да видя елена.

В това време той с усилие направи няколко крачки. Явно се чувстваше зле. Колебаех се какво да сторя. Да го оставя в ръцете на съдбата с надеждата, че сам ще се излекува? По-силният елен вече е далеч от мястото на двубоя. Ако застрелям този, не можех да се надявам да уловя и първия, защото Ливов не би изтърпял подобно стопанисване с пушка, още повече, че елените не бяха много. Можех да застрелям само един.

Последното изхъркване ме накара да се реша. Нямах право да изоставям раненото животно. Ще се строполи някъде и кой знае кога ще го намерят разложено. После цял живот щях да съжалявам за този красив трофей. Вдигнах пушка и тъкмо когато през облаците мъгла проникнаха първите слънчеви лъчи, изстрелът ми довърши живота на елена. С последни сили той пристъпи напред, но се дотътра едва до края на гората. Там се спря. Чух как рухна между буковете и рогата му заудряха по дънерите им.

Втурнах се бързо към мястото, където лежеше гордостта на моя лов из Ливовския край. Това бе един прелестен екземпляр. Обърнах елена и разгледах раната му. Съперникът го беше мушнал отзад под ребрата и рогът му бе проникнал в белия дроб. Как е изглеждал този убийствен рог, не узнах никога. Съдейки по дълбочината и размерите на раната, такъв удар можеше да нанесе само дългият, остър връх на рог без шипове.

АЛОИС МИКУЛА
ПО СЛЕДИТЕ НА ГЛИГАНА

Покрай реката, през храсти и високи бурени, си пробива път запъхтян ловец. Той пристъпва след кучето, което упорито души следите на ранен глиган.

Животното не изглежда изплашено, макар да усеща, че животът му е в опасност. Дори и ранен, глиганът сякаш не чувства страх. Тича с равномерно темпо, като все гледа да се скрие от преследвача.

Бояр е по петите му. Навел е нос до земята, а от изплезения му напред език капе слюнка. С широко отворени очи, той едва допира с крака земята. Страстта на неговите предшественици, които в далечни времена са гонели дивеча на воля, оживява и пламва в кръвта му. Той приближава глигана и вече не е нужно да души следата със забит в земята нос. Острата миризма на подгоненото животно лъха на вълни право срещу муцуната му. Бояр тича и непрекъснато лае. Запъхтеният ловец спира и внимателно се ослушва. Той устремява поглед към мястото, откъдето долита силно джавкане. Ловецът предвидливо изчаква. Трябва да знае със сигурност в коя посока продължава гонитбата. После хуква натам с всички сили. Потта избива на челото му и се стича на вадички по гърба. На всяка цена трябва да бъде там, когато глиганът и кучето застанат един срещу друг.

Спира за миг и отново се ослушва. До ушите му достига силен лай. Минута тишина и отново лай. Цялата гора заехтява. Глиганът е застанал срещу кучето и го държи на разстояние от себе си! Бързо след него! Ръката стиска зареденото оръжие. Ловецът все по-отчетливо чува джавкането. Вече стига до гъстата млада гора, откъдето отново се обажда неотстъпният преследвач. Дърветата издигат плътна преграда пред очите му и ловецът хуква да заобиколи гората и да пресрещне животното в противоположния й край.

Глиганът е спрял в гъсталака и, както изглежда, кучето много не го тревожи. Върти уши ту наляво, ту надясно и шумно диша през ноздрите, усеща, че след кучето идва много по-опасният му неприятел — човекът. Заплашително изгрухтява и се впуска към кучето. Бояр

енергично отстъпва, без да се уплаши. Дръпва рязко назад глава и притваря очи. Ушите му клюмват и той оголва острите си зъби. След миг отново заехтява оглушителното му джавкане. Кучето чака да се приближи господарят и от цевта на оръжието му с трясък на гръмотевица да лумне огън, след който глиганът да падне безжизнен. Човекът все още не идва. Глиганът вече е забелязал лекото мръдване около своето прикритие. Доловил шума от изпращяла под крака на ловеца клонка, той оставя кучето и отново се впуска в бяг.

Зад гърба му се разнася хрипливо джавкане от пресъхналото вече гърло на преследвача.

За ловеца е ясно, че гонитбата ще продължи, и той, ядосан, свива изпръхналите си устни. Отново забързва. Диша тежко, сърцето му бие лудо.

Минутите летят една след друга. Всъщност колко време трае това преследване? Започва да вали. Все по-често по лицето му и по листата на дърветата падат едри, студени капки. Тревата мокри краката на ловеца, от шапката му шурти вода и се стича от цевта на пушката надолу към земята. Вече целият е измокрен до кости. Дъждовната вода прониква през шапката и облива врата му, стича се под яката на ризата и потича на вади по гърба и краката му чак до обувките. По тялото не е останало нито едно сухо местенце, а дъждът се засилва все повече и повече. Пръска отгоре, отпред, отстрани — отвсякъде. Дрехите, напоени като гъба, тежат и изстудяват тялото му, но при бързото придвижване напред от тях се вдига пàра.

В същото положение се намират и кучето, и глиганът. Все пак за разлика от човека те имат предимството, че не мъкнат мокрите дрехи и обувките, пълни с вода, нито пък тежкото оръжие. Въпреки това и те тичат бавно и уморено. На животните също се отразява този безкраен бяг, това промъкване през гъсталаци и клони без секунда отдих. Мократа козина също им пречи. Вече съвсем рядко се чува и кучешкият лай.

Под тежестта на телата им твърдата преди това земя започва да пропада. Едрият глиган разтваря копита, за да разшири площта, на която стъпва, но и така затъва в калта. Следите му улесняват ловеца, когато той не чува кучето. Теренът става все по-хлъзгав и по-труден, но неуморният Бояр продължава гонитбата. Доста по-лек, той също затъва все по-дълбоко в тинята и с последни усилия върви напред.

Стигат до обширно и почти непристъпно мочурище. Глиганът е добър плувец, но в тинята е още по-добър. Той се хвърля във водата, а из блатото се влачи, затънал почти до шия. Кучето плува след глигана без усилия, но в мочурището непрекъснато криволичи, като се стреми да се задържа по растящите нагъсто хлъзгави ракитови стъбла. Само така Бояр няма да потъне. Под тежкото тяло на глигана клоните се чупят, но за кучето те са опора. Двете животни напредват бавно и с еднакъв страх. По-зле е за ловеца, който не може да ги последва. Той заобикаля мочурището с надежда, че ще ги посрещне от противоположната страна.

Глиганът е уморен до смърт, от време на време спира за миг, но щом чуе запъхтяното дишане зад гърба си, напъва всички сили, за да продължи бягството. Кучето също си почива, но едва издържа. Със сплъстена от кал козина, опашката на Бояр виси отпусната, а цялото му тяло е покрито сякаш с тежка броня.

Най-после стигат водата, която огражда мочурището като широк обръч. Движенията им тук са по-свободни. Двете животни изплакват телата си и им става по-леко. Могат да продължат, вече облекчени. Докосват с крака твърдата, макар и влажна почва. Шум от плисък на вода, шляпане в кал и гонитбата продължава, съпроводена от същото гърлено джавкане.

Ловецът, застанал на противоположната страна на мочурището, е целият в пот и кал. Уморен, той едва си поема дъх. Мократа шапка стърчи от джоба му, сплъстена коса покрива челото, а очите му са пълни с кръв. Диша с отворени уста и чувства, че сърцето му ще изхвръкне. Беше чул кучето си и сега изчаква то да се обади още веднъж — трябва да разбере посоката, в която преследването продължава. После ловецът с всички сили хуква към мястото, откъдето глиганите имат навик да минават. Там той спира и чака. Ударите на сърцето му сякаш отекват надалеч. Подлага длан зад ухото си, за да чуе гласа на своя четириног приятел. Опитва да успокои дишането си, не бива да издаде нито звук, но напразно се ослушва. Нищо не се чува, само дъждът все тъй шумно вали и плющи. Ловецът сяда уморен. След малко дъждът отслабва, после съвсем спира. Природата изведнъж става неприветлива и по-светла, макар вечерта да е близко.

Отдясно долита кучешки лай, но не приближава, тъкмо обратното — отдалечава се. Глиганът явно е избрал друго място, за да

излезе от мочурището. Хитро отбягва далечния преход.

Да не би това да е друго куче — на някой бракониер, излязъл на нощен лов? Ловецът се ослушва, чак устата му леко се поотваря. „Дали това е моят помощник Бояр? Трябва да го следвам!“ Ловецът става тежко, мокрите дрехи, прилепнали по тялото му, са неприятно студени, влагата прониква чак до костите. Лицето му гори и той жадно облизва изпръхналите си устни. Събира с шепа вода от храстите и шумно сърба. Утолява малко жаждата си, после навлажнява парещите си страни и горещото си чело. Ушите пищят, зачервените очи се затварят от умора, стомахът се свива до болка от глад. Бръква с ръка в джоба си и намира забравена коричка хляб. Захапва я с апетит, но изсъхналата уста и схванатият език трудно обръщат твърдия хляб, безвкусен като дървени стърготини. Как му се ще да седне и да си почине! Но не бива, трябва да следва Бояр. Не може да го разочарова, та нали и той е уморен и гладен и въпреки това върви напред! Невъзможно е да се откаже от набелязаната цел. Трябва да убие ранения глиган, който в същност е най-зле от тримата, защото знае какво го чака, ако не успее да избяга, а раната пари като огън.

Вечерта вече настъпва, наситеният с влага мрак се спуска на тъмни пластове. Глиганът, сякаш разчитал на лошата видимост, завива под провисналите клони на един избуял храст и там заляга. Изтощеното куче забелязва това и също използва възможността за почивка. Душейки непрекъснато, то не изпуска глигана из очи.

Отдалеч чува как идва ловецът и излиза да го посрещне. Радостно заскимтява и го завежда до мястото, откъдето се вижда глиганът. С господаря си те се разбират прекрасно. Лягат близко един до друг, като взаимно се топлят. Почиват час, два, може би три, а когато ловецът заспива, кучето не престава да бди. Инстинктивно Бояр непрекъснато е нащрек, въпреки че очите му почти се затварят. Тъмно е. Гъста мъгла се спуска на талази. През нощта тя не се вижда, но влажният въздух прониква в ноздрите и човекът я усеща. Може и да се напипа, защото тя покрива с влажен, лепкав слой и лицето, и дрехите. Мъглата става все по-гъста и сивотата й се слива с непрогледната тъмнина.

Макар че до изгрев-слънце има още много време, бавно, почти незабележимо започва да се прояснява. Умореният глиган неохотно и тежко се готви да напусне топлото си леговище. Ще му се да се

измъкне безшумно, но е доста тежичък, за да се отдалечи незабелязано от враговете си. Чувствителният слух на бодърстващото куче долавя леко мляскане, после чува как мощното тяло се отлепва от мократа земя. Следва лекичко изшумоляване — явно глиганът е докоснал близкият храст. Кучето става и започва да души. Усеща как животното шава и тръгва подире му. Ловецът отваря уморени клепачи и с усилие се надига. Поглежда наоколо и разтърква с мокра длан очи. В главата си усеща тъпа болка, крайниците са натежали, костите сякаш са се вдървили. Но волята за победа не го напуска. Трябва да върви, да продължава напред!

Още с първите крачки се залюлява и дрехата му се закачва в един бодлив храст. Дръпва я силно, за да се освободи, платът изпуква и от зейналата дупка просветва одрана и окървавена кожа. Чувайки кучешкия лай, ловецът забравя своите мъки. Напряга починалите през нощния сън мускули и с нова енергия продължава гонитбата. Уморените крайници подсъзнателно се подчиняват на волята и сетивата инстинктивно възприемат. След малко ловецът чува желания звук на попадналото в опасност животно и разбира, че само след миг глиганът вече няма да може да се помръдне от мястото си и че няма да се измъкне жив от преследвачите си. Нова надежда обзема ловеца — ще настигне глигана и ще го застреля.

С широко разкрачени крака и с поотворена зурла, изплесканият с кал глиган стои пред кучето и диша тежко. Изтощен, Бояр също едва се крепи на краката си и уморен се отпуска на земята. Трябва да изчака господаря, трябва да издържи и непрекъснато да лае, за да сочи мястото, където задържа глигана! На дълги интервали неговото приглушено джавкане оглася простора. Това го изтощава до крайност. Колко още ще издържи така?

Трябва да издържи! Мъчи го жажда, от изплезения му език се стичат капки. Гърлото му е пресъхнало, прегракналият лай заприличва на хриптене, но ловецът все още го разпознава и тича, ориентирайки се по него.

Господарят се промъква през храстите и ако не долови джавкането, търси следите, оставени от глигана. Щом ги забележи, радостен тръгва по тях, но в гъстата млада гора те отново изчезват. Спира и изчаква да чуе следващото изджавкване. После по слух се приближава. Стига огромния дъб в края на малкото сечище, мястото

му се струва познато — край на лутането, вече точно знае къде се намира. До ушите му достига прегракналият лай на Бояр. Преценява разстоянието и мислено вижда мястото, където са се спрели двете животни. Представя си глигана свит в ямата между дебелите корени на стария пън. Целият е скрит, само главата му с оголени и лъскави като слонова кост бивници заплашително стърчи от скривалището. Срещу него в тревата лежи вярното куче. Никой не мисли за бягство — той, ловецът, трябва да реши всичко. Ще изпрати смъртоносния изстрел точно в центъра на челото на глигана. Само че най-напред трябва да го намери, за да изпълни намерението си. Близкият край на това тежко издирване му вдъхва бодрост. Още малко и ще стигне.

Пълзи бързо, но предпазливо. Само след няколко минути цевта на пушката му ще даде смъртоносния изстрел. Все пак трябва да се доближи до глигана незабелязано, без той да го подуши. Но как да разбере дали върви правилно, точно срещу вятъра, когато в гората не се помръдва нито едно листенце и не полъхва дори лек ветрец? Ще навлажни пръста си и тъй ще усети от коя страна вее хлад. Допира показалец до устните си, но те са тъй изпръхнали, че пръстът остава сух. Опитва се да го намокри във влажните листа. Отникъде не чувства полъх на вятър, а добре знае, че рано в гората въздухът никога не е напълно спокоен. И най-нежният ветрец би могъл да го издаде и тогава огромните му досегашни усилия отиват напразно.

Изважда клечка кибрит — по пламъка ще се ориентира, но за проклетия всички клечки до една са мокри. Оглежда сечището и изведнъж очите му светват: забелязва прецъфтял горски спореж и откъсва пухената главичка. Крайчетата й са мокри, но щом ловецът я духва, малкото облаче литва във висините и бавно, с едва забележимо отклонение, се понася в посока към преследвания глиган. Значи вятърът е неблагоприятен — не може ловецът да върви точно към животното. За щастие то е още доста далеч, тъй че няма да го изплаши преждевременно. Не му остава нищо друго, освен да заобиколи и да го хване от другата страна.

Ловецът се оглежда наоколо и предпазливо тръгва, но едва направил няколко крачки, той нагазва в блатисто място, през което е невъзможно да се премине безшумно. Краката му затъват до глезените в тинята и тъй цамбуркат и жвакат, че трябва да се откаже от този път и да заобиколи от другата страна. Напредването върви бавно и

мъчително, а на всичко отгоре навлиза из едни гъсти тръни, които разкъсват дрехите и разкървавяват тялото му. Ръцете вече нищо не усещат, целите са изподраскани и покрити с рани, но все още държат здраво и притискат към гърдите огнестрелното оръжие. Ловецът заобикаля непроходимите места и спира близо до глигана. Там изчаква. Притихва като дебнещ хищник, само очите му святкат. Някаква голяма сянка мръдва в храсталака. Струва му се, че вижда и движение. Кляка и стъпка по стъпка запълзява надолу. В този миг дочува ясно примлясване в тинята и веднага след това — прегракналия кучешки лай. Глиганът отново се съвзема и побягва. Ловецът тръгва след него. Препъва се, не усеща краката си, движи ги механично. Полуотворената му уста е изкривена, едва си поема дъх. Изглежда, вече няма сили. Спира и разтърква очите си, покрити сякаш с мъглива завеса. Клепачите му са подпухнали, брадата е увиснала. Отново спира и търка очи. Изведнъж като от хиляди искри пред него лумва огън на разстояние от около една ръка. Всичко пред него пламва в ослепително жълто сияние. Ловецът ляга върху земята, трябва да изчака, докато светлината изчезне. Това е от напрежение, от крайна изтощеност, мисли си той. Едновременно усеща болки във всеки мускул, във всяка ставичка и кост. Няма я предишната гъвкавост, цялото тяло е обзето от тъпа болка. Легнал по корем, той с мъка се обръща на гръб — така по-добре ще изпъне крайниците си и ще поотпусне изтощените мускули. Оглежда се и погледът му спира върху прекрасните тъмносини плодове на къпината, растяща съвсем наблизо — само да протегне ръка, и ще ги стигне. Храстът е отрупан с тях. Ловецът досега не е забелязал красотата на бодливите му издънки, обсипани със сочни плодове. С голямо усилие той се навежда и пълзейки на колене, се премества по-наблизо. Не усеща острите като игли тръни и къса плодовете с пръсти. Напълва длан, изсипва ги в устата си и ги смачква със зъби! Хладният и сладък, приятно кисел сок навлажнява изпръхналия му език и небцето. Колко е вкусно! Мъжът лази на колене около храста и дърпа плодовете му, налети със сок. Целият се изподрасква, но в жилите си усеща как прииждат нови сили. Ловецът става. Ослушва се.

Слънцето вече е високо в небето, денят напредва. А кучето и преследваният глиган нито се виждат, нито се чуват. И верният Бояр е изтощен до крайност, но не бива да изгуби от поглед глигана! Двете

животни, преследващото и преследваното, усещат, че силите им вече свършват. Глиганът свикна на непрекъснатото джавкане и престана да му обръща внимание, но вкочанените му крака вече не го слушат, всяко движение е непоносимо болезнено. Само калта ще им помогне.

Види ли някоя локва, глиганът цопва в кея и опръсква с кал всичко наоколо. Водата е така приятно студена! И да си пийне от нея може, какво като е кална. Потапя зурла в гъстата локва и слабините при хълбоците му ускорено тупкат. И отново се повтаря вчерашното дебнене — Бояр и глиганът лягат един срещу друг и всеки следи движението на другия. Бояр неуморно, макар и по-рядко, все още надава своя хрипкав лай. Вярва, че господарят ще го чуе.

Наближава втората нощ, откакто е започнала гонитбата. Ловецът с последни сили се влачи напред и вижда схлупената къщурка на горския пазач, използвана от ловците. Запътва се към нея — там ще си почине през нощта. И утре е ден.

По пътя попада на пресен животински тор, вижда следите на глигана, а след тях и тия на Бояр. Явно не са далеч, но ще ги остави в ръцете на съдбата. Стига до дъсчената къщурка и се промъква вътре. Капаците на прозорците са спуснати. Тъмно е и той по памет започва да търси кибрит по полицата до вратата. Напипва го, запалва малката газена лампа и излиза с каничката до близкия извор за вода. Запалва огън и слага вода за чай. Всичко е на мястото си — тенекиената съдинка е пълна със захар, има половин кутийка с чай и дори цял пакет сухар. Сърба на глътки подсладената, още вряла, ободряваща течност и по тялото му се разлива приятна топлина. Намокря парче сухар и бавно преглъща. После се изляга върху постлания с ухаещо сено нар и мигновено заспива.

Навън е непрогледна нощ, когато ловецът се събужда от драскане по вратата. Дочува слабо скимтене. Бързо отваря на изтощеното куче, което и тук го е открило. Кляка до него, гали го и ласкаво му говори. После му дава захар, много захар, намокрена с вода, и размекнат сухар, взема го при себе си на мекото, топло сено и го завива с якето си. След миг и двамата потъват в дълбок сън.

Когато се събуждат, навън все още е сивкав мрак. Ловецът не се бави и веднага напуска хижата. Заедно с кучето предпазливо се промъква към глигана като по предварителна уговорка. Започва да се развиделява, когато кучето подушва глигана. То ляга, ловецът сяда до

него и чакат утрото. Набрали сили, отдъхнали си, лесно ще издържат на тази стража. Ловецът устремява поглед в посока към мочурището, където кучето още души. Спокойно е, от дъжда няма и следа, настъпва хубав ден. Веднага щом първите лъчи на изгряващото слънце блясват върху мочурището, ловецът забелязва раздвижване в тинята — някаква голяма черна маса се надига и той ясно разпознава тялото на глигана. Бояр се разтреперва, следи всичко, както му заповядва вроденият инстинкт. Остава легнал неподвижно и няма да допусне да бъде разкрит. Ловецът съвсем бавно вдига оръжието и се готви за стрелба. Но какво става с него? Поглежда изтръпналите си ръце и изненадан разбира, че те треперят. После усеща как треперенето обхваща цялото му тяло и преминава в треска. Да не би тъй страшно да го раздрусва ловната треска, която досега не е познавал? Или пък започва истинска треска от изстиването? Така или иначе, трябва да се овладее! Напрягайки волята си до краен предел, той вдига оръжие и се прицелва. Ушите му пищят, когато натисва спусъка, и след изстрела пред очите му се завъртват червени кръгове. Тялото му се разтърсва от резкия тласък на пушката. А глиганът? Ловецът нито чува, нито вижда. Бояр, който не сваля очи от него, забелязва, че изстрелът не е достигнал целта, и веднага хуква след препускащото животно.

От тревата пред тях литва фазан и неговият изплашен крясък сякаш връща спокойствието и смелостта на ловеца. Той тръгва напред и до ручея съзира прясна следа. Напразно я търси от другата страна. Тръгва покрай водата и след упорито вглеждане открива по дъното на ручея малки ямички, разположени на еднакво разстояние. Познава в тях отпечатъците на глигана, който, без да прескочи ручея, инстинктивно е замаскирал следите си. Ловецът продължава все по този път и в миг чува кучешкия лай почти зад гърба си. Бързо отскача зад най-близкото дърво и се приготвя за стрелба.

Бояр отново е намерил следата. Лаят се чува от същата страна на ручея, където стои и ловецът. Той вижда как глиганът наближава, пристъпвайки едва, едва. Бояр също напредва бавно. Ловецът здраво опира пушка на дървото, върху което е легнал с цялата си тежест, — ударите на сърцето сега не се предават по ръцете му. Спокоен, той внимателно се прицелва. Чака да хване на мушка само глигана, че иначе може да рани и кучето. После натиска спусъка и вижда как

дивото животно рухва на земята, сякаш ударено от гръм. Мощните челюсти шумно се затварят и по тялото му полазва последната тръпка.

Ловецът и кучето идват до жертвата, строполяват се от умора до нея и мигновено потъват в дълбок сън. Чак след дълги часове, когато отново отварят очи, те се залавят за своя богат улов.

ВЛАДИМИР ПАЗОУРЕК
КРАЯТ НА СКИТНИКА

I

Кичестите корони на старите букове бяха тъй близко една до друга, че образуваха почти непрогледен свод. Дори и по пладне, когато слънцето грееше най-силно, в гората бе тъмно. От изгрев до залез навсякъде цареше неизменен полумрак. Ако някой случаен слънчев лъч пробиеше гъстата мрежа от листа и клони и докоснеше земята, той си оставаше съвсем самотен.

Тъй като в буковата гора не растяха храсталаци, дивите животни не намираха достатъчно удобни скривалища и идваха тук само нощем. Въпреки всичко тук имаше живот, някои представители на животинския свят бяха обикнали сивата тишина на стария буков лес.

От сутрин до вечер в короните бе шумно, понякога гъмжеше от пойни птици, имаше сови и различни други пернати обитатели. Соколът и ястребът живееха тук открай време. И по земята спокойствието бе само привидно — по-голямо денем, несравнимо по-малко през нощта.

Около най-високия бук нищо не помръдваше, короната щедро се разпростираше и образуваше нещо като огромен чадър. Земята, на места обрасла с мъх, най-често бе гола или тук-там покрита с опадали листа.

Внезапно повея лек ветрец, докосна листата, сякаш ги опипваше с нежните си пръсти, после прелетя към полето и отново навсякъде настъпи мъртва тишина.

Най-после долу на земята, близо до бука, нещо мръдна едва забележимо и за най-проницателното и зорко око. Животинката беше сигурна, че никой не я е видял. Знаеше, че ако бъде все така предпазлива и не показва безразсъдно присъствието си, походът за храна ще свърши тъй добре, както вчера и завчера, както всеки ден в нейния живот.

Всъщност полската мишка досега винаги избягваше навреме неприятностите и се движеше тъй, че да не привлича вниманието на враговете си.

Щом уловеше нещо със зъби, тя бързо изчезваше с него в дупката, наследена от прародителите. Ходеше за храна и денем, и нощем, спеше само по време на почивките.

Буковите жълъди започваха да зреят и беше лесно да се намери някой от вкусните, преждевременно опадали плодове. Повечето се търкаляха наблизо до мишата дупка, най-много на около два метра. Какво като не са узрели или пък са ги нападнали насекоми — мишката не се отказваше нито от едните, нито от другите.

Колко пъти се завъртя непрестанно търсещата й главичка, колко стъпчици, завои и връщания назад, докато плахото животинче стигне мястото, където лежаха жълъдите. Всеки допир до някой лист, всяко невнимателно изшумоляване предизвикваха в мишката неописуем страх.

Връщаше се и пак излизаше, бягаше зигзагообразно на всички страни и отново се приближаваше към главната диря, като търсеше със страст на колекционер дребни горски плодове. Най-сетне зорките й очи съзряха жълъд. Грабна го веднага с крачета, гризна черупчицата, но повече не се осмели и побягна с жълъда към дупката.

Измина метър, два, а от третия едва половината, когато по ствола светкавично пробягна див котарак. Дори не докосваше гладката букова кора. Разтвори острите си, извити нокти още преди да скочи. Мощното тяло на хищника, дълго заедно с опашката повече от метър, допря земята с такава лекота, каквато трудно би могло да се опише.

Мишката се уплаши, изтърва жълъда и се опита да бяга. Втурна се към дупката, но котаракът я закри с гръб. Дясната лапа стигна мишката, но тя още дишаше. Въртеше се лудо и лекичко пищеше. Това бяха звуци на ужаса, на страха от близката смърт. След две секунди мишката се разтрепера и инстинктивно се опита с бягство да спаси живота си.

Каква безнадеждност, какъв безумен опит!

Щом дребната жертва, с която почти редовно дивите котки започваха ежедневния си лов, понечи да избяга, котаракът я сграбчи в лапи. Мишката се гърчеше от болка и озлобеният хищник я удари за последен път. Всичко останало трая само миг. След мишката гората отново потъна в тишина и никой не разбра за смъртта на дребното създание.

Добре започна старият хищник, но само една-единствена мишка бе твърде малко за стомаха му. Неговият дълъг опит на диво животно, неговите инстинкти, сили и жестокост — всичко това предполагаше успешен край в борбата за храна.

Щом котаракът излезеше на лов по тъмно, всъщност той продължаваше дейността, с която бе привършил на разсъмване.

Първото, което направи, след като мишката изчезна зад зъбите му, бе да се притисне към земята. Дълго се излежаваше така, прозяваше се, като примижаваше с клепачи и близваше от време на време козината си. После разроши с възрозовата си муцунка опашката си и измъкна предните си лапи. Котаракът кроеше планове за предстоящия лов. Той беше най-силният хищник в буковата гора. Единственото, което би могло да го сломи, бе гладът, но до жестокото гладуване имаше още доста време.

Незабележимо раздвижи малките си триъгълни уши — на около десет метра от него нещо шавна. Козината му настръхна и той изпъна задните си крака, готови за скок. Гръбнакът му се изви в дъга, зелените му очи засвяткаха. След няколко секунди се изправи и тръгна равнодушен към мястото, откъдето преди малко се чу шумът.

Насочените към определена цел ловкост, смелост и безпределна изостреност на сетивата щяха да допринесат за успешния резултат от лова. Ако на това място в гората наистина имаше животно, което котаракът искаше да измами, то повече от сигурно беше, че ще успее. Ноктите, които умееше да впива дълбоко в жертвата си, придаваха на лапите му учудваща лекота, а гъвкавото тяло се хвърляше тъй бързо, че на горската мишка не й оставаше дори надежда за спасение.

Също като обитателката на дупката от най-високия бук в гората, сега в зъбите му попадна втора мишка. След нея котаракът измени основно начина си на лов. Вече не залягаше, не обмисляше планове, не се оглеждаше наоколо. Само вървеше и от време на време се затичваше из гората. С вирната опашка той вдигаше високо крака, сякаш постоянно се протягаше. Сновеше зигзагообразно между буковете, спираше се за миг и отново продължаваше да скита, като мислеше за следващата жертва.

До полунощ намери осем мишки. Всичките изчезнаха в стомаха му, където имаше място и за повече месо.

По небето се появиха звезди, месецът изпрати своята ласка към върховете на старата гора. Непрогледният мрак под короните на дърветата малко се разреди и лунната светлина проникна зад дебелата мрежа от клони и листа. Това не се хареса на котарака. Той се покатери на един бук и залегна в хлътнатината между най-близките до земята клони.

От съседното дърво се обади птица. Равнодушният котарак наостри уши, но не се помръдна. Това бе нощен хищник, току-що пробуден от сън. Последва дългото, по-силно изсвирване на млада сова.

Пернатият хищник, макар и да не беше надарен с качествата на дивата котка, бе доста предпазлив и се стараеше да не предизвиква излишен интерес у заобикалящите го животни. Както самият той диреше плячка, така можеше и да стане жертва на по-силен от него хищник. Досега совата не беше изпитвала тази сигурност в превъзходството си над останалите хищници, както дивата котка.

Съвсем безшумно крилата на совата се допираха до листата, както вълна залива вълната, потъвайки в безкрайната водна шир.

Совата не се спусна чак до земята. Хвърчеше ниско и изучаваше въздушното пространство. Когато шумът от крилата й почти заглъхна, котаракът напусна убежището си и се затича към дървото, на което преди това бе кацнала совата. След няколко секунди се озова горе в короната, недалеч от жилището на птицата, и притихнал, зачака.

След няколко минути совата се върна. По природа и тя бе предпазлива, а инстинктът й за самосъхранение я беше принудил след успешен лов да се приютява на по-безопасно място. Едва се намести в гнездото си — всъщност то не беше гнездо, а само натрупани едно върху друго клончета и листа — и котаракът се готвеше за новото си вероломство.

Ловкият акробат пазеше равновесие с помощта на опашката си, катереше се по клоните и внимаваше да допира с нокти кората на дървото колкото може по-безшумно, защото совата е птица с изключително тънък слух — усети ли нещо подозрително, веднага отлита. Горе, в короната, беше много по-светло, отколкото на земята, и котаракът трябваше да бъде крайно предпазлив и хитър, за да успее да се приближи незабелязано. На лунната светлина совата и част от короната на дървото се открояваха съвсем ясно, а това означаваше, че

птицата вижда поне на разстояние, от което се различаваше силуетът й.

Последните крачки на котарака бяха рисковани. Такъв опитен и силен хищник като него, а ето че започна да се съмнява в успеха си. Клоните бяха тънки и се огъваха надолу. Котаракът се катереше като маймуна и най-сетне се отправи към средата на короната, където почиваше совата.

Когато замахна, той вложи в лапата и ноктите си такава сила, че да свърши всичко с един удар.

Совата забуха и отчаяно размаха криле.

Втората част от борбата продължи на земята, където совата падна, пърхайки с крила. Дивото животно се спусна след нея. Не можаха да я спасят нито няколко напразни скока, нито опитът й да отлети, нито дивото бухане, с което внезапно и грубо събуди всички животни в буковата гора. С това тя само им напомни да бъдат предпазливи.

Котаракът спокойно тичаше по дирята, която тромаво пърхащата сова оставяше след себе си. Не обръщаше внимание на нищо друго, гледаше само към плячката. Когато тя тупна на земята, котаракът мигновено се стрелна към последното ястие от днешната си вечеря.

II

Хитрият владетел на буковата гора не беше от рождение такъв голям, вечно преследващ и безшумно стъпващ хищник, от очите на който не убягваше и най-малкото мръдване, а от ушите — и най-лекият шум. Някога и той беше игриво коте, което с изплашени очи поглъщаше чудесата на природата и непрестанно въртеше любопитната си главичка. От това време бяха изминали поне пет години.

Майка му, дивата котка, си беше намерила леговище не сред гората, а близо до една клисура, където имаше достатъчно свободно място за първите игри на малките, за първите им самостоятелни разходки и уроци по лов.

Гората вече ухаеше на настъпващото лято, буковете стърчаха царствено и неподвижно. Сивите им дънери блестяха в потока слънчеви лъчи, а гъстите листа на богато разклонените корони, приличащи на огромни букети, светеха като изумрудови.

По земята цъфтеше синя тинтява, малко по-надалеч зрееха златните цветове на лютичето, в гъсталаците мъхът стигаше толкова нависоко, че скриваше движещия се хищник и приятно охлаждаше краката му. Още несръчното котенце обичаше да се лута из високите посеви, чиито крехки класове шумоляха само щом се допреше до тях. Никак не обичаше местата край потоците, обрасли с папрат, където вечната влага дразнеше муцунката и кадифените му, нежни лапички.

Беше му много по-приятно да се припича на слънце. Можеше по цели часове да спи или да дреме с примижали очи. Обичаше топлината и наблюдаваше ягодите или гъбките, които се появяваха сякаш изведнъж пред очите му. Щом ги близнеше с езиче, то се обръщаше с отвращение и предпочиташе да забие слабичките си нокти в пръстта.

От време на време наблюдаваше някоя пеперуда, чието трепкащо летене дразнеше котешката търпеливост. Напразно скачаше не само след пеперудката, но и след жужащата дива пчела, която не успяваше да улови. Щом майка му донесеше храна, той забравяше ловните си неуспехи и лакомо се нахвърляше върху нея.

На другия ден котето се промъкна по-надалеч от леговището и забеляза дълга тъничка животинка, която се припичаше на гладката скала. Бавно, съвсем предпазливо допълзя до мястото, където лежеше гущерчето. То спеше. Замахна с лапа към опашката му, впи нокти в нея и щом гущерчето уплашено се дръпна, опашката му остана в котешката лапа.

Понякога обстоятелствата го принуждаваха да наблюдава двубоя между безстрашната си майка и някоя лисица. Със своите още неукрепнали сили то не можеше по никой начин да вземе участие в битката, от която майка му винаги излизаше победител.

Веднъж лисица беше проследила едно зайче и го захапа за врата. Дивата котка зърна това отдалеч и веднага се нахвърли върху лисичата плячка. Известно време спориха за злощастното зайче, после котката впи зъби в лисичето гърло и не го пусна, докато кумицата не се предаде и не се повлече към гъсталака с наведена глава.

Котето изгуби майка си при необикновени обстоятелства. Един летен ден, такъв като всички предишни, то запълзя по майчините следи с надежда само̀ да хване нещо или да срещне дебнещата си майка. В същия миг с крясък се обади изплашена сойка, която винаги предупреждаваше горските обитатели за идващата опасност.

След няколко минути на пътечката, която водеше точно до изгнилия дъб, излязоха някакви странни същества. Котето се скри в хралупата на дъба и ги наблюдаваше, без да шавне. Двукраки, с триони и секири, те оглеждаха дърветата едно след друго и стигнаха дъба, където беше котешкото леговище, родното място на малкия. Рязаха с трион, докато старият дъб рухна на земята, и котето завинаги остана без свой дом.

Толкова се изплаши, че побягна навътре в гората. Забрави за майка си и започна да живее свободния живот на хищник, който винаги ще се справя с трудностите и може да мине без чужда помощ.

Скитането продължи чак докато порасна и щом настъпи есента, той бе станал вече съвсем голям. Хищникът се различаваше от другите котки по това, че беше по-силен и по-смел от тях.

III

Цветът на козината му почти не можеше да се различи от цвета на буковия клон, на който по съмнало спокойно си легна. Черни и сиви лъскави ивички от по-твърда козина се редуваха успоредно от челото му към ушите. Там ивичките се сливаха в две, а на гърба му вече излизаше само една, която минаваше по цялото тяло и през горната част на опашката му.

Нежни лъчи проникваха на струи през клоните на буковете и още по-нежни се плъзгаха по тялото на легналия котарак. В този миг той беше някак неотделим от гората, от дебелите клони на дърветата и тъмната пелена на земята. И за най-зоркото око бе невидим. Може би само червено-жълтата му муцуна с възрозово носле можеше да се различи, и то съвсем отблизо.

Щом хищникът след нощно оживление сядаше на някой клон, това означаваше, че няма да се отдаде на дълбок сън. И мъркането, и сдържаните прозявки показваха, че има на ума нещо по-приятно, отколкото да проспи идващия ден.

Успешният лов вля толкова нови сили в тялото му, че днес можеше да си позволи повече — ще използва своята енергия за нови приключения.

Козината му настръхна, сякаш планът беше вече готов, той се прозина широко, няколко пъти прекара лапа по мустаците си и се изгърби. Изведнъж бавно, с достойнство на владетел, се отправи към дънера. Опашката му се развяваше зад него като знаме. Неговите стъпки с нищо не напомняха скорострелния бяг, с който се впускаше на лов. Макар и да държеше главата си леко встрани, котаракът се стараеше колкото е възможно да забавя крачките си. Притискаше светложълтия си корем в кората на дървото и забиваше дълбоко в нея острите си нокти.

Застанал зад корените, той се огледа наоколо, но земята не го интересуваше. Повдигна нагоре глава, сякаш задуши като куче. Всъщност той жадно вдишваше свежия утринен въздух. После затича с умерено темпо. Ако бягаше в тази посока нощем, сигурно би имал

предвид всички възможности за лов, но сега дори и не мислеше за плячка, освен ако не се втурнеше насреща му.

Храната ставаше все по-оскъдна и това го принуди да напусне буковата гора. Може да се каже, че от пролетта насам беше излапал тук всичко, което можеше да се яде. Извърши добра работа, като излови почти всички мишки, а те бяха над сто, и изби още много други дребни обитатели на гората. Сега настъпваше есента и за да увеличи запасите си от тлъстини, трябваше да промени района и да намери ново, по-богато място за лов.

Зад буковата гора се простираше голямо сечище. Природата тук беше съвсем различна. Ослепителната слънчева светлина, която заливаше сечището, нахлу тъй рязко в зениците на котарака, че той притвори клепачи и затича слепешката. До ноздрите му достигна ухание на ливади, из късните летни цветя гъмжеше от жужащи насекоми. Слънцето силно припичаше. Котаракът се изгуби във високите посеви. Искаше му се да си полегне и да поспи, но друга сила, инстинктивно по-голяма, го тласкаше напред.

Първият път се спря по-задълго, защото близо до временното му леговище кацна нищо неподозиращ дрозд. Котаракът бе обхванат от ловна страст и затова предпочете атаката пред съня. Високата трева му пречеше да се хвърли направо. Отмести се малко по-напред, за да не разклати стъблата и птицата да не усети близката опасност.

Когато дроздът го видя, вече беше късно. Все пак понечи да хвръкне, но едновременно с него литна и ловкото тяло на неумолимия хищник. Ако можеше да си спомня, поне тъй, както понякога това се отдава на вълците или кучетата, сигурно котаракът би си спомнил за детството. Тогава майка му го учеше да лапа малки птиченца. Хвърляха се заедно върху полузашеметените пернати животинки и в див танц ги събаряха с лапи на земята. Това приличаше на игра.

И сега в поведението на котарака имаше нещо подобно, но разликата от чирашкия лов в далечното минало се състоеше в придобитото му умение за атака. Игривостта вече не беше присъща на опитния хищник. Той се хвърляше върху жертвите си с разчетена хладнокръвна сигурност и вероломно. Безпощадно нанасяше удар след удар.

Зад сечището растеше върлинак, из който като тънички свещи стърчаха млади иглолистни дървета и хвърляха тесни сенки по земята,

покрита с иглички.

Черните котешки лапи за пръв път след толкова дълго време отново тичаха по меки килими. Нима старият чревоугодник няма да опита това удоволствие?

В гората хукна по-бързо, отколкото из сечището.

Изведнъж гората се сгъсти — боровете тук се смесваха с дъбове и брезички, с елши и върбалаци. Сухите листа шумоляха под котешките лапи като весел съпровод. След малко пред очите му се откри песъчлив хълм, до него втори и трети. Краката му затънаха в мекия пясък, което хищникът не намираше за неприятно. Подгъна крака и сви тялото си колкото му бе възможно. Гърбът му заприлича на гърбица на камила.

Самонадеяният, надменен хищник все имаше грижи. Както повечето диви котки, кожухът му бе пълен с бълхи. Хоботниците го мъчеха и денем, и нощем. Често, понякога по цели часове, котаракът трябваше да се занимава с прогонването на тия досадни паразити, ловеше ги със зъби и нокти, но не бе успял да се отърве съвсем от тях.

Сега отново седна и започна да се чеше между ушите, по корема и опашката. Там беше най-трудно, защото дългата козина пречеше на зъбите да стигнат до кожата. Пясъкът беше отлично средство за облекчаване на сърбежа. Котаракът легна по гръб и като се търкаляше във влажния пясък от страна на страна, редуваше премятанията с чесане и гризане.

Спокойно излезе на най-близкия хълм и дочу крясъците на диви патици. Наближаваше мястото, което щеше да му предложи много повече храна, отколкото буковата гора или сечището. От опит знаеше, че птици с подобен крясък живеят близо до вода. Впусна се в луд бяг и никак не забелязваше, че почвата, по която тича, става все по-мека и по-мокра. Дори тук-там се показаха локви.

Песъчливото възвишение с ниски хълмчета сега изглеждаше друго. Голата, обрасла със самотни храсти земя водеше към върбовата горичка. Млади и стари върби с клонки, увиснали към земята, стояха неподвижно като фигури на жени със забрадки.

Котаракът посрещна промяната възторжено. Намали ход и вместо в права посока криволичеше от дърво на дърво. Вървеше през горичката като из мрачна зала, чиито сводове бяха засенчени със завеси от върбови пръчки.

Патиците отново се обадиха. Носът на хищника все по-осезателно усещаше влагата, най-сетне пред очите му блесна водната повърхност на езеро. В синята вода растяха острици, ветрецът си играеше с тънката им мрежа. Макар че хищникът крачеше много предпазливо, патиците го откриха.

Недалеч от гъсталака изскочи срърндак. Котаракът се изплаши и се притисна към земята. Повдигна се, когато наоколо отново надвисна тишина.

От всички страни на езерото се заобаждаха патици. Котаракът видя как цяло ято изхвръкна от тръстиката. Гледаше едрите, охранени птици, които му се изплъзваха точно пред носа. Завладя го дива страст да хване някоя от по-младите, тъй като по тромавото им летене хищникът разбра, че отиват в убежището си.

Дотича до езерото и тръгна да разгледа крайбрежната растителност. Стъпваше предпазливо. От време на време спираше и с интерес наблюдаваше богатия живот при езерото.

Тук отново съгледа семейство диви патици. Те пръскаха лудо вода, сякаш си играеха. След малко се натъкна на една водна кокошка, която се гмуркаше. Изпита огромно желание да се хвърли във водата. Ловната му страст нарасна още повече, щом видя един гмурец. Птицата се люлееше на повърхността и гледаше котарака. Неговите крака затънаха в тинята и козината на корема му беше изкаляна. Все пак не се хвърли към плячката, сякаш не знаеше как да се справи с водата. Кроеше план да сграбчи някоя от птиците, които бяха тъй близко и едновременно тъй далеч, че не можеше да ги стигне дори и с голям скок.

„Гърррр, гърррр…“ — обади се уплашено гмурецът, обръщайки се с гръб към котарака. „Гърррр“ — изкряска той още по-силно, за да предупреди останалите птици за идващата опасност.

Котаракът беше отличен плувец, но се страхуваше, че така няма да улови нищо. Отдавна не беше чувствал тъй болезнено своята безпомощност — природата не бе справедлива към него. Имаше силни крака, страшни нокти, безмерна ловкост, но не можеше да полети във въздуха. Беше много по-хитър, по-опитен и по-находчив от птиците, но засега не знаеше как да ги пипне. В гората изчакваше, докато птицата падне на земята, и чак след това се хвърляше отгоре й. Сега се страхуваше, че всяка ще хвръкне, преди той да доплува до нея.

Навлезе още по-навътре в тинята, така че се подаваха само гърдите и главата му. Промъкваше се ядосан напред с твърдото решение да извърши, ако се наложи, дори и голяма глупост, когато пред него изникна сива глава с дълъг, островръх нос.

Никога не беше виждал такова животно, но си спомни, че прилича на плъх. Ондатрата, изплашена от дивата врява на патиците, видя котарака и понечи в същия миг да се скрие.

Патиците явно се готвеха за полет на юг. Може би щяха да тръгнат още утре, а можеше и след седмица, след две. Подготовката за прелета на птиците траеше по-дълго и техните „лудории“ пречеха в работата на спокойния строител на остроумните водни сгради, които трябваше да бъдат завършени преди първия студ.

За ондатрата котаракът не знаеше нищо. Видя плячката пред себе си и се хвърли върху нея. Силният гризач все пак не изгуби самообладание. Макар да не беше хищник, нямаше навик да отстъпва пред опасностите, дори често нападаше пръв.

В мига, когато котаракът с изкаляна лапа замахна към ондатрата, тя рязко се хвърли насреща му. Мъчеше се да захапе лапата му, с която той се крепеше в тинята. Котаракът пръхтеше от гняв и удряше противника си, но изведнъж се отпусна, защото ондатрата беше впила зъби по-дълбоко, отколкото той можеше да понесе в разгара на битката.

Борбата трая няколко минути. Неизгоден за котарака се оказа теренът, на който премина сражението. И когато най-сетне победи, той излезе от бойното поле с изранено на няколко места тяло.

IV

Лятото вече подаваше ръка на есента, а утрините и вечерите при езерото навличаха прозрачните одежди на въздушните пàри, които меняха цвета си според слънцето. Сиво-синята мъглявина над водната повърхност, веднъж гъста, друг път по-рядка, сутрин бе оцветена в розово и най-после в златисто. Вечер ставаше обратното. Залезът обагряше водните изпарения в червеникави оттенъци и воалите мъгла побеляваха, сякаш бяха поръсени с мляко.

Съвсем различни от буковата гора бяха условията за живот на дивата котка. В тъмния лес цареше тишина, там често и вятър не проникваше през дърветата, а при езерото беше оживено още преди да се съмне. Дори и при най-слабия ветрец, който духаше над водната повърхност и многократно я набръчкваше през деня, се разшумоляваха нагъсто избуялите острици и папур. И най-нежният полъх разклащаше крехките стъбла и те предаваха вълнението си нататък по водната шир.

От изгрев до залез над езерото се носеха безброй птичи гласове, жабите квакаха най-силно привечер, когато над водата застанеше червеникавото кълбо на слънцето. Кътчетата ехтяха от монотонни концерти в привидно еднакво и не съвсем нежно звучене. От време на време внезапно се обаждаше двойка дърдавци и дивите патици, водни кокошки и гмурци не им оставаха длъжни.

Ако не беше това богатство, което езерото предлагаше на котарака, той отдавна би заминал оттук, но инстинктите не му позволяваха да напусне преждевременно изобилната празнична трапеза.

Колко труд му струваше, докато се научи да открива гнездата, грижливо скрити в непристъпни, усамотени места на езерото. Що път извървя, що наблюдения направи, докато разбере къде се крие плячката, къде изчезва и откъде го наблюдава!

Не беше лесно да плува на зиг-заг, да затъва в блатата и да се промъква между острицата и заплетените като лиани водни треви, от чийто лабиринт краката трудно излизаха на сухата земя. Скривалището

на жертвата, което днес откри, трябваше да нападне чак през нощта, щом птиците се приютят в гнездата си.

Природата обаче беше надарила тия наглед беззащитни птици със зорка бдителност и всички обитатели на старото езеро вече знаеха, че между тях се е появил неприятел, и все гледаха да избягват срещите с него.

Колко пъти, точно преди да скочи, котаракът трябваше да се свие в блатото или във водата съвсем близо до птичите гнезда! Дивите патици и гмурците имаха навик да въздишат по време на сън и това дразнеше котарака.

Нощните звуци на водните птици възбуждаха апетита му за крехко патешко месо и едновременно с това го принуждаваха да бъде предпазлив. Пък и не беше толкова хитър, за да разбере дали плячката спи или дебне.

Новото убежище го привличаше сутрин и вечер с друг вид лов. В западната част на езерото започваше песъчлив канал, който в продълговат залив образуваше нещо като отделно езерце. Скоро, след като се засели при езерото, котаракът съзря във водите му златистите пъргави тела на шарани и каракуди. Не му се случваше за първи път да намира тия люспести обитатели на водите. Спомни си вкуса на рибешко месо, но да се хване плячка, която беше защитена от водата и умееше да изчезва в дълбочините, не беше проста работа.

Даже и за човек, надарен с опит и рибарски принадлежности, това не беше лесна задача, а още по-неизпълнима бе за хищника, който имаше само зъби, нокти и ловкост.

Котаракът умееше да плува добре и беше доста издръжлив, но риба можеше да улови само в плитчините. Затова по цели часове търсеше удобни места, където най-лесно щеше да я нападне. Едно от тях беше кътче в залива, обградено от песъчлив нанос.

Там той сядаше, търкаляше се и дълго време втренчено гледаше във водата. Веднъж забеляза как шарани бавно плуваха с неподвижни опашки и със стърчащи над повърхността гръбни перки. Тъкмо вече се готвеше да се хвърли върху най-близкия, когато внезапно между люспестите ленивци се появи щука. Тя връхлетя така енергично, че котаракът се изплаши от разбунтуваната вода.

Откритието, че във водата се беше появил разбойник от света на водните хищници, не му донесе особена радост, но трябваше да се

примири. Извлече си поука, че има животни, които знаят да ловят риба по-добре, отколкото той можеше. Лежеше върху пясъчния нанос и наблюдаваше птицата с приказно оцветени пера, която се люлееше на повърхността и втренчено гледаше надолу към дълбините.

Едрата чапла беше знаменит риболовец. Начинът й на лов се харесваше на котарака. Все пак тежкото тяло на дивата котка не можеше да се сравни с лекотата на чаплата.

Същото чувство изпита и когато видя над езерото да кръжи хищник, доста по-голям от птицата в нежно зеленикавия фрак. Тръстиковият блатар след дълго кръжене се спускаше в острицата с такава сигурност, сякаш жертвата стоеше върху твърда земя.

Дивият, предупредителен крясък на пострадалата, обхваната от ужас водна кокошка, разбуди всички обитатели на езерото. Пръв се обади гмурецът, после над водата прелетяха няколко патици, други пък се спуснаха към близката поляна.

Котаракът видя как пернатият хищник се издигна във висините, носейки жертвата в клюна си. Дояде му се месо от риба и при първа възможност се хвърли във водата.

Удари едно малко шаранче, то се обърна, потръпна от главата до опашката и се опита да се скрие в по-дълбокото. Котаракът, без да губи нито миг, удари рибата с другата лапа и я повлече към брега.

Шаранът се мъчеше да се изплъзне назад към езерото, мяташе се, но котаракът го удряше при всеки опит за бягство. Когато най-сетне рибата изпъна тяло и мърдаше само с уста и хриле, котаракът разкъса гръбнака й и лакомо загълта прясното месо.

При рибните остатъци най-често идваха дребни животни. Веднъж котаракът зърна мишка, след това — нутрия, а последния път видя невестулка да огризва рибните кости и перки. Невестулката изчезна навреме, а нутрията котаракът дори и не забеляза. Само полската мишка попадна в лапите му.

V

Цели два дни около езерото не се случи нищо, което да наруши спокойствието на котарака. И тук той се чувстваше господар, както в буковата гора.

В една мъглива утрин долетя кучешки лай. Отначало самотен, към него после се присъединиха и други. Приглушеното джавкане на кучетата се приближаваше от тази част на езерото, която той не познаваше добре.

Къде се изгуби тишината на есенните поляни? Котаракът се ослуша и бързо се шмугна в тръстиката. Спря се при корените на върбите, където беше сухо и докъдето неприятелят не можеше да стигне.

Но как само се лъжеше горкият, колко погрешно разбираше всичко!

Та той не разпозна човешките гласове — всъщност кучетата придружаваха своите въоръжени с пушки господари. Изведнъж по тяхна заповед те се хвърлиха във водата, провирайки се между тръстиковите стъбла и водни лилии.

По пътя им отвсякъде изхвръкваха водни птици, най-често диви патици, с които езерото бе сякаш претъпкано. Ловците стреляха по тях, кучетата се спускаха към мъртвите птици и ги изнасяха на брега.

Изстрелите изплашиха котарака повече от лая на кучетата. От кучетата той не се страхуваше и нямаше да им се даде, но човекът с пушка носеше смърт.

Страхът принуди котарака да стои неподвижно в скривалището си. Да побегне към откритото място пред цевите на пушките би означавало да отиде на сигурна смърт, да се втурне към водата — същото. Щом обаче кучето наближи и го подуши, борбата щеше да започне.

Инстинктите на хищниците са по-силни от техните неопределени, неясни и накъсани представи. И сега именно инстинктът за самосъхранение хвърли дивото животно почти в ръцете на смъртта.

Един от пойнтерите с дълъг косъм наближи котарака и още преди да го беше подушил, хищникът се запромъква към водата. Пойнтерът изджавка и кучетата се спуснаха след бягащия котарак. Когато първият пойнтер стигна до върбата, котаракът вече беше при залива.

Алеята от дървета шумеше от утринния полъх и хвърляше по развълнуваната водна повърхност трепкащи сенки. Котаракът бягаше между стволовете по плитчината до брега, когато изведнъж отекна изстрел.

Усети остро парене на задния крак, но не се спря. Обезумял от страх, понечи да се изкачи на най-близката топола, но не успя и продължи да тича. Проехтя втори изстрел и съвсем близо до очите му хвръкнаха във въздуха няколко парчета чим.

Отново се чу лаят на кучетата. Хайката сега преследваше дивата котка и джавкането бе много по-силно в сравнение с лова при езерото.

Раненият котарак се изгуби от погледа на преследвачите. Приюти го гората, която започваше на няколкостотин крачки от езерото. Той се покатери на едно дърво, после припълзя до следващото, което бе изкоренено, и с големи скокове изчезна в гората.

Съдбата бе благосклонна към него. Скалистият терен, покрит с влажен мъх, изтриваше миризмата от стъпките му тъй грижливо, че и цяла глутница от кучета не би се ориентирала по тях. Когато се вмъкна в пролуките между едрите камъни, големи колкото едноетажни къщурки, той откри естествени дупки навътре в земята. После спокойно легна върху сухата пръст и притвори очи.

Уморен и с болезнени рани, причинени от сачмите на неизвестния стрелец, той заспа дълбоко.

VI

Изминаха няколко дни и котаракът се излекува. Близа кървавите си рани от сачмите, докато те заздравяха и зараснаха. Около сачмата, която беше останала под кожата, се образува гнойна рана. Другите сачми останаха в мускулите, а две се бяха загнездили над бедрената кост. Точно те причиняваха доста дълго време болки, но най-сетне и от тях не остана следа. Хищникът, който водеше толкова суров живот, все пак не можеше да отстъпи пред такава дребна рана, но затова пък много отслабна. Няколко дни не излезе от скривалището си под камъните и не беше дори помирисал нещо за ядене. Хората и кучетата го бяха стреснали. Страхуваше се от тях през цялото време, прекарано в усамотение.

Щом се надигна, сякаш забрави за отминалите неприятности. Тръгна към гората и макар че краката му, особено в началото, не го слушаха добре, както преди, движенията му бяха придобили енергичност и бързина.

Първият лов след продължителното гладуване беше едно зайче. Всъщност жертвата видя навреме неприятеля и се плъзна в дупката като по масло, но котаракът познаваше тактиката на тези едри гризачи и бързо се справи с него. Сядаше пред дупката и чакаше, докато се покаже заек. Скачаше първо към дупката, а после върху заека. Това се повтаряше няколко пъти през седмицата.

Склонът, гъсто обрасъл с елши и брезички, се обитаваше от много полски мишки. Котаракът започна да ги изтребва, но самата природа попречи на лова му. Изведнъж по опадалите листа се появи снежен прашец и мраз скова глинестата почва. Мишките престанаха да се появяват така често, както досега, а и зайците много рядко напускаха дупките си.

Зле свърши катеричката, тръгнала рано-рано да събира жълъди. Доста дълго и внимателно тя разглеждаше всичко около дървото, на което прекарваше нощите си, но погледът й не можа да проникне през малиновите и къпиновите гъсталаци. Котаракът дебнеше дано рижавата скокливка направи някое непредпазливо движение и цели

десет минути лежа притиснат към земята. Катеричката се спусна леко надолу и той моментално се хвърли върху нея.

След няколко богати улова котаракът закопня за почивка. Откакто го сполетя нещастието при езерото, той предпочиташе безопасните скривалища в изгнилите дървета, дупките под скалите или лисичите леговища. Лисиците не търсеха по-постоянни убежища и не тъгуваха за предишните. Затова пък един саможив язовец с достатъчно запаси от тлъстини за зимата довършваше последните приготовления на своето хубавичко, удобно жилище.

Котаракът се натъкна на следите му, когато реши да напусне една от най-гъстите и големи гори във Велка Фатра и да поскита по-нататък на запад. През целия ден наблюдаваше язовеца и не тръгна след него към дупката му дори и през нощта. Това не беше по строгите правила на лова, но вероятно той си беше наумил да дойде за язовеца чак на другия ден, на разсъмване. Снегът валеше още по-силно и котаракът се промъкваше през дългия коридор към дупката на язовеца, към леговището му.

Язовецът обаче, предусетил опасността, се впусна да бяга с всички сили. През съседната дупка той се шмугна в гората и се отправи към най-близкия гъсталак. Ако беше по-дребно животно, като заека например, можеше да си остане в своето жилище. Силният котарак нямаше да нахълта след него и щеше да чака, докато непредпазливото животно предпочетеше храната пред смъртната опасност. Сега язовецът не можеше да избира. Леговището му беше доста просторно и дупките бяха толкова високи, че през тях можеше да се промъкват и враговете му.

За миг язовецът се поколеба дали да не се хвърли срещу котарака и да се защити със силната си муцуна и дългите си нокти, с които изгребваше пръстта. Но колко смешна е била тази представа, че би могъл да се защити от неприятел, десет пъти по-силен и двадесет пъти по-бърз от него!

Надеждата му за успешна съпротива в дупката беше много по-малка. Там котаракът щеше да го удуши, а през гъсталака поне за известно време можеше да се промъква и да търси спасение.

Когато стигна до едно открито място в гората, котаракът вече го очакваше. Язовецът не се изплаши. Котаракът трябваше да върви след него из бодливите храсти, което много го ядосваше. Разярен, той

пълзеше по корем, за да не закачи кожуха си в трънните, и навеждаше ниско нежната си муцуна.

Не можеше да прости на язовеца, загдето го прекара по този път. Щом доближи клетото животно, той започна да го дърпа и му нанесе смъртоносния удар. Уловът си струваше труда и котаракът скри от тлъстото месо за още няколко дни. Присвои си и хубавия дом на клетника близо до големия дъб. Замина, когато снегът започна да затрупва гората и по току-що падналия сняг лесно можеха да се открият заешки пътечки, следи от елени и диви прасета. Котешките стъпки ясно се очертаваха и за него дойде мигът, когато стана необходимо да се пази от своите врагове.

Точно по това време все по-често си спомняше за неприятната среща с човека и неговите кучета. Сега през деня спеше дълбок сън, а на лов излизаше само нощем.

Веднъж заскита към селото. Отначало се колебаеше дали да го заобиколи или да тръгне по пътищата, по които ходеха хората. Както лежеше в засада на около тридесет метра от къщите, върху бялата пелена видя черно петно. Козината му настръхна, не се поколеба и направо се спусна.

От мига, когато подскочи от земята, до мига, в който цапна с лапа черната домашна котка, измина секунда. Нападнатата котка яростно съскаше, виеше от страх и се влачеше по корем. Странно, но котаракът й позволи да се отскубне.

На другия ден хората различиха следите на хищника и се приготвиха да му одерат кожуха, но хитрецът не чакаше да го пипнат и навреме изчезна.

VII

Природата навличаше зимната си премяна и за животните по полята, при водите и из гъстите гори идваше тежко време.

Човекът, който при есенното ловуване не щадеше отделни екземпляри от едрия дивеч, сега по всякакъв начин се стремеше да помогне на полезния дивеч. Носеше храна, преди всичко на едрия, но и на дребния полезен дивеч. Колкото повече се грижеше за животните, толкова по-настойчиво преследваше хищниците, които заедно със суровото годишно време вълруваха повече от вихрушките, снеговете и мразовете.

От началото на зимата дивият котарак с нарастваща загриженост наблюдаваше следите на едрия дивеч, на по-дребните гризачи и птици. Упорито вървеше от старото си убежище в източната част на Велка Фатра на запад. Около Коледа стигна границите на Моравия. На места беше единственият едър хищник из обширните гори, другаде пък виждаше следи на дива котка. Няколко пъти откри рис, по-често попадаше на лисичи следи, а веднъж му се мярна и вълк.

Там, където не се чувстваше съвсем безопасно, той грижливо си издирваше скривалища. Гледаше да не се приближава не само до човека, но и до друг хищник, с който трябваше да започне борба на живот или смърт. Това се отнасяше най-вече за среща с рис или вълк, защото и те се местеха от изток на запад, от по-бедните към по-богатите с храна местности.

Дебелият кожух пазеше тялото му от студа, но непокритите с козина места по главата му мръзнеха. Нежни ледени кристалчета полепваха по мустаците, миглите и носа му. Понякога студът покриваше муцуната му с ледена черупка и снегът, останал в козината при пълзенето, не се топеше, а се полепваше по кожата.

Денят не се различаваше много от нощта. Развиделяваше се късно, към пладне небосклонът се покриваше с възрозови сияния, а следобед цветът му бързо избледняваше, докато напълно се слееше в сивия мрак. После целият край потъваше в безкрайна тъмнина, в дълбока зимна нощ.

Снегът се трупаше непрекъснато. Имаше дни, когато розовият оттенък на небосвода изобщо не се появяваше и посред бял ден горите тънеха в сива тъмнина и мраз.

Гладните нощи идваха една след друга и самотният скитник трябваше да продължи през деня, докато изрови от замръзналата земя мъртва мишка или след дълги усилия успее да хване вкочанясало птиченце.

Недостигът на храна усилваше жестокостта на всички хищници. Те бягаха за плячка, криеха се от човека, преследваха животните, които, гонени от инстинкта за самосъхранение, се втурваха към труднопроходимите гъсталаци.

Веднъж котаракът попадна на неприятел. Беше кокалест лисугер, който се криеше между едрите камъни. Щом видя котарака, лисугерът се притисна към земята и козината му настръхна. Поотвори муцуна и застрашително заскимтя. Козината по гърба на котарака също се наежи и той вирна опашка. Известно време се гледаха един друг, в очите на котарака святкаше зелено-сив огън, а в очите на лисугера — нещо като добродушна предизвикателност. Макар че бяха твърде отслабнали, двете животни имаха красив цвят на козината и таяха в себе си известни сили.

Щом лисугерът застана на крака, като предизвикателно скимтеше, котаракът със светкавична бързина скочи напред. Опита се да впие зъби в шията му, но лисугерът побягна. При този неопределен скок той се оказа подготвен и удари врага с лапата си.

Яростта му все повече нарастваше и кипеше неукротима. Легна върху снега и замига с очи. Лисугерът не можеше да направи нищо по-добро от това също да легне.

Сега съперниците се гледаха един друг по-дълго, отколкото в началото. Скимтяха и всеки се готвеше да задуши другия или пък просто да се оттегли от полесражението.

Котаракът наблюдаваше муцуната на лисугера, реши да я стисне със зъби и в същия миг се нахвърли. Лисугерът и сега се отскубна, но не толкова далеч, че да избегне зъбите му. Той ловко се изви и подгони котарака, стигна го, но не го уплаши кой знае колко.

Двете животни яростно заскимтяха. Котаракът побягна на няколко крачки встрани — може би за да избегне следващия удар. Лисугерът легна за трети път на земята и козината му настръхна. След

малко бавно запълзя напред. Ако котаракът вече бе изгубил интерес към борбата, то лисугерът не мислеше да се отказва. Заскимтя, хвърли се върху котарака и захапа ухото му. Смачка го като парче хартия и кръвта потече още по-силно, отколкото от ранената му муцуна.

Котаракът се дръпна назад, повдигна високо гръбнак, но опашката му увисна между краката. Лисугерът отново се нахвърли, котаракът още по-бързо започна да отстъпва назад, но го цапардосаха по носа. Тогава котаракът прояви по-голяма ловкост и с мощен подскок се обърна срещу лисугера, който заскимтя от болка. Котаракът бе върху гърба му и лисугерът усещаше острите тесли, забити дълбоко в месото му. Не можеше да го свали от себе си, освен ако самият той се обърнеше по гръб. Понечи да се превърти, но не успя да се освободи. Противникът сега бе отдолу. Лисугерът усукваше гръбнак, но котаракът не го пускаше. Зъбите му се бяха впили в лисичата шия като клещи!

Кръвта от котешката муцуна беше опръскала кожата на лисугера на много места. Котаракът отново усещаше вкуса на лисичата кръв. Моментното превъзходство и надеждата, че смелият враг можеше да стане богата плячка, насърчаваха твърдото му намерение да не го пуска.

Лисугерът, обхванат от желание за живот, притискаше тялото на противника в снега, мяташе се все по-енергично и се напрягаше да хване с лапи задницата на котарака.

Минутите минаваха. Лисугерът усети умора, безкрайните движения изчерпаха силите му, губеше кръв. Чувстваше как котешките тесли се забиват все по-дълбоко. Котаракът не обръщаше внимание, че муцуната му е пълна с козина, но трябваше да диша така, че да не се задуши. Поотпусна само за миг и моментално загриза по-навътре.

Тежкото му тяло се залюля и за секунда задницата му се плъзна от гърба на лисугера. Точно това бе нужно на противника. Той бързо се сви на кълбо и захапа котарака в хълбока. Отначало котаракът не можа да се окопити и поиска да се отскубне от зъбите на неприятеля, но те държаха здраво. Само след миг хищниците вече се търкаляха на кълбо, вкопчени един в друг, размахващи крака във въздуха.

Котаракът никога досега не бе изпускал захапаното месо, а лисугерът не беше способен на подобна глупост. Сега обаче те не бяха плячка един за друг, а равностойни съперници. Двете животни

мечтаеха за победа и двете искаха да се освободят със същата тази смела решителност, с която всеки готвеше смъртта на другия.

Зъбите на котарака стискаха като стоманени клещи. Колкото по-лакомо и нетърпеливо лисугерът разкъсваше хълбока му, толкова по-безпощадно котаракът впиваше теслите си в гърлото на противника. Лисугерът направи нов опит да се изплъзне, но не успя. Под тежестта на чуждото тяло и поради собствена слабост той сви предни крака и зъбите му поотпуснаха захапаното месо.

Напрегна всички сили, за да стане. Това се оказа невъзможно. Бясно заскимтя и се разтресе от страх.

В тихата, зимна гора се чу леко изпукване и последен стон възвести края на лисичия живот. Необикновената драма приключи. Над гората отново надвисна тишина. И тази случка завърши по силата на природния закон.

VIII

За няколко седмици котаракът измина в западна посока още десет километра и прехвърли източната граница на Моравия.

Заобикаляше села, прекосяваше замръзнали реки и потоци. Понякога се застояваше по два дни в гората, пълзеше из нивите с надежда за по-добра плячка и по-благоприятно място за лов. Котаракът не вървеше равномерно като чергарите, в похода си на запад той нямаше постоянството на рисовете, не можеше да премине толкова път като вълка — без минутка отдих. Скита цели месеци и разстоянието, което измина след раздялата с буковата гора, беше наистина внушително.

Зимата още не беше преминала. Най-добре беше да се промъкне в някое изоставено леговище и да прекара там безкрайни часове на спокойствие и топлина. Доброто скривалище и надеждата за благополучен лов обикновено го принуждаваха да остане в някое случайно леговище по цели дни.

През тази зимна нощ, малко по-топла от предишните, той си мислеше, че ще хване нещо. Седна пред леговището, загледа се в тъмнината и се ослуша. Наостри уши, защото му се стори, че отнякъде наблизо долита тихото врещене на заек.

Звукът се повтори и възбуди сетивата на котарака. Той бавно стана, прозина се и се напрегна да разпознае откъде идваше врещенето. Помъкна се лениво напред и след няколко секунди вече беше в края на сечището. Приближи един пън, когато звукът отново се чу, но този път много по-слабо. Не беше по-далеч от тридесет метра до жертвата. Вече стигна средата на сечището, когато тишината бе разцепена от изстрел на пушка.

Котаракът се преметна през глава във въздуха. Приповдигнаха го едри сачми, които надупчиха кожуха му като решето. После се сви на кълбо. Вътрешностите, гърдите и задницата му горяха, опашката му жално затрепера, кръв заля едното му око.

Изстрелът на пушката, заредена с патрони за лисици, не можа да причини смъртта на този хищник. В кучешкия лай, който кръвожадно

и доволно заехтя по сечището, котаракът долови джавкането на всички кучета, с които през целия си живот се бе борил. Добре познаваше и кучешките зъби, които се бяха впивали в гърлото му много пъти.

Все пак имаше още сили. Смелостта не го напускаше. Щом кучето го захапа за гърлото, котаракът се нахвърли върху него и заби теслите си на същото място.

Кучето заскимтя от болка. Котаракът не го пускаше, усещаше, че губи сили, но искаше да убие неприятеля си. Все повече стискаше шията му и приближаваше към артерията. Мускулите му отслабваха с всяка секунда, нищо не усещаше — нито виждаше, нито чуваше.

Първия удар, който му нанесе горският с тояга, той също не почувства, вторият го отблъсна от кучето, което издаваше последни предсмъртни хъркания, чак следващите удари смазаха главата му.

Такъв беше справедливият край на гордия, свиреп хищник от нашите дълбоки лесове.

ЙОЗЕФ ПОХЛ
БЕСНИЯ

Сърцето ми щеше да хвръкне от щастие, когато си мислех за острия горски въздух, преситен с боров аромат, и за двете седмици отпуска с пушка на рамо.

Къщата на горския пазач с разперени на белия си покрив еленови рога бе в края на поляната. Пред нея стърчаха две лиственици, наподобяващи пирамиди, и една кичеста липа като символ на тишината и спокойствието.

Горският пазач беше забележителен човек. В крайчето на устните му играеше вечна усмивка, украсена от гъстите, малко рошави мустаци, които стигаха чак до гърдите. В малките му очи светеха весели пламъчета. С око на познавач той разгледа моята ловна пушка, кимна с глава и после приятелски ме потупа по рамото:

— Е… можеш да си опиташ късмета. Нали познаваш сръндака. Това е животно, което бяга из гората, а на главата си обикновено има две рогчета. — След тези думи горският се засмя.

Похвалих се:

— Вече съм окачил у дома на стената няколко трофея и по млад сръндак няма да стрелям. Затова не се тревожи!

Горският запали лулата си, смукна от нея няколко пъти, после махна с ръка към гората:

— Първите дни поогледай сечищата, а после ми кажи кое ти е харесало най-много.

С това всъщност започна всичко.

Още същия ден привечер се запътих към гората.

На сечището цареше горещина и задух, елховите клонки не се помръдваха. Предпазливо преминах по пътечките, обрасли тук-там с трева, обръщах се след всяко клонче и старателно огледах всички полянки. Високо в ясния небосвод стърчаха връхчетата на боровете, които приличаха на големи, рехави букети. Отнякъде се чуваше спокойното, тихо гукане на див гълъб. Всичко бе дружелюбно, приветливо, тихо…

Срещнах го в края на рядката гора. Лежеше направо върху опадалите от дърветата иглички и спокойно изчака да се приближа до него. Бях сигурен, че за здравия елен това е необичайно. Посред бял ден, като че ли бе изгубил всякаква предпазливост. Хрумна ми, че може да е ранен, но щом видях как ме гледа със смелите си, горделиво присвити очи, разбрах, че е здрав, изключително развит и силен срындак. На главата си имаше едно късо, обезобразено рогче, разклонено почти водоравно на три наведени клонки, покрити с едри перли. Вторият рог, тънък и необикновено бял, стърчеше право нагоре. С острия си връх той наподобяваше същинска кама. Срындакът имаше сива маска с няколко заздравели белега.

Стоях като в сън на няколко крачки от него.

Преживяйки невероятно спокойно, той трепна с уши и лениво се повдигна, сякаш се ядосваше, че съм го обезпокоил и че му преча. Огледа се, после бавно си тръгна.

Развълнуван, разказах това на горския пазач. Той се разхождаше из стаята и подът скърцаше под тежките му стъпки. Още не бях свършил, когато ме прекъсна и започна да говори за Бесния.

Преди години пуснали в района срындак, докаран от Словакия. Още на втората година се разбрало, че надлъж и нашир нямало друг, който би се осмелил да се срещне с него. Безгрижно господствал в средната част на гората около Мъртвата долина и като че ли съзнавал своята сила. Веднъж, посред бял ден, предизвикателно застанал на сечището и се отдръпнал от хората чак в последния момент. Сигурно бил отраснал при някой горски пазач, защото така се държали срындаците, отгледани в плен. След това те ставали опасни, упорити и лениви.

Един ден привечер дотичала старата Варвара и ужасена, се разкрещяла, че в гората я бил нападнал самият дявол. Там оставила вързопа с покупките и избягала. Като отишла в гората, намерила вързопа разкъсан, а брашното и солта разсипани по земята като пресен сняг. Не след дълго Бесния, както започнали да му викат, обезпокоил на Спален връх някаква млада двойка от града и гонил момъка чак до Студения поток. Когато обаче съвсем унищожил контрабаса на стария Крутилек, с който той цяла нощ преди това бил свирил на сватба в съседното село, на горския му дошло до гуша от неговите лудории. Получил от управителя разрешение да го застреля. Й оттогава Бесния

се изгубил, сякаш усетил, че е осъден. Горският дори се зарадвал, че всичко приключило от само себе си. Предположил, че сръндакът се е преселил в друг район, и то доста надалеч, тъй като повече нищо не се чуло за него.

Горският пазач нервно смукна от лулата и се спря насред стаята:

— Значи той пак е тук. Лоша работа! Май тебе е чакал. Жалко, че не ти разказах всичко това по-рано. Досега да си окачил шапката си с елхова клонка, потопена в кръвта му.

Едва дочаках утрото. От вълнение се въртях в леглото и мислено виждах белия, тънък рог на сръндака, остър като кама.

Развиделяваше се. Гората бавно се събуждаше. Гъста мъгла закри ниските дръвчета с безформени качулки. Ухаеше на влага и ягоди. От блатото при Студения поток се чуваше глухо квакане на жаби. Приближих дървената ограда и се опрях на нея. С бинокъл разгледах потъналото в мъгла сечище.

Неочаквано в неясния кръг на стъклото се появи сръндакът. Търкаше рога в ствола на тънка бреза и яростно започна да рови с предните си крака. Тревата наоколо се разхвърча. След малко той спря, започна да души и изчезна зад една стара ела. Сърцето ми лудо се разтуптя. Не ми оставаше нищо друго, освен да се покача на оградата. Не мислех докъде е стигнал Бесния. Внимателно закрепих единия си крак на първата напречна греда, после другия на по-горната. Затаил дъх, крадешком следях мястото, където изчезна сръндакът. Преметнах крак и се опрях о̀ едно тънко дърво. В същия миг то изпращя силно. От сечището излетя дрозд и уплашено изсвири. От другата страна му отговори сойка. Храсталаците зашумоляха и със силен тропот Бесния побягна. Само за миг той се спря, някак подигравателно метна глава и премина на няколко крачки от мен през дупката на оградата. Целият разтреперан и безпомощен, аз не смеех да мръдна. Четири дена кръстосвах гората нашир и надлъж. Спях само по няколко часа, но дори и не мярнах Бесния. Чух го веднъж да рови между ниските борчета, един ден, привечер, с врещене ме изпрати чак до края на поляната. На петия ден си направих убежище върху склона на Мъртвата долина и сложих съвсем лека постеля. Напразно прекарах цялата вечер близо до разораното място. Месецът още мъждукаше на просветляващия се небосклон, когато отново се промъкнах към чакалото. То цялото бе разхвърляно. Повехналите елхови клонки

лежаха наоколо, а постелята ми се белееше далеч встрани. В меката глина се виждаха отпечатаните следи от силни копита на срърндак…

Слънцето грееше, когато, уморен, се връщах по поляната към дома на горския пазач. Той стоеше под голямата липа и се усмихваше. Отдалеч се провикна:

— Отслабнал си най-малко с десет кила, човече! Гащите ти се въртят на кръста и очите ти едни хлътнали! Обзалагам се, че Бесния вече води с десет на нула, нали?

Горчиво се усмихнах. Усещах, че ако подвия крак, веднага ще заспя насред поляната. Мислите лениво се преплитаха в уморения ми мозък, но в центъра стоеше с пълна сила дивият срърндак с белия, тънък рог, остър като кама…

На осмия ден небосклонът се покри с тежки облаци и по здрач комарите яростно започнаха да хапят. Разхождах се в края на гората над Мъртвата долина. Тя потъваше в мрака. Изпробвах рога за примамване. Седях до мощния ствол на една ела и леко, съвсем тихо започнах да свиря. Зад гърба ми изпращя клонка. Предпазливо и почти незабележимо обърнах глава. В мрака на разстояние един изстрел стоеше Бесния. Усетих дланите си влажни, кръв нахлу в слепоочията ми. Отместих се и същевременно вдигнах пушка. Срърндакът, готов за скок, изтръпна. Стори ми се, че мускулите под козината му потрепераха. С трясъка на прекършено дърво някъде наблизо падна мълния, почти едновременно загърмя и дърветата застенаха от силния вятър. Затворих очи. Може би само за стотна от секундата…

Мястото, където преди миг стоеше Бесния, бе празно. От тъмната гора се носеше неговото отдалечаващо се врещене. То беше тъй самолюбиво и гордо!

Измокрен до кости, едва се дотътрих до кръчмата в горния край на селото. Там нямаше никого, само старият Крутилек се опираше на тезгяха. Обърна глава към мен, изтри бирената пяна от мустаците си и каза:

— Струва ми се, че тоя бунтовник доста те разиграва. Само парцалите са ти останали и едва се държиш на крака. Кълна се, че в селото няма човек, който да не те мисли. Ама ще си го получи той, тоя разбойник! Макар и само за контрабаса. Какъв инструмент беше! Имах го от баща си…

Тежко се наместих на стола. В обувките ми жвакаше вода. Хвърлих шапката си на масата, беше мокра като гъба. Погледнах Крутилек с уморени очи:

— Ще го хвана аз! Не се бой! Имам още цели пет дни!

Пет дни се влачих като пребит из цялата средна част на района. Куцах с десния крак, а левият не беше кой знае колко по-добре. Струваше ми се, че виждам Бесния зад всеки храст, че точно пред мен отива към широкото поле или пък че нарочно се мярва по отсрещната страна на долината.

Последният ден бавно гаснеше и слънцето се скри зад сивия хоризонт. Вече бях убеден, че срърндакът ме беше победил. В главата си нямах нито една разумна мисъл.

С тежки крачки се запътих към дома на горския. Сред рядката горичка в сивкавия полумрак различих сърна. Внимателно вдигнах бинокъла… Да, сърна е! Разочарован, въздъхнах. Отново погледнах животното, после гората наоколо… и сърцето ми се разтуптя. На няколко крачки от сърната в тъмната сянка се очертаваше бялото, тънко стъбло на еленовия рог, остър като кама. Усетих как коленете ми се подкосиха.

Ето те тебе! В последния възможен миг преди края на отпуската. Мъчех се да остана спокоен. Поставих мерника на пушката върху бялата черта на еленовия рог, после малко по-надолу, където трябваше да бъде еленовата шия… поех си въздух, издишах… затаих дъх…

Изстрелът рязко разсече тъмнината.

Сърната уплашено побягна към поляната. Тревата зашумоля под скоковете й. Отлично! Сама… та това значи е краят на Бесния!

Изведнъж ми стана жал. Срамувах се, че отнех на гората гордия и неуловим срърндак — Бесния.

Стоях като замаян и дишах дълбоко.

После бавно се приближих към жертвата. Изпитвах удоволствие при всяка крачка. Великолепно попадение! Какъв изключителен стрелец!

Или пък, помислих си, не е кой знай какво изкуство да простреляш в почти непрогледна тъмнина бяло клонче от бреза.

ЯРОМИР ТОМЕЧЕК
ВЪЛЧИ ТРОФЕИ

Марко нямаше неприятели, дори обратното, хората го уважаваха като добър мелничар и сговорчив човек. Разбираше се и с лесничея, макар интересите им неведнъж да се бяха кръстосвали. Ако все пак някой му тровеше живота, това бе младият Бисаха. Мелничарят му викаше Мишо, защото оня самохвалко не понасяше в този вид кръщелното си име. Работата бе там, че в село живееше и лудият Мишо Лайкун, и щом се кажеше Мишо, всеки се сещаше за това божие създание. Ала той самият, ако някой го запиташе как се казва, ставаше сериозен и отговаряше: Лайкун Михаил. Когато на църква Бисаха промърмореше под носа нещо за поздрав, мелничарят казваше: „Здрасти, Мишо!“ „Не съм никакъв Мишо“ — възразяваше той. „Е, извинявай — веднага се оправяше Марко, — зная аз, ти си Михаил“, което бе равносилно на бодване с нож. И всеки път момъкът кипваше.

За тези обтегнати отношения имаше, разбира се, и причина — иначе двамата бяха дори роднини, макар и твърде далечни. Отначало мелничарят се ядосваше на безграничната предприемчивост на младежа. Това си качество Бисаха придоби по време на военната си служба, когато се издигна, че стана чак подофицер. Израснал в крайна мизерия, за разлика от другите момчета той обичаше да ходи на училище и учението му вървеше. Знаеше доста неща и се залавяше за всякаква работа — при добитъка, в гората, по-късно пък помагаше на салджиите да свличат дървени трупи по течението на реката. Стопаните в село не бяха божи кравички — горите ги бяха направили твърди като камък, твърди към себе си и към другите. С никого не си поплюваха и хлапакът не успя да се наложи при тях. Накрая му помогна военната служба — прояви се той там, честолюбието му го издигна. Върна се в село със самочувствие на генерал. Слаб и хубав, той се харесваше не само на момите, но и на всички в цялата околност. Увисна на врата му една млада вдовица, имотна, сестра на кмета. Мъжът й издъхнал наскоро след сватбата, премазан от едно дърво. И тя постигна своето въпреки несъгласието на брат си. Взеха се и заживяха

в къщата, наследство от родителите й. Новият дом на кмета бе в съседство — беше го построил върху част от имота. Натрапникът никак не му се нравеше, нито пък на останалите стопани, но Бисаха им бе взел страха. Не мина много и вече го смятаха свой, разбраха, че той е като тях. А това беше самата истина. Бисаха търгуваше с Можко като стар търговец, занимаваше се с разни сделки по-добре, отколкото стара циганка, можеше да купи и продаде добитък винаги с печалба, биваше го от греди да построи еднакво добре както сал, така и колиба; сечеше дърва, спущаше ги надолу по реката, тайно се занимаваше с бракониерство; бе убил най-големия глиган и хванал най-дългата сьомга, издържаше като кираджийски кон без хляб и вода, а мелничарят подозираше, че той може на човек пред очите и носа да открадне.

Отначало Марко се отнасяше с равнодушие към него, срещаха се тук-там — в мелницата, на църквата, в кръчмата. След това, когато се търсеше пазач на гората край село, Марко искаше да заеме тая длъжност, — не че беше против мелничарството, но от всичко най-силно обичаше гората, волността. Затова се унижи и отиде при лесничея да моли за ходатайство. После разбра, че е сторил добре, тъй като лесничеят го беше препоръчал на селското ръководство. Въпреки всичко пазач стана Бисаха, защото за него поръчителстваха родните му и почти всички стопани в селото.

Ах, откъде се взе тоя подлец! Заплатата не бе голяма, но тези възможности… Макар Марко да не беше и помислял за тях, оня мошеник веднага ги беше подушил. Марко му намери униформа, с която не би се срамувал и пред важни гости. Обличаше я само в празник, а иначе ходеше съвсем простичко, с нахлупена на главата тиролска шапка. При поздрав я сваляше и при всякакъв случай вадеше молив и бележник.

Само веднъж да ми падне! Марко би дал за това половината си имот. За разлика от Бисаха той бе в неизгодно положение — числеше се към старата генерация, придържаше се към добрите маниери, не обичаше новостите, изобретенията, машините, различните там радиоапарати и какво ли не още, а пък заекването му тежеше като воденичен камък. От всичко се ядосваше и гневеше: ще си разчистим ние сметките с тебе, само веднъж да те пипна в измама или кражба! Нощем сънят бягаше от очите му. Колкото пъти и да се срещнеха, той

винаги обръщаше глава настрани да не вижда лицето му и изписаните там присмех или подигравка — сигурно не би се сдържал и пръв би се нахвърлил отгоре му.

Бисаха и кметът имаха общ имот, но между тях се таеше тиха вражда, главно заради парите, тъй като кметът още не беше изплатил зестрата на сестра си, въпреки че имаше вложени пари. Овцете си държаха заедно в дървената пристройка на Бисаховата половина. И тъкмо тяхната кошара нападнаха вълци и задигнаха една овца. Не че кметът нямаше куче, имаше, ама то надушваше само скитниците и хлапетиите, а вълчата миризма му действаше едва ли не като земетресение или неудържим порой. Когато хищниците се втурнали към двора, то се скрило в хамбара през отвор, голям, колкото да се проврe едва пор. Не искало да излезе оттам и на другия ден, толкова се било уплашило.

Цялото село се вдигна на крак, хората се събраха при Можко, сякаш беше празник, и всеки искаше да узнае подробности. Всъщност никой не беше видял нищо, само Сопканя, която вечно знаеше повече от останалите, цветисто разказваше, как без малко три страшни звяра щели да я разкъсат, ако там случайно не се бил появил мелничарят. А той е такъв грубиян, че и такива зверове се боят от него. Тълпата бе завладяна от двояко чувство. От една страна, хората се учудваха на смелостта на глутницата, която без малко да нахлуе в църквата (докъде само щяхме да я докараме!), а от друга, очевидно злорадстваха, че разбойниците си бяха избрали точно дома на горския пазач, прочут стрелец и ловец. Присмехулните им погледи сякаш казваха: я да те видим сега какво ще направиш!

Бисаха разбираше всичко, познаваше добре своите съселяни и едва не потъна в земята от срам. Гневът на душата му нарастваше. Точно на него ли да се случи! „Ще им покажа аз на тях, ще видят те!“ — беснееше Бисаха. До обяд се приготви: облече си топли дрехи, взе хляб и сланина, не забрави да сложи и ракия, грабна пушката и достатъчно патрони — бренекета, — но най-важни бяха снегоходките, тези, най-новите, със здравите върви. После тръгна към Хорбок по вълчата следа, която ясно водеше по селската пътека чак до Малиново.

Дълго мисли дали да не вземе куче. Самият той никога досега не бе имал, все се канеше да си намери някой чистокръвен фарбиар. Сега май трябваше да вземе от някого, може би от лесничея Върга —

неговата хрътка беше добра, намираше следата и в дълбоките преспи, където снегът я беше вече затрупал. Реши да тръгне сам, защото такава гонка трудно се издържа и можеше да принесе повече вреда, отколкото полза. Току-виж разкрила на глутницата, че са по петите й — вълците ще хукнат някъде към Халич и целта на похода отива по дяволите.

Отначало вървеше без снегоходките, защото виелица беше отвяла снега по пътечката. Всичко беше затрупано, само в малинака стърчаха няколко издънки. Скоро разбра защо хищниците се бяха осмелили да нападнат селото — като се изкачваше нагоре по склона, докъдето виждаха очите му, не забеляза нито една следа, дори от сойка или мишка; никаква растителност, навсякъде се белееше само сняг. Безкрайната пустош се ширеше нататък между дърветата, величествена и страшна, будеща респект и у такава силна натура, каквато беше този млад смелчага. Дълбокият сняг на Карпатите сякаш беше погълнал и вълците.

Бисаха се надяваше, че глутницата ще спре в Скалки. Не се съмняваше, че ще я настигне до някогашното животинско гробище. Старите вълци, веднага щом се наситеха, хукваха с пълни стомаси колкото се може по-далеч от селата, като че ли разбираха каква нечувана поразия са извършили. Човекът не е звяр, но неумолимите си врагове унищожава от разстояние и никога няма да остави безнаказано такъв грабеж. Още от дете горският пазач беше слушал през дългите зимни вечери най-невероятни неща за вълците. Човек, който през живота си върши жестокости, след като умре, се превръща във вълк. Такъв хищник най-често става водач на глутница и тъй като душата му е безжалостна, той продължава злодеянията си. Каещият се грешник получава изкупление само когато вълкът, в който се е превъплътил, бъде убит от човешка ръка. Дори военната служба не успя да изкорени суеверието в душата на Бисаха — той вярваше, че вълк, стигнал с дружината си чак в центъра на селото, не е обикновен звяр, а прокълнат. И този трябваше да е такъв, щом не спря в Скалки. Глутницата отмина каменното скривалище, без да забави ход, пресече хребета и навлезе в старата букова гора.

Сега по билото на Хорбок се точеше плавна линия, малко тясна, но права като следа от удар с камшик. Бисаха започна да затъва в снега, спря се до едно повалено дърво, седна и сложи снегоходките — заприличаха му на ракети за тенис, каквито бе виждал по градските

игрища, само че без дръжки. Внимателно ги пристегна, пътят бе дълъг и ходенето ще стане още по-уморително. След това основно прегледа пушката си, с която можеше да застреля и слон. Беше я напълнил още на излизане от село и въпреки че там беше взел всички мерки, той пак изпробва оръжието — не биваше да разчита на случайността. После застъпва бодро, с по-свободна крачка. Краката му се движеха в неизменен ритъм подобно на махало на часовник, защото само тъй можеше да преодолее този дълъг поход.

Крачеше привидно бавно, но човек от равнината не би достигнал това темпо дори и през лятото върху твърда земя. В короните на буковете не се виждаше нито едно листенце, вихрите бяха отвели дори и шушулките с гъсеници. Тези дървета му приличаха на голите великани, които според светото писание господ хвърлил от небесните висини долу в пропастта. Сега те стояха тук на тълпи подобно нашествие от безнадеждни хора и простираха ръце към небето, което заради своя бунт бяха изгубили завинаги. Бисаха гладеше очарован. Никога досега не си ги беше представял така, не предполагаше, че под лятната красота се крие подобно вълшебство. Мина му през ума дали пък тези великани не бяха откраднали и взели под своя защита глутницата вълци. Не, държаха се безпристрастно. Следите в девствената гора упорито водеха нагоре и бяха тъй ясни, че и слепец не би се отклонил от пътя.

Цареше гробна тишина, а може би беше още по-тихо. Нима някой познаваше тази глухота? От хората, с които беше служил в града, никой нямаше представа за нея и когато им разказваше понякога за високите, покрити със сняг равнини в Карпатите, гледаха го недоверчиво и не му вярваха. Пък и тъй си беше — който не е бил зиме из тия планини, имаше право да се съмнява. В буковите гори дори и през лятото е сравнително тихо, а сега не се обаждаше ни едно птиченце. Къде са тези песнопойци, къде са синигерите с черни шапчици, къде са кълвачите, къде се дянаха всички пернати обитатели на гората — нима са измрели? Мъчи ги студът, бедничките, мръзнат. Изпокрили са се из дърветата, между цепнатините. Неведнъж ги беше намирал там, товарейки шейната с дърва, — измръзнали, безжизнени. Нима сега им беше до песни!

Бисаха наблюдаваше гората, но целият се беше съсредоточил напред по посока на тясната черта и следите върху нея — нищо друго

сега не го интересуваше. Трябваше на всяка цена да настигне разбойниците и да си разчисти сметките с тях. Нека разберат, сган такава, каква я свършиха и кого се осмелиха да направят за смях. Всичко вървеше превъзходно. Мрачното и натъжено слънце се показваше над развълнувания хоризонт на гората като догарящ огън. Не топлеше, но цветното сияние, което хвърляше върху снежните дюни, чак ослепяваше. То създаваше настроение. След нощната виелица се показва по-приветливото лице на зимата. Вятърът стихна, но запази посоката си. Духаше все отгоре, откъм високите равнини, така че хищниците не можеха дори да предположат, че някой е навлязъл в техния район и ги преследва.

Когато се изкачи на равнината, наближаваше пладне. Тъкмо до плевнята при схлупената Стецуничова колиба билото на Хорбок се сливаше с главния пояс, наричан в по-ниската част Хорб. Никой от потомството на покойния Стецунич не се погрижи за старото му сено. Насъбрано на куп, то стоеше там между четири кола за голяма радост на ловците и хората из гората, пък и на младите, които идваха при кошарите за сирене. Имаше къде да си полежи човек. У Бисаха обаче то не събуди подобно желание. Той разчисти снега от дънера на едно дърво близко до плевника, седна, извади на коленете си кесия с тютюн и хартия и сви цигара. Измъкна запалката, спомен от военната служба, и се приготви да щракне. Спря се и пак провери откъде духа вятърът. След като се увери, че димът не може да го издаде, внимателно запуши и спокойно гледаше как синкавият дим се връща обратно към Хорбок. Опрял гръб на колибата, той всмукваше от цигарата бавно и с почивки. Време беше да хапне нещо, но не усещаше глад. Чак след като се надигна да продължи пътя си, измъкна бутилката с ракия и отпи. „За сгряване“ — усмихна се той, — защото и без нея му бе горещо.

Районът на вълците пресичаше напреко седловината на Хорбок и продължаваше на изток към противоположната част на равнината. „Аха, знам вече някъде са се запътили тия обесници“. Сети се за Мечата долина в края на Скална панва. В каньона, зад завесата на водопада, имало скрита меча бърлога — оттам дошло и името на долината. Премина потока, в чиито води лете скачаше пъстърва; по речното корито, затрупано сега от дебели преспи сняг, нямаше никакви следи. Дюните горе на равнината се бяха втвърдили и издържаха тежестта на човек — можеше да свали снегоходките и да продължи без

тях. Чувстваше се така удобно, че почти се затича. В буковата гора обаче отново трябваше да ги сложи, защото затънал в сняг до коленете, далеч не би отишъл.

Бисаха стигна клековата зона и не можеше да се начуди, че и тя беше засипана от дебел слой сняг. Стъпваше леко, но напредваше по-предпазливо, защото вече се виждаше поляната на Скална панва. Стволовете тук не напомняха шествие. Растителността беше остаряла и почти по всяко второ дърво личаха следи от вихрушки. Ако пък бъде шествие, то ще е само от просяци, застанали на някой път, където стават чудеса.

Постепенно пред очите му се разкриваше панорамата на Панва. Свали от рамо пушката, провери предпазителя и стисна приклада така, че всеки миг да е готов за стрелба. Пристъпяше от крак на крак, стараейки се да не предизвика и най-незначителния шум. Наблюдаваше, без да мигне, мястото, където се губеше краят на Мечата долина, — и сянка да беше се мярнала, щеше да стреля. Посегна към джоба си и се увери, че останалите патрони бяха там. Почти на всяка крачка се спираше и душеше като куче.

Голяма беше изненадата му, когато достигна средата на поляната и заслиза към долния край на склона. Следата не отиваше към Мечата долина, а водеше през средата на Панва още по̀ на изток. Ах, проклети зверове, чумата да ви тръшне! Подгонил ги е страхът и до Скалки вече едва ли ще се върнат. Няма съмнение, че са се запътили към селата от другата страна на равнината. Там хората не са чули за тях и те ще могат да задигнат още нещо. Чудеше се да продължава ли или да се връща. Погледна към небето — слънцето е още високо, ще повърви още малко, пък после ще се връща, за да не го завари тук нощта.

Не след дълго пред очите му се откри горска поляна — между едри камъни стърчаха повалени и прекършени от бури дървета. Някои бяха изтръгнати из корен и сега там растяха само бурени и тръни. Между чукарите, които и преспите бяха безсилни да затрупат, се мярна нещо черно. Бисаха в миг залегна и запълзя встрани, за да се прикрие. После бързо се промъкна до един голям камък, облегна се на него и се приготви за стрелба. Дали да изчака още малко?

Решението дойде от само себе си — показа се едър кучешки гръб. За секунди се прицели и… тряс! Трупът падна като отсечен. Отново изстрел, вълците се разбягаха уплашено. Изстрелите свистяха

в студения въздух като камшик. Отново зареди и продължи стрелбата. Настъпи паника, хищниците се разбягаха, а Бисаха косеше наред. В момент на затишие глутницата се събра и препусна надолу из поляната, съпроводена от куршумен дъжд. Бисаха забеляза един, който се влачеше по снега, стреля и го довърши.

Постоя още малко в удобното си скривалище. После със заредена пушка излезе на поляната. Преброи убитите — точно до чуките лежаха два и още потреперваха, малко по-нататък беше проснат трети, след него вече, към долния край — четвърти, този по който стреля повторно. Погледна към гората, където се изгуби глутницата. Нищо чудно и там да лежеше още някой прострелян звяр, тъй като Бисаха стреляше след тях без прекъсване и имаше точно око. Само единият от вълците беше по-стар, другите бяха на около година и половина, а последният едва ли имаше и толкова.

Бисаха свали овчия си калпак и се почеса по главата. Сега не може да ги измъкне, ще го завари нощта. На този студ кожата няма да се повреди, ще почака. И той започна да събира плячката на едно място между камънаците, като ги затрупваше със сняг. Съобрази, наведе се и на всички им отряза ушите, мушна ги в раницата за доказателство. Чак след това натрупа отгоре им могила сняг. Изморен, Бисаха седна на един камък и отново запали цигара. Както си пушеше спокойно, вдигна очи към небето. Заоблачаваше се. Откъм планината Попад насам към гората идваше тъмен облак. „Божичко!“ — въздъхна Бисаха. Скоро се окопити и забърза по обратния път. Лошо, идваше буря!

Когато изкачваше хълма към Скална панва, още повече ускори крачките си. „Дано стигна Стецуничовия плевник, по него ще се ориентирам, а може и там да се приютя.“ Промяната на времето в планината става бързо. Докато изминат част от пътя, тъмна завеса покри небосвода. Настъпи непрогледен мрак, в който просветваха само белите петънца на падащия сняг. Отначало изглеждаше, че всичко ще мине спокойно, но скоро излезе вятър. Започна да вие и стене в короните на буковете; в такова време някой клон или пък падащо дърво като нищо могат да пребият човека.

Стисна зъби и забърза право нагоре, по памет, защото не виждаше нищо. Стъпваше като машина, без да се задъхва, сякаш сърцето му беше от стомана, а гърдите му се издуваха като ковашки

мехове. Дърветата оредяха и той разбра, че наближаваше Скална панва. „След час съм в плевника — зарадва се Бисаха, — а после по билото на Хорбок и слепешката ще стигна в село.“ Измина цял час, но гората не свършваше. Пътят се превърна в мъчение, гората израстваше сред високи, едри камънаци, дебнещи ловеца като капани. Бисаха затъваше до колене, а на места чак до пояс. В тия преспи и снегоходките не му помагаха, но той продължаваше да върви.

Измина час, два, течеше третият. И нито едно равно място, наоколо само сняг и дървета. Виелицата се усили, забръска сняг право в лицето му и той запристъпя като слепец. Вечерта настъпи и всичко потъна в тъмнина. Закатери се наслуки по склона и имаше чувство, че върви в правилната посока, но отдавна вече не беше сигурен. Стигна до някаква огромна камара изкоренени дървета. Няколко бука се бяха кръстосали и образуваха такъв висок покрив, че и снегът не беше успял да го затрупа. Тук ще прекара нощта, какво да се прави. Сети се, че вкъщи имаше силно електрическо фенерче, но каква полза от това. Вместо него извади бутилката и порядъчно си пийна. До един пън напипа трески. Начупи ги колкото можа по̀ на дребно, грабна шепа от най-тънките и ги запали на завет до едно от дърветата. Постепенно се разгоряха и лумна огън. Разнесе се топлина и убежището се превърна в уютна стаичка.

Времето, сякаш за да принуди ловеца да станува там, изведнъж се оправи. Вятърът се успокои, почти престана да вали. Да продължи ли или не? Месецът изгряваше чак след полунощ, иначе в тъмнината и дланта пред очите си не можеш да видиш, камо ли да търсиш пътя през този непроходим лес. Има храна, ракия, а дърва колкото щеш, защо да рискува?

Бисаха остана. Започна да се приготвя за нощта. Сложи в огъня две изгнили дървета и ги затисна с камъни — така ще горят бавно чак до сутринта. На една тресчица забоде къс сланина и си отряза две парчета от вкусния черен хляб. Започна да пече сланината, от нея се стичаше право върху резените апетитна мазнина. Бисаха дъвчеше бавно и би се чувствал като в рая, ако в село не го чакаха. Жена му много ще се притесни, ще си помисли, че вълците са го изяли или пък някое дърво го е премазало по време на бурята. Пък и какво ли не се случва в гората. Уби четири вълка, с което никой в този край не може да се похвали. А за такова щастие все пак трябва да се заплати с нещо.

Вятърът съвсем утихна. Опрял глава о̀ едно дърво, Бисаха заспиваше. Успя само да чуе как наблизо се обади сова — все пак не е толкова пусто. Щом тук може да има такава птица, трябва да се приравни с нея и горският пазач Бисаха!

Този ден мъжете от село отиваха да разтоварят трупи към Рубцов. Целият септември сякоха дърва и бяха натрупали много кубици. Пред мелницата шейната спря:

— Хвала на бога! — поздравиха дърварите.

„Аха, ракия им се иска“ — помисли мелничарят и запелтечи на глас:

— Хвала навеки! Къде отивате, християни, за шишарки ли?

— Целият си изцапан с брашно, човече, шишарки и у вас колкото щеш, я виж кравите как са ги навъртели из твоята градина, ха, ха! Можко ти изпраща гвоздеите, които си поръчал. Вчера ги докара от града. Ти защо не дойдеш да ги вземеш? Лежиш си тук на топло, а в село вълците се разхождат, едва не изядоха кмета.

— Да, ама като си разтъркахте очите, вълците станали кучета — смееше се мелничарят, при което дори веднъж не се запъна, и наливаше ракия в чашките. — Пийнете за здраве и гледайте да не ви удари в главата, че съм я пекъл от змийски яйца.

Мъжете се спогледаха — мелничарят още нищо не беше чул!

— Ама ти не знаеш ли, че снощи вълци нападнаха селото? Промъкнали се от Малиново зад хармана. И на кого мислиш отишли на гости? Избрали си точно нашия знаменит горски пазач Бисаха, а кучето на кмета побесня от тази работа. Но шегата настрана, щом хищниците се осмеляват да слязат чак в селото, лошо става. А ти си сам, тъй че внимавай! Бисаха е извън себе си от гняв и вече е по следите на глутницата.

След като шейните заминаха, мелничарят дълбоко се замисли. Ще стане май като преди години, когато една вълча тройка се спусна едва ли не в самия Сопкан и хората не смееха да излязат от страх на двора. Не, така повече не може, ще трябва и той да се намеси. Бисаха сам каква ли ще я свърши, а надменността му пред вълците ще се стопи. Всички ловци трябва да се вдигнат, да ги обкръжат, а такава работа трябва да се обмисли и подготви. Марко обиколи двора, погледна прасето и вратата на малкия свинарник. „Ще сложа железа“ — реши той.

Можеше да крои планове чак до вечерта, но от опит знаеше, че от това няма полза. „Ако не са болни, ако не ги хване бяс или краста, вълците няма да се върнат в село така скоро — ще опитат първо на друго място. Май не са изгубили разум, защото иначе не биха се задоволили с една овца, а щяха да издушат всички в кошарата. Само болният вълк губи предпазливост и не познава граници. Но хайка трябва да направим, защото свирепата глутница няма да ни остави на мира.“

На другия ден, като правеше нещо из мелницата, Марко, погълнат от вчерашните новини, неволно съставяше планове — как да унищожат вълците, кои да участват и т.н. Ще тръгнат още в полунощ, за да бъдат на върха преди зазоряване, и ще пипнат разбойниците още същия ден. Най-добре ще бъде да падне нов сняг, по пресните следи се чете като от книга, веднага се разбира откъде е дошла глутницата, накъде се е запътила, къде е останала и как може да се надхитри. Никой не познаваше така добре вълците, както покойният Сопко, съседът — на колко им беше видял сметката. „Само от него можеше да научи човек нещо, а кой друг бе ходил с него на лов, ако не аз? Ще се посъветвам с него“ — въодушеви се Марко.

Денят беше слънчев — на тази червеникава светлина мелницата заприлича на къщичка от медени питки — само към пладне над конусовидния връх на Менчелик се зададе тъмен облак. „Като че ли идва нещо“ — гледаше нагоре с безпокойство Марко. Привечер отново се изясни, над бърдото светна едра звезда. И след като си легна, грижите не го напуснаха. Пушеше и премисляше, докато най-сетне задряма. Остави настрана лулата, за да не подпали къщата, и мушна глава под тежката вълнена завивка. В същия миг на двора се чу някакъв шум.

Измъкна се като змия, хвана секирата, която бе на лавицата до печката, тихичко влезе в килера, нахлузи ботушите и метна сетрето на гърба си. Вдигна резето, отвори вратата и подаде глава навън. Човешки гласове! Сега, посред нощ! Какво се е случило? Позна кмета и онзи от общинския съвет, заместника му. Искаше да викне какво ги е прихванало, та са тръгнали толкова късно, но от вълнение не можеше да продума, а само мърдаше устни като риба.

— Не се плаши, Марко, идваме при тебе за съвет. Сигурно знаеш какво сториха вълците. Мишо тръгна след тях още сутринта и досега

никакъв го няма. Страхуваме се за него, а пък Хафийка, жена му, не можеш да я утешиш. Знаем, че на вълците ти си майстор. Какво да правим?

— Влезте вътре, тук ще замръзнем — промърмори Марко. След като влязоха и седнаха, той бе вече спокоен и съвсем свързано каза: — Мислих за това. Трябва да направим хайка, голям ловен поход, ще съберем всички ловци от околността, защото всяко село е застрашено.

— Сега не става дума за вълците, а за Бисаха.

— А Бисаха да не е отишъл на разходка? Нали е при тях!

— Трябва веднага да се тръгне след него. Ти би ли отишъл? Кой искаш да дойде с теб?

— Ама веднага ли? Нощ е. В такава тъмница никой нищо няма да свърши. И как сега ще разбудите цялото село?

— А ти какво ще кажеш?

Марко не отговори, мълчаливо премисляше. „Имат право, туй е човешки живот. Ако стане там нещо, може да замръзне. Вълците не са котенца, като са гладни, хвърлят се и върху въоръжен човек. Прав е кметът, няма какво да се колебаят, всяка минута може да се окаже гибелна за Бисаха.“

— Вижте какво, точно сега няма смисъл да се тръгва. Аз утре ще стана рано, още преди разсъмване. Ще си взема и електрическото фенерче, за да не изгубя следите. Сам ще се оправя. А сега ме оставете да поспя.

Марко тръгна веднага щом закукурига петелът. Леко и топло облечен, с немска пушка от войната и достатъчно патрони в джоба, той вървеше по Мишовите следи. Месецът, преполовена златна пита, се смъкна над хоризонта и пръсна сенки по снежните вълни. В този мрак следите по билото приличаха на дълга тъмна лента. Мина покрай животинското гробище и се отправи към Скалки. „Лошо става, ако следата там се отклони, от Скалки по туй време Бисаха да се е прибрал в село и на ръце.“ Следите обаче продължаваха навътре в гората, по билото на Хорбок.

Когато Марко стигна до Стецуничовия плевник, беше започнало да се развиделява. Златистото сияние на месеца се смесваше с мъглявината на настъпващото утро. Нататък следата се губеше, чак дотук бе стигнала вчерашната виелица. Тук-там още личаха вдлъбнатини от снегоходки и за Марко това беше предостатъчно.

Гората зад седловината на Хорбок се оказа ново препятствие — затънал до колене, на всяка трета или четвърта крачка той падаше в снега. „Господи, дано тия зверове не са се спуснали към Попад или до Халич. Хищниците явно са здрави, иначе не биха стигнали до Мечата долина — вървели са точно направо.“ Усети глад, но преодоля това чувство и продължи пътя си. Сега вървеше по-бавно, на места следите съвсем се губеха и често трябваше да се ориентира по памет, повече по нюх, отколкото по дирята.

Стигна долната поляна между каменните стълбове. Обзе го недоумение. И от най-дребни белези се виждаше, че оттук е минавано неведнъж — следите бяха на десетина Мишовци. „Света богородице!“ — вцепени се той. Беше забелязал снежна могила и въображението му моментално нарисува замръзнал човек, засипан от снега. С туптящо сърце наближи купа и го разрови. От изненада прехапа устни: Вълк! И не един! Два, три… Все пак тоя негодник не може да е избил цялата глутница! Четири! Да не би да са отровени или пък да са измрели от някоя страшна болест.

Разбра, че са убити от ловна пушка, стрелял е точно, дяволски мъж! Това съвсем го сломи, въздъхна дълбоко — както ненавиждаше своя съперник, така и не можеше да оспори неговото величие. Та това е новият Сопко! Чак се сгърби пред тази нова истина. Четири вълка наведнъж, и то сам, това още никога не беше се случвало. Има да се разказва този случай поне сто години.

Но къде е Бисаха?

Напразно Марко диреше наоколо, човешките следи свършваха тук. В купчината сняг лежаха само мъртвите вълци. Значи Бисаха е тръгнал обратно по същия път. Няма що, ще се върне и той. Премина от долината към Скална панва и оттам навлезе в гората. Чак тогава забеляза това, което в утринния здрач му се беше изплъзнало. На едно място следите се раздвояваха — човешките отиваха косо нагоре, вляво, като че ли сочеха конусовидния връх на Менчелик. Какво го е прихванало, та се е отклонил? Веднага разбра, че е излишно да си задава този въпрос — тук ловецът е бил оставен на произвола на виелицата и мрака. „Я виж ти, хотел, почти като в града“ — Марко беше открил убежището на Бисаха. В скритото, уютно място под покрива от изкоренени букови дървета още миришеше на пушек и сланина. Носеше се дъх на ракия. „Селото умира от страх, кметът и

заместникът му викат на помощ всички светии и вдигат от сън мирните хора, а в това време той си хапвал и пийвал, славният му ловец! Че мен да не ме вземат за оня, лудия Лайкун? Тъй си е, аз съм Мишо, а не Бисаха! Аз съм шантав, не той!“

После тежко закрачи към селото. Без всякакъв интерес забеляза, че при Стацуничовия плевник към неговите сутрешни стъпки се беше присъединила нова следа от Менчелик. Победоносно се завръщаше горският пазач, сега вече герой, зет на кмета и подофицер от запаса — Михаил Бисаха. Сега ще има да приема овации от всички!

На старото животинско гробище мелничарят се отклони от пътечката и се спусна в село откъм другата страна. После заобиколи хармана и без никой да го забележи, дори и лудата Сопканя, крадешком запълзя към колибите при Рачия поток. Шмугна се вкъщи като мишка, заключи вратата след себе си и се пъхна в леглото, да си навакса съня.

ЯН ВЪРБА
ГОЛЯМАТА ПТИЦА

I

Снегът беше все още над коляно, когато горският ми каза, че в Черхови има най-малко три големи птици и красноречиво ме уверяваше, че някои от тях сигурно ще токуват над Зеления плац, а други — при фихтенбашката граница. Нямаше причини да не вярвам на сведенията му за глухарите, но при пророчеството му за токовищата аз само свих устни със съмнение и повдигнах дясното си рамо, на което висеше пушката. Това беше достатъчно доказателство за недоверието ми, защото горският се намръщи.

Не ми оставаше нищо друго, освен да му обясня, че всяка голяма птица от рождението си е скитник. Зимно време тя скита из тия места, които могат да й предложат достатъчно храна, но щом пукне пролет и липсата на храна не е така осезателна, тя ги напуска. Глухарят изпълнява своя пролетен концерт на любовния копнеж в най-прекрасното усамотено кътче, каквото може да се намери само в най-дълбоките лесове. Затова е толкова неспокоен, когато напролет снегът бързо започне да се топи. Тръгва нашир и надлъж из гората и не се спира, докато не намери приятно затънтено кътче, в което и той самият, очарован, да притаи дъх, от изненада. Тия места не са много дори и в най-хубавата гора и никак не е чудно, че глухарят може да ги открие след един, два часа летене от зимното си убежище.

Разказах на горския пазач всичко това подробно, но когато свърших, той завъртя глава и ме увери, че е сигурен за местата, които спомена, защото глухарите токували там всяка година. Това беше твърдение, срещу което не можех да възразя.

По-късно при обиколката на гората установих, че горският имаше право. Заведе ме на три места, където по снега имаше птичи тор. Нямаше съмнение, че там наистина глухарите прелитаха редовно. Трябваше ни още едно по-убедително доказателство и то се намери…

Високата гора пред нас започна да преминава в ниско сечище. Като приближавахме към него, горският ставаше все по-неспокоен. Изгледах го въпросително и той ми обясни, че в последно време точно тук е срещнал големи птици. Аз внимателно се огледах и трябваше да

призная, че това място беше истинско токовище. Големите птици предпочитаха най-вече такива крайни дървета във високите гори. Стояхме възхитени. Пред нас се простираше едно от най-красивите, запазени от вятъра, усамотени кътчета, каквито рядко се срещаха в Черхови.

Все още стоях захласнат, когато горският енергично ме хвана за рамото и без да продума, посочи с тоягата си към ниските, затрупани със сняг дървета. Бързо обърнах поглед — на един хвърлей разстояние върху снега стоеше едра черна птица с жълтеникав клюн и червени петънца над очите. Беше голяма колкото гъска, но много по-дълга, тъй като буйната опашка удължаваше тялото й назад. Всъщност навреме я забелязах, защото вече се бяхме разкрили и птицата подозрително ни наблюдаваше. Нямаше ни вяра, макар да се държахме много дружелюбно. Изведнъж се наклони напред, размърда крила, замахна с тях и шумно отлетя. Чак когато с кръжене се издигна във висините, аз се смаях — такава птица! Беше доста стар петел и да хванеш такъв е цяло изкуство. Той отдавна познава всички ловни трикове и затова не беше лесно да се надхитри. Имах време и щях да го застрелям още преди да литне над високата гора, но горският не ми разреши. В този момент ми хрумна нещо съвсем друго. Голямата птица току-що беше отлетяла и аз се обърнах към горския, защото уголемяващите се червени петънца над очите, които той беше видял тъй добре, както и аз, разкриваха, че времето на токуването никак не е далеч и затова глухарите вече бяха прелетели от зимните си убежища към избраните нови места. Предложих на горския да тръгнем заедно по края на гората. Искаше ми се да му покажа дървото, на което глухарят щеше да токува…

Не изминахме и двадесет крачки и натрупаният под дебелия бук птичи тор издаде присъствието на птицата.

На горския му стана неудобно, когато му го показах, и аз, без да искам, избухнах в силен смях. Стреснах се, когато досами нас се чу шум от криле — от младата гора излетя друга тъмнооперена птица.

Отново петел! Беше малко по-слаб от първия, но също така хубав, та чак сърцето ми трепна.

Още не беше се извисил над високата гора, когато свалих шапка, за да поздравя по стар обичай гората, която беше толкова обещаваща.

След малко с горския се отправихме към крайните, изправени като стена дървета.

Под един висок и кичест бор имаше купчина птичи тор, а това дърво беше на разстояние от около двеста крачки от бука. Какво значеха тези две дървета на едно такова токовище, знаеше всеки, даже неопитен ловец. Със започването на токуването това място се превръщаше в арена на рицарския турнир между двете великолепни птици.

Такъв двубой съм гледал само веднъж в живота си и сега имах възможността да видя втори път.

Разделих се с горския сърдечно, стиснах му ръката и го помолих да ми съобщи веднага щом птиците се обадят.

Той ми обеща и наистина удържа на думата си.

Щом получих съобщението му, аз за кратко време пристигнах в Черхови, но не успях да видя двубоя. Беше късно следобед, когато стигнах колибата под Зеления плац. Горският беше седнал пред нея и димеше с лулата като комин. Щом ме забеляза, той я измъкна от устата си и разпери безпомощно ръце.

Уплашен, помислих, че се е случило нещо, което е развалило нашите планове. Горският ми обясни, че нещастието не беше чак толкова голямо, просто случайността си бе поиграла с нас. Каза ми, че по-слабият глухар се изгубил от токовището, на което го намерихме, и че се е преместил с три района по-надалеч към фихтенбашкото сечище, където се е появило по-малко ято от глухари. Все пак беше жалко, защото се надявах да видя двубоя между птиците, но ловците са свикнали често да се примиряват със случайността. Успокоих се след уверението на горския, че ще мога да чуя токуването поне на по-едрия глухар, а кой знае, може би и да го застрелям.

После се запътихме нагоре към високата гора, за да уточним мястото на токуването и да чуем птицата веднага щом започне да токува. Горският мърмореше, че това е излишно, защото откакто открихме глухаря, той не бил мръднал от бука. Когато стигнахме на разстояние три изстрела до вътрешността на старата смесена гора, видях, че точно по пътя на един едър бук с гладка кора беше забодено с остра тресчица квадратче бяла хартия. На няколко крачки от него навътре в гората се белееше друго. А от бука до белязаната ела земята беше тъй чисто изметена, че по нея не се виждаше нито една шушулка,

нито отвеян от вятъра лист. Приятелски потупах горския по гърба. Наистина си беше заслужил тази похвала, защото иначе трябваше да свърша тази работа сам…

Приближаването към токуващия глухар не е никак лесно, защото точно в любовната си замечтаност той е най-предпазлив. Не са верни думите, че влюбеният е глух и сляп като токуващ глухар. Това е така само за съвсем малко време — при брусенето, когато той напряга цялото си тяло. Освен в този сравнително кратък момент, използван от ловеца, глухарят вижда и чува много добре. Затова да се хване глухар е изключително вълнуващо. Необходимо е крайно напрягане на сетивата, превъзходно психическо равновесие и изострено внимание. Достатъчна е една непредпазлива крачка, изпращяване на клонки или шум на падащ лист и птицата ще отлети още преди ловецът да се е приближил на необходимото разстояние. При токуването обаче, което трае толкова, че ловецът едва успява да направи три бързи крачки или скока, глухарят наистина оглушава — не чува дори смъртоносния изстрел — и е съвсем сляп. Веднъж един токуващ глухар, по който стреляли, останал спокойно на дървото и продължил, докато не го убили със следващия патрон. Но тъй като всичко може да се случи, необходимо е пътят към токовището да бъде предварително добре разчистен, за да не се чуе никакъв шум през време на приближаването.

Оставих горския и обходих целия район, запознах се с него подробно, тъй като на дневна светлина гората изглежда по един начин, а в утринния здрач — по друг. Това се оказа излишна предпазливост, защото пътят беше прецизно разчистен и набелязан чак на двадесет крачки около мястото на точния прицел. Дори и слепец не можеше да се обърка. Под бука, към който беше по-добре да не ходя, за да не прогоня голямата птица от сечището, имаше натрупан птичи тор — без съмнение глухарят беше кацнал точно тук…

Спокойно се върнах при горския. Седнахме и се ослушахме. Този глинест склон с отъпкания и размекнат горски път точно до младата гора беше още студен, но пък бяхме скрити и имахме отлична видимост към короната на високия бук. Щом се настанихме, горският пъхна пръст в устата си и навлажнен, го вдигна нагоре. Веднага разбрах защо проверява посоката на вятъра и за да му вдъхна смелост, запалих цигара. Високият бук беше на разстояние от около петстотин крачки и вятърът духаше откъм него право в лицата ни. Димът падаше

над нас и на тънки пластове се понасяше от сечището към високата гора на другата страна на склона. Седяхме мълчаливо в тази тържествена тишина, докато синкавият воал на ранната пролетна вечер започна да се спуска над сечището и да се наслагва между корените на ниската растителност. Червените зари бавно гаснеха, от земята залъха студ и влага, а в мрака, който все повече се сгъстяваше, ясно засветиха дребничките, още съвсем жълти листенца, полазили от вретеновидните пъпчици и накацали като малки пеперудки по всички клонки на буковете от младата и от старата гора.

И ето…

Внезапно към средата на сечището се чу шум от крила на глухар и над гъсталака се показа голяма птица. След миг тя кацна върху дебелия долен клон на бука, който наблюдавахме. Това беше такава едра и красива птица, че наистина само глупак не би я улучил, още повече че беше кацнала на изток от приготвения път и при това върху клон, който както добре бях запомнил, стърчеше на ясния небосклон в широкото пространство между дърветата.

Свалих бинокъла и въздъхнах… Повече не посмях да мръдна, защото глухарят се обади.

Съвсем ясно чухме неговото чаткане, плюкане и пак чаткане… После отново стана тихо.

Изчатка още веднъж…

Двамата седяхме като вцепенени, не смеехме да мръднем. След малко падна гъст, тъмен мрак, който ни забули отвсякъде, както в приказката мъглата скрива Пепеляшка. Чак тогава се надигнахме и тръгнахме по продължение на гъсталака, стъпвайки предпазливо наведени, за да не издадем и най-незначителния шум. В гърдите си усещахме приятна топлина и празнично спокойствие.

Из пътя не проронихме нито думичка, а щом стигнахме горската колиба, най-напред плътно затулихме прозорчетата и после запалихме светлина.

Самоварът кипна, уханието на чай изпълни малкото помещение. Седнахме на вечеря.

След малко горският започна да разказва различни случки.

Естествено, в началото спомена за всички глухари, застреляни в неговия район. Разказваше за тях така, сякаш те бяха негови собствени деца и той им бе вдъхнал живот на земята. Като описваше един

необикновено красив екземпляр, той стана толкова горд, че за да изобрази могъществото по подходящ начин, убедено добави, че под клюна си имал същите мустаци, както на господин императора. Сигурно това беше най-възвишената представа на нашия мил горски, който накрая започна да ме уверява, че този, за който ще отида утре сутринта, с нищо не е по-лош. Явно последното го каза само за да не съжалявам, че именно аз не бях застрелял този отдавнашен покойник с императорски мустаци.

След глухарите дойде ред на бракониерите. Наричаше ги с фамилните им имена и споменаваше селища и местности от баварския край, откъдето, както казваше, били родом. След интересния разказ за големите птици обаче той не успя да привлече любопитството ми с приказки за бракониерите, макар случките да ставаха все по-страшни и по-кървави. И щом накрая започна да разказва един случай, който бях слушал най-малко от петнайсетина лесничеи, аз се прозинах и тактично промърморих, че вече е крайно време да си лягаме да спим, защото не ми се иска да прекарам нощта с духове.

При тези думи той ме погледна слисан, а аз го уверих, че ако продължи да разказва още половин час, сигурно ще узная как веднъж към полунощ бракониерите за малко щели да го застрелят…

Горският покашля и загаси лампата, сякаш се страхуваше да не забележа как се изчервява.

Двамата се изпънахме на твърдия нар и аз за последен път чух гласа му в тъмнината. Пожела ми „лека нощ“…

После захърка, по-точно застърга като трион по сухо дърво.

II

Нещо силно ми убиваше отляво и затова се обърнах на дясната страна. Това не ми помогна, защото сега десният ми хълбок страдаше, както преди това левият. Легнах по гръб и вече задрямал, си мислех какво ли се е случило днес, че леглото е така неудобно. Сетне ми се стори, че чувам тромави, бавни стъпки от тежки, подковани обувки по пода, че нещо съвсем близо до мен отвратително съска, и накрая, за да завърши серията странни видения, ясно чух как някой ме вика на фамилно име.

От изненада разтворих широко очи и видях над себе си дървените греди, осветени от жълтеникавата светлина на газената лампа, и съвсем наблизко мустакатото лице на горския. Сетих се, че не съм у дома, а в колибата под Зеления плац.

В същия миг се изправих на нара, отметнах тежката вълнена завивка и застанах пред горския, напълно готов за път. На масата две чаши, пълни с чай, вдигаха пàра и до всяка имаше по чашка коняк. Наистина това беше необходимо, защото в колибата вееше кучешки студ, макар да бяхме я позатоплили вчера. Пролетните нощи са необичайно мразовити и студената им влага прониква чак до костите. Горещият чай с коняк обаче бързо възвърна енергичността на вцепенените крайници и изостри сетивата ни.

После потънахме в нощта…

Все още беше тъмно, макар на изток звездите да бледнееха. Бяхме тръгнали навреме, тъй като най-много след четвърт час щеше да започне изгревът, а с него — и токуването на глухарите.

Крачехме бързо по размекнатия и на места подкопан горски път и напредвахме предпазливо. Внимавахме да не би под краката ни случайно нещо да изпращи, защото голямата птица вече сигурно е будна и всеки подозрителен шум би ни разкрил. Там, където високата млада гора се снижаваше дотолкова че дръвчетата стигаха едва до пояс, изминахме известно разстояние от пътя съвсем приведени. Изправихме се, когато навлязохме въз високата гора. Тук още цареше мрак и с горския си отдъхнахме, защото отсега нататък можехме да се

движим по-свободно. Високата гора, от една страна, ще ни скрие, а от друга, ще приглуши шума от стъпките ни.

Стигнахме едрия бук, отбелязан с хартийка. Вторачих се в тъмнината — и я гледай! — на невидимия ствол на елата парчето забодена хартия се мержелееше като неясна звезда. После погледнах нагоре и доволно се усмихнах. Между короните на дърветата мигаха искрящи звезди. Небосводът беше безоблачен и обещаваше, че настъпващото утро ще бъде едно от най-красивите.

Нахлупих шапката си още по-ниско на челото, закопчах всички копчета на палтото си и вдигнах яка, за да не се белее ризата ми в утринния мрак. После сложих в пушката два патрона с едри сачми, освободих предпазителя и се обърнах към горския. Подадох му ръка и набързо се сбогувах с него.

— На слука! — по-скоро въздъхна той.

— На слука! — благодарих аз.

Тръгнах към светлеещата хартийка с такива колебливи и внимателни стъпки, сякаш се страхувах, че може да настъпя остър бръснач. Мислено съжалявах горския, който от този момент трябваше да седи неподвижно върху студената земя и да чака докато чуе изстрел. Дори и цигара не може да запали, а това за него е равносилно на тежко наказание.

Наближих елата, отново се втренчих в тъмнината и щом мярнах белеещата се хартийка, тръгнах към нея все тъй колебливо и безшумно. Вървях от едната до другата хартийка, докато в гората започна да се прояснява. Отново бях при едрия бук, облегнах се и зачаках токуването на глухаря. Стоях на едно място, защото и най-предпазливото движение би ме издало. Преди токуването бодърстващият глухар е по-бдителен от войник на пост. На изток небето позеленя и звездите, които само преди миг все още блестяха, започнаха да потъват в чудна светлина, пълзяща нагоре към висините. Нощем те сякаш слизаха съвсем ниско да си поприказват със земята, а после литваха към безкрайните далечини на вселената. И тъмнината, която досега стоеше безстрашна навсякъде между дърветата, започваше да избледнява и да се крие зад стволовете…

После над короните на дърветата във високата гора зад сечището се появи жълтеникава ивица. По небосвода след зелената вълна

прииждаше и се разливаше жълто сияние, което разпръскваше нощната тъмнина и раждаше новия ден.

Точно в тоя миг енергично скочих и здраво стиснах с две ръце пушката.

Близо до мен чух странен звук, веднага последва втори и трети, а след тях се чуха няколко еднакви, все още приглушени, но по-бързи. Сякаш някъде в далечината затрака мелница…

И отново настана гробна тишина, стори ми се дори още по-дълбока…

Не можех да се обърка́м. Не стоях така за пръв път в гората. Много добре знаех, че това беше голяма птица, която лекичко си изпробваше гласа, преди да започне истински. Приятна топлина се разля по цялото ми тяло, макар да беше още хладно. Сърцето ми заби ускорено, гърлото ми се сви и задишах с усилие.

Тази несигурност трая само миг, докато глухарят се обади отново. Тогава всички сетива на ловеца стават двойно по-чувствителни. Слухът улавя всеки незначителен шум, зрението прониква в тъмнината, сякаш взето назаем от кондора. И всяка крачка, макар и рязка, енергична, става толкова лека, като че ли гората е застлана с дебел килим.

А сега!

Из гората се разнесе шумно чаткане, после ускорено плюкане. Последваха стържещи звуци, сякаш издавани от коса, наточвана с брус…

Щом токуването започна, аз тръгнах, без да чакам.

Скок, скок, скок…

Отново застанах, опънат като струна и неподвижен като статуя.

За кратко време настъпи мъртва тишина, в която имах чувството, че всеки звук, прелетял случайно из въздуха, щеше да замръзне и да падне на земята, превърнат в снежинка.

Голямата птица пак изчатка, заплюка и застърга — едва започнаха странните тонове и аз прелетях напред с още три дълги скока. На всеки, който би ме наблюдавал отстрани, щеше да се стори, че този звук ме удря в гърба като юмрук. И отново заподскачах към края на гората. Това наистина изискваше здрави прасци на краката, но дори и тренираният ловец след такова изпълнение усеща

напрежението чак до вечерта. А нощем сънува, че краката му са се вдървили…

Скачах така четвърт час, докато, присвит зад едно дърво, установих с око на познавач, че вече се намирам на разстояние половин изстрел от токуващия глухар.

III

Токуващ глухар!

Той трябва да се види, трябва да се наблюдава поне пет минути, защото и най-художественото описание и най-ярката картина не могат да изразят дори стотна от това омагьосващо действие.

Стоях на около тридесет крачки в края на високата гора и пред мен се откриваше голямото сечище, заобиколено с висока растителност, в която преобладаваха ели, смесени с букове. Техните корони вече бяха обсипани от първите пролетни жълти пъпчици. Цялото сечище и гората, всичко наоколо, беше плувнало в розова светлина, защото в чистото небе, което като чуден свод се издигаше нагоре във висините, отдавна се бяха слели зелената и жълтата вълна на първото пукване на зората. Небосводът бе нежновиолетов, по-ниско към хоризонта трепкаха все по-ярки розови оттенъци, които над самата земя преминаваха в най-пламенния пурпур. Земята още не се виждаше, защото местността, която се простираше в далечината, бе забулена от сивите воали на падналата мъгла. Като че ли там господстваше хаосът на най-ранното начало, от което едва сега трябваше да се роди зеленината на ливадите, суровата кафявина на полята и синкавината на далечните гори — целият този познат край с беличките градове и селца.

Няколко снажни дървета пред мен приличаха на могъщи подпори, върху които бе легнало цялото това грейнало великолепие.

Изтокът пламтеше все по-ярко и на мястото, където щеше да изгрее слънцето, проблясваха първите лъчи. По този начин огненото кълбо, което вече не беше зад хоризонта, обещаваше, че след миг ще запали над земята новия ден.

И точно над това най-нажежено място ко̀со на стволовете пълзеше дебел буков клон, а на него бе кацнала голяма птица. Нито тиха, нито спокойна…

Токуваше…

Любовната песен на глухаря вече не беше накъсана. Излизаше от гърлото му като най-бързия пролетен горски ручей и всяка следваща

беше по-бурна и по-радостна от предишната. Вече видях между младите ели на сечището и женските. Те се навеждаха към земята и дигаха главички нагоре към прекрасната птица. Тихо издаваха някакви странни звуци, пълни с очакване.

Голямата птица от буковия клон лекичко се изправи, набързо изчатка във въздуха пред себе си, премести отпуснатите надолу криле към тялото си, сви ветрилообразно разперената опашка и започна да реди нова песен.

Отчетливо застърга и звуците се понесоха по сечището. После отекнаха в края на високата гора, наподобяващи звучни целувки. Глухарят бързо и радостно изчатка. Ново рязко плюкане прозвуча във въздуха като удар с нов камшик. По време на токуването глухарят пристъпи на клона и енергично наведе напред изпънатата си шия, така че мустаците, които висяха под клюна му, почти допряха клона. Едновременно с лек шум той разпери крила и ги спусна ниско под себе си. Разтвори опашка в полукръг като огромно ветрило.

После започна съскащо да токува — от треперенето на цялото тяло се виждаше, че тази последна любовна песен вече сама по себе си предизвиква истинската чувствена наслада…

Стоях като прикован, с поглед, устремен към прекрасната птица. В този миг целият свят изчезна, остана единствено токуващият глухар на буковия клон.

Трепнах и с бързо движение проверих дали пушката ми е готова за стрелба, защото тъкмо в този миг на изток пламна червено зарево, което изпрати кървава стрела точно върху сечището, все още забулено в сива мъгла. Това бе първият сигнал на започващия ден и едновременно предупреждение. Покаже ли се слънцето над хоризонта, това означава край на токуването. Тогава глухарят слиза между женските птици на земята, за да се чифтоса с някоя от тях. Истинският ловец трябва да го застреля още на дървото, докато токува; ако закъснее, лесно може да засегне и някоя женска птица.

Глухарят, който сякаш знаеше, че съм тук и чакам, се повдигна още веднъж и започна последния „куплет“.

Внимателно се прицелих, наместих мушката точно на мерника и сложих пръст на спусъка.

Птицата изчатка и започна да токува…

Натиснах спусъка…

Изстрелът изтрещя над младата гора, силно отекна във високата гора и буреносно се понесе надалеч, надалеч, за да съобщи на всички дървета, растящи в Черхови, какво се е случило. Заедно с този шум излетяха всички женски глухари, които бяха под дървото и бързо се разхвърчаха на всички страни.

А глухарят?

Той притисна крила към тялото си, сви опашка и се олюля на клона.

Стоях със заредена пушка и чаках да стрелям още веднъж, ако полети…

Може би му се искаше. Разпери крила и се напъна, сякаш се стремеше да се отблъсне от клона. Но в същия миг главата му клюмна, той се преобърна — въздухът изсвистя от рязкото падане.

С тежък удар глухарят се просна по гръб, още веднъж разтвори крила в последен спазъм. Започна да боде въздуха с нокти и конвулсивно засвива пръсти, сякаш искаше да хване с тях смъртта и да я задуши преди тя него.

Силите го напускаха, напъна се за последен път и издъхна…

Тогава чух забързаните стъпки на горския, после го видях в утринния здрач с елхово клонче в ръка. Дори не ме забеляза, стремеше се към убитата птица, където клекна и чевръсто затърси раната, за да намокри клончето с капещата кръв.

Без да продумам, се приближих до него. Признавам си, че в този миг гърдите ми щяха да се пръснат от гордост. Това беше огромна птица, каквито се срещат рядко. А сега лежеше мъртва…

Хвърлих поглед към младата и към високата гора. Всичко беше покрито с роса, която светеше в червено, сякаш това бяха хиляди и хиляди кървави капки.

Тръгнахме си, а от двете страни на пътя ехтеше птичи хор и съпровождаше всяка наша крачка.

РУСКИ И СЪВЕТСКИ РАЗКАЗИ

ЛЕВ ТОЛСТОЙ
ЛОВЪТ НА МЕЧКИ Е ОПАСЕН

Бяхме на лов за мечки. Случи се, че приятелят ми стреля срещу мечка; той я рани, но в меко място. Остана малко кръв по снега, а мечката си отиде.

Събрахме се в гората и започнахме да умуваме какво да правим: сега ли да тръгнем да търсим мечката или да почакаме три дни, докато тя легне от умора.

Започнахме да питаме селяните-мечкари ще можем ли да настигнем мечката сега. Един старец мечкар ни каза: „Невъзможно е, трябва да се даде възможност на мечката да се поуспокои; след пет дни може да се улови, а да се ходи след нея сега, само ще се наплаши, тогава няма и да легне.“

А един млад селянин мечкар спореше със стареца, като казваше, че може и сега да се догони: „В такъв сняг — каза — мечката не ще отиде далеч — мечката е тлъста. Сега още ще легне. Ако не легне, със ските ще я настигна.“

Приятелят ми също не искаше сега да я преследваме и съветваше да почакаме.

Пък аз рекох: „Какво да спорим. Вие правете каквото искате, а аз ще тръгна с Демян по следата. Ако я настигнем — добре, ако ли не — все едно: и без това няма какво да правим сега и още е рано.“

Така и сторихме.

Приятелите се отправиха към шейните и отидоха в селото, а ние с Демян взехме със себе си хляб и останахме в гората.

Когато всички си отидоха, ние прегледахме пушките си, запретнахме краищата на шубите си под коланите, за да не ни пречат, и тръгнахме по следата.

Времето беше хубаво, мразовито и тихо, но ходенето със ски беше трудно — снегът беше дълбок и ситен като прах. Снегът в гората още не беше се слегнал, а отгоре на това беше валяло в навечерието, така че ските ни на една четвърт, а някъде и повече потъваха в него.

Мечите следи се виждаха отдалеч. Виждаше се как мечката е вървяла, как на няколко места коремът й е затъвал и е изривала снега. Отначало вървяхме по следата в гъста гора, а след като следата ни отведе в рядка елова горичка, Демян се спря. „Трябва — каза той — да оставим следата. Мечката започна да присяда, да почива — вижда се по снега. Да се отдалечим от следата и да направим кръг. Само че трябва да се върви тихо, да не се вика, да не се кашля, иначе ще я подплашим.“

Отдалечихме се вляво от следата. Изминахме петстотин крачки, гледаме — мечите следи са отново пред нас. Тръгнахме пак по следата и тя ни заведе на пътя. Спряхме и се заоглеждахме в коя посока е тръгнала мечката. Някъде имаше отпечатъци на цялата мечешка лапа, а някъде — отпечатъци от селски цървули. Виждаше се, че е тръгнала към селото.

Поехме по пътя. А Демян казва: „Сега няма какво да гледаме на пътя: където се отклони надясно или наляво, ще се види по снега. Някъде ще кривне, няма да отиде в селото, я“.

Така изминахме една верста[1]. Забелязахме пред нас следи настрани от пътя. Гледаме — що за чудо! Мечешка следа, но не върви от пътя към гората, а от гората към пътя, пръстите към пътя. Аз казах: „Това е друга мечка.“ Демян погледна, помисли. „Не — рече той, — същата е, само че започна да ни заблуждава. Тръгнала е към гората заднишком.“ Отправихме се по следата. Ясно беше, че мечката е повървяла десет крачки от пътя заднешком, заобиколила е един бор и е тръгнала направо. Демян се спря и каза: „Сега вече ще я догоним. Няма къде другаде да легне освен в това блато. Да заобиколим.“

Започнахме обхода през гъста елова горичка. Аз вече се уморих, пък и стана по-трудно да се ходи. Я ще се натъкнеш, я ще се закачиш на хвойнов храст, я елхичка между краката ти ще се окаже, я ще връхлетиш върху някой пън или дървен труп, скрит под снега. Започнах да се запъхтявам. Свалих си шубата, а потта така се лее от мен. Пък Демян сякаш си плува на лодка. Ските му като че ли сами ходят. Нито ще се закачи за нещо, нито ще падне, пък и моята шуба метна през рамо и постоянно ме подканя.

Направихме обход три версти и заобиколихме блатото. Започнах да отпадам — ските ми се кривяха, краката ми се преплитаха. Неочаквано Демян се спря пред мен и замаха с ръка. Приближих се.

Той се навежда, шепне и показва; „Виждаш ли как гласът на свраката се носи там, откъдето е минала мечката? Птицата я усеща отдалеч. Това е тя.“

Ние се отдалечихме, повървяхме още около една верста и отново попаднахме на стара следа. Оказа се, че сме направили кръг около мечката, а тя е останала вътре в него. Спряхме. Аз си свалих шапката, разкопчах се. Стана ми горещо като в баня. Целият бях мокър като мишка. И Демян беше почервенял, трие се с ръка. „Е — казва той — господарю, свършихме работа, а сега трябва да отпочинем.“

Червенината на залеза се провря между дърветата на гората. Седнахме да отпочинем върху ските. Извадихме от торбата хляба и сол; отначало си хапнах сняг, а след това хляб. Хлябът ми се стори толкова вкусен, колкото никога през живота ми. Поседяхме малко; вече започваше да се смрачава. Попитах Демян дали е далеч селото. „Има 12 версти. Ще стигнем през нощта; а сега трябва да починем. Я си обличай шубата, господарю, иначе ще настинеш.“

Демян начупи елови клонки, покри снега, направи постеля и ние легнахме един до друг, като сложихме ръце под главите си. Не помня как съм заспал. Събудих се след около два часа. Нещо изпращя. Така дълбоко съм заспал, че бях забравил къде се намирам. Огледах се — що за чудо? Къде съм? Някакви бели палати над мен с бели стълбове и всичко искри. Погледнах нагоре — някакви бели шарки, а между тях блестящ черен свод и горят разноцветни огньове. Огледах се и си спомних, че сме в гората и че съм взел дърветата, покрити от сняг и скреж, за палати, а за огньове — звездите, трептящи между клоните.

През нощта беше паднала слана: скреж имаше и по дърветата, и по шубата ми. Демян също беше целият в скреж и от дърветата се сипеше скреж. Разбудих го. Сложихме ските и потеглихме. В гората е тихо; чува се само как ние се движим по мекия сняг, тук-там дърво ще пропука от студа и пукотът ще отекне в цялата гора. Само веднъж близко до нас нещо живо зашумя и побягна. Помислих, че е мечката. Приближихме се до мястото, откъдето се носеше шумът, и гледаме: следите заешки и трепетликите огризани. Зайците са се хранили.

Излязохме на пътя, превързахме си ските и тръгнахме. Вървеше се леко. Ските се пързалят, дрънчат силно след нас по отъпкания път, снегът под ботушите поскърцва, студеният скреж полепва по лицето. А

звездите покрай клоните сякаш бягат насреща ни, светват, угасват, като че ли цялото небе трепти.

Пристигнахме в селото. Приятелят ми спеше. Събудих го. Разказахме му как сме заобиколили мечката и наредихме на хазяина да събере сутринта селяни, които да подгонят звяра към нас. Вечеряхме и легнахме да спим.

От умора сигурно щях да спя до обяд, но приятелят ми ме събуди. Скочих на крака — гледам приятелят ми вече облечен, занимава се нещо с пушката.

— А къде е Демян?

— Той отдавна е в гората. Вече е проверил обкръжението, беше тук, а сега поведе хората, които ще подгонят звяра.

Измих се, облякох се, заредих пушката си; седнахме в шейните, потеглихме.

Студът беше силен, тишината — пълна и слънцето не се виждаше; имаше мъгла и сланеше. Возехме се по пътя около три версти, стигнахме гората. Гледаме — долу в ниското се синее дим и стоят хора: мъже и жени със сопи.

Слязохме, запътихме се към хората. Мъжете седнали, пекат картофи, шегуват се с жените.

И Демян беше с тях. Преди това той беше поставил тридесет души мъже и жени по кръга на вчерашния ни обход. Те бяха наредени един след друг като по нишка — виждаха се само до кръста, — навлезли в гората. Тръгнахме с приятеля ми по следите им.

Въпреки че пътечката беше отъпкана, тежко се вървеше; затова пък нямаше къде да се пада — сякаш вървиш между две стени.

Така извървяхме половин верста; гледаме — Дамян вече бяга на ски към нас от другата страна, маха ни с ръка да отидем при него.

Настигнахме го. Той ни показа пусиите. Застанах на определеното ми място. Огледах се. Вляво — висока елова горичка. През нея се вижда надалеч и зад дърветата се чернее един селянин. Срещу мен — гъста млада елова горичка, висока един човешки ръст. Клоните на дърветата са увиснали и прилепнали един до друг от сняг. По средата на горичката пътечката е засипана със сняг. Тази пътечка идва право към мен. От дясната ми страна — също такава гъста елова горичка, а в края й — полянка. Виждам, че на тази полянка Демян е поставил на пусия приятеля ми.

Прегледах цевите на двете си пушки, отворих спусъците им и започнах да преценявам къде е по-добре да застана. На три крачки зад мен се извишаваше голям бор. „Я да застана до бора, а пък другата пушка ще подпра на него.“ Тръгнах към бора, затънах до над коленете, отъпках площадка аршин и половина около дървото и се настаних там. Едната пушка бе в ръцете ми, а другата с отворен спусък опрях на бора. Извадих ножа си и го поставих така, че в случай на нужда да мога лесно да си послужа с него.

Тъкмо се настаних, чувам, че Демян вика в гората: „Тръгна! Започна да ходи! Тръгна!“ След като той извика, от обкръжението закрещяха селяните с различни гласове: „Тръгна! У-у-у-у!…“ — викаха мъжете. „Ай! И-их“ — се провикваха жените с тънките си гласове.

Мечката вървеше по кръга. Демян я гонеше. Навсякъде около нас хората викаха, само аз и приятелят ми стояхме, мълчахме и не мърдахме — чакахме мечката. Стоя, гледам, чувам как сърцето ми бие. Стискам пушката, потръпвам. „Ето сега — мисля си аз — ще изскочи, ще се прицеля, ще стрелям. Тя ще падне“. Изведнъж отляво, но още далече чух, че нещо се вургаля в снега. Поглеждам към високата елова горичка: на 50 крачки зад дърветата стои нещо черно, голямо. Прицелвам се и чакам, мисля си — няма да се приближи. Забелязах, че животното мръдна с уши, обърна се и тръгна назад. Отстрани го виждах цялото. Едро зверище! От възбуда се прицелих. Хлоп! — и чувам как куршумът ми се удари в дървото. Виждам през барутния дим, че моята мечка тича назад и се скрива в гората. „Ех — мисля си, — не ми провървя, сега вече няма да ми излезе; или приятелят ми ще й стреля, или ще се натъкне на мъжете, но не и на мен“. Стоя, заредил съм си отново пушката и слушам. От всички страни крещят мъжете, но отдясно, недалеч от приятеля ми чувам съвсем неочаквано някаква жена да крещи: „Ето я! Ето я! Насам! Ой, ой! Ай, ай, ай!“

Ясно — мечката беше пред очите й. Вече не очаквам тя да се приближи към мен, а гледам надясно към приятеля. Виждам Демян без ски, с пръчка в ръка бяга по пътеката към приятеля ми, присяда до него и му показва с пръчката нещо, като че ли се прицелва. Гледам — приятелят ми вдига пушката, прицелва се натам, накъдето му посочва Демян. Хлоп! Разнесе се изстрел. „Е — мисля си, — уби я“, — но се зачудих защо приятелят ми не тича към мечката. „Ясно, че не я е

улучил или пък лошо я е уцелил. Ще отиде — мисля си — мечката назад и няма да ми изскочи.“ Какво е това? Изведнъж пред себе си чувам, че нещо лети като вихър, сипе сняг и пъшка. Поглеждам напред, а мечката стремглаво се носи по пътечката право към мен и е ясно, че не може да се опомни от страх. Вече е на пет крачки от мен, цялата се откроява — с черни гърди и огромно главище, леко червеникаво. Главоломно лети право насреща ми и сипе сняг на всички страни. Долавям по очите на мечката, че тя не ме забелязва, а от уплаха бяга с всички сили, накъдето свари. И се е засилила точно към бора, където стоя. Вдигнах пушката, стрелях, а тя се доближи още повече. Явно, не съм улучил, куршумът прелетя край нея, а тя не чува нищо, бяга срещу ми и продължава да не ме забелязва. Бързо заредих пушката, едва не я опрях в нея, в главата й. Хлоп! Този път я улучих, но не я убих.

Приповдигна главата си, притисна ушите си, озъби се и налетя върху мен. Протегнах се към другата пушка, но тъкмо я хванах с ръка, мечката вече се стовари отгоре ми, събори ме в снега и ме прескочи. Е, мисля си, добре, че ме остави. Започнах да се повдигам, но усещам, че нещо ме натиска, не ме пуска. Тя не е могла да удържи скоростта си и ме е прескочила, след това се преобърнала и налетяла с цялата си тежест върху мен. Усещам как нещо тежко лежи отгоре ми, чувствам топлина на лицето си и разбирам, че звярът захапва цялото ми лице. Носът ми вече е в устата му и аз чувствам горещина и ми мирише на кръв. Натиснал е с лапи плещите ми, не мога да мръдна. Само притискам глава към гърдите си, мъча се да измъкна от устата му носа и очите си. А той тъкмо в носа и очите иска да ме захапе. Почувствах горната му челюст в челото под косата, а долната — в костта под очите ми, стиска със зъби, започна да стяга. Като че ли с нож режат главата ми; бия се, мъча се да се измъкна, а той бърза и като куче гризе — примляска — примляска. Аз се измъквам, а той отново ме хваща. „Е — мина ми през ума — краят ми е дошъл.“ Неочаквано почувствах, че ми става леко. Погледнах — няма я, мечката беше отскочила от мен и бягаше.

Когато приятелят ми и Демян видели, че мечката ме е повалила в снега и ме гризе, те се втурнали към мен. Приятелят ми искал да стигне по-бързо, но сбъркал — вместо да тръгне по отъпканата пътечка, той побягнал направо и паднал. Докато се измъкне от снега, мечката продължаваше да ме гризе. А Демян, както си е без оръжие,

само с една пръчка, тича по пътечката и вика: „Загриза господаря! Загриза господаря!“ Самият той бяга и крещи на мечката: „Ах ти, размирнице! Какво правиш! Остави! Остави!“

Послуша го мечката, остави ме и побягна. Когато станах, върху снега имаше толкова кръв, сякаш бяха заклали овен, и над очите ми висеше на парцали месо, но от възбуда не чувствах болка.

Дотича приятелят ми, събраха се хората, гледат раната ми, правят й компрес от сняг. А пък аз забравих за нея и питам: „Къде е мечката, къде отиде?“ Изведнъж чуваме: „Ето я! Ето я!“ Гледаме — мечката бяга отново към нас. Протегнахме към пушките ръце, но никой не успя да стреля — тя вече ни отмина. Мечката беше освирепяла, искаше й се още да погризе, но видя много хора и се изплаши. От следата стана ясно, че от главата й тече кръв; искахме да отидем да я догоним, но ме заболя главата и тръгнахме за града при лекар.

Докторът ми заши раните с копринен конец и те започнаха да заздравяват.

След един месец ние отново отидохме за същата мечка; но не ми се удаде да я убия. Мечката не излизаше от обръча, а непрекъснато обикаляше в кръг и ревеше със страшен глас. Демян я доуби. От моя изстрел й беше счупена долната челюст и избит един зъб.

Тази мечка беше много голяма и имаше прекрасна кожа, която сега лежи в стаята ми. Раните по челото оздравяха, само едва-едва се забелязва къде са били.

---

[1] *Верста* — стара руска мярка за дължина, равна на 1066,78 м. — Бел. (moosehead) ↑

ИВАН ТУРГЕНЕВ
ЛГОВ

— Я, хайде да отидем в Лгов — ми каза веднъж Ермолай, — ще се наловуваме до насита на патици.

За истинския ловец дивата патица не е нещо особено пленително, но поради липсата на друг дивеч сега (беше началото на септември: горските бекаси не бяха още долетели, а да гоня яребиците по полята ми омръзна) аз послушах моя ловец и тръгнах за Лгов.

Лгов е голямо степно село с доста древна каменна еднокуполна църква и две мелници покрай блатистата река Росота. На пет версти[1] от Лгов тази река се превръща в широко езеро, обрасло по краищата и тук-там по средата с гъста тръстика. Именно в езерото, в малките заливчета или в безветрените места между тръстиките се въдеха и живееха безброй много патици от всички възможни видове — зеленоглава, сива, шилоопашата, лятно бърне, потапница и др. Малки ята непрекъснато прелитаха и се носеха над водата, а след изстрел се вдигаха такива рояци, че ловецът неволно се хващаше с една ръка за шапката и провлечено свирваше с уста: „Фиу-у!“ Ние с Ермолай тръгнахме покрай езерото, но патицата, като предпазлива птица, не се задържаше на брега, а дори някое изостанало и неопитно лятно бърне да попаднеше под нашите изстрели, прощавайки се с живота, нашите кучета не бяха в състояние да го извадят от гъстата тръстика — въпреки благородната си самоотверженост те не можеха нито да плуват, нито да ходят по дъното и само напразно наранявaха скъпоценните си носове в острите краища на тръстиките.

— Лоша работа — промълви накрая Ермолай, — трябва да намерим лодка… Да се върнем обратно в Лгов.

Потеглихме. Не успяхме да направим и няколко крачки, когато срещу нас от гъстия ракитак изскочи доста невзрачен пойнтер и след него се появи среден на ръст човек в син, износен редингот, с жълтеникава жилетка, сиво-розови или синьо-сиви панталони, надвенатри напъхани в пробити ботуши, с червен шал на шията и едноцевка на рамо. Докато нашите кучета с присъщата на породата им китайска

церемониалност душеха непознатия пойнтер, който явно изпитваше страх и подвил опашка, наострил уши, озъбен, се въртеше бързо с цялото си тяло, без да свива колене, човекът се приближи до нас и се поклони извънредно вежливо. Той изглеждаше на двадесет и пет години; косите му, пропити с квас, стърчаха на неподвижни къдрици, малките кафяви очички приветливо примигваха, цялото му лице, превързано с черна кърпа, като че ли заради зъбобол, сладко се усмихваше.

— Позволете ми да ви се представя — започна той с мек и мазен глас, — аз съм тукашният ловец Владимир… След като научих за вашето пристигане и разбрах, че сте тръгнали към брега на нашето езеро, реших се, ако на вас не ще ви бъде противно, да ви предложа своите услуги.

Ловецът Владимир говореше съвсем като млад провинциален актьор, изпълняващ ролите на популярни любовници. Аз приех предложението му и още преди да стигнем Лгов, вече успях да узная неговата история. Той бил разкрепостен селянин; бил грамотен; като дете учил музика, след това бил камериер, попрочитвал някоя друга книжка, доколкото можах да доловя, и в момента живеел, както редица други, в Русия, без грош, без постоянна работа и се препитавал едва ли не с манна небесна. Той се изразяваше необикновено изящно и явно се гордееше с маниерите си; сигурно беше страшен женкар и навярно се ползваше с успех: руските девойки обичат красноречието. Той ми даде да разбера между другото, че понякога посещава съседните помешчици, ходи в града на гости, играе преферанс и се познава с хора от столицата. Усмихваше се майсторски и необикновено разнообразно; особено му отиваше скромната и сдържана усмивка, която играеше на устните му, когато следеше чуждата реч. Той ви изслушваше и напълно се съгласяваше с вас, но все пак не губеше чувство за собствено достойнство и сякаш ви даваше да разберете, че при необходимост и той можеше да изкаже мнението си. Ермолай, като човек не чак дотам образован и съвсем не „изискан“, вече беше започнал да му говори на ти. Човек трябваше да види с каква насмешка Владимир му казваше: „Вие…“

— Защо сте превързан с кърпа? — го попитах аз. — Зъбите ли ви болят?

— Не — отговори той, — това до голяма степен е пагубно последствие от нехайство. Имах приятел, добър човек, но съвсем лош ловец, както това често се случва. Ето че един ден ми каза: „Любезни мой приятелю, вземи ме със себе си на лов: горя от любопитство да разбера що за удоволствие е това.“ Естествено, аз не исках да откажа на своя приятел, намерих му пушка и го взех на лов. Ние прилично половувахме; накрая седнахме да починем под едно дърво. Приятелят ми започна да показва хватки с пушката, като се целеше в мен. Помолих го да престане, но поради неопитността си той не ме послуша. Екна изстрел и аз останах без брада и показалец на дясната си ръка.

Пристигнахме в Лгов. И двамата, и Владимир, и Ермолай, решиха, че е невъзможно да се ловува без лодка.

— Сучок има плоска лодка — каза Владимир, но не зная къде я е скрил. Трябва да се изтича до него.

— До кого? — попитах аз.

— Тук живее един човек, прякорът му е Сучок.

Владимир заедно с Ермолай се запъти към Сучок. Аз им казах, че ще ги чакам при църквата.

Когато Ермолай и Владимир се върнаха, с тях беше и човекът със странния прякор Сучок.

Бос, окъсан и чорлав, Сучок приличаше на разкрепостен селянин. Имаше вид на шестдесетгодишен.

— Имаш ли лодка? — попитах аз.

— Лодка има — отговори той с глух и разбит глас, — но е много лоша.

— А какво й е?

— Разсъхна се; появиха се дупки, дъгите поизпадаха.

— Голяма работа! — подхвана Ермолай. — Може да се запуши с кълчища.

— Ясно е, че може — потвърди Сучок.

— Е — казах на Ермолай, — иди да намериш кълчища и по-бързо ни приготви лодката.

Ермолай отиде.

— С такава лодка можем да се озовем и на дъното! — обърнах се към Владимир.

— Бог е милостив — отговори той. — Във всеки случай трябва да се предполага, че езерото не е дълбоко.

— Да, то не е дълбоко — отбеляза Сучок, който говореше някак странно, сякаш сънливо, — дъното е тинесто и цялото обрасло с трева. Впрочем има и дълбоки места.

— Но ако тревата е така много — забеляза Владимир, — не ще може и да се гребе.

— Та кой гребе в плоска лодка? Трябва да се тика; там имам прът, пък и с лопата може.

— Неудобно е с лопата, на някое място и дъното можеш да не стигнеш — каза Владимир.

— Вярно е, че е неудобно.

Аз приседнах в очакване на Ермолай. От приличие Владимир се отдръпна встрани и също седна. Сучок продължаваше да стои на едно място, навел глава и по стар навик сложил ръце зад гърба.

Ермолай се върна.

— Лодката е поправена — каза той сурово. — Ей ти, донеси пръта!…

След четвърт час ние вече бяхме в лодчицата на Сучок. (Кучетата оставихме в селската къща под наблюдението на файтонджията Иегудиил). Не ни беше много удобно, но ловците са непретенциозен народ. Сучок стоеше в задния край и „тикаше“; ние с Владимир седяхме на дъска, сложена напречно в средата на лодката; Ермолай се намести отпред, на самия нос. Въпреки кълчищата водата скоро се появи под краката ни. За щастие времето беше тихо и езерото сякаш беше заспало.

Придвижвахме се доста бавно. Старецът с мъка изваждаше дългия си прът от лепкавата тиня, целия оплетен от зелените нишки на подводните треви; разположените нагъсто кръгли листа на водните лилии също пречеха на движението на лодката. Когато стигнахме тръстиките, стана интересно. Патиците шумно се дигаха, „откъсваха се“ от езерото, изплашени от неочакваната ни поява в техните владения, а изстрелите се раздаваха след тях и беше забавно да се гледа как тези късоопашати птици се преобръщаха във въздуха, как тежко цопваха във водата. Разбира се, ние не можехме да съберем всичките паднали патици; леко ранените се гмурваха, а убитите веднага изчезваха в такава гъста тръстика, че дори Ермолай, с очи на

рис, не можеше да ги открие. Все пак към обяд нашата лодка беше препълнена с дивеч.

Владимир за голяма радост на Ермолай съвсем не стреляше отлично и след всеки неуспешен изстрел се учудваше, оглеждаше и продухваше пушката, недоумяваше и накрая ни разказваше причината, поради която не е улучил. Ермолай стреляше, както винаги, победоносно, аз — доста лошо, както обикновено. Сучок ни гледаше като човек, от младини служещ при господари, като от време на време извикваше: „Ето, ето още една патица“ — и само почесваше гърба си не с ръце, а с движението на плещите си. Времето беше прекрасно: белите кръгли облаци се носеха високо и тихо над нас, ясно отразявайки се във водата; тръстиката наоколо шумеше; езерото блестеше на места като стомана. Вече се готвехме да се върнем в селото, когато се случи доста неприятно произшествие.

Отдавна бяхме забелязали, че в лодчицата малко по малко се събира вода. На Владимир беше поръчано да я изхвърля с черпак, задигнат за всеки случай от моя ловец от една заплеснала се жена. Всичко беше наред, докато Владимир не забравяше задълженията си. Към края на лова като че ли за сбогом патиците се вдигнаха на такива рояци, че ние едва успявахме да презареждаме пушките си. В разгара на стрелбата не забелязахме състоянието на лодката. Изведнъж от силното движение на Ермолай (той се мъчеше да достигне убитата патица и с цялото си тяло се наведе през борда) нашият вехт съд се наклони, напълни се с вода и тържествено се понесе към дъното, за щастие не в дълбоко място. Извикахме, но беше вече късно: след миг стояхме във водата до шия, обкръжени от изплувалите убити патици. И сега не мога да не се засмея, като си спомня за изплашените и бледи лица на другарите ми (вероятно и моето лице не се е отличавало с розовина), но в онази минута, признавам, че не ми беше до смях. Всеки от нас държеше пушката си над главата и Сучок, навярно по навик да подражава на господарите, беше издигнал своя прът нагоре. Пръв наруши мълчанието Ермолай:

— Тю, дявол да го вземе! — промърмори той и се изплю във водата. — Каква поразия! И за всичко ти си виновен, стари дяволе! — прибави той в яда си, обръщайки се към Сучок. — Каква ти е такава лодката?

— Виновен съм — каза тихо старецът.

— Ама и ти си хубостник — продължи моят ловец, обръщайки глава към Владимир, — къде си гледал? Защо не си изгребвал? Ти, ти, ти…

Но на Владимир не му беше вече до възражения: той трепереше като лист, тракаше със зъби, и съвсем безсмислено се усмихваше. Къде се дяна неговото красноречие, неговото изтънчено чувство за приличие и собствено достойнство?

Проклетата лодчица слабо се полюшваше под краката ни. В момента на корабокрушението водата ни се стори много студена, но ние скоро свикнахме. Когато премина първият страх, аз се огледах: на десет крачки от нас наоколо растеше тръстика: зад върховете й в далечината се виждаше брегът. „Лошо“ — си помислих.

— Какво ще правим? — попитах Ермолай.

— Ами ще видим, няма да нощуваме тука, я — отговори той. — Ей ти, дръж пушката — каза той на Владимир.

Владимир безпрекословно се подчини.

— Ще отида да намеря брод — продължи Ермолай с увереност, като че ли във всяко езеро трябва да има брод. Взе от Сучок пръта и тръгна по посока към брега. Внимателно опипваше дъното.

— А ти знаеш ли да плуваш? — попитах аз.

— Не, не зная — се раздаде гласът му иззад тръстиките.

— Е, тогава ще се удави — равнодушно отбеляза Сучок, който и преди това се уплаши не от опасността, а от нашия гняв и сега съвсем успокоен, поемаше дъх от време на време и изглеждаше, че не изпитва никаква необходимост да промени положението си.

— И ще си отиде съвсем безсмислено — жално добави Владимир.

Минаваше час, а Ермолай още не се връщаше. Този час ни се стори вечност. Отначало ние поддържахме връзка с него, като подвиквахме: после той започна да отговаря на нашите викове все по-рядко и накрая замлъкна съвсем. В селото камбаната заби за вечерня. Ние не разговаряхме помежду си. Над главите ни се носеха патици: някои се решаваха да кацнат до нас, но изведнъж се дигаха, както се казва, право нагоре и с крякане отлитаха. Ние започнахме да вкочанясваме. Сучок мигаше с очи, като че ли се готвеше за сън.

Накрая за наша неописуема радост Ермолай се върна.

— Е какво?

— Бях на брега; намерих брод… Да тръгваме.

Ние искахме да тръгнем веднага, но той първо извади от джобовете си под водата връв, завърза убитите патици за краката, захапа двата края и тръгна напред; след него вървеше Владимир, аз — след Владимир, Сучок завършваше шествието. До брега имаше двеста крачки, Ермолай вървеше смело, без да се спира (така добре беше запомнил пътя), само рядко се провикваше: „По-наляво — тук отдясно има дупка!“ или: „По-надясно — тук отляво ще потънеш…“ Понякога водата стигаше до гърлото и един-два пъти бедният Сучок, който беше най-нисък от нас, се нагълта с вода, като пускаше балончета. „Хайде, хайде, хайде!“ — заплашително му подвикваше Ермолай — и Сучок се катереше, бълникаше с крака, подскачаше и успяваше да се добере до по-плитко място, като дори и в краен случай не се решаваше да се хване за моя редингот. Измъчени, мръсни, мокри, най-накрая стигнахме брега.

След два часа всички седяхме изсушени, доколкото беше възможно, в голяма плевня и се готвехме да вечеряме. Файтонджията Иегудиил, изключително бавен и мъчен човек, разсъдителен и сънлив, стоеше до вратата и старателно гощаваше Сучок с тютюн. (Забелязал съм, че файтонджиите в Русия много бързо се сприятеляват.) Сучок настървено вдишваше тютюневия дим — плюеше, кашляше и вероятно изпитваше голямо удоволствие. Владимир прие поза, пълна с нега, наклонявайки главата си на една страна, и говореше малко. Ермолай чистеше нашите пушки. Кучетата с необичайна бързина въртяха опашки в очакване на овесената каша; конете тропаха и цвилеха под навеса… Слънцето залязваше; неговите лъчи се разсейваха в широки цветни ивици; златисти облаци се разстилаха по небето, като постепенно ставаха все по-малки и по-малки, наподобяващи измита и вчесана вълна… Откъм селото се раздадоха песни.

---

[1] *Верста* — стара руска мярка за дължина, равна на 1066,78 м. — Бел. (moosehead) ↑

АНТОН ПАВЛОВИЧ ЧЕХОВ
ЛОВЕЦ

В село Шаланова звънят за вечерня. Пурпурното слънце от хоризонта вече се целува със земята и скоро ще се скрие. В кръчмата на Семьон, неотдавна преименувана в гостилница — название, което съвсем не приляга на дървена селска къща с оскубан покрив и няколко мъждиви прозорчета — седят двама селяни-ловци. Единия от тях наричат Филимон Слюнката. Това е 60-годишен старец, бивш придворен селянин на графаровете Завалини, по професия шлосер, служил някога във фабрика за гвоздеи, изгонен за пиянство и мързел. Сега живее, като се издържа от старата си жена — просякиня. Той е мършав, хилав, с проскубана брадичка. Говори със съскане. След всяка дума намига и конвулсивно повдига дясното си рамо. Другият, Игнат Рябов, здрав, плещест селянин безделник, вечно мълчалив, седи в ъгъла под голяма връзка гевречета. Вратата, отворена навътре, хвърля върху него плътна сянка, така че Слюнката и кръчмарят Семьон могат да видят само неговите кърпени колене, дългия му месест нос и големия кичур коса, подал се на воля из гъстата невчесана бърканица, която покрива главата му. Семьон, малък болнав човек, с дълга жилеста шия и с бледо лице, седи на пейката, печално гледа на връзката гевречета и смирено покашля.

— Ти сега помисли с главата си, ако в нея има ум — казва му Слюнката и намига. — Тази вещ стои върху раменете ти в бездействие, без никаква полза за тебе, а за нас тя е необходима. Ловец без пушка е като клисар без глас. Това трябва да разбереш с ума си, а ти ето, виждам, не разбираш, като че ли в тебе истински ум няма… Дай!

— Ами че ти заложи пушката си при мене! — говори с тънък женски глас Семьон и поема дъх издълбоко, без да откъсва очи от връзката гевречета. — Дай рублата, която взе, тогава прибирай и пушката си.

— Нямам рубла. Аз тебе, Семьон Митрич, като пред бога те моля: дай ми пушката, ще походя днес с Игнашка и пак ще ти я донеса.

Да ме накаже бог, ако не я донеса. Ако не я донеса, да не видя щастие нито на този, нито на оня свят!

— Семьон Митрич, дай! — казва басово Игнат Рябов и в гласа му звучи страстно желание да получи това, за което се молят.

— Че защо ви е пушка? — въздъхва Семьон, поклащайки тъжно глава. — Какъв лов има сега? Вън е още зима и освен врани и гарги — никакви животинки.

— Каква зима? Нима това е зима? — казва Слюнката, като изчопля с пръст пепелта от лулата си. — То, разбира се, е рано още, но горският бекас няма да го усетиш. Горският бекас е такава птица, че трябва да го дебнеш. В някой лош час седиш вкъщи и чакаш, а прелетът отминава и чакай до есента… Такава работа! Горският бекас не е гарван. Миналата година още по Страстната седмица вече летеше, а преди три години до Томина неделя трябваше да чакаме. Не, ти бъди милостив, Семьон Митрич, дай ни пушката! Караш вечно бога да молим. Като че ли сме грешни. Игнашка си пропи пушката. Ех, когато пиеш, не чувстваш, а сега… Бих се отказал, но проклетата водка не иска! Наистина, дяволска кръв! Дай, Семьон Митрич!

— Няма да дам! — отвръща Семьон, скръствайки на гърди своите жилести ръце като преди молитва. — Трябва по съвест, Филимонушка… Заложена вещ така не се взема, трябва пари да дадеш… И помисли, защо тия птици да биеш? Защо? Сега е пост, няма да ги ядеш.

Слюнката сконфузено се споглежда с Рябов и казва:

— Ние ей тъй, само да погледнем как прелитат.

— А защо? Всичко е глупост… Не си ти с такова телосложение, че с глупости да се занимаваш… Игнашка, кажи го, човек не може да го разбере, него бог го е наказал, а ти, слава тебе господи, си стар, време ти е да умреш. Ето, на вечерня да беше отишъл.

Напомнянето за старостта явно отвращава Слюнката. Той вика, бърше чело и мълчи цяла минута.

— Послушай ме ти, Семьон Митрич — говори той разгорещено, понадига се и вече криви не само дясната буза, но и цялото си лице. — Да ме убие господ, след Великден ще получа от Степан Кузмич за осите и ще ти дам не рубла, а две. Да ме накаже бог! Пред икона ти го казвам, само ми дай пушката!

— Да-ай! — казва с виещ бас Рябов. Чува се как диша трудно и се чувства, че той иска да каже повече, но не намира думи. — Да-ай!

— Не, братлета, и не се молете — въздъхва Семьон, като тъжно поклаща глава. — Не ме вкарвайте в грях. Няма да ви дам пушката. Няма такава мода — да се взема заложена вещ, без да се плаща. И защо да говорим напразно. Идете си с бога!

Слюнката обърсва с ръка изпотеното си лице и започва горещо да се кълне и моли. Той се кръсти, протяга ръце към иконата, призовава за свои свидетели покойните си вече баща и майка, но Семьон, както преди, гледа смирено на връзката гевречета и въздиша. В края на краищата Игнашка Рябов, стоящ досега неподвижен, поривисто се надига и прави пред кръчмаря поклон до земята. Но и това не помага.

— Да се задавиш ти с моята пушка, дяволе! — казва Слюнката, като мръщи лице и потреперва с плещи. — Да се задавиш, холера, разбойническа душа!

Ругае и размахва с юмруци той, излиза с Рябов от кръчмата. Двамата се спират насред пътя.

— Не даде, проклетникът! — говори обиден Филимон и се вглежда в лицето на Рябов.

— Не даде! — изрича с басов глас Рябов.

Прозорчетата на крайните селски къщи, къщата на кръчмаря, върховете на тополите и кръстът на църквата горят в ярък златист пламък. Вижда се само половината от слънцето, което залязва, мига, прелива багрите си и като че ли радостно се смее… Слюнката и Рябов гледат как надясно от слънцето, на две версти[1] от селото, тъмнее гората, как по ясното небе бягат нанякъде малки облачета. Двамата чувстват, че вечерта ще бъде ясна и тиха.

— Точно сега е време — каза Слюнката и мръщи лицето си. — Добре би било да се постои някой друг час. Не даде, проклетникът, да му…

— Ако е за прелет, то е време и сега… — изговаря със заекване Рябов, като че ли насила.

След малко, без да си кажат ни дума, излизат от селото и се вглеждат в тъмната ивица на гората. Цялото небе над гората е осеяно с движещи се черни точки — това са гарги, които отлитат да нощуват… Снегът тук-там белее, а от сивата оран леко златее на слънцето.

— Миналата година по това време бях в местността „Живка“ — казва след дълго мълчание Слюнката. — Три бекаса донесох.

Пак настъпва тишина. Двамата дълго стоят и гледат гората, после лениво се размърдват от местата си и тръгват по разкаляния път.

— Мисля, че горските бекаси още не са прелетели — казва Слюнката. — А може вече и да има.

— Костка казва, че още ги няма.

— Може и да ги няма… Кой ги знае! Година с година не си приличат. Обаче кал!

— А трябва да постоим.

— И тъй, значи, трябва! Защо да не постоим? Да се постои може. То не би ни пречило да отидем в гората да погледаме. Ако има, на Костка ще кажем, а то и сами можем, ще намерим пушка и утре ще отидем. Каква напаст, прости ми господи! Подучи ме дяволът пушката си в кръчмата да заложа! Такава ми е мъката, Игнаша, че да ти я изкажа, не умея!

Ловците вървят към гората и разговарят. Слънцето се е скрило и е оставило след себе си червена като зарево от пожар ивица, прорязана тук-там от облаци. Техният цвят не може да се разбере. Краищата им са червени, но самите те — ту сиви, ту, лилави, ту пепеляви. В гората между гъстите вейки на смърчовете и под брезовите храсти е тъмно, а във въздуха ясно се очертават само крайните, обърнатите към слънцето клонки с техните бутилковидни пъпки и блестяща кора. Мирише на топящ се сняг и гниещи листа. Тихо е, нищо не се движи. Отдалеч се носи заглъхващото грачене на гарваните.

— Сега да можех да постоя при „Живка“ — шепне Слюнката и гледа Рябов. — Там прелетът е голям.

Рябов също гледа Слюнката, не мига и отваря уста:

— Славно време — казва с треперещ шепот Слюнката. — Добра пролет господ ще ни изпрати… А трябва да мислим, горски бекаси вече има… Защо да няма… Денят сега е топъл. Сутринта летяха жерави — ниско и високо.

Слюнката и Рябов внимателно крачат по снега и затъват в калта. Извървяват двеста крачки покрай гората и спират. Лицата им изразяват уплаха и очакване на нещо страшно, необикновено. Те стоят като вкаменени. Мълчат, не мърдат и ръцете им постоянно заемат такова положение, като че ли държат пушка със запрегнати каруци…

Голяма сянка пълзи отляво и забулва земята. Настъпва вечерният сумрак. Ако се погледне надясно, през храстите и стъблата на дърветата се виждат багрите на залеза. Тихо и влажно е…

— Не чувам — шепне Слюнката, потреперва от студ и подсмърча с премръзналия си нос. Но, изплашил се от своя шепот, той се заканва някому с пръст, ококорва очи и стиска устни. Чува се лек пукот. Ловците многозначително се споглеждат и с очи си съобщават един на друг, че това е празна работа, пука суха клонка или кора. Вечерната сянка все расте и расте, цветните петна малко по малко гаснат и влагата става неприятна. Дълго стоят ловците; но нищо не чуват и не виждат. Всеки миг очакват, че ето, ще се понесе във въздуха тънко свистене, ще се чуе припряно крякане което прилича на кашлица от пресипнало детско гърло, пляскане на крила.

— Не, не чувам! — казва тихо Слюнката, отпуска ръце и започва да мига с очи. — Значи, не са прелетели още.

— Рано е!

— То-то, какво рано…

Ловците не виждат лицата си. Стъмнява се бързо.

— Още пет дни трябва да се почака — казва Слюнката и излиза с Рябов иззад храста. — Рано е!

Двамата тръгват към къщи и мълчат през целия път.

---

[1] *Верста* — стара руска мярка за дължина, равна на 1066,78 м. — Бел. (moosehead) ↑

АЛЕКСАНДЪР КУПРИН
ЗА ГЛУХАРИ

Не мога да си представя кои усещания на света биха могли да се сравнят с онова, което човек изпитва при лов на глухари. При него има толкова много неочаквано, вълнуващо, тайнствено, трудно и прелестно, че тези впечатления не може да се забравят цял живот.

Събуждаш се посред тъмната, безлунна мартенска нощ и отначало съвсем не можеш да разбереш къде се намираш. Лежиш на глинения под до цяла камара нажежени главни, по които от време на време трепетно пробягват последните огнени езици. Направените от дървени трупи стени и също такъв таван са покрити с дебели от пръст черни, висящи като ресни сажди. Пространството е около половин кубичен сажен[1]. Вместо врата има тесен отвор, през който поглежда нощта — по-тъмна и от тези опушени стени.

Настървеното хъркане на човека, лежащ от другата страна на огъня, бързо възвръща паметта на неуспялото да се събуди окончателно съзнание. Намираме се в стара, изоставена въглищарница, в самия център на Полесието, на четиридесет версти[2] от каквото и да е жилище, освен самотните горски къщички, изгубени сред непроходимия гъсталак. От всички страни сме обкръжени само от вековна борова гора.

В паметта ми изплува целият вчерашен ден: ранното прибързано потегляне и тясната горска пътека, виеща се в най-неочаквани зигзаги между дърветата — пътечка, по която умеят да се промъкват само привикналите, миниатюрни, но сърдити и бойки кончета от Полесие. Цял ден ние ту се промъквахме през преспи от рохкав мръсен сняг, ту газехме в гъста кал, ту се тръскахме и подскачахме заедно с каруцата по витите напреко на пътя коренища, ту на пясъчните, вече просъхнали възвишения слизахме и с викове ободрявахме уморените, потъмнели от пот коне, ту преминавахме покрай отнесени от есенните придошли води мостове, през недълбоки, но широки и бързи, кафяви от тиня горски ручеи… Накрая около една от будките на горския пазач пътят съвсем изчезна, прекъсна се и ние се добрахме до

въглищарницата пеша сред бързо спускащия се върху земята здрач по едва забележими пътечки, зли, гладни, непрекъснато губейки пътя и съмнявайки се един в друг…

Неподвижен, устремен към мен поглед ме заставя да се обърна. Моят спътник вече не спи. Той спокойно ме гледа със сънни, нищо неизразяващи очи и усилено подръпва загаснала къса лула. Виждайки, че аз вече бодърствам, той с език придвижва лулата в ъгъла на устата си и произнася глухо:

— Ехе!… Не спите ли, панче? А аз цяла нощ не спя. Пазя ви.

— Затова значи така хъркаше.

— Е-е!… Аз с едното ухо спя, а с другото през цялото време слушам… Аз съм хитър… Я, млади пане, колко ли ще да е часът?

— Един без четвърт… Може би е време да се стягаме?

Трофим умърлушено гледа гаснещите въглени, замислено почесва тила си, килвайки шапката си съвсем над очите, след това почесва кръста си.

— Та какво! — изведнъж възкликва той с неочакван прилив на енергия. — Щом се стягаме, да се стягаме. По-добре е да потеглим полека-лека, без бързане…

Подготовката не ни отнема много време. Аз пристягам по-здраво около кръста си патрондаша и изваждам изпод него краищата на дрехата си, за да дам по-голяма свобода на ръцете, силно разтърсвам цялото си тяло, за да се уверя, че нищо по мен не дрънчи, не се подмята, нахлузвам кожените бахили[3] и здраво ги привързвам малко над коленете си, а през това време Трофим ми дава последни наставления и макар да съм ги чувал най-малко десет пъти, слушам ги още един път с внимание и ново любопитство.

Трофим Щербатия е главен горски пазач, на чието благосклонно внимание съм препоръчан от лесничея — мой роднина и негов непосредствен началник. Трофим е безгрижен, груб, малко самохвалко и мързеливец и тайно търгува с държавен дивеч. Това са неговите отрицателни качества. Но затова пък е смел, познава гората не по-лошо от който и да е звяр, прекрасен стрелец е и неуморим ловец. Към мен той се отнася покровителствено.

— Отначало глухарят издава звуци доста боязливо — с наставнически тон говори Трофим. — Плюква и млъква. Седи си на клона и се ослушва на всички страни. След това пак: плюк, плюк! — и

отново става тихо. И ако в този момент, панче, мръднете или закачите сухо клонче, само ще успеете да чуете как глухарят отлита шумно. Защото макар и да го наричат глухар, няма в целия свят такава внимателна птица, като него… След това изведнъж започва брусенето. Дочуете ли го, мигом направете четири-пет скока и спрете, но чакайте повторение на същата песен. Той скоро пак ще запее. Вие пак напред и пак стой! Някой глухар, като се увлече, без почивка до тридесет „песни изпява“, а вие само правете по няколко скока напред. А след това изведнъж глухарят млъква. Половин час се ослушва. Е, тук нищо не можеш да направиш: както си застанал, така и стой. А щом той отново почне да пее, то вие, панич, една песен пропуснете. Намират се сред тях такива негодници, че и стрелеца измамват. Харкуни ги наричат. Заплюка, заплюка… ти — скок, а той млъква. Почака малко и започне да хърка: хрр… хрр… С това на другите глухари съобщава вест: Пазете се, казва, стрелец идва. И ако някъде такъв харкун се е появил — цялото токовище пара̀ не струва. Само това и прави, дяволът, че седи на клона и дебне не идва ли някой.

Качваме се по три пръстени стъпалца, измъкваме се от въглищарницата ребром през тесния отвор и веднага попадаме в такава дълбока тъмнина, като че ли са ни потопили внезапно в някаква гигантска мастилница. Отново спирам в нерешителност, почти със страх. За да излъжа себе си, аз нарочно за няколко секунди затварям очи и след това бързо ги отварям. Не! Нощта, както и преди, е толкова черна и непроницаема, че всява ужас. Обръщам глава нагоре. На небето няма нито една звезда и в мен изведнъж проблясва мисъл: нима всичко живо е осъдено да потъне след смъртта в същия непобедим, вечен, ужасяващ мрак?

— Какво правите, панич? Вървете след мен! — чувам някъде пред себе си глухия глас на Щербатия.

Вървя и се вслушвам в неговите стъпки. Боязливо протягам напред ръце и внимателно опитвам с крака почвата. Всеки миг очаквам, че ще набуча лицето си на остър клон и от това очакване чувствам в очите си странна тъпа болка, като че ли някой ги натиска отвътре.

Вървим без път, направо. Краката ни без всякакво усилие потъват до коляно в редкия като каша зърнест студен сняг, под който при всяка стъпка жвака вода. Ту вървим по непрекъсната кал, едва

измъквайки краката си от нея, ту се изкачваме по сухи и твърди хълмчета, понякога крачим по туфи от мъх, меко и еластично огъващи се, когато стъпваме върху им. Но къде сме? Къде отиваме? — не зная. Още от първите стъпки престанах да се ориентирам и сега нашето шествие ми се струва нещо нелепо, тежко и фантастично, като кошмар. Понякога клонки от някакви дървета ме шибат по лицето, захващат се за раменете ми, като че ли са дълги невидими ръце. Понякога точно пред мен, на аршин от лицето ми, изведнъж израства черен дебел ствол на дърво. Аз спирам, отдръпвам се в страха си и протягам напред ръце, но пръстите ми срещат все същия непроницаем за очите, пропит от тъмнина въздух.

— Вървете, вървете, панич — ободрява ме Щербатия. — Тук наблизо е… всичко на всичко верста и половина… Би могло… О, дявол да го вземе!…

Чувам как той пада някъде надолу, чупейки сухи съчки, и как след това тялото му изведнъж цопва във вода. Обхваща ме див егоистичен страх и някаква смаяна, безпомощна, жалка озлобеност. Струва ми се, че ако направя макар само още една крачка сред тази страшна тъмнина, аз също ще полетя в дълбоко, студено и мръсно тресавище.

— В яма попаднах! — говори отнякъде изотдолу Щербатия и чувам как той, измъквайки се, пухти и тъпче с крака калта. — Минете по-наляво, панич, по-наляво. Вървете след мен… ето така… И как успях така ловко да я улуча? Уж познавам това място. В тази същата яма през пролетта по-миналата година падна лос. Така и хвърли топа вътре, не е можал да се измъкне.

Неговото спокойствие се предава и на мен и аз отново се тътря, опипвайки като слепец въздуха с ръце и ослушвайки се в стъпките на горския.

— Много ли остана, Трофим?

— Остана? Още около верста има. Не, не ще да е верста… По-малко… Ще да има около три четвърти.

За да излъжа своето нетърпение, започвам да броя крачки. „Ще отброя поне петстотин крачки — мисля си, — тогава вече съвсем малко ще остане“. Вече успявам да отброя над двеста, когато изведнъж се блъскам в гърба на спрелия Щербатий.

— Защо спря, Трофим?

— Тук по-внимателно трябва, панич. Рекичка ще преминаваме.

Чувам как бързо течащата вода бълбука и пропляква около Трофимовите ботуши и почти веднага чувствам, че и аз самият постепенно нагазвам във водата, която еластично и яростно се удря в краката ми. Разлялата се горска рекичка не е дълбока, но тя така стремително се носи надолу по стръмния склон, че съм принуден да влача краката си по дъното от страх да не бъда повлечен от течението. От време на време попадам на по-дълбоки места и всеки път, внезапно хлътвайки в тях, чувствам как от уплаха дишането ми се прекъсва от бърза и къса въздишка. Малко ми е страшно, защото самата вода не виждам в тъмнината, но от всички страни, надалеч около себе си чувам нейното забързано ромолене, тайнствени припляскания и гневен ропот…

Накрая излизаме на плътен, твърд пясъчен бряг. Аз едва сега забелязвам, че нощта малко е просветляла, — вече смътно виждам гърба на крачещия напред Трофим и неясните очертания на боровете. Трофим пътьом обръща към мен глава и шепне:

— Е, панич, вървете бавно, не шумете! Сега ще стигнем токовището. „Той“ още от вечерта е кацнал на мястото, а сега се е събудил и слуша…

— А скоро ли ще започне? — питам също шепнешком.

— Тсс… тихичко!… Отначало жеравите ще запеят.

Сега ние се придвижваме бавно, стъпка по стъпка. Под краката ни е тесничка горска пътечка, леко заледена и хлъзгава.

Трофим върви съвсем безшумно в своите леки обувки от лико, но аз почти непрекъснато настъпвам някакви клонки и съчки и ми се струва, че пращенето от чупенето им оглушително се разнася по цялата гора.

Трофим спира и без да се обръща, ме вика с ръка. Аз приближавам. Той се навежда към ухото ми и шепне така тихо, че с мъка улавям думите му:

— Тук ще спрем. Не мърдайте, панич!

Нощта избледня още повече. От земята се издигна гъста мъгла. Аз чувствам нейния влажен допир върху лицето си, усещам миризмата й на влага. На нейния бял фон най-близките борове неясно се очертават със своите прави голи стволове. В тяхната неподвижност

сред дълбоката тишина, сред тази хладна мокра мъгла се чувства нещо сурово, съзнателно печално и покорно.

Не зная колко време е минало, може би пет минути, може би половин час. Внезапно слухът ми бива поразен от такива странни звуци, че аз неволно изтръпвам от изненада. Това са някакви високи, необикновено звучни и хармонични стонове. Никак не мога да определя откъде идват: отдясно, отляво, отпред или отзад? Те бързат, имитират се един друг, задминават се, сплитат се и отново се разделят, като образуват своеобразен птичи хор, а разбудената гора им отговаря със звънливо чисто ехо.

— Жерави! — едва чуто произнася Трофим.

„Уу-рли, урлу-рли, урлу-рли“ — стене по цялата гора невидимият хор и едва замлъкнал, в гората отнякъде от противоположния край на гората се разнасят същите хармонични стонове на друго ято пробудили се жерави, после се обаждат трето ято, след него — четвърто… Този утринен концерт пробужда цялата гора. Заек започва да шумоли някъде близко около нас, кукумявка се разкиска и отново всичко стихва, потъва в предишната сънна дрямка. Ние стоим мълчаливи и неподвижни. Едва дишаме и губим представа за времето, подслушваме тайните на гората.

Изведнъж Трофим трепна, протегна врат, изпъна напред тяло и така замръзна в напрегната очаквателна поза. Очевидно неговият привикнал слух бе доловил някакви далечни, слаби звуци, но аз, колкото и да се вслушвах, колкото и да напрягах вниманието си, нищо не можах да доловя освен непрекъснатия глух шум в ушите ми.

— Пее! — прошепна Трофим. — Чувате ли?

— Не.

— Нищо, вървете след мен! Скачайте, както правя аз! Стъпка в стъпка… А като чуете съвсем ясно песента, кажете ми… Аз ще ви оставя… А? Долавяте ли? Пак запя!

Но аз, както и преди, нищо не чувах. Изведнъж Трофим, като че подхвърлен от силна пружина, се отлепи от мястото, направи три грамадни скока напред по дълбокия сняг и спря като вкаменен. Аз не успях да го последвам и пропуснах един скок.

Трофим мълчаливо се обърна към мен и със зло и развълнувано лице ми се закани с пръст.

След минута пружината пак го изхвърли напред. Сега аз успях и попадайки в същите стъпки в снега, по които допреди секунди се намираха краката на Трофим, можах да спра едновременно с него. Трофим одобрително поклати глава.

По този начин направихме около двадесет прибежки, когато накрая долових гласа на пеещ глухар. Това бяха сухи, отривисти звуци с метален оттенък, наподобяващи почукване с нокът по празна метална кутия. Те следваха един след друг, отначало много рядко, с интервал от няколко секунди, но след това се повтаряха все по-често и по-често, докато преминаха в бърз, почти сливащ се барабанен бой. В този момент ние с Трофим стремглаво се хвърлихме напред, високо вдигайки крака и разхвърляйки около себе си пръхкав сняг.

— Трофим — прошепнах аз, като дръпнах горския за ръкава, — сега аз…

Той грубо изтегли ръката си и укорително поклати глава. И чак когато глухарят пак забарабани, Трофим рязко се обърна към мен и крясна.

— Може да се говори само по време на пеенето. Почакайте!

Като изчака още едно барабанене, той бързо прибави с висок глас:

— Запомнете! Целете се по време на пеене! Зареждайте по време на пеене! Стреляйте по време на пеене…

Накрая, по време на третото барабанене, той каза вече по-спокойно:

— И ако ви се прииска да кашляте, пак чакайте песента… Е… вървете!

Глухарят почти веднага „запя“ за четвърти път. Понесох се напред. В същото време побягна и Трофим, но не след мен, а в противоположна посока. По такъв начин за пет прибежки ние се изгубихме от поглед и аз останах сам.

Сърцето ми биеше така силно и краката ми така трепереха, че реших да пропусна няколко песни, за да се съвзема. И в този момент долових съвсем ясно ново плюкане и ново брусене с непрекъснат твърд и рязък звук, наподобяващ повече стържене или триене на две метални повърхности. Това брусене не продължава дълго — около четири секунди, — но през тези секунди глухарят абсолютно нищо не вижда и не чува, защото плътно затваря очи, а слуховият му канал се

запушва от набъбналите с кръв кожни гънки и костните израстъци върху долната му челюст. В тези секунди птицата няма да обърне никакво внимание дори на оръдеен изстрел. Много по-късно разбрах, че всички тези звуци глухарят произвежда чрез своя крив и твърд клюн. Той е единствената птица, която няма език, но за сметка на това огромната му устна кухина е прекрасен резонатор. Започвайки да пее, той удря горната част на клюна си в долната. После се ослушва. Повтаря същото и пак се ослушва. След това продължава следващите „части на песента“.

Докато си почивах, глухарят изведнъж престана да пее и замлъкна, вероятно за около десет минути. После той продължи. Съгласно наставленията на Щербатия аз пропуснах първата песен. Глухарят веднага, почти без прекъсване, запя втората и аз направих няколко скока напред.

Равният наклон, по който ми се налагаше да тичам до този момент, премина в ниско разположено воднисто блато, обрасло с рядка борова гора. На отделни места растяха редки елхи, трепетлики и нискостъблени храсти хвойна. Самотни туфи, покрити с мек мъх и боровинки, стърчаха тук-там изпод тънкия и крехък утринен ледец, покрил през нощта блатото. Невинаги успявах да стъпя на тези туфи и се хлъзгах, затъвайки до кръста в тиня. Бахилите ми се наляха с вода и страшно натежаха. Един път, измъквайки крака от блатото, не можах да запазя равновесие, пробих с тяло тънкия лед и се проснах целият право в лепкавата студена каша. Аз обаче имах мъжеството да лежа в това неудобно положение, за да не подплаша глухаря. Лежах и слушах как над мен бълбукат издигащите се от блатото мехури, чувствах как вонящата влага бавно се просмуква във врата ми и ръкавите на дрехата… За щастие глухарят не подложи на дълго изпитание търпението ми. Когато той запя, аз бързо скочих и се закрепих на туфата. При следващата песен затичах по-нататък. С всяка прибежка песента ставаше все по-ясна и по-ясна. Накрая спрях. Чувах, че глухарят пее някъде съвсем наблизо, над самата ми глава, на един от шестте или седемте бора, заобиколили в почти правилен кръг туфата, на която стоях. По време на пеенето вдигнах глава и започнах жадно да се вглеждам в гъстите шапки на боровете, но или нощта беше все още твърде тъмна, или зрението ми — недостатъчно остро, та аз нищо не различавах в тези черни маси от заплетени клони.

А глухарят все пееше и пееше, като редеше песен след песен. Той така се разгорещи, че окончателно забрави за предпазливостта: вече не чакаше, а започваше направо с барабанене и едва завършил една песен, веднага започваше друга. Никога през живота си — нито по-рано, нито впоследствие — не съм чувал нещо по-странно, загадъчно и вълнуващо от тези метални, твърди звуци. В тях се чувства нещо допотопно, нещо принадлежащо на отдавна изчезнали формации, когато птици и зверове от чудовищен вид са се викали със страшни гласове в тайнствените първобитни гори.

Стори ми се, че в клоните на най-близкото дърво мръдна нещо черно. Това „нещо“ би могло да бъде и клонче, и птица, но въображението ми подсказваше, че то е глухарят. С трепереши ръце се прицелих… Краката ми също трепереха от вълнение, а сърцето така биеше в гърдите ми, че ми се струваше, че звукът от неговото биене се разнася по цялата гора.

Глухарят запя отново. Аз дръпнах спусъка. Как загърмя, как затрещя разбудената след моя изстрел гора!… По цялата й грамадна площ се понесе ехо, разбивайки се в дърветата на хиляди, бавно затихващи отзвуци, и още дълго-дълго глухо бучеше и тътнеше, някъде далеч в края на гората… От дървото като дъжд се посипаха откъснати от изстрела борови иглички. Сигурно те са обсипали и глухаря, защото той за няколко секунди прекъсна песента, но след това, като че ли разсърден на внезапната пречка, запя с ново ожесточение.

Веднага след своя изстрел чух зад гърба си, много надалеч, изстрела на Трофимовата шестлинейна едноцевка — характерен, дълъг, глух, подобен на топовен изстрел. „Този там навярно не е пропуснал“ — помислих аз и почувствах в сърцето си ловна завист.

Наближаваше да се развидели. Стана още по-прохладно и по-влажно. Пак се провикнаха жерави и отново отговориха на техния вик горските обитатели: звънко запърха кълвач, меланхолично застена гургулица, някъде се зачу срамежливо и нежно бълбочене на тетрев, птичетата с лек писък се размърдаха в храстите.

А аз все стоях, като не се решавах да стрелям още един път, и започнаха да ме налягат скука и умора. Изведнъж от страната на Трофим се раздаде втори изстрел. Нещо мръдна горе над главата ми. Вдигнах очи и почти на същото място, по което преди малко стрелях, съвсем ясно видях глухаря.

От мен до него по права линия имаше не повече от десет-петнадесет крачки, но ми се стори голям колкото домашен гълъб. Пеейки, той ту изтегляше напред, ту прибираше шията си — също като пуяк, когато кряска, а преминавайки към втората песен, той целия се обръщаше кръгом на клона, разперваше надолу крила и с шум разтваряше като ветрило опашка. Във всичките му движения имаше нещо натруфено, дълбоко важно и комично.

Този път не пропуснах. Глухарят като камък рухна долу, удряйки се тъпо и плътно о̀ земята. Притичах до него. Той беше жив и конвулсивно се биеше и подскачаше по земята, яростно удряйки с могъщите си криле. Страданията му обаче не бяха продължителни. Той падна по гръб в малка локвица и не можа повече да се повдигне. Няколко пъти шията му се вдигна и се спусна във водата, после по краката му премина лека ситна тръпка и всичко беше свършено.

Аз го вдигнах. Тежеше около петнадесет фунта, а по ръст се равняваше на средно голям пуяк. Шията и коремът му бяха черни, гърбът — светлокафяв, с белезникави петна, веждите — червени с кадифян оттенък, краката — в сиви гащички, а пръстите им — покрити с костени ресни, очите — кръгли, кафяви, с голяма кръгла и черна зеница.

Скоро дочух гласа на викащия ме Трофим и ние се събрахме на предишната пътечка. На гърба му висяха два глухаря, които той бе завързал един за друг, промушвайки през клюновете им връвчица.

— Аз съм хитър — се похвали той. — Като приближих до своя петел, чух, че в този момент долетя и друг и кацна близичко… Когато започнаха и двата да пеят, помислих си, че ако гръмна моя, другият ще чуе и ще отлети. И ето какво направих. Прицелих се в моя и чакам кога другият ще запее. Щом оня запя, аз веднага — бум! — и падна. И веднага към другия — раз! — и готово. Ето така ги правим ние тези работи, панич!…

След това премери на ръка моя глухар и изказа похвала:

Петелът е добър… Добър е петелът… Е, наслука, панич! Когато се връщахме обратно, гората съвсем се събуди, оживя и се изпълни с радостен птичи глъч. Миришеше на пролет, на просъхваща земя и на миналогодишна гнила шума. Синьото небе беше така прохладно, чисто и весело, а върховете на боровете, като обсипани със златен прах, вече се грееха в първите лъчи на пролетното слънце.

[1] *Сажен* — стара руска мярка за дължина, равна на 2,134 м. — Б.р. ↑

[2] *Верста* — стара руска мярка за дължина, равна на 1066,78 м. — Бел. (moosehead) ↑

[3] Бахили — вид дебели кожени чорапи. Те се правят от цяло парче кожа и затова изобщо не пропускат вода — Б.а. ↑

МИХАИЛ ПРИШВИН
ФЛЕЙТА

В нашата околия имаше един смахнат княз, сигурно сте чували за него. Случвало се е пиян на кон да се качи в спалнята си на втория етаж. А веднъж същият този учен кон Арап го закарал в Земското събрание и князът влязъл в заседателната зала на кон, като цар Иван Грозни в покорения Псков. Този случай го направи известен и беше описан във всички вестници под заглавие „Жива старина“. Подмами ме дяволът да се свържа с този смахнат княз: наех под аренда от него малка мелница, съблазни ме мястото заради лова. Казват, че сам Грозни е идвал тук: от една страна се редят гори, ако искаш, можеш да преброиш сто и двеста версти[1] — все гори, буренясали ниви и пущинаци, а от другата страна — недостъпни за човешки крак блата; там на островите се въдят всякакви птици, всякакъв дивеч и от време на време излиза и се пръска по гарите и пущинаците. Между горите и блатата бърза рекичка, а на рекичката се намира моята мелница. През пролетта патици и гъски се тълпят над главата ми, през есента всичкият дивеч се пръска по храсталаците, почива си и какъв е тлъст — убиеш едно парче, и фунт сланина, сверяваш с кантара — фунт. Но всеки ловец си има своя страст: един обича да ходи на лов за вълци, друг — за патици, а аз обичам да ходя за зайци с ловно куче. По това време стана така, че умря от старост моето славно куче Костромич. Потърсих тук-там и скоро селяните ми доведоха една полска хрътка, тънка като пружинка, казваше се Флейта. Както става обикновено, наговориха ми куп небивалици, дори и това, че и на княжески лов такова куче не се срещало, а стопанинът му бил убит във войната.

Беше през есента, излязох в гората да пробвам кучето още докато грееха звездите; винаги излизам рано на лов за зайци, защото на ранина те не спят здрав сън, лесно ги вдигаш.

Докато премина от княжеските на селските места, падна слана. Обичам сланата дори повече от първия сняг. По нея заешките следи също се виждат ясно, зелени върху скрежа, а дърветата се изправят като златни и кучешкият лай ми е по-приятен в гората с листа. Толкова

е хубаво, просто прелест! Гледам рисунката на следата: три заешки лапи, а четвъртата на нищо не прилича, нито на човешки крак, нито на кравешко копито, по-скоро наподобява конска подкова. Помислих си: стъпката на нечий кон е попаднала в зайчевите следи, но повървях доста по тях, не — лапата на самия заек си е такава като конско копито. Пуснах хрътката по следите и тя изведнъж дигна скрития в храстите заек, като залая тънко и приятно, като че ли флейта засвири в гората. Странен глас — веднага ми хареса много. На първия кръг пропуснах заека или пък той така бързо се беше шмугнал в храсталака, че не успях дори да го зърна. Притичах през поляната и застанах на втория кръг Флейта го подгонваше все по-близко и по-близко — заекът го няма, а кучето минава зад гърба ми: значи, докато съм го чакал отпред, той е преминал точно две крачки зад мен и дори не ми показа своя окаян конски крак. Гората — съвсем непозната, гонитбата се насочи в неизвестна за мен посока и колкото и да се стараех, не можех не само да убия, но дори да мярна този дяволски заек. Забърках се по кръговете, непрекъснато се въртях около себе си, забравих всичко на света, колко е часът и къде се намирам; голяма радост за мен бе да слушам кучето, само да не оставяше гонитбата на заека, а аз ще постигна своето дори и да не го убиех, а досега не съм имал случай да не видя заека, който ми е гонило цял ден.

Желанието да видя, да разбера защо заекът има такава лапа, стана неудържимо, но забелязах, че вечерните звезди вече се показват: трябва някак си да се добера до къщи или да се подготвя за нощуване в гората. Тръгнах напосоки по първата зелена пътека. Вървя и изведнъж пред мен се открива безкрайна ливада, а по нея безброй купи сено, които се губят от погледа в далечината. Избрах си купа сено точно до самата гора срещу една просека, отъпках си вдлъбнатинка за нощуване и започнах да тръбя, да отзовавам кучето. Колкото и да тръбях, кучето не се задаваше, все гонеше заека и струва ми се — точно на просеката. В това време над ливадата изгря огромна луна и както става обикновено, отначало бързо се издигна, а после спря, като че ли се опомни, дойде на себе си и засия — тъй засия, че и мушица можеше да се види като през деня. Изведнъж сърцето ми замря — виждам на лунната светлина как на просеката пердаши срещу мен същият заек, лети, расте, расте и когато се приближи на един изстрел разстояние, чак ме достраша да стрелям: един такъв голям като теле, но ушите му

и всичкото му е обикновено заешко, а дясната му предна лапа като чук. Изчаках го аз да дойде по-близо и когато се доближи на двадесет крачки, прицелих се като в стена и стрелях. Той веднага слегна, потрепера с крака и се опъна. А кучето ми все гони и гони — какво става? Погледнах натам — на просеката бяга друг заек и пак право към мен. Справих се и с него, после и с трети, и с четвърти. Стрелям, а те все бягат, и пак стрелям, а те бягат ли бягат към мен. Накрая разбирам, че тази работа не е проста, май аз самият трябва да изчезвам по-бързо и макар че не вярвам в глупости, тук се обърках. Хукнах от купата по ливадата, а убитите зайци след мен, кой на два крака, кой на три, кой с простреляно ухо, и от всички капе кръв, а най-отпред оня първият с конския крак, ушите му стърчат като тополи към небето, целите надупчени от сачмите като сито и през дупчиците блестят звезди.

Сега разбирам, че всичко това ми се е сторило тогава от мъка. Но тогава не можех да разбера, а щом се събудих сутринта върху купата сено, чух, че кучето още лае, и така се зарадвах! Такова куче никога не съм имал, да гони цял ден и цяла нощ. Гледам един заек наистина бяга през просеката към мен. Отстрелях го, огледах го; нищо особено, просто неговата предна лапа отдавна е била смазана и се разраснала в огромен мазол. Преди още Флейта да дотича при мен, аз от място прострелях още два подплашени от шума заека, а по пътя за вкъщи, без да изморявам кучето, отстрелях в леговищата им два големи сиви заека.

---

[1] *Верста* — стара руска мярка за дължина, равна на 1066,78 м. — Бел. (moosehead) ↑

НИКОЛАЙ ДУБИНИН
НА ЛОВ ЗА ТАУГ-ТЕКЕ

Още спях, покрит с тежката кошма[1], когато рано сутринта под входния брезент на палатката ми се провряха главата и ръката на малкия Абдрасурман и звънкият глас на младия джигит весело екна:

— Ей, давай чашка, ще пием кумис[2]! Ставай, трябва да вървим, стрелят теке! — Веднага скочих: днес ни предстоеше да отидем към скалите на лов за теке — диви планински козли. Досега не ми се беше случвало да видя тези животни, които живеят по високите планини.

Докато си оправях нещата, Абдрасурман донесе кумис. В откритата палатка струеше сияйната светлина на утрото. Излязох. Денят започваше. Заляна от ранното, студено слънце, между веригите на мощните хребети Кунгей и Заилийски Алатау лежеше долината Кебен — тя гореше сред зелената светлина на алпийските пасища — джайляу, както ги наричат киргизите. Снежните върхове на планината и езиците на ледниците розовееха. Разпенени бели ручеи по склоновете на хребета, по отсамната страна на долината, падаха вертикално надолу и ту ослепително пламваха, ту матово гаснеха. Из кръглите връхни отвори на ловните и на овчарските юрти, сред които се намираше нашата палатка, се издигаше лек дим. Прозрачното, синьо, близко планинско небе сияеше и лъхаше прохлада.

Киргизите ловци се готвеха за път. Насочвайки се към близкия табун коне, те хвърлиха шест ласа. Шест коня се изправиха на задните си крака… От табуна се откъсна сив жребец и увлече стотината струпани кобили надалеч от стана.

Няколко бели хрътки с червеникави петна седяха наоколо и внимателно следяха приготовленията на ловците. Космат скален орел, прикован към върха на двуметрова скала, надменно се обърна и със страшна, необуздана тъга в огнените си златисти очи се взря втренчено в далечните снежни върхове. В краката му лежаха недокоснати червени трупчета на мармоти. Надолу по скалите с грохот се пенеше планинският поток Кебен.

Като оставиха скимтящите кучета, понеже не им бяха нужни в лова по скалите, ловците възседнаха конете и направо през стръмнината преминаха в съседната клисура. Пътеката водеше все по-нагоре и по-нагоре. Когато шестте коня навлязоха в клокочещите потоци, разпенените кристални пръски се разсипваха и блестяха.

Киргизите, поклащайки се на седлата, яздеха напред. Облечени в памучни халати, с бели ватени малахаи[3], обточени по края с черно, те носеха тънкостволи пушки на рамо и в отпуснатата си ръка държаха стегнато изплетен, тежък бич. Само бригадирът Шерше Намазалиев беше облечен в сивата си полувойнишка ловна куртка, беше без халат и бич.

Изкачвахме се на горната предскална зона на алпийските пасища. Навред наоколо се виждаха прекрасни и нежни цветя.

Погледът ми не можеше да се откъсне от ситните, изящни и фини треви, когато навлизахме в зоната на пълния цъфтеж. Тревната покривка бе по-рядка, прелестните треви се отделяха една от друга, цветовете им свободно поклащаха главички. Тук, сред планинския въздух, красотата на цветовете бе открита, лека и омайна, тя живееше с хилядите трептящи фигурки, безгрижно люлеещи се на тънките си стъбълца.

Изкачвахме се още по-високо. Тук вече скалистите сипеи като езици се врязваха в килима от цветя. Те ставаха все повече и накрая камъните побеждават. Цветя, полюшващи сини, оранжеви и бели главички, растяха между камъните. Когато се наведеш и погледнеш хоризонтално, виждаш рисунък на тънки и нежни цветове, растящи из светлите камъни.

Хиляди най-прекрасни цветя и хиляди светли камъни живееха в чудно съчетание. Очарованието от него бе безкрайно, то не пресищаше очите. Този светъл свят ни гледаше безгрижно с пленителната си, естествена хармония.

Мармотите, подобни на кафяви стълбчета, стояха изправени край дупките си. Техният пронизителен, постоянно повтарящ се писък ни посрещаше отдалеч. Когато конниците приближаваха, зверчетата ги изчакваха, а после мигом се вмъкваха в дупките си.

Но ето че конете навлязоха в сипей от сив чакъл и срутени камъни. Измъквайки се от снежните грамади, покриващи върховете на планините, каменните потоци се спускаха надолу. Тези мъртви реки,

мрачно застинали, се сливаха надолу и образуваха разпенена от камъни, неподвижна и в същото време сякаш бягаща долина.

Стигнахме края на клисурата и приближихме към завършващия я циркус. Отстъпвайки встрани, червеникавите безжизнени скали обграждаха задънената клисура като исполинско ветрило. Изглеждаше, че по-нататък няма път. Намазалиев обаче насочи конете по пътечка, извиваща като змия по стръмния склон между огромните скали. Конете, потънали в пот, се катереха нагоре. И изведнъж пътечката прекъсна. Пред нас се откри плоска тераса, по която лениво течеше заблатен ручей, украсен с цветове на иглика — спокойно, тихо алпийско блато сред планинските стръмнини и урви. Наляво бе полето на вечните снегове, то лежеше, откривайки в разрез своята многометрова дебелина, увисналите му надолу езици бяха редом с нас. Отпред и надясно бяха мъртвите, сега вече близки скали. Между тях се простираше каменно плато с белеещи се пластове зърнест сняг.

Намазалиев слезе от коня и се покатери на близката височина. Огледа местността с бинокъла. След това се обърна и леко подсвирна. Снишавайки се между камъните, покатерих се при него и загледах през големия полеви бинокъл. Два козела-теке стояха на най-високата скала отсреща, а други два лежаха на площадката точно под нас. Прекрасните едри животни стояха като изваяни над бездната. Огромните им рога се извиваха сърповидно към гърба им. Теке властваха над величествените, непристъпни скали. Техните тъмни, неподвижни силуети, които увенчаваха исполинската, извисена нагоре каменна твърд, изглеждаха като символи на гордата романтика на живота. Гледах и не откъсвах очи. Ето те и тебе, теке! Най-после се състоя срещата ми с теб — червеникавия могъщ теке, победителя на планините, който не скача, а „лети“ и умее да вижда и подушва врага от километри! Теке почувстваха опасността и трепнаха. Двата, които лежаха, се изправиха и четирите тръгнаха бавно. Скоро изчезнаха между скалите.

— У, дявол! Коня е видял! — каза Намазалиев.

Наложи се отново да се качим на конете и по каменната пътечка да се катерим по дяволската стръмнина. Спряхме пред купчина камъни. Намазалиев прилегна на тях и заразглежда веригата скали надясно.

— Четири тауг-теке — пошепна той, показвайки в далечината една изпъкнала скала, — и един рога̀ надясно.

Два козела стояха неподвижно и два лежаха на каменния склон. По-наляво чифт извити рога се показваха иззад камъните над, линията на хоризонта. Беше топло и тихо, слънцето беше точно в зенита, синьото, сияещо, чисто небе беше съвсем близо до нас. Наляво и зад нас, блестейки, ярко просветваше снегът и правеше въздуха да изглежда като изтъкан от светлина. Предпазливите планински пуйки, които тук се наричат улари, подсвиркваха проточено и мелодично „фииу, фю, фииу“. Големите тъмни лироопашати силуети на три улари, излетели иззад камъните, минаха съвсем наблизо и като че разсякоха ръждивите, залети от слънцето ярки скали. Това беше голяма сполука за мен, защото на малцина се е случвало да видят улари — толкова предпазливи са те и толкова се слива окраската им е фона на гранитните скали.

— Ние с теб ще ти чакаме тук! На камъните няма трева. Надвечер тук ще дойдат — каза Намазалиев.

Ловците поведоха конете надолу, за да не ги забележат теке. Козлите-стражари стояха неподвижно.

Като разглеждах скалите, забелязах още два козела, лежащи на съседния склон. И така, седем теке. Ако слязат по този тесен проход тук, долу, да пасат, ще има славна стрелба. Изведнъж двата стражеви теке бавно се отдалечиха към близкия превал, а после… сърцето трепна и бясно затуптя в гърдите ми. Като че червеникавите камъни оживяха и тръгнаха нагоре. Повече от сто теке, които по-рано не бях забелязал, като река потекоха към превала и застанаха на линията на хоризонта. Обърнаха глави към нас и замряха като силуети от гравюра на светлата линия на небето, гледайки втренчено надолу. Стражите трепнаха, скриха се зад превала и цялото стадо в миг изчезна: сигурно стражите бяха видели ловците, когато те пълзяха обратно.

— У, дявол! — каза Намазалиев. — Сега съвсем избягаха. Ще ги догоним!

Той изпрати съпровождачите ни да ни посрещнат в съседната клисура, където решихме да отидем през превала след козлите. Започнахме да се изкачваме по каменната река, настръхнала от скални отломъци и сипеи ситен чакъл. Беше горещо и се налагаше всеки десет минути да почиваме. На разстояние един изстрел излетя и плавно се

понесе голяма ръждивочервена пуйка с бяла опашка отдолу. Вдигнах пушката и разперилият криле силует на улара за миг кацна на мушката, но Намазалиев ме хвана за ръката.

— Почакай! — тихо викна той. — Не стреляй, козел ще изплашиш!

Като свистеше рязко, вдигна се и с крясък отлетя към снега и втора пуйка, а след нея — и трета. Няколко други се вдигнаха надалеч.

Изкачихме се до мястото на бившето леговище на козлите и продължихме по тясната пътечка към превала. Горе тръгнахме по мек насип от едър чакъл. След това започваше плато, покрито със започнал да се топи фирнов сняг. Разкри се панорама на огромни върхове. В перспектива те изглеждаха малко по-ниски от нас. Зад нас лежеше гигантската верига на снежните планини на Кунгей Алатау. Встрани и отпред се тълпяха планините на Заилийски Алатау, веригите се очертаваха чисти и ясни, върховете блестяха. Тръгнахме направо през снега, той се топеше и слягайки се, се бе превърнал в твърд фирн. Приближихме до края на превала откъм другата страна. От височината на стръмната урва се разкри картината на съседната клисура във вид на огромен циркус. Стояхме над изворите на реки. От ледените езици долу изтичаха ручеи. Като тераси бяха разположени осем езера. От третото с шум изтичаше вода и се разбиваше, образувайки пяна и пръски от ударите в стръмните склонове. Голямо езеро лежеше в центъра на каменния циркус. То не изтичаше отникъде. Снежните полета достигаха плътно до южния му бряг. Настанили се на края на скалната урва и опрели крака в една пукнатина, разглеждахме лежащия под нас свят. Козлите изчезнаха безследно. В центъра на циркуса обаче — там, където се издигаха няколко малки самотни остри скали — стояха два стари козела.

— О, бикове, истински бикове! — възкликна Шерше. — Ще идем при тях! — живо каза той, очертавайки с ръка пътя по огромния радиус на циркуса.

От края на бездната изглеждаше, че надолу път няма. Тръгнахме направо, по края на фирновия сняг. Намазалиев започна да се спуска по пътя на козлите. Скоро достигнахме място, при което се налагаше да се скача. Трябваше да скочим към два метра надолу и да се задържим на много малка заснежена издатина на скалите. Шерше

скочи и като балансира, се задържа, след това погледна към мен отдолу и каза:

— Моля те, послушай, не скачай, иди назад, ще ти пратим кон.

Аз се засмях. Той поклати глава и скочи по-нататък на каменистия сипей. След половин минута аз го догоних и тръгнахме внимателно надолу. Сипеят от чакъл и едри камъни, смесени с него, течеше под краката ни и ние се сляхме с него. Това беше типичен сипей — стъпиш ли в него, той започва бавно, а след това все по-бързо да тече, сякаш си стъпил в река, в която вместо вода плуват живи, течащи всички заедно камъни. Преди да слезем към езерото, тръгнахме по края на снежното поле. Тук Шерше стана още по-предпазлив.

Спуснахме се под стените на скалиста урва. Над главите ни тревожно, гръмко и ясно крещяха жълтоклюни алпийски гарги. Когато те прелитаха от камък на камък или със спирални извивки се вдигаха към върха на скалата, наблюдавайки ни, краката им ярко аленееха. Казахите наричат тези птици тай-карга, а киргизите — саръ-тумшук-чокотан. Беше странно да се гледат тези блестящи черни птици сред мъртвите камъни, където само мъхове, лишеи и бактерии образуват цветна покривка в зелено, розово, виолетово и червено върху повърхността на земята и скалните отломъци. Спуснахме се по-долу и излязохме на каменния склон. Със скачане стигнахме до края на езерото, след това тръгнахме край брега и излязохме в центъра на циркуса. Пред нас се издигаше малката, двадесетметрова група скали, на която бяхме видели двата козела. Започнахме да се катерим. Горе стъпките на Шерше станаха съвсем тихи, той сне пушката и започна да дебне. Козлите бяха изчезнали, обаче Шерше откри следите им. Те се спускаха на сто метра по-надолу, изкачваха се на другата, следващата група малки скали и изчезваха.

Денят преваляше, иззад скалите и дълбоките падини започнаха да се надигат сенки, прохлада обвиваше планините. Всичко замираше в мълчание и спокойствие от тишината на идващата вечер.

— У, дявол — каза Шерше, — ловът свърши, почини си малко и ще отидем при конете.

Седнахме на камъните. Слънцето се скланяше зад планините, започна да пада здрач.

— Сега теке тук ще дойде — продължи Шерше, — трябва да убием, трябва да нощуваме, а хляб няма, дреха няма, ще отидем в къщи. Гледай, сега теке ще дойде, тогава ще тръгнем.

В лекия здрач върху скалата срещу нас се появиха четири козела. Те стояха в профил, мощни, с шоколадов цвят, с дълги, тесни и тъмни бради, извили сърповидните си мощни рога.

— Погледни! — каза Шерше, показвайки с ръка назад, към скалата, от която преди малко се бяхме спуснали.

На срязания скалист връх рязко се очертаваха около десетина силуета. И изведнъж те станаха много повече. Десетки теке стояха и гледаха надолу, към дълбочината на циркуса, където се готвеха да се спуснат. И на всички други скали започнаха да излизат десетки теке. Като на гравюра, рисувана от невидимата ръка на велик художник, се появяваха тъмните силуети, очертавайки се на свечеряващото се небе.

Онемях от възторг. Наоколо, по целия хоризонт на огромния циркус, стояха свободните, непобедими тауг-теке. Леко склонили глави с могъщите си рога, те се оглеждаха, душеха и напрягаха слух.

Върховете на планината започнаха да се замъгляват. Мъглата се спускаше, обвивайки скалите. И теке, и камъните, и небето — постепенно всичко потъна в призрачната тъкан на облаците.

Ето го него, каменното царство на теке. Мълчаливо и неподвижно седяхме с Шерше и наблюдавахме виденията на това задоблачно царство.

Изведнъж долу зад скалата се чу шумолене, а след това предпазливият, едва доловим, но ясен шум от стъпки на спиращо се, замиращо и отново тръгващо животно. Ние залегнахме. Безшумно дръпнах предпазителя. Гърдите ми се изпълниха с пулсиращото ми сърце.

Откъм моята страна, на около шестдесет метра, иззад камъните се появиха сърповидни рога и изведнъж с неуловими движения тауг-теке се изправи цял на самия ръб на малката скала. Мигновено стрелях и повторих. Теке изчезна. Камъните загърмяха по издатините и ние чухме глух шум от падане.

Прибягвайки към скалния ръб, видяхме теке — той лежеше на седем метра под нас, на последната скална тераса. Огромното животно беше мъртво, тънка струя кръв течеше от ъгъла на устата му.

Пристигнаха киргизите, прехвърлиха мъртвия тауг-теке през седлото на Шерше и го привързаха. Вече по тъмно седнахме на конете. Като разговаряха приглушено, ловците тръгнаха надолу. В глъбините на клисурата луната, скрита зад планинските теснини, угасна. На дъното на клисурата легна мрак. След това планините се раздалечиха и луната се показа отново. Няколко пъти се спускахме на дъното на клисурата във влажната тъмнина, изпълнени с боботенето на водата, и отново се изкачвахме горе, където шумът затихваше и сияеше светлината на луната.

Юртите се появиха неочаквано. Като разседлах коня, аз влязох в плъстения кръг на киргизкия дом. Огънят пламтеше ярко. Около него седяха, подвили крака по турски, киргизите-ловци. Стопанката стоеше край меха и с дълга пръчка бъркаше кумиса. Оставих седлото и излязох.

Юртите бяха тъмни. Светлината не проникваше през тях. Неподвижната тъмнина скри планините. Табунът пръхтеше. На небето започнаха да се появяват звезди и все повече се разгаряха…

---

[1] *Кошма* — дебела плъстена завивка — Б.пр. ↑

[2] *Кумис* — хранително млечнокисело питие от кобилешко мляко — Б.р. ↑

[3] *Малахая* — особен вид шапка — Б.пр. ↑

ВАЛЕРИ ЯНКОВСКИ
САХАДЖАНСКИЯТ ТИГЪР

През май ни провървя особено много. Дори през зимата, когато има сняг, понякога се зареждат доста неуспешни дни, а сега сред раззеленилата се природа късметът непрекъснато ни придружаваше: бяхме отстреляли вече над десетина изюбри[1] и мечки.

Неочаквано от горския участък Сахаджан пристигна цяла делегация. Секачите ни молеха да ги защитим от тигрите. Те ни уверяваха, че недалеч от селището са се появили три хищника. За два дена те разкъсали два коня и един бик и сега хората се страхували да излязат на работа в гората. Пристигналите твърдяха, че тигрите са избрали за своя „резиденция“ тясната долина зад селището и сега никой не рискува да отиде нататък.

Да се проследи тигър през лятото е невъзможно. Но не можехме и да не се отзовем на молбата. Специално изпратеният трактор с ремарке ни откара с целия товар в познатия участък на тайгата. Всички наизлязоха да ни посрещнат. Ние демонстративно се насочихме направо към „най-страшната долина“ и опънахме палатката на малка полянка сред гората, край брега на рекичката, която напролет залива местността, на няколко километра от селището.

Върху калта по пътечката и по пясъчните брегове на реката още по пътя към лагерния стан ние открихме следите на тигър. Тези следи действително имаха различна големина. По тях определихме, че хищниците са не по-малко от три. Една от следите беше огромна и вървеше отделно от останалите две.

Изминаха няколко дена. По молба на секачите отстреляхме за тях няколко диви свине, въпреки че през този сезон по тях не се стреля, без това да е наложително. Вероятно в резултат на нашите изстрели нападенията върху селището бяха прекратени, по кръглите следи с различна големина се срещаха върху калта и пясъка все така често, както и по-рано.

Валентин Николаевич отиде по някаква работа на участъка и там остана да нощува. Пак остана да пази палатката. Ние с Шин излязохме

на сутрешна обиколка още в тъмно. Договорихме се да се движим успоредно, недалеч един от друг, на запад, срещу постоянно духащия вятър. Когато се върви в тази посока, първите лъчи на изгряващото слънце не блестят в очите.

Падна ми се да вървя вдясно, по възвишението; Шин трябваше да се придържа по̀ вляво и да пресича малки долчинки. Тревата беше избуяла до коляно. Мокър до пояс от росата, която се посипваше от храстите, аз безшумно крачех в предутринната гора, като се стараех да заобикалям местата, покрити с блещукащи под краката ми момини сълзи. Горе на хребета гората се разреди. Стана съвсем светло. Първите слънчеви лъчи озариха с бледожълта светлина върховете на високите планини.

Вниманието ми беше привлечено от странното поведение на няколко врани, които се спускаха от планината право надолу в този ранен час. Те не грачеха, а само летяха безшумно една след друга в една и съща посока към долината. От дъното на дола се донесе особен шум — нещо като пращене, напомнящо звука, който се получава при белене на дървесна кора. Замрях неподвижно, целият превърнат в слух. Звукът се повтори по-ясно: той идваше отдолу, откъм дънера на черното обгорено дърво, стърчащо пред зеленината на високите храсти, на сто крачки от мен. Стори ми се, че големият храст, който покриваше основата на дървото, се движи. Тихо извадих и насочих бинокъла. Да, наистина, храстът се мърдаше и шумът идваше именно оттам. Замрях. В тези планини често намирахме дървета, счупени и разхвърлени от мечки, търсещи меда на дивите пчели. „Някоя мечка е намерила гнездо на пчели в старо дърво и сега смъква с ноктите си кората, за да се добере до меда… Рано или късно тя ще се покаже, само да не ме надуши“ — помислих си аз.

Между зеленината се мярна нещо черно. Опрял на рамо маузера с вдигнат предпазител, аз целият съм в очакване. Бавно изплува черна глава с големи уши, която ясно се открои на фона на свежата зеленина: очевидно животното също се е ослушвало, но е гледало някъде надолу, към дола, застанало с гръб към мене. Внимателно се прицелих и стрелях.

Раненото животно обикновено подскача, мята се или пък успява да избяга, а мечката освен това издава силен рев. Но тази не помръдна, звук не издаде. Просто изчезна, като че ли пропадна някъде…

Постоях минута, две, три — никой не мърда, не бяга. Стори ми се подозрително. Не ми оставаше нищо друго освен да се спусна надолу, за да изясня какво се беше случило.

Много тихо, с вдигнат предпазител и с пръст на спусъка, аз разтворих с върха на дулото росните клонки на храстите и се приближих съвсем близо до обгорялото дърво, но не видях нищо. Постоях така и се ослушах, след това внимателно отместих последния отделящ ме от дървото храст и трепнах: точно пред мен стърчеше нагоре голямо копито на глиган!

Халюцинация?… Бях стрелял в черната кръгла глава на мечката. Откъде се взе глиганът?

Крачка напред — и аз съм изненадан още повече: напреко върху едрия глиган, притиснала го с могъщото си тяло, лежеше голяма хималайска мечка! В същото време забелязах, че едната страна на глигана беше разкъсана и разбрах всичко. Преди малко мечката е деряла здравата кожа на животното: ето кое бях помислил за пращене на дървесина!

Хванах косматото ухо и обърнах на една страна главата с голямо чело. Куршумът беше влязъл през тила и беше излязъл под долната челюст. Той беше прекъснал живота мигновено — звярът даже не е успял да трепне…

Досега бях предполагал, че само кафявите мечки нападат копитните животни. Странно… И изведнъж си спомних: Валентин разказваше, че наскоро ранил един глиган; възможно е тази белогръда лакомница да го е намерила умиращ или вече мъртъв. Факт е, че не за първи път тя е яла от трупа. Целият корем и задният бут бяха изядени. Мечката беше спала тук — на тревата се беше отпечатало мястото, където беше лежала; освен това много пъти беше ходила да пие вода на извора, тъй като беше отъпкала пътечка по склона.

Откъм дола долетя тихо изсвирване. Отговорих с две къси: „Ела тук“. Скоро над храстите в гората се мярна издигнатата върху фуражката тъмна мрежа срещу комари на Шин.

— По кого стреля? О-о, мечка! Ама че е грамадна! Хайде веднага да я одерем!

Както често се случва по това време на годината, най-ценното от мечката — жлъчката — се оказа малка, но кожата й беше много хубава въпреки гладното за мечките време — началото на лятото.

Не е лесно да се дере голяма, охранена мечка. Често се налагаше да наточваме ловните си ножове о̀ твърдите пети и ходила на животното. Слънцето се показа зад планината и започна безмилостно да жари тила ми. Когато снехме кожата и нарязахме трупа, на мен изведнъж ми прилоша: сигурно бях получил слънчев удар. Шин ме накара да легна на сянка, донесе вода и тръгна към участъка за носачи. Лежах неподвижно около три-четири часа, но когато хората дойдоха, вече се бях пооправил дотолкова, че да мога да вървя самостоятелно. Петима яки дървари едва можаха да отнесат прибраното в чували яркочервено месо и мечата кожа. Ние взехме само едно малко парче месо, жлъчката и капачките от колената на животното — в Азия те се ценят като ефикасно средство за лекуване на ревматизъм. Надвечер пристигнахме при палатката.

През всичките тези дни времето беше чудесно, а утрото на девети юни беше особено тихо и ясно. В такова утро всички звуци се чуват отдалеч много добре. Предната вечер Шин беше разказал, че видял с бинокъла си на поляната високо в разстояние един изстрел. Изюбърът се скрил.

Винаги ловувахме поотделно, но излизахме едновременно. Днес Шин се събуди много рано, още преди разсъмване, и без да ни дочака, без да каже нито дума, изчезна в тъмнината. Всички вече бяха свикнали с неговите чудачества: сигурно беше сънувал пророчески сън…

Вървя из планината, като описвам голяма дъга, и се спускам по посока на палатката — моята сутрешна обиколка е завършена. Първите слънчеви лъчи огряват върховете на дърветата, пълзят по тревата и цветята; вървя по поляните и със съжаление тъпча килимите от момини сълзи. Някъде закука кукувица… Изведнъж — бум-мм! — проехтя самотен изстрел и отекна из доловете.

„Това е Шин! Откъм неговата посока идва… Дали не е намерил вчерашния елен?“ Дълго стоях и се ослушвах, но смълчаните планини не издадоха повече никакъв звук и аз се затичах към падината.

Сред зеленината пред палатката вече се виеше сив пушек, върху триножника чайникът и тенджерата изпускаха па̀ра. Лагерниците щяха да дойдат на закуска. Пак и Валентин също бяха чули далечния изстрел.

Обикновено започвахме да закусваме, когато се съберат всички. Измихме се, почистихме и смазахме пушките, за да ги предпазим от сутрешната влага. Чакахме около час. Накрая иззад дърветата се показа високата фигура в куртка със защитен цвят. Нашият стар другар не носеше нищо върху плещите си, но вървеше с такъв израз на лицето, който говореше по-добре от всякакви думи: ние веднага разбрахме, че се е случило нещо необикновено…

— Как? Какво? По какво стреля? — трите въпроса бяха зададени почти едновременно от три страни. Но невъзмутимият Шин мълчаливо подпря пушката до дървото, отпусна се върху нападалите по земята сухи клонки и запали цигара, без да ни удостои с отговор. След това извърна настрани глава и като гледаше в пространството, произнесе безизразно, без да се обръща към някого, само две думи: „Раних тигър…“

Посред лято в този гъсталак тигър?

— Къде? Кога? Как? — всички скочиха на крака.

Чак тогава Шин заговори.

Той вече се връщал към лагера и се спуснал по тясната ивица земя, която водела към поляна, обрасла с висока трева. Точно в средата на поляната Шин забелязал червеникав предмет, който отначало помислил за лежащ изюбър, но след това с помощта на бинокъла различил по него черни ивици и решил, че това е парче от повалено дебело дърво с обгорени от гръмотевица черни петна. По навик, създаден с годините, още веднъж насочил бинокъла и бил поразен от чудната симетрия на тези черни ивици.

Шин не могъл да повярва на очите си. Никога не бил допускал, че такъв дяволски предпазлив и хитър звяр може да лежи денем на съвсем открита тревиста поляна като котарак върху килима в гостната. Оцветяването обаче било доста ярко, а разстоянието между ивиците и посоката им — твърде правилни…

Той опрял в рамото си дългата японска пушка и вдигнал предпазителя. Без да сваля поглед от странния предмет, Шин напипал под подметката си суха съчка и я натиснал. Раздало се пращене от счупеното клонче. И изведнъж дървото оживяло: огромна червеникаво-черна глава се вдигнала от зелената трева и бавно се обърнала към него: „Кой смее да нарушава съня на повелителя на далекоизточните джунгли?…“

Хищникът бил толкова самоуверен, така бил свикнал животните и човекът да се страхуват от него, че не сметнал за необходимо дори да се повдигне. Той заплашително гледал към неподвижната човешка фигура, но не виждал малкия кръгъл отвор, който опипвал едната му страна… Той бил сит и го мързяло дори да изплаши това двукрако същество…

Изведнъж тънкият шестмилиметров куршум се забил в хълбока му отдясно наляво!

Владетелят на тайгата оглушително изревал, преметнал се, но моментално се изправил, с три скока стигнал до гората и изчезнал, сякаш се разтворил в нея. Известно време от тази посока се носел шум от скокове и счупени храсти, после всичко утихнало. На мястото, където лежал тигърът, ловецът намерил кръв, а до него — голяма глава и остатък от меча лапа: очевидно хищникът си е почивал тук след обилната закуска.

Кървавата диря се проточила до самия край на гората, където се скрила гигантската котка…

— Разберете, такава следа не съм виждал през целия си живот… Колкото шапката ми! Не рискувах да тръгна сам след него в гората. Ако е смъртно ранен, по-добре нека сам да си умре; изобщо сега трябва да вървим и тримата…

По този въпрос друго мнение не можеше и да има. Дори през зимата, когато върху белия сняг всичко се вижда относително добре и надалеч, не се препоръчва самостоятелно да се преследва ранен, макар и дребен тигър. А през лятото в гъстата, непроходима зелена гора да се проследи такъв едър ранен хищник е равносилно на самоубийство.

Закусихме набързо и започнахме да се приготвяме, но неочаквано възникна непредвидено затруднение: Пак изпадна в паника и категорично отказа да остане сам в палатката… Колко е голям ужасът на местните хора само при споменаване за ранен тигър! Доскоро той съвсем спокойно наблюдаваше следите на хищника върху пътечката и по брега на рекичката, а сега не можехме да го познаем.

— Добре ви е на вас, всички имате оръжие, а аз? Той е разярен, ще дойде, когато ви няма, тук, в палатката, и ще си отмъсти за раната — ще ме изяде!… Валери-сан, дайте ми вашия пистолет, ще дойда с вас…

Действително аз имах броунинг калибър 32 с пълнител с осем патрона, който винаги държахме зареден на определено място, тъй като при самоотбрана пистолетът може да се окаже по-полезен от винтовката. Но как да го дадем на Пак? Какво би се случило, ако в момента, когато хищникът напада, Пак загуби самообладание и от страх започне да стреля напосоки, намирайки се зад ловците? Тогава куршумът, предназначен за тигъра, неминуемо ще попадне в гърба на някой от преследвачите…

Какво да правя! Тогава ми дойде на ум: ще му го дам.

Моите другари кимат одобрително, а аз влизам под някакъв предлог в палатката, бързо изваждам патроните от затвора и от пълнителя, връщам празния пълнител обратно и изпълзявам навън, като произнасям сериозно:

— Готово, сега е зареден. Само че внимавайте, бъдете предпазливи. Това е предпазителят, той действа така…

Нашият добър доверчив Пак е във възторг. Сега вече всички са готови. Тръгваме.

Отпечатъкът от тази лапа може да накара да изтръпне всеки ловец на тигри. Никой от нас досега не беше виждал такива следи. Стояхме в края на поляната край равната висока стена на гората, но не бързахме да влезем навътре. По листата на дивата лоза, разкъсана и смачкана от скока на грамадното тяло, се виждаха едри капки черна съсирена кръв. Беше единадесет часа сутринта. На откритата поляна слънцето препичаше силно и по кървавите петна бяха накацали големи зелени мухи. Ние все още стояхме нерешително край мрачната гора.

Накрая тръгнахме заедно, рамо до рамо. Пушките ни бяха в ръцете, готови за стрелба. Отляво беше Валентин, в центъра по следата — аз, отдясно — Шин. Пак с броунинга в ръка вървеше отзад. Гората беше толкова гъста, така оплетена с лиани, че понякога на няколко крачки не се виждаше нищо. Трудно можеше да се намери по-лошо и неблагоприятно място. Небето изобщо не се виждаше, ние пристъпвахме във влажен полумрак. Краката ни се закачваха в гъсто растящите хвощове и папрати, спъваха се в нападалите по земята клони, в очите ни влизаха мушички, по лицата ни залепваше паяжина…

„Само с един внезапен скок това чудовище може да смаже цялата ни група. Дори няма да успеем да заемем позиции в този гъсталак…“

Такива мисли ме вълнуваха, сигурно така мислеха и останалите. Ние обаче вървяхме мълчаливо, промъквахме се крачка след крачка между младите дръвчета, храстите и лианите. Ту се навеждахме към земята, като се стараехме да разгледаме някоя подозрителна сянка, ту надничахме зад храстите, ту се спирахме и напрегнато се ослушвахме… Какво можехме да чуем? А ако той се издаде, когато се готви за скок?… Главното е, че твърдо вярвахме един в друг и знаехме: каквато и да е срещата, никой няма да избяга и да изостави другите.

За половин час изминахме двеста крачки…

— Ето го! — прошепна Валентин. Той пръв забеляза звяра. Пред очите ни висеше кичест елов клон. Нисичкият Валентин можеше да вижда през него, без да се навежда.

— Къде е? Удряй! Стреляй! — чухме хрипкавите си гласове. Пак замря мълчаливо зад нас.

В последния момент, когато се наведох и погледнах натам, накъдето сочеше вдигнатата пушка на Валентин, аз забелязах сред зеленината очертанията на червеникаво тяло. Едновременно с това се раздаде изстрел. Ние с Шин задържахме пръсти на спусъка, но не се наложи да стреляме — звярът не се помръдна. Без да спускаме оръжието, приближихме съвсем до него. Куршумът на Валентин беше прострелял могъщата шия — виждаше се малкият отвор, откъдето е излязъл, но кръв нямаше, раната беше бледа: колосът се беше вече вкочанясал…

Тук той е направил своя последен скок и след това е рухнал, като е подгънал грамадната си глава и предните си лапи към широките гърди. И така е останал да лежи до нашето идване. Тънкият куршум от арисаката на Шин го беше прострелял смъртоносно.

Всички бяхме виждали доста тигри през своя живот, но подобен екземпляр никога не бяхме срещали. Това беше стар могъщ мъжки тигър с огромни размери. И четиримата седнахме съвсем свободно, като на диван, върху широкия гръб и благоговейно поглаждахме прекрасната козина по главата, по хълбоците и по мощните като колони лапи; козината беше лятна, къса, но изцяло сменена и подновена, ярка и лъскава. На оранжевия фон върху широкото чело беше изрисуван сякаш с черен туш от четката на изкусен калиграф отчетлив йероглиф — „Ван“ — властелин. Побелелите мустаци

поразяваха с дължината си и с дебелината на всеки косъм. Огромните кучешки зъби с конична форма предизвикваха неволен трепет…

Пак трябваше да отиде до селището за носачи. Сияещ, той ми върна пистолета и само с пръчка в ръка, щастлив и горд, бодро закрачи през гората; той никога нямаше да узнае, че дълго и уверено беше стискал в ръцете си незаредено оръжие. Къде изчезнаха всичките му досегашни страхове? Като го гледаше човек, можеше да си помисли, че днес са били унищожени всички опасни хищници на Манджурия[2].

---

[1] *Изюбър* — далекоизточен подвид на благородния елен — Б.пр. ↑

[2] Случките, описани в разказа, са станали през 20-те — 30-те години в Манджурия — Б.а. ↑

АЛБЕРТ ГУРУЛЕВ
ЗАВИСТ

Денят бавно гасне. Небето не е вече така синьо, така дълбоко; то избледнява, става по-плътно, отпуска се по-близо до земята. Не се раждат нови багри. Слънцето, до неотдавна ослепително бяло, започва да расте, да почервенява. Краищата на облаците започват да стават червени, топли, в леко розово е оцветена и водата. Сега вече скоро, още малко, и от далечните простори, от червената вечерна светлина, ще се появят патиците. Те ще долетят внезапно, стремително, със свистенето на ко̀сите си крила.

Днес се открива ловният сезон. И аз, както всяка година напоследък, по това време отново съм тук, на Братско море, при своя приятел от университета Валентин. Ще стрелям от мъничко крайбрежно островче. Островчето е почти голо, но на един от стръмните му склонове растат няколко клонести борчета, сред тях човек може да се скрие от зорките очи на старите патици. Пушката ми отдавна е заредена. Пръстите са на спусъците. По вцепенените от напрежение крака лазят тръпки.

Патиците излетяха. Летят. Ето ги, далеч над тихото море. Летят ниско, до самата вода, но не се насочват към мен. Напразно се крия всред борчетата, те не летят към мен.

И отново продължително, напрегнато очакване.

Някъде встрани от мен глухо един след друг се чуват изстрелите на еднокалибрена двуцевка. И сърцето ми се пълни със завист към щастливеца. Ето на̀, какво неподходящо място съм избрал. Пък се канех да се настаня на гористия нос — точно на онова място, където изгърмя двуцевката. Ама че не ми върви…

Над главата ми свистят криле. Въртя си главата. Къде са? Ама къде са? Ето ято патици. Отлетя, вече е далеч. И макар ясно и трезво да съзнавам, че патиците са извън обсега на изстрела, стрелям след тях. По въздуха. На халос. И сърцето ми замира: ами ако някоя патица е улучена и преобръщайки се, цамбурне във водата? И като не успявам да се сдържа, стрелям пак. Спомням си гръмналата преди малко

двуцевка. При съседа от носа сега е тихо. Е, какво пък, нека и той ми завиди.

Чувам далечния глас на Валентин:

— Има ли, няма ли?

Аха, и Валентин нервничи. Крещя нещо като „о-е“, разчитайки, че той нищо няма да разбере и няма да се реши да вика отново: могат да долетят патици.

Но той от мъка вика:

— Има ли?

— О-е! — отговарям пак.

И отново тишина. Дълга, мъчителна. И все пак какво черно чувство е завистта. И хората по никакъв начин не могат да се избавят от нея. И Валентин… А е интелигент, педагог. Приятел. А ето — завист… Трябва да ви учат!

И вече специално за Валентин и за оня, съседа, стрелям от двете цеви, едно след друго.

Успокоен, чакам завистливите викове на Валентин, но той мълчи. Точно така, мисля си, така ви се пада. И изведнъж — изстрел. Един. И след няколко дълги секунди — друг. Сто на сто, Валка е ударил патица. А с втория изстрел я е доубил. Първият изстрел — когато е летяла, а вторият — по ранената патица, паднала във водата.

— Има ли? — напрягайки гърлото си, крещя аз.

Но Валентин мълчи. Той сега сигурно измъква патицата от водата. Затова мълчи.

Иска ми се да изтичам до Валентин, да погледна улова му, но от това дяволско островче не можеш да избягаш: до брега не е чак толкова далеч, но проливчето е дълбоко и водата — студена, есенна. А лодката е при Валка.

— Има ли? — викам отново.

Валентин отговаря нещо, но не мога да разбера думите му.

— Какво-о-? — На мен чак вратът ми се вдървява от викане. И отново отговорът не може да се разбере.

„Ето на̀. — Мисля си с тъжна обида. — Няма човешки да отговори. Остави ме на този проклет остров, а той самият бие патици. Почакай, почакай! — все повече се разпалвам аз. — Сега ти ще повикаш, а аз ще послушам. Вдигам цевите към небето и дръпвам спусъците. «Ах! А-ахх!» — откликват водата и гората. И стреляйки

(не, още преди изстрела, но пръстите вече не можеш ги спря!), виждам как към островчето вече съвсем близо до мене, на двадесетина метра, летят патици. От изстрела те литват право нагоре, а аз тършувам в колана и с мъка изтръгвам натъпканите патрони в тесните гнезда на патрондаша.“

„Няма човешки да отговори — мисля аз за Валентин и отново започвам да се ядосвам. Ако беше отговорил, както трябва, мигар щях да стрелям във въздуха? И патиците изпуснах. А щях да ги улуча. От дясната цев една, когато тя прелита край мене, а от лявата — втора, ще стрелям след нея, след като е вече прелетяла над мен. Сигурно щях да ги улуча.“

А в отговор на моите изстрели Валентин мълчи.

Двоумя се да гръмна ли пак, но виждам: към мен като на сън, като в забавен филм, плува по синия въздух ято патици. И още преди да съм вдигнал пушката, зная, че ще улуча патица. Непременно ще улуча. Насочвам пушката, дърпам спусъка. Не усещам ритането на двуцевката, но една от патиците, сякаш се е блъснала в невидима преграда, се преобръща във въздуха и тежко се плъсва в плътната вода.

Ятото рязко поема към морето и веднага остава извън обсега на изстрела. Но аз не съжалявам: моята патица е във водата. Ето я, моята патица, убита във въздуха, лежи върху водата. Във въздуха убита, а не както и да е. Тя едва се полюлява от лекото вълнение и ветрецът бавно я носи към моя остров. Ако пък отмине, също не е беда: ще се стъмни и Валентин ще докара лодката. Сега, ако той извика, зная какво да му отговоря. И ще му отговоря с удоволствие.

И вече уверено очаквам нови ята патици. И сам си казвам, че няма да се вълнувам и да бързам: ще оставя патицата да се приближи на разстояние един изстрел, по-точно ще я оставя да прелети над мене, а след това ще стрелям след нея, като се прицеля добре.

Но внезапно ми се появяват нови грижи: моята патица се съживи. Вдигна си главата, оглежда се. И явно няма намерение да плува към мене.

Не, няма да я бъде. Тъкмо неподвижна цел със сигурност ще улуча. Вдигам пушката и стрелям. Сачмите бият по водата. Но самата патица я няма на повърхността. Тя изчезна, гмурна се за някакви си

части от секундата, преди сачменият заряд да удари по водата. След няколко дълги мига патицата изплува — цяла, невредима.

Бързо стрелям от втората цев. Патицата отново изчезва за миг, сачмите набръчкват гъстата вода. Това вече е дявол знае какво. Припряно вкарвам нови патрони в цевите. Ами че още малко — и моята патица ще отплува и иди я гони тогава. Подскача, люлее се мушката на двуцевката, изстрелите цепят въздуха, закипява водата под града от сачми.

Бъркам с ръка в патрондаша и замирам: останал е само последният патрон. Последен патрон! В лагера ни има много, но у мене това е последният.

А патицата е невредима. Макар че не, чакай. Изглежда, някаква случайна сачма я е засегнала. Когато натискам спусъка, тя се опитва, но не може да се гмурне, и изстрелът достига целта. Подгонвана от ветреца, тя едва забележимо плува към моя остров.

Край! Сега не трябва да замирам в очакване и да оглеждам избледняващата далечина за ята от патици. Все едно, няма с какво да стрелям. Ще се измъкна от укритието, ще седна на боровия дънер, изхвърлен от вълните, ще пуша и спокойно ще гледам вечерното море.

Запалвам цигара, гледам как плува и чезне в чистия въздух тютюневият дим, и си мисля, че ми е добре и че съм спокоен и че съм си свършил работата: изстрелях си патроните, сдобих се с патица. Подсмивайки се, спомням си одевешните си и тия на Валентин викове и съжалявам малко за безсмислената, от завист стрелба. Довечера ще се посмеем край огъня.

Но свистят криле, появява се ято патици — и отива по дяволите цялата ми благост. Хващам пушката, но си спомням, че е празна, и ми се иска да я строша, да я направя на трески… А патиците летят близко — едри диви патици. Това са най-хубавите, най-едрите патици от тия, които видях през днешната вечер.

Мъчението ми обаче не свършва с това. Изсвистя с криле и безстрашно се плъсна във водата недалеч от моя остров самотен паток. Той, види се, славно е прекарал днешния ден. Сит и доволен, се гмурка на плиткото, оправя си перата.

Ровя в джобовете си, търся макар и един забутан патрон, но не намирам.

Стрелят Валентин и оня непознат от горския нос. А аз, зашеметен, смазан от случилото се, седя на острова и гледам как от розовата грамада на залеза приижда ята патици.

АЛЕКСАНДЪР БЕЛЯЕВ
СИНИЯТ СЛОН

Вятърът измени неочаквано посоката си и задуха от брега към океана. Бодливият снежен прах като змия запълзя след него между торосите[1]. Вятърът го подхвана на своите широки крила, завъртя го нагоре и го хвърли срещу бързо плъзгащата се шейна. В шейната имаше двама човека: голям и малък, баща и син. Бащата се казваше по чукотски — Ермечин, синът — по руски Пашка. Ермечин беше прехвърлил петдесетте. Той беше ловец. Пашка беше живял на света пет пъти по-малко от бащата. Той ходеше на училище и също беше ловец. Това знаеха всички. И майка му, и учителката, и началникът на зимовището Степанов, и лекарят Андрей Иванович, и радистите… Ермечин много пъти беше излизал със сина си в морето. Пашка му помагаше да управлява лодката, първи забелязваше в свободната от лед вода предпазливите животни, дереше нерпата[2], а веднъж сам застреля морж. След този случай бащата и синът започнаха да ходят на лов като равни. Сега Ермечин караше Пашка за ваканцията от училище вкъщи. Пашка добре се учи цялата зима. Ермечин му подари за това нова берданка, а учителката — голяма красива книга. На кориците й бяха нарисувани зелени палми, ярко розов папагал с извит като моржов зъб клюн и голям, с увиснали уши слон. Нито едното, нито другото, нито третото Пашка беше виждал някога през живота си.

— Какво е това? — попита той, като посочи с пръст дългия нос на чудното животно.

— Слон — отвърна учителката. — Той живее в топлия юг. Книгата е най-хубавият подарък. Чети я внимателно.

— Най-хубавият подарък за ловеца е пушката — усмихна се Ермечин.

— Татко вярно казва — съгласи се Пашка. — Пушката е помощник на ловеца. Книгата обаче е също добро нещо.

Пашка още веднъж погледна слона и скри в пазвата на топлия кожух подаръка от учителката. След това бащата и синът седнаха в шейната. Ермечин подвикна, кучетата тръгнаха бързо и ги понесоха по

снежната целина. Пашка, скрит от студа зад широкия гръб на баща си, току опипваше приклада на берданката.

— Пушката не е лисица, сама няма да избяга — успокояваше се той, но след всяко тръскане на шейната отново протягаше ръка към гладкия полиран приклад. За книгата също не забравяше. Тя лежеше под кожуха му и приятно му грееше гърдите като мъничко късче от този далечен, непознат юг, който беше нарисуван на корицата й. „Когато завърша училище — мислеше си Пашка, — ще се кача на някой параход и ще отплувам там, където живее този слон. Казват, че там е много горещо. Е, аз също ще разбера какво е това.“ Пашка много искаше да сподели тази мисъл с баща си, но при ловците не е прието да се разговаря без особена необходимост и той мълчеше. „Ще разкажа всичко на мама — реши накрая. — Тя е жена. Тя няма да ме осъди.“

Когато вятърът започна да духа в лицата им, Ермечин седна странично на шейната. Пашка направи същото като баща си. Пред тях се откри океанът и плаващите планини от син лед. Океанът беше спокоен и ясен. Зимните бури бяха вече стихнали, водата в свободните от лед пространства стана по-светла, торосите загоряха с преливащи се виолетови цветове. Малки вълнички люлееха в залива натрошения лед.

До голям леден блок, целия в дупки, пробити от нерпите, Пашка бутна баща си с лакът.

— Трябва да опитам пушката — каза той.

Ермечин спря кучетата. Те веднага легнаха, като скриха носове в пухкавата козина на корема си. Само водачът остана да стои с широко разтворени ноздри. Зимовището вече се виждаше и донасящият се оттам шум на двигателя дразнеше кучешкия апетит.

— Студено е обаче! — предупреди Ермечин. — Много е студено.

Пашка мълчаливо кимна в знак на съгласие.

— Тогава аз ще тръгна пеша, кучетата оставям на тебе — каза Ермечин, доволен от сина си.

Пашка отново мълчаливо кимна с глава и като истински каюр[3], викна кучетата веднага щом Ермечин стъпи на крака. Впрягът стремително се откъсна от мястото си. Пашка тежеше толкова малко, че кучетата теглеха шейната почти без да се напрягат. Те бягаха много бързо, но Пашка все пак ги удари два пъти с тежкия прът, за да почувстват стопанина си.

Като заобиколи висок торос, шейната неочаквано спря пред лъкатушеща пукнатина в ледения блок, проточила се успоредно на брега. Пукнатината беше съвсем обикновена, подобна на десетки други, които непрекъснато срещаше впрягът по своя път: също такава лъкатушеща, зеленикава, със същите неравни, както при всички пукнатини, назъбени краища. Но кучетата, кой знае защо, не искаха да я прескочат, и като наостриха уши, легнаха на леда, притискайки се боязливо едно към друго. На Пашка това не се хареса. Като се разсърди, той удари с пръта водача. Кучето жално изквича и се дръпна назад. Тогава Пашка слезе от шейната и погледна в посоката, накъдето тръгна баща му. Ермечин беше вече далеч. Без да се обръща, той вървеше към зимовището с широка, плъзгаща се стъпка, като че ли се плъзгаше със ски. Пашка се зарадва, че баща му не видя неговия позор, хвърли пръта, свали от рамото си берданката и прекрачи към дупките в леда. Там, криейки се от вятъра зад ледените, искрящи тороси, обикновено се грееха на слънце ленивите нерпи. Пашка неведнъж се беше приближавал до тях на сигурен изстрел и сега се промъкваше, вглеждайки се зорко между торосите. Снегът около него на равното беше син, по върховете на преспите розовееше, краищата на дупките изглеждаха зелени, а океанът в разтопените места беше блестящ и черен. Към тези цветове Пашка беше привикнал отдавна и знаеше, че всички те съществуваха само когато свети слънцето. Щом то само за минута се скрие зад облаците, всичко наоколо веднага ще помръкне, ще посивее и само водата ще остане, както преди, блестяща и гъста.

Пашка направи вече няколко кръга, огледа десетки големи и малки дупки, но не забеляза нито една лежанка. На леда нямаше тюлени. Тогава той се покатери на голям леден блок и почти веднага видя встрани кучешката глава на голяма нерпа, излизаща от водата на леда. Пашка остави нерпата да изпълзи по-далеч от края на дупката, вдигна до рамото си берданката и натисна спусъка. Сухият трясък на изстрела разцепи студения въздух. Прикладът леко тласна Пашка в рамото. Ледът под краката на животното трепна и то, без да обърне на това никакво внимание, бързо се търкулна от ледения блок и клатушкайки се тежко на плавниците си, тромаво запълзя към водата. Пашка още веднъж гръмна в животното. Нерпата зарови нос в снега и замря. Пашка почувства как в гърдите му всичко затрептя от радост. Той вдигна високо над главата си бащиния подарък и го обзе огромно

съжаление, че редом с него не стои Ермечин. Той би могъл истински да оцени такъв успех.

Пашка неволно погледна след баща си и изведнъж забеляза, че леденият блок, на който ловуваше, бавно плува към океана. Тясната пукнатина, преградила пътя на впряга, се беше превърнала в широк пролив. Разстоянието между ледения блок и брега се увеличаваше с всяка минута. Пашка объркано замига и изпусна в снега берданката.

— Татко! — с всички сили извика той, като се опомни, но чу в отговор само жалните гласове на кучетата. Вдигнали нагоре муцуни, те лаеха към Пашка, като че ли се прощаваха с него. Забравяйки за нерпата, за берданката и изобщо за всичко на света, Пашка се хвърли към края на ледения блок. Зловещ студ го лъхна от черните глъбини.

— Мамо! — извика Пашка още веднъж и се ослуша. Ледената пустиня остана безмълвна. На Пашка му стана много горещо, после много студено, след това той престана да усеща каквото и да било.

— Ма! — отново извика той и вече, сам не вярвайки, че могат да го чуят, се запъна на половината дума.

Той плаваше самичък в огромния, пуст океан. И макар до брега да беше съвсем близо, само някакви си петдесет метра, той вече нямаше от кого да чака помощ.

Пашка затича по края на ледения блок, като викаше кучетата, тези единствени живи същества, които го следяха от брега, и не знаейки какво да прави по-нататък, падна на леда. Водата и пукнатината се скриха от погледа му, но брегът веднага се отмести някъде далеч встрани. Тогава скочи на крака и започна бързо да се съблича. За миг ръкавиците, кожухът, кожените обувки полетяха на леда. Последваха ги ризата и панталоните. Студът близна Пашка по шията, обгори гърба и гърдите. Но всичко това беше нищо в сравнение с чувството, което изпита, когато стъпи на леда. Като че ли десетки малки иглички се впиха под кожата му, щом направи първата крачка. Пашка се сви на топка и скочи във водата. Сега той вече не изпитваше страх. Той не мислеше за опасността и страхът премина от само себе си. Цялата му воля, всичките му сили бяха подчинени на един стремеж: да преплува пукнатината и да излезе на брега. Неговият собствен живот беше в ръцете му и той се бореше за него, малкият човек с мъжествено сърце на истински ловец.

Водата се оказа не толкова пронизваща, както вятърът, но много по-гъста и тежка. Пашка едва се движеше. Трудно му се подчиняваха ръцете и краката, а скоро, когато престана да ги чувства, започна да му се струва, че заедно с леда вятърът го отнася в океана и той плува не напред, а назад. Поиска му се да се обърне и да погледне къде е леденият блок. Той успя за миг да зърне този откъснал се от брега леден блок, който едва не му стана гроб. Ледът беше вече далеч, но Пашка все пак успя да види на него своите дрехи. Тогава той заплува по-бързо.

Как стигна брега, Пашка вече не помнеше. Той се хвана за нещо с ръце, но не почувства за какво. Опираше се на нещо с крака, но също не чувстваше какво. Бяха ли това остри камъни или гладък лед, той не чувстваше нищо. И само когато случайно се обърна, забеляза на снега розовите от кръв следи на собствените си крака. Мократа кожа от студа мигновено се залепяше за леда и оставаше на него като причудливи парцалчета.

Кучетата се изплашиха от голия човек, излязъл от водата, и потеглиха, без да чакат команда. Пашка едва успя да се хване за шейната. Няколко метра тя го влачи по снега, но след това някак си успя да се качи и да легне на нея по корем. За щастие шейната отгоре беше покрита с тюленова кожа, с краищата на която покриваха краката си при дълъг път. Пашка се уви целият в нея. Вече не чувстваше студа. Под кожата се дишаше по-леко, а да се държи на шейната в това положение беше много по-удобно. Не подкарваше кучетата, не му стигаха за това силите. Но те сами бягаха много бързо.

Пашка се опита отначало да разбере в каква посока го карат, но скоро загуби към това всякакъв интерес. Стана му топло и му се доспа. Той затвори очи и веднага се почувства не в шейна, а в лодка. Лодката плуваше по вълните и приятно го люлееше. Пред очите му блещукаше оранжево сияние, зад кърмата весело се плискаха вълни. И сиянието, и лодката, и вълните — всичко беше топло. След това отнякъде, направо от водата, изплува голяма, зелена палма, на нея стоеше ярко розов папагал и гледаше Пашка. От папагала и палмата също повяваше топлина. Пашка веднага позна дългоносата птица, усмихна се, закани й се с пръст. „А къде е слонът?“ — спомни си той. „Той има такива меки и топли уши. Добре ще е да го покажа на мама. Тя ще се зарадва“ — отново си помисли той. Слонът, клатейки глава, излезе иззад

палмата. Пашка се протегна към него, но изведнъж се разнесе шум и блесна ярка слънчева светлина. Лодката, сиянието, папагалът, зелената палма и слонът веднага изчезнаха. Пашка видя входа на зимовището и падна в снега. Кучетата залаяха, вратата се отвори и на прага излезе майката на Пашка. Тя завика нещо и се хвърли към момчето. Пашка веднага се успокои, каза: „Мама“ — и затвори очи. Повече той нищо не виждаше и не чуваше. А на входа на зимовището след майка му изскочиха Ермечин, началникът Степанов, лекарят Андрей Иванович и радистите. Те взеха Пашка на ръце, пренесоха го в къщата и го сложиха на масата. Андрей Иванович извади най-голямата бутилка със спирт, намокри със спирта вълнена ръкавица и започна бързо-бързо да разтрива Пашка от главата до петите. Помагаха му всички.

— Ще се съвземе ли? — попита някой от радистите, гледайки с тревога към Пашка.

— Разбира се! — уверено отговори Андрей Иванович. — Ще живее. Сега ще дойде на себе си.

— Ех, че юнак! — не издържа Степанов и се усмихна. — На ледена шушулка се превърнал, но до къщи се добра!

Скъп на похвали, полярникът много ясно си представяше всичко случило се по време на лова, затова не можеше да сдържи ласкавите думи.

Скоро Пашка почувства болка в ръцете и дойде на себе си. Болката се разля по цялото му тяло. Пашка видя наведените над него усмихнати лица и застена.

— Нищо, нищо, дръж се — ободряваше го Андрей Иванович. — Това е от топлината. Какъв юнак се оказа ти!

Болката в тялото ставаше нетърпима. Особено силно боляха краката. За да не ги чувства, Пашка си прехапа устната, но в сравнение с болката в краката това ново, измислено от самия него мъчение му се стори нещо като леко щипване.

Пред очите му отново заплуваха разноцветни сияния. Той изведнъж си спомни и за първи път се уплаши от това, което преживя. От страх му стана трудно да диша. Едва не се задуши, широко отвори уста и искаше да заплаче. Хората, които го заобикаляха, се засмяха.

— Виж ти, какво си намислил! — усмихвайки се добродушно, каза Степанов.

— Ти какво? — учуди се Андрей Иванович. — Такъв смел ловец и ето ти тебе — сълзи! Всичко вече мина. За какво ще плачеш?

Пашка го досрамя. Той изхлипа и давейки се от обида, проговори:

— За книжката ми е жал.

— Каква книжка? — не разбра Степанов.

— Учител му я подари. Красива книга беше — обясни Ермечин.

— Птица имаше на нея. И слон… — добави Пашка.

— Слон? — попита Степанов.

— Да, слон — потвърди Пашка, — голям, син.

— Е, син! Ти братко нещо… сини слонове няма — усмихна се Степанов.

— Не, има. Син! — заупорства Пашка.

— Син слон? — намеси се в разговора им Андрей Иванович. — Тебе май те втриса? — и сложи голямата си длан върху челото на момъка и като поклати глава, добави: — Точно така е. Хайде под одеялото.

Сложиха Пашка в кревата, покриха го с одеяло. Накараха го да пие малинов чай. Дадоха му лекарство и го оставиха двамата с майка му. Тя седна до него и започна да му разказва приказка. Пашка здраво стисна в ръка майчината блуза, обърна се към стената и… тихо заплака от страх, който още не беше напълно изчезнал, от болка и радост, че всичко така добре завърши.

Големи кръгли сълзи се ронеха от очите му и бавно стичаха по бузите. Да се плаче, разбира се, беше срамно. Само че освен майка му никой не виждаше това. А мама? Мама е жена. Тя няма да осъди, тя всичко ще разбере и ще го пожали.

---

[1] *Тороси* — ледени плаващи блокове, натрупани един върху друг — Б.р. ↑

[2] *Нерпа* — вид тюлен — Б.р. ↑

[3] Каюр — водач на шейна — Б.р. ↑

ИВАН АРАМИЛЕВ
НА ЛОВ ЗА МЕЧКА

В Стръмни дол мечка разкъса нашата крава Хубавелка. Майка плаче. Баба се кани да отива с коня за остатъците: звярът е разкъсал врата на Хубавелка и е изял хълбока, а тялото е почти цяло. Месото може да се даде на кучетата.

— Не отивай! — казва дядо на баба. — Мечката пак ще дойде на онова място и аз ще се разплатя с нея. Намислила, нахалницата, на ловците добитъка да разкъсва! Това не бива да й се прости.

Баба млъква, тя знае, че не може да се наддума дядо.

Вечерта дядо зарежда с куршум кремъклийката, взема със себе си дъски и брадва и тръгва. Аз се отправям след него, но той ме отпъжда:

— Махай се, помощниче!

Обиден, аз се връщам вкъщи. Цяла нощ ние не спим. Баба се бои звярът да не потроши кокалите на дядо. Старецът вече е слабоват и очите му лошо виждат. Би трябвало да вземе на помощ чичо Нифонт или някого от младите мъже, но старецът е горд, всичко иска сам да направи.

Сутринта дядо се връща с празни ръце. Мечката не дошла да дояжда кравата: или е усетила миризмата на дядо, или е била сита и я е домързяло да върви. Старецът не разговаря с нас.

Баба отново казва, че трябва да се отиде за Хубавелка, защо да пропада месото. Дядо тропа със сопа по пода:

— Както съм казал, така ще бъде! Не сте вие тия, които ще учите стопанина.

Аз зная: вечерта той отново ще устрои засада. Скришом излизам на улицата и през задните дворове тичам в гората. Местата съм ги изучил добре, аз ли няма да намеря Стръмни дол!

Хубавелка лежи на хълбока си. Тревата край нея е смачкана, вургалят се фандаци одрана кожа и вътрешности. Наблизо, на клонеста ела, е скелето, направено от дядо: три дъски лежат на дебели клони.

Аз се покатервам там и се оглеждам — от скелето се вижда надалеч… Отвъд реката се тъмнеят каменисти планини. По-долу, по гърбатите баири, се жълтее храсталакът. В лъчите на вечерното слънце безлистните офики приличат на огнени шатри. Под мен между камъните се мята и клокочи ручеят. Гората е пропита с тишина, със смолест дъх.

Дървото, на което седя, е много старо. Лекият ветрец го полюшва, то скрипти и елхови иглички се сипят във врата ми.

На десет крачки от мен върху офиката каца семейство червеновежди лещарки. Те бойко кълват и ронят по земята узрелите плодове. Тихо се изкашлям, женската тревожно свирва. Малките й навеждат тъмни качулки и застиват така с плътно притиснати крила — гледат и слушат.

Женската свирва още веднъж и семейството отлита. Лещарките се настаняват по близките дървета, дълго си подсвиркват една на друга. Аз слушам птиците, мисля си за срещата с дядо — нима ще ме изгони?

Дядо дойде по залез. Не съм на себе си, докато се катери на дървото.

— Ти си тук? — шепне той учудено. — И защо си се довлякъл?

Аз се притискам към стъблото, боя се да шавна.

— Хайде, слизай! — командва дядо. — Да те няма!

— Дядо, аз тихо, тихо…

Той ме хваща за яката, но изведнъж нещо изпращява в гората. Старецът трепва. Пръстите му, които държат яката ми, се разтварят. Ръката му се протяга към кремъклийката. Ослушваме се. Наоколо отново е тихо. Изглежда рис е ловял лещарки в шубрака или пък тромав язовец е преминал и настъпил някой сух клон. Дядо повече не се кара и не ме пъди.

Преди да падне нощта, вятърът утихва и гората замлъква. Студът ни кара да се сгушим. Аз мисля за това, че мечката, изглежда, и днес няма да дойде. А утре вече не ще седя на скелето редом с дядо. От тези мисли ми става тъжно-тъжно.

Мечката дойде призори. Аз чувам нейното шумно мляскане, но не мога да я видя, защото на поляната пада сянка от дърветата. Толкова ме е яд!

Дядо подпира кремъклийката на един клон. Замирам: „Ето, сега! Ето сега!“ А изстрел все няма и няма… Явно старецът чака луната да излезе от облаците и да освети поляната, за да стреля без грешка. А мечката мляска в тъмното, къса месо, костите на Хубавелка хрущят в зъбите й.

Подвитите ми крака изтръпват и нещо ме гъделичка в носа. Само да не кихна: мечката ще избяга, а дядо ще ме набие… Пък и как ще се върнем с празни ръце? Майка и баба ще изтормозят дядо.

За щастие луната най-сетне се показва. В гората става по-светло. Мечката мърда и пръхти.

Изстрелът ме оглушава. Скелето е обвито в дим. Мечката с рев се търкаля по земята. Но ето димът се е разсеял. Аз виждам как звярът се надига и се хвърля към нашето дърво, реве под скелето, дращи кората.

— Качвай се, Матюха, на върха. Там няма да те стигне! — крещи дядо и измъква от пояса си брадвата.

От уплаха не мога да мръдна ни ръка, ни крак. Звярът се катери по стъблото. Струва ми се — загубени сме!

През клонките се мярка тежката глава с прилепнали уши. Още миг и ние заедно със скелето ще бъдем съборени на земята.

С първия удар на брадвата дядо отсича лапата на мечката, с втория я улучва по черепа. Ревът, от който се свиваше детското ми сърце, замлъква.

Мечката пада — пращят сухите клончета. Страхувайки се да не би звярът да дойде на себе си и да се отдалечи, дядо зарежда кремъклийката и за сигурност изпраща в тъмното тяло още един куршум. И отново ни обгръща тишина.

Дълго мълчим. Все по-ярко се синее утринното небе, гаснат звездите. Дядо си натъпква лулата. Виждам, че ръцете му треперят и махорката се разсипва.

Светлее. Вече се виждат капките роса по тревата и боровите шишарки, нападали по мъха.

— За втори път през живота ми се случва мечка след изстрела да се втурне срещу засадата! — казва дядо. — Може да не я улучиш или само да я раниш, тя, без да се огледа, тича в гъсталака. А тази е храбра, юнак. Ако не беше брадвата, би ни изкормила, както Хубавелка.

Слизаме от скелето. Аз скачам, за да се раздвижа и да си стопля краката. Мечката лежи до коренището, протегнала муцуната си, сякаш

спи. Земята около нея е червена от кръв.

Дядо докосва с крак подутия хълбок на звяра.

— Налапа се, разбойнико! Е, поразходи се, попирува в тайгата, Михайло Иванич, и стига. Да беше ял коренчета и плодове, щеше да си живееш. А започна да безчинстваш — и ето я разплатата. Прощавай, драги!

Той разговаря с мечката, като че ли е жива и разбира думите му — това е смешно и непонятно. Когато на съвместен лов с дядо ни провървя да убием дребен дивеч или птица, аз винаги опипвам с ръце лова. И сега ми се иска да видя какви зъби и нокти има мечката, но не се решавам: дори и мъртва тя е страшна и с нея шега не бива!

— Изплаши се, а? — пита дядо и пуфти в лицето ми дима от махорката. — На лов за мечки повече май с нищо не можем те примами, а?

— Ами! — казвам. — Съвсем не е страшно и друг път без мен вече не ходи. Когато сме двама, е по-весело!…

Старецът ласкаво ме милва по главата.

— Юнак си, момко! От теб ще стане ловец. Върви за коня, а аз ще остана тук. А то росомахите ще връхлетят. Ще изпокъсат кожата на мечката — бързо ще го сторят!

Припкам по горската пътека и без да усещам земята от радост, препъвам се в камъните, в коренищата: днес за нашия лов ще узнае цялото село. Моите връстници ще ми завиждат. Ще срещна на улицата учителя Всеволод Евгениевич и той също ще попита:

— Какво правиш, ловецо? Разправят, мечка си убил?

Аз нахълтвам вкъщи и от прага викам на баба:

— Впрягай Буланок в каруцата! Убихме мечката!

ПОЛСКИ РАЗКАЗИ

ЕУГЕНИУШ ПАУКЩА
ЛЮБОВТА КЪМ ГОРАТА

За трима души в това малко селце, потънало в бездънни иглолистни гори над брега на вечно шумящото езеро, гората нямаше никакви тайни. Те разбираха шумоленето на листата на трепетликата и тихото сипене на боровите иглички. Знаеха кога клонът трепери, докоснат от вятъра, и кога се помръдва от промъкващо се крадешком животно. Познаваха по гласа всяка птичка, никаква следа не им убягваше от погледа. В гъсто обраслите млади горички и в покритото с къпинак старо горско сечище се чувстваха най-добре.

Двамата бяха по-млади, единият доизживяваше годините си. Старият Валицки отдавна се беше пенсионирал. Живееше самотно в това селце, за да бъде близо до гората. Обработваше парче земя край къщата, събираше гъби и орехи, дялкаше лъжици от мекото стъбло на трепетликата. Бившият лесничей не искаше много от живота, достатъчно му беше да вдишва в знойно време острата миризма на изтичащата борова смола, да се радват старческите му очи на люлеенето на боровите върхари. Любовта към гората му беше необходима като въздуха.

Понякога старецът се замисляше върху тази любов. По различен начин може да се обичат дърветата и живите същества, които живеят сред тях — добре и лошо. При хората се срещат различни видове любов — добра и лоша, благородна и грешна — но те винаги са верни на любовта…

Е, дори да вземем за пример Мачковяк и Гертек — лесничей и бракониер, съседи от едно и също село. И двамата посвоему обичат гората, и двамата взаимно се ненавиждат. Лоша е тази ненавист и у единия, и у другия. А и любовта им не е такава, каквато трябва да бъде… Не може истински да се обича гората, когато се унищожава животът, свързан неразривно с нея, както прави това Гертек. Но и любовта на Мачковяк, който гледа гората, а не вижда човека, не е добра. Винаги трябва да има мярка и граница на чувствата.

Все още бодро влачейки крака, Валицки отиваше сега при Гертек. Искаше да го помоли да му заеме коня си, смяташе да си докара глина, преди студовете да закърпи пукнатините в стените и да насипе под прозорците смес от глина и листа, за да не прониква студа вътре. Старите кости обичаха вече топлото…

В двора на бракониера беше мръсно, смърдеше на размазан тор. На боклука усърдно ровеха кокошки, възглавяваше ги наперен бял петел, който гледаше под око неканения гост.

От вътрешността на къщата се носеше приглушено дърдорене. На прозореца се показа нечие лице. Гертек излезе да посрещне стария. Лицето му с небръсната брада се усмихна приятелски. Беше бос, а небрежно подгънатите му панталони едва бяха придържани от тънък ремъчен колан.

Валицки изпитваше необяснима симпатия към този странен човек. Никой не говореше добре за него, но и никой в нищо лошо не можеше да го упрекне. Може би Мачковяк. Е, да, но Мачковяк беше в обтегнати отношения с него, понеже беше лесничей. Такъв никога няма да се помири с професионален бракониер.

След като го почерпиха с чаша водка, старият гледаше домакина, чудеше се. Никой не знаеше на колко години е Гертек. Би изглеждал на трийсет, ако не беше такъв повлекан. А беше на два пъти по толкова. И как иначе: щом като през 26-та е бил горски пазач у някакъв собственик… Нисък, слаб, с малка подвижна глава и непрекъснато бягащи встрани светли очи, с подстригана късо, изсветляла от слънцето коса, Гертек седеше сега насреща му и доброжелателно се съгласяваше да му заеме коня и каруцата си. Смееше се и казваше:

— За моите два хектара богатство много време няма да ми е нужно… Сега там пасе кобилата, че чак хълбоците й са подпухнали. Взимайте я дори за една седмица.

Той нещо си спомни, наклони се към ухото на стария:

— Щом ще бъдете близо до глиненото място в гората, погледнете дали няма еленови следи. Разхожда се там един красив елен, само че ми е трудно да отскоча натам, Мачковяк все по петите ми върви… — свъси той буйни вежди, смехът му секна в гърлото. — Но аз няма да му се дам. Стар шопар, дори децата си праща вече да ме преследват. Преди няколко дни беше поставил момчето си пред къщи. Седеше в канала, а щом ме зърна, изтича до баща си, за да го предупреди, че

Гертек отива през нощта в гората… — отново се засмя с цяло гърло. — Мачковяк като глупак ме е търсил до сутринта из гората, а аз чак към обед си тръгнах, отспал си, както никога. Добре ми провървя тогава… Ха, ха, ха…

Валицки слушаше с интерес. Не му беше съвсем по вкуса Гертековата работа, но какво можеше да каже. Не е негова грижа това… Гертек иска да бракониерства, негова си работа.

А Гертек наклони към него младеещото си лице и като гледаше през прозореца, шептеше:

— Подгонил ме е Мачковяк. Вече и милиция изпраща два пъти. Търсиха пушката ми… А аз без гората не бих могъл да преживея. Близо четвърт век бях лесничей. Гората ми е баща и майка…

Наля си водка в чашата, обърна я и повтори замечтано:

— И баща, и майка… Мой живот, най-голямата ми любов.

Валицки си спомни предишните си размишления, когато крачеше към Гертековата къща. Каза:

— Любов, казвате… Дали е хубава тази любов, щом като прави пакост на гората? На гората, на хората?… Нарушавате реда, който защищава законите на гората… Не е добра тази любов…

Замълча, защото Гертек го погледна някак странно, свъсил вежди. Струваше му се, че ще избухне в гняв, но той само го запита:

— Лошо обичам гората, казвате… А може би Мачковяк я обича добре? Не е там въпросът, че е против мен заради бракониерството, а че не го прави заради самата гора, не я пази от любов, а единствено по задължение, само за спокойствие на съвестта си. Аз бих искал в гората да има колкото може повече животни, дори и да не мога нищо да застрелям. Той би искал да настъпи вечна тишина сред дърветата, да няма там нито едно животно, защото тогава ще има спокойствие и той ще изпълнява леко задълженията си. Ех, аз предпочитам моята лоша любов пред такава добра…

— И Мачковяк лошо обича — шепнеше Валицки, като се чудеше как думите на Гертек съвпадат с неговите неотдавнашни мисли. — Но той пази реда, а вие го рушите…

Последните две думи изговори с пълен глас. Погледна светлите очи на Гертек, които заблестяха, засвяткаха от нарастващия гняв, свиха се зениците под свъсените вежди, но веднага след това бързо се покриха от клепачите, сякаш бракониерът искаше по този начин да

прикрие чувствата си. Само дланта му, подпряна на коляното, трепна няколко пъти и устните му се изкривиха в гримаса.

Настъпи тишина, нарушавана от бръмчането на последните есенни мухи, които кръжаха около тавана. Най-сетне Гертек се овладя, заприказва посвоему, весело:

— Като девойка за първия момък, така съм се заоплаквал… Е, взимайте, татко, коня. И не ми плащайте. Какво пък, съжалявам хората, да не съм Мачковяк. Ха, ха, ха…

Помогна на стария да впрегне коня, сложи лопатата в каруцата и отново му напомни:

— Не забравяйте само да погледнете за следите на този елен. Чудесно парче! Чудесно, ви казвам. Аз разбирам.

Валицки ни най-малко не се съмняваше, че Гертек разбираше. Кой познаваше така гората, както той? Може би единствено Мачковяк.

Спомни си младите години. Някак си иначе виждаше тази гора. Воюваше с бракониерството, но същевременно сърцето му беше отворено за хората, за всяка птица и животно, за всяко дръвче, дори за най-нищожното борче.

Въздъхна дълбоко.

* * *

Мачковяк не можеше да разбере какво става с него от няколко месеца. Гертек като чеп му се беше забил под кожата.

Години наред вече по цяло лято работеше в горите, беше преследвал десетки бракониери, беше се справял дори с цели банди. Никога обаче не влагаше сърце в това — борбата с бракониерството и горските крадци беше негово задължение и той го изпълняваше съвестно.

Докато не се появи хитрият Алойз Гертек! Кога точно се зароди у него такава злост към опитния бракониер, не знаеше.

Напразно се мъчеше да открие причината. Едно обаче беше сигурно — ненавиждаше Алойз с цялото си сърце. Напоследък мислеше само за това как да го залови на местопрестъплението, как да му отнеме притежаваната нелегално пушка. И милиция праща, и на старши лесничея докладва — без резултат, Гертек продължаваше да му

се надсмива. Самият Гертек преследван, от своя страна пък той преследваше лесничея. Децата на Гертек не отстъпваха по хитрост на децата на Мачковяк. Всяко движение на един от противниците бе докладвано веднага на другия. Ожесточеният, безмилостен дуел на хитростта продължаваше. Мачковяк живееше единствено с това. Напразно жена му го убеждаваше да се откаже от хайката, да не съсипва здравето си. В такива случаи той нахокваше жената, гневно нахлупваше шапката си и отново тръгваше да търси следите на Гертек.

И сега в гората го водеше същата мисъл. Зърна Гертек, когато излизаше от къщи, забързан през овощните градини към гората. Представяше му се добър случай, може най-после да се сбъдне мечтата му от дълги месеци насам.

Свъсил вежди, Мачковяк хапеше нервно долната устна с белите си зъби. Шмугна се бързо в брезовата гора подир Гертек. Преследваше го като лисица. Прегърбен, той внимателно хвърляше погледи настрани, вървеше бързо само по познати пътеки, заличаваше следите си, пресичаше горските участъци, заобикаляше мочурищата. Кучето тичаше пред краката му, макар че една лисица пробяга недалеч от тях и кучешкото сърце заскимтя и зави жално за лов.

Близо час вече се лутаха така из гората. Мачковяк като че ли имаше неизчерпаем запас от сили, непрекъснато вървеше напред, заобикаляше поляните, често се спираше, внимателно се ослушваше. Имаше чувствително ухо. Различаваше отдалеч тропота на копитата на сърните, грухтенето на дивите свине, далечното почукване на кълвача.

Кучето, вълча порода, наостри изведнъж уши. Мачковяк го погледна внимателно.

— Водѝ!

На малка полянка с гъст, почти непроходим гъсталак беше израснала млада брезова горичка. Листата на дърветата бяха окапали и нападали във водата край храстите. Кучето тичаше с нос близо до земята. Мачковяк се стараеше колкото се може по-тихо да разтваря клоните.

Точно зад брезовата горичка започваше гъста борова гора с храсти и ниска трева, сега пожълтяла и полегнала.

С тихо скимтене кучето изскочи напред, като душеше с нос и се оглеждаше за господаря.

До стъблото на мощен смърч проблясна червеникавата мърша на две лисици, одрани навярно неотдавна. Мачковяк изохка болезнено. Това беше работа само на Гертек. Не за първи път оставяше той след себе си такива следи, а това тук беше днешна работа. През нощта горските хищници добре биха пирували с лисичите останки. За сигурност пипна мършите и отново бе учуден. Лисиците не бяха простреляни днес. Гертек, кой друг, ако не той, е убил лисиците сигурно още вчера. По някаква причина бе оставил одирането на кожите за днес. За да се увери, Мачковяк погледна смърча, поклати глава. От стърчащия остатък на счупения някога дебел клон се спускаше по стъблото засъхнала ивица кръв. Следователно през нощта лисиците са висели на дървото.

По лицето на лесничея се изписа отчаяние. Така още никой не го беше водил за носа. От месеци не можеше да хване Гертек на местопрестъплението, но следи от него намираше всяка седмица, ето сега и тези две лисици. И кога е успял да ги застреля? Удари се по челото. Да, вчера всъщност не погледна в тази посока, преследваше някакъв бракониер над горската верига на торфеното блато около Варденка. А през това време Гертек е очистил тук лисиците.

Сви обратно по краткия път към къщи. Стъмваше се, нямаше изгледи да хване Гертек. Сега нищо нямаше да му направи, дори да се окажеха лице срещу лице. Не успя да си помисли това, когато едновременно с изръмжаването на кучето се чу силен трясък на счупени клони и иззад храстите се появи Гертек. Погледна многозначително. Мачковяк нахлупи омазнената си шапка.

— Моите почитания, господин лесничей — в тона му нямаше злоба, а само заядлива подиграателност.

— Лисиците, мерзавецо, си убил! — изръмжа лесничеят и пристъпи крачка по-близо. Гледаше изпод свъсените с омраза вежди своя противник и с усилие сдържаше обхваналия го гняв.

— Нима? — усмихнат се учуди Гертек. — Това би ми било от полза, лисичите кожи имат добра цена. От месото, виж, ползата е малка, то е само за изхвърляне…

— Гертек, аз ще те хвана, но лошо ти се пише! Вчера намерих твоите примки за сърни, днес тази лисича мърша. Следите от стрелбата бяха съвсем ясни.

— Лошо търсите, господин лесничей… — гласът на Гертек прозвуча сега с раздразнение. — Фъшкии ще намерите, а не моята пушка… Ха, ха, ха — този смях се носеше като заплашително ехо из гората. Кучето заръмжа, Гертек хвърли поглед към него. — И кучето няма да помогне. Излишно е да говорим.

Това вече бе прекалено за Мачковяк. Стиснал в ярост юмруци, той зашептя сякаш с нечовешки глас:

— Бих те застрелял като куче. Само че не ми е позволено. Но само да те хвана в нещо и да се опиташ да избягаш, ще ти пръсна черепа. А стрелям точно. Преброени са дните на твоето скитане из гората. Кракът ти тук повече няма да стъпи. Ще те хвана вече!

Гертек гледаше лесничея сериозно. От устните му сега изчезна цъфтящата усмивка. Мускулите на лицето му трепереха от вълнение. Говореше почти шепнешком:

— Не трябва да ме изхвърляте от гората. Аз израснах в гората, в гората ще свърша живота си… А не се знае още чий живот ще е по-дълъг…

Мачковяк трепна, в този тих глас прозвуча ужасно човешко отчаяние и хладнокръвна заплаха. Отлично разбираше какво имаше предвид Гертек, когато говореше за продължителността на живота… Сигурно няма да се поколебае.

Но и Мачковяк не беше от тези, които се отдръпваха от страх. Завика, докато кучето сви уши от страх:

— Ще видим, ще видим! Мисля, че твърде скоро ще свърши мръсният ти живот…

Гертек само святкаше с очи. Постоя още малко, след това се мушна в гъсталака, мярна се тук-там, но повече не се видя. Лесничеят отново се изуми от ловкостта на този човек.

С клюмнала глава Мачковяк се връщаше в селото. В ушите му непрекъснато звучеше шептенето на брациниера: „В гората израснах, в гората ще свърша живота си… А не се знае, чий живот ще е по-дълъг.“

Вкъщи не каза нито дума. Седеше неподвижно, опрял ръце на главата си. Стана само веднъж, излезе с тежка стъпка на пруста и погледна към дома на Гертек, който беше ярко осветен.

Едва когато си легнаха и лесничеят се заобръща от една страна на друга, тъй като не можеше да заспи, жена му успя да измъкне от него признание за изминалия ден. Закърши ръце:

— Сташек, имай, за бога, сърце. Имаш деца, жена! Остави тоя разбойник на мира. Той ще те убие. Нека бог го съди, а ти престани…

Лесничеят мълчеше, а тя започна да се моли на глас, като от време на време викаше в уплаха:

— Сташек, Сташек, за какво ти е да закачаш тоя дявол? Нека сам дочака своя край… Смили се над децата и жена си.

— Престани да хленчиш! — подхвърли гневно той. Тя млъкна, само въздишаше тежко.

Измъчени от разни мисли, които се въртяха из главите им тази нощ, те заспаха едва преди разсъмване, но скоро ги събуди отчаяният вик на малкия им син:

— Татко, майко! Чуй е умрял… Лежи до къщичката, не мърда.

Сякаш боднат с нож, Мачковяк скочи от леглото, изтича навън.

Пред къщичката лежеше неподвижно кучето. На челото му нямаше никакви рани. Някой трябва да го е отровил. Но как е успял да направи това, като Чуй не приемаше от никого храна? Странно е също, че не е лаял. Те биха чули, защото не спяха.

Мачковяк изтръпна. Невъзможен човек беше този Гертек.

Все по-силно се разпалваше у него омразата към бракониера. Гертек пръв пристъпи към остра борба. Сега да се пази!

— Да се пази — повтори шепнешком.

Дълго стоя над кучето, което до вчера беше верен другар при безкрайните му скитания из гората. Струваше му се, че над останките на кучето хитрият Алойз се е озъбил с подигравателна усмивка.

Гертек стана, както винаги, на разсъмване. Зад прозорците розовееше зората, с пастелен воал загръщаше градинските дървета и прозиращата зад тях линия на гората. В тази светлина Гертек забеляза нещо, което в един момент премахна останките от ленивото му настроение. Валеше сняг на големи, плавно люлеещи се във въздуха парцали.

Приближи лице към прозореца, притисна към него веселия си, вирнат нагоре нос. Небето беше чисто, само откъм изток се червенееха слънчеви лъчи. По-нататък сивият таван от облаци падаше ниско над земята и я покриваше със сняг.

Почеса се по небръснатата брада, след това прекара длан по късо подстригания перчем. Разкърши рамене, един миг постоя така, радостен от гледката, която виждаше зад замърсеното стъкло. Първият

сняг никога не е траен. Този път времето се задържа меко няколко дни, но докато снежната покривка се стопи в земята, ще мине много време…

Бракониерското сърце тупаше радостно. Като се обличаше, Гертек час по час поглеждаше през прозореца, сякаш се страхуваше, че снегът ще спре да вали. Белите парцали продължаваха да се въртят спокойно, големи, дрипави, чак замрежваха всичко наоколо. Снегът обикновено затруднява живота в гората, но когато вали, той скрива всяка горска тайна. Алойз от един месец насам живееше с едно желание.

Въображението му бе възбудено от чудесния рогач шестнадесетак, който всяка сутрин идваше при потока близо до ямата за глина в пшибедронската иглолистна гора. Това не беше вече желание да изкара някакви пари, това беше неопределима ловна страст, наследствен инстинкт от поколения стари ловци.

Неведнъж му бе попадал случай за добър лов, но Гертек беше внимателен, умееше да сдържа личните си пориви. Мачковяк също откри този водопой на елените и разбра намеренията на бракониера. Няколко пъти вече се виждаха в гъстия лещак, спускащ се в полегат наклон към потока. Гертек търпеливо чакаше момента. И той дойде. Пресният сняг за минута ще скрие всички следи, трудно е да се допусне чак толкова липса на късмет, че лесничеят да се натъкне тъкмо на убитото животно. През нощта ще може да го закара до съседното село и там в магазина на приятеля си да го одере на спокойствие.

Гертек пъхна в джоба си парче хляб, хвърли поглед на спящите жена и деца. Тихо отвори вратата, разгледа внимателно наоколо. Хората в селото още спяха. Някъде започна да джавка кученце. Гертек се усмихна ехидно, спомняйки си умрялото куче на Мачковяк. По-трудно ще бъде сега на лесничея без кучешка помощ…

Облаци покриха все още свободната част на небето откъм източната страна на хоризонта. Смрачаваше се. Валеше гъст, спокоен сняг, но кой знае, може вече и да престане. Гертек се промъкна през градината, крадешком заобиколи полето. Класовете на зимната пшеница бяха показали зелени връхчета, сякаш жадуваха да се полюбуват на света преди дългия зимен сън. Някои бяха покрити напълно от пухкава снежна пелена. Гертек се огледа назад. Следите му

се отпечатваха ясно, но снежните парцали ги засипваха бързо. Това именно му бе необходимо.

Попадна в гъсталака на млада борова гора. Отдъхна си. Огледа се пак. Тишина, пустош. Само този сняг и чиста, идеално чиста белота. Зимата дойде. Гертек не навлезе навътре в иглолистната гора, вървя по окрайнината й още доста дълго.

Неизвестно как сред боровете бяха израснали няколко мощни, разклонени дъба, разпрострели се удобно, надалеч отблъснали другите горски жители. Алойз се усмихна, промъкна се до най-малкия дъб. Покрита с млади филизи, едва забележима дупка водеше дълбоко в земята. Някога тук живееше лисица със семейството си, докато не я изгони Гертек. Сега той приклекна, вмъкна в дълбоката дупка ръката и почти цялото си рамо. Увита с парцали, там лежеше неговата пушка. Обгърна я с любовен поглед, разви внимателно парцалите от нея. Блестеше, беше добре смазана. Парцалите пъхна обратно в дупката. Изправи се, на тънките му устни заигра победоносна усмивка. От две години Мачковяк търсеше с милиция тази пушка. А тя спокойно го чакаше в сигурното укритие на дъбовите корени.

Преметна я през рамо и като окрилен литна през гората. Вървеше с бърза крачка, за да не закъснее. След празниците спа малко повече, отколкото обикновено. Рогачът можеше да бъде вече при потока. А по-добър ден няма да намери, за да извърши мечтаното убийство.

Промъкваше се само по познати пътеки, навеждаше се под отрупаните със сняг клони, прескачаше съборените от бурята стволове на дърветата. Рискува и мина през мочурището. Никой нямаше смелост да минава оттам освен лоса. Може би и Валицки, който е израснал по такива места. Брезичките-джуджета, този рядък вид бреза, разрасналите се клони на блатните храсти, които според мнението на селяните лекуват туберкулоза, боровинките, мъховете и стъблата на увехналата дилянка, покрити със сняг, бяха по-опасни от друг път. Това малко пречеше на Гертек. Като лос прескачаше той от храст на храст. Докато един храст се огънеше под него, той вече се хващаше за друг, промъкваше се до следващия. Беше лек. Непрекъснатите скитания бяха изсушили и закалили неголямото му, но ловко и пъргаво тяло. Ако през мъгливия воал на снежната виелица някой можеше да го види, би помислил, че това е някаква измама, покайващ се призрак в мочурището, а не бракониер, който се стреми към набелязаната цел.

От противоположната широка страна, където тук-там се забелязваха нискостъблени брези по мочурливите места, се появи стар лос, един от последните по тия места, осеяни с мъхове. Лосът не бързаше. Той умислено поклати главата си, обрасла със сиви косми. Белият пух се сипеше върху едрото му тяло. Не беше отпуснал лопатовидните си рога на гърба, както при минаването на горските пътеки — носеше ги гордо изправени. Поклащаше ги понякога заплашително, сякаш с това искаше да подчертае своята власт над блатните простори. Тук той можеше да господства дори и през зимата, незастрашен от вълци.

Горският великан рязко тръсна обраслата си с козина глава, притисна лопатовидните си рога до врата, поспря за малко. Разкрачен широко, с леко клатене на туловището си той поддържаше равновесие върху полегналите храсти. Някой се е вмъкнал във владенията му. Мержелееше се в далечината, неясен зад снежната завеса. Малък, омаломощен, а пак не потъваше, стремеше се към него като злокобен дух. Зад гърба му се появи някакъв лъскав, познат предмет. В младите години на лоса такъв предмет гръмна зловещо и го рани в слабините. Дълго страдаше, като ближеше с език загноилото място.

Лосът тръсна тялото си, постоя още малко. В очите му заблестя тревога. Дребната фигура се приближаваше с всеки изминат миг. Когато изведнъж из гората се разнесе трясък, лосът се хвърли в паническо бягство напреко през мочурището.

Гертек обгърна с алчен поглед мяркащото се в снежната виелица животно. В този миг слънцето се измъкна иззад облаците и заплува надолу като златен поток. Заблещукаха отблясъци върху зимната козина на лоса, отразиха се в дъга в ниско смъкнатите сега на гърба му рога. Човекът се хвана за един храст, впи пред себе си блеснали от възторг очи. В тях загасна дори блясъкът на ловната страст, остана единствено възхищението.

Облаците погълнаха слънцето, снегът сякаш се сгъсти. Кракът на Гертек се свлече, потъна над коляното в смърдяща мочурлива тиня. Той се ядоса на себе си, измъкна крака си, който беше просмукан с лъщящата чернилка, определи с поглед посоката и продължи нататък. Краят на гората беше близко. Когато я достигна, не заличаваше повече следите си. С всички сетива усещаше посоката, не се отклоняваше встрани. Бързаше, не поглеждаше наоколо, но ушите и очите му

долавяха всичко. Забеляза един глухар, който се беше притаил в клоните, лещарка, която летеше ниско между дърветата. Усмихна се на резкия крясък на невидима сврака, подсвирна дори с уста, като подражаваше пеенето на коса. Птичката замлъкна учудена. Гертек се засмя, изпълнен с щастие.

Обичаше гората. Днес той изпълни пет години от шестото си десетилетие, а продължаваше да се чувства все така пъргав и млад, както през онези момчешки години, когато заедно с вуйчо си изучаваше тъмните кътчета на иглолистната гора. Още тогава обикна гората завинаги. Стана горски пазач при един голям господар, който сам не знаеше точно колко гори притежава. Службата беше добра, само че неплатена. Господарят имаше всъщност пари само за задгранични пътувания, но не му стигаха за заплатите на работниците в имението. Оттук започна безпътството на Алойз. Иска не иска, трябваше да работи допълнително, за да живее. Веднъж позволи на селяните тайно да секат дървета, друг път да събират съчки. Веднъж уби млад козел, а кожата продаде на един търговец. По-нататък вече беше лесно. Лисици, кози, диви свине, понякога дори и някой чудесен елен, шестнадесетак или осемнадесетак, бяха на разположение на Гертек. Не му беше необходима заплата от господаря. Господарят се досещаше за престъпленията, но нямаше друг изход — беше длъжник за годините, през които му служи горският пазач, но нямаше с какво да му плати. На Гертек му поникваха крила, чувстваше се чудесно с тази горска безкрайност. Докато дойде войната. Тогава всичко рухна, животът на Гертек се промени. Той вкуси и беднотия, за малко не отиде на другия свят като партизанин. С облекчение посрещна освобождението, мечтаеше да се върне към стария живот. Какво пък, щом господарят не се върна, променило се е, значи всичко…

В този миг въздъхна болезнено — дори пред самия себе си си припомняше с неприязън историите в Колобжег. В търсене на работа се отправи към западното крайбрежие. Като на стар професионалист му повериха лесничейството. Той наистина пазеше лесничейството, но не забравяше и своя интерес. Може би не ставаше дума толкова за интереси, колкото за това, че не можеше да сдържи бракониерския си нрав, придобит от години. Той не позволяваше гората да се сече, не продаваше, както преди, дървета. Гората не беше господарска, а държавна. Тези понятия Гертек умееше да различи. Затова пък не

желаеше да признае собствеността на държавата по отношение на дивеча. За него той беше собственост на всеки, който с умение и стрелба можеше да го придобие. За това няма монопол нито държавата, нито някой друг.

Така Гертек бракониерства дълго време, закрилян от зелената лесничейска шапка. Но шило в торба стои ли? Пристигна един кожар, който изкупуваше нелегално от него кожи. И кълбото се разплете. Алойз беше прекалено разсъдлив, за да чака спокойно хода на събитията. По-хубаво му миришеше гората, отколкото затворническата килия. Една нощ изчезна заедно със семейството и покъщнината си, дирите му се изгубиха. Едва ли някой забеляза това, младата държава имаше много по-важни проблеми от преследването на един бракониер. Алойз се установи в Мазурия, изпълнен с надежда, че ще му се удаде да свърже някак стария начин на живот с новите условия. Дяволът му изпрати този Мачковяк. Той отрови живота на Гертек…

Стисна юмруци от гняв. Споменът за лесничея го разпалваше като огън. По-добре ще е да не му се изпречва на пътя. Нали го предупреди, че няма да успее да го изгони от гората.

Една лисица се шмугна в храстите със свита опашка. Стъпките й оставяха ясна следа върху белия сняг. В първия миг на Гертек му се прииска да свали от рамото си пушката, да изпрати точен куршум в посока на червеникавото тяло. Но се опомни. Еленът е по-голямо удоволствие. Засвирука през зъби, предпазливо премина през горската поляна. От Мачковяк нямаше и следа. Навярно спи в къщи, уморен от непрекъснатото преследване по Гертековите следи.

Старата борова гора беше гъста, закриваше небето дори в най-слънчевите дни. И сега снегът само тук-там се белееше по мъха. Тук беше тъмно, тихо. Теренът ставаше леко наклонен. Най-сетне мракът се просветли. Дърветата оредяха, надолу растеше гъст, буен лещак. Той се спускаше по склона чак до брега на горския поток, в който и в най-горещите дни на лятото водата беше студена, чак зъбите изтръпваха.

Алойз намали крачки. Наострил слух, той внимателно пристъпваше с пушката, която стискаше с всички сили в ръце и се промъкваше към брега на потока. Приближаваше се откъм дясната страна на водопоя на елените. Предварително си набеляза удобно за пусия място.

Обраслото му лице гореше, беше станало кървавочервено. Ловната страст винаги така се разпалва. Въртеше главата си на всички страни. Очите му, светли като изпрани, внимателно се вглеждаха в отсрещната страна на потока. От лещака извиваше до водата пътечка, която почти не се забелязваше през лятото, тъй като бе покрита с трева.

Снегът валеше, но снежинките намаляваха, по-дълго се въртяха из въздуха, като че с любопитство разглеждаха непознатия свят, преди да легнат за почивка на земята. Масивните дървета стояха спокойни, сигурни в своята издръжливост на студ и сняг. Снегът се трупаше по широките им клони, притискаше ги със своята тежест. Гертек си спомни плоските, разклонени рога на лоса. Въздъхна. Добър екземпляр, сега рядко може да се срещне такъв…

Беше доволен, дори тананикаше от задоволство. Наоколо дървета, тих и мек сняг, величествени смърчове и той сред всичко това, достоен човек на гората. Успя да дойде навреме. Дивечовата пътека, водеща до потока, не беше още отъпкана, по снега не бяха отбелязани дълбоките следи на копитата. Виждаха се само няколко по-дребни — това бяха следи от сърни, които се увеличиха през последните години. Рогачът още не беше дошъл при студената бистра вода, но всеки момент трябваше да се зададе.

Човекът на пост се размърда леко. Едва сега почувства колко е изморен. Вървеше дотук необикновено бързо, като премина близо осем километра. Пареше го ловната страст, затова крачеше бързо през гори и мочурища. Дишането му бе ускорено, дълбоко. Чак се боеше да не го издаде па̀рата, струяща във въздуха при всяко издишване. Но тази умора беше приятна. Някакво живо безсилие се разливаше по цялото му тяло. Чувстваше, че е способен в този момент за дълго, далечно ходене, за тежки усилия.

— Ех, горски живот… — тихичко, нечуто пошепна и, усмихнат, се огледа наоколо. Птиците пееха по-силно, отколкото обикновено. Снегът затрудняваше ровенето по земята и търсенето в клоните на последните за тази година бръмбари и ларви. Затова навсякъде се носеше тревожно бърборене. Трябва птиците да се пренесат по-близо до хорските домове. Този въпрос трябва да се реши.

Под защитно разклонените настрани клони на смърча се белееха няколко тесни ивици сняг. Останалият сняг бе навалял като плътна

маса по гъстите иглички. От тази страна се чу познато скърцане. Гертек леко обърна глава. Усмихна се.

Под дървото се придвижваше кос с характерните си подскоци. Сигурно беше стар — цветът на човката и около очите от жълт бе станал почти оранжев. Този цвят се открояваше от лъщящия черен цвят на останалото оперение. Косът подскачаше, спираше изведнъж на едно място, чакаше, очичките му светкаха внимателно. Отново скок и пак същото. Ловът не даваше резултати, птичката издаде продължително „цииит“, при което вдигна човката си нагоре, прескочи близките корени, като сръчно отхвърляше настрани бучките замръзнала пръст. Изкопа малка яма, отново се превърна в неподвижна фигурка, чакаше. С внезапно движение гребна отново с човката, издърпа нещо от земята и го изяде. След това се опита да махне настрани парче кора от разклоненото коренище. Не успяваше. Наежи перушина, утихна сякаш ядосан. Най-после в старанието си да открие малко храна, се огледа наоколо, подскочи няколко пъти и изведнъж забеляза човека. Гертек не сваляше от коса усмихнати очи. Обичаше тази птичка, която започваше любовните си трели често още през февруари, когато цялата гора мълчи в очакване на пролетта. Мръдна леко с устни, сякаш искаше да каже нежна дума.

Косът се уплаши. Вдигна глава нагоре, като не откъсваше от човека очички. Издаде човка напред, закрещя пронизително:

„Дикс, дикс, гри, гигигии.“

С внезапен скок нагоре с помощта на крилото отлетя, заврещя отново.

Гертек се намръщи. Боеше се да не би косът да изплаши елена. Ако Гертек дебнеше тетрев или глухар, гласът на коса означаваше край на лова, защото ги предупреждаваше за опасността. Чуваха го понякога зайци, сърни, лисици, а сега и еленът можеше да се отклони от пътя. Гертек погледна внимателно в посока към потока. Тишина — от гората не идваше никакъв шум. Може и да не го е изплашил. Ама че немирник…

Със задоволство и неприязън погледна след коса. Никъде не се виждаше. Явно се беше отказал от коренчетата и бръмбарите и е полетял нататък да търси храсти с горски плодове.

Студът започна да прониква в краката му. На Гертек му се искаше да запали цигара, но реши, че не бива. Веднага ще разкрие

присъствието си за погледа и обонянието на животните. Трепна. От гората зад потока се чу трясък от чупене на клони. Еленът се приближаваше.

Миг — и животното се появи от гъсталака. Спря се, завъртя глава, ослуша се, огледа се. Гертек го беше виждал вече няколко пъти. Както винаги, и този път дъхът му спря от възхищение. През това време еленът слизаше спокойно към водата. Навлезе във водата с предните си крака, изчака, докато мътилката изтече, тогава наведе високата си глава, постави рогата си на врата, започна да пие жадно.

Гертек имаше време. Еленът пи много и дълго. През това време той му се любуваше. Силен, с лъскава сякаш изтривана с восък козина, опъната на възроденото от пролетта тяло, той застана по диагонал на течението на потока и почти срещу Гертек. Мощните, развити гърди се повдигаха и потрепваха равномерно при дишането.

Гертек преброи бързо разклоненията на венеца. Да, шестнадесетак. Изключително хубав екземпляр. Животното в този момент вдигна глава нагоре, задоволило вече първата си жажда. Гертек притисна буза до приклада, прицели се, ослуша се и установи, че не го заплашва опасност.

Еленът почувства внезапно безпокойство. Вдигна високо глава, гледаше с големи блестящи очи. Трепнаха глезените на краката му. Много късно. Глухо отекна ехото на насочения към сърцето му изстрел на Гертек, блъсна се в дърветата, завъртя се над потока. Няколко снежни шапки паднаха от клоните, записка някъде изплашен кос, с бързо летене изчезна сипката. Миг след изстрела, който предизвика уплаха в гората, от елена бликна нагоре кръв. Животното като че ли се олюля, а след това със стремителен бяг, като хъркаше и тропаше, се впусна в паническо бягство, преследван от страшната болка, цялото в кръв. Оцвети се водата в потока, почервеня мекият сняг край брега.

Гертек се изправи, присви очи, искаше да зареди пушката си, но в този момент горският великан застена като смъртно уморен човек, прегъна се наляво, след това надясно и се свлече с тежестта на цялото си тяло. Пръст, смесена със сняг, се посипа на всички страни. Животното потрепера, разтърсвано от предсмъртни спазми, изпъна главата си напред, очите му бяха изпълнени с безкрайна болка и мъка за света, който го караше да умира от жалка, предателски замислена

смърт. Единствената смърт, достойна за елена, е на полето на борбата по време на разгонването…

Гертек, който със скок преодоля малкото разстояние до мястото, където падна еленът след краткото, последно бягство, дишаше сега тежко, проснат като борово дърво. Най-сетне постигна своето, заблуди лисичия нос на Мачковяк. По-скоро по навик, отколкото от необходимост се огледа наоколо. Тишина. Като държеше още пушката в дясната си ръка, вървеше към убития елен. Застана над него, гледаше го горд и щастлив.

Отзад се чу шум. Обърна се, извика. От другата страна се понесе същевременно друг вик, заедно с него нов изстрел полетя като ехо из гората.

— Падна ми, разбойнико, най-после! — в този глас имаше нечуван триумф, победоносна ненавист и страст, някаква ярост.

Гертек гледаше като в полусън тичащия към него Мачковяк. Пушката в Гертековата ръка затрепера, несъзнателно се изплъзна от ръката му и падна на земята. От рамото му се стичаше кръв, която капеше точно до кръвта на елена.

— Стой или ще те застрелям като куче! — този нов вик на намиращия се съвсем близо лесничей върна Гертек в съзнание. Със светкавично, придобито от гората движение той отскочи встрани, сви наляво, навлезе в гъстия лещак, отново сви надясно, под надвисналите сенки на смърчовете, тичаше лудо. Само клоните с гневно свличане на снежния си товар отговориха на новия изстрел на Мачковяк.

Гертек беше вече далеч. Тичайки, той не чувстваше болка в рамото си, увиснало безпомощно, не виждаше капещата кръв. Тичаше лудо, за да избяга колкото се може по-далеч от преследвача. Помисли си — какво щастие, че навреме отрови онова куче, иначе то би било вече след него…

Когато най-после спря и внимателно се огледа наоколо, почувства глухата тишина. Гората мълчеше, сякаш ужасена от това, което стана. Гертек целия трепереше. Едва сега напълно си обясни какво беше станало. Загуби, да, загуби всичко. Край на неговата горска любов, край на бракониерските му скитания. Мачковяк имаше в ръцете си неопровержими доказателства: пушката и трупа на елена. Достатъчно, за да вкара виновника за дълго в криминалното… Какво може да очаква Гертек след всичко това?

Смръщи се, навъси се. Потърка с лявата ръка челото си, сякаш не можеше да се справи с бушуващите в главата му мисли. След това стисна гневно ръката си, силно, докато му побеляха китките, Мачковяк!… Той е виновен за злощастието на Гертек. Той е виновен за злото, което ще сполети Гертековата жена и децата му. Той, само той. Лошият израз по лицето на бракониера сякаш изсече върху него презрителна маска. По стар навик предпазливо се огледа, заслуша се в гората. Не, лесничеят вече не го гонеше. Той сигурно се радваше сега на пушката, любуваше се и насищаше очите си с убития елен. Ликуваше.

— Няма да дочакаш това! Няма да го бъде! — насочи отмъстителен поглед към потока и светлите му очи потъмняха. Голяма е силата на омразата.

Острата болка му напомни за раната. Погледна. Кръвта се разля в широко петно по снежната белота. Кървеше силно. Опитваше се да раздвижи рамото си. Нищо, само пронизваща болка, дяволски силна. Стисна зъби. Куршумът се е загнездил някъде под мишницата, сигурно е строшил костта. Помагайки си със зъби, късаше издърпания край на ризата с ловджийския си нож, безпомощен с лявата ръка. Опитваше се да спре кръвта. Не можеше. Тогава стегна с връв ръката си и тя започваше да кърви по-слабо, само че беше като опърлена от огън. Гертек гърчеше лице, веждите му настръхваха от тази болка, но мисълта му работеше ясно. Устните му се помръднаха още веднъж, отново зашепнаха:

— Няма да дочакаш това! Няма да го бъде!

Бавно, крачка по крачка Гертек се промъкваше през гората в посока към селището. С лявата ръка придържаше края на куртката под кървавото рамо. Не искаше да остави следи за Мачковяк.

Примъкна се колкото може най-близко до дома си, озъртайки се предпазливо. Забеляза, че от къщата на Мачковяк се измъкна момчето, то криеше нещо в пазвата си, скочи на седлото, запраши към градчето. Не бе трудно човек да се досети, че отиваше да съобщи на милицията и в главното лесничейство. Гертек си блъскаше главата какви ли намерения има Мачковяк, щом изпраща малкия до Миелицк. Нима искаше сам да хване омразния си враг и да го предаде на милицията? Не му се струваше правдоподобно. Боеше се обаче да излезе от прикритието, в неговия двор никой не се мяркаше.

Седеше до дънера на смърча, стенеше от време на време от болка, гледаше с присвити очи. От комина излизаше дим, на неправилни кълбета се разнасяше на всички страни, виеше се.

„Ще се затопли“ — помисли си по навик, придобит от години, да отгатва какво ще бъде времето. Отново се изкриви от болка.

Студът го пронизваше целия. Снегът падаше върху дрехите му, топеше се, просмукваше куртката с влага. Рамото престана да кърви, но болката ставаше все по-остра. Боеше се, че ще припадне. Единствено мисълта за Мачковяк по непонятни причини му даваше сили.

Най-сетне дочака. От двора на Мачковяк излезе каруца, в нея бяха лесничеят и още някакъв мъж. Гертек не можа да го познае отдалеч. Потеглиха по страничния път на селото към гората, скоро изчезнаха зад дърветата. Помисли, че лесничеят смята да пренесе тук останките на елена. За доказателство… Усмихна се.

Спокойно влезе вкъщи. Гледаше с някакво съжаление уютните стени, между които така добре си почиваше след изнурителното скитане. Стенният часовник се люлееше и нашепваше своята неуморима песен. Не можеше да гледа жена си. Жал му беше, давеше го гърлото. Жената, децата… Това вече не е за него. Заради този Мачковяк… Ех…

Не даде на жена си време за оплакване. Накара я да му превърже рамото, да посипе раната с прах, събран от цвета на плавуна. На въпросите махаше отрицателно със здравата си ръка. Хапна, това му възвърна силите. Поиска бутилката водка, отпуши я, отпи само глътка, прибра я в джоба на куртката си. Обърна се към жена си:

— Застрелях оня елен… Мачковяк ме настигна, рани ме, у него е пушката ми… Изпрати момчето си за милицията. Три години затвор, а може и пет…

— Боже! — изхлипа тя смазана, чак седна на пейката. Тя никога нямаше своя инициатива, с всички сили и във всичко беше на мнението на мъжа си. Дори и мисъл не й минаваше, че може някога да го няма. Сега тази догадка парализира всичките й движения и мисли. Вглеждаше се в него, с добри, меки очи, бледа, развълнувана.

— Ами, ами… Алойз, бягай! — започна шепнешком, след това завърши с вик, пълен с отчаяние. Той се разсърди:

— Тихо, глупачке… Естествено, че няма да чакам. Дай ми парче сланина, хляб…

Вече беше добре. Стигаше й, че пак й искаше нещо. А може пак да бъде добре. Алойз ще измисли нещо, сигурно ще измисли. Ще избягат пак някъде, както преди от Поможието… Пак ще настъпи спокойствие…

Разтича се из къщата.

В това време, като гледаше през прозореца, Гертек измъкна на пода някакви бутилки и ги прибра в джоба си. След това взе от коридора малко конопена прежда. Опипа си джобовете. Имаше всичко, което му трябваше…

Погледна отново към прозореца. Дойде време да изчезва от къщи. Прегърна жена си през рамо:

— Остани със здраве, Зошка, не се давай… Къде са момчетата?

— На гумното…

— Е, жалко, нямам време да ги търся. Ще поздравиш децата от мен… — Гласът му трепна, но се овладя веднага, довърши: — Е, какво ревеш?

Жената не разбираше, но чувстваше нещо лошо със своето разбито, привързано сърце.

— Алойз, ти какво? Какво правиш? Бягаш ли? Кога ще се върнеш?

— Да, да, бягам… Кой знае кога ще се върна… Трудно е да се върна след такива събития, трудно…

Още веднъж я притисна, скришом се измъкна през вратата, пое отново към горското убежище. Единствено в гората се чувстваше в безопасност.

От няколко часа се луташе сред дърветата близко до селището. Рамото сякаш по-малко го болеше, чувстваше само, че подпухва под несръчно направената превръзка. Глупости, важното е кръвта да не изтече. Това всъщност най-много изтощава… Виждаше всичко. Ето, преди свършването на работата в дъскорезницата Мачковяк се беше върнал с трупа на елена. Като караше колата по пътя през селото, горският надълго и нашироко разправяше нещо на хората, които срещаше. Доверяващи се веднага на всичко, жените се струпваха по две, три. Събираха се на групички мъжете. И едните, и другите гледаха шосето по посока към града.

Приближаваше вечерта. Снегът се задържа, само сивотата надвисна над земята, когато на два мотора пристигнаха милиционери. Взеха Мачковяк и заедно се отправиха към дома на Гертек. Бавиха се там дълго, сигурно правеха проверка, след това обходиха гумното, стопанските постройки, навлязоха дори в близката гора, търсеха нещо по земята.

Като кокореше все по-слабо виждащите си очи в мрака, Гертек се смееше в своето прикритие. Глупаци, търсят следи, сякаш забравиха, че снегът едва преди малко спря да вали…

Над земята се спусна тъмна и тъжна нощ. Едва забележимо се очертаваха къщите. Светещите прозорчета разпръскваха настрани светлина. От време на време лаеха кучета, закрещя кукумявка, въздухът се разцепи от предсмъртното врещене на разкъсвания от нея заек. Отново тишина, все по-пълна тишина, потъмняваща с всеки момент от загасващите светлини на пробляскващите прозорци. Жителите на Боршуново си лягаха да спят. Още е рано, а вече всички спят. Само у Мачковяк още светеше. Гертек наблюдаваше внимателно. Беше студено. От време на време отваряше със зъби шишето, отпиваше глътка водка. Загряваше се.

Сметна, че е време вече. Промъкна се през гората до дома на лесничея. Спираше се, подслушваше. Самият той лисица, имаше работа с лисица. Бдителността се оказа необходима. В един миг дочу шум, тихо пращене на счупена под крак клонка. Някой като него бродеше из гората, спираше се, ослушваше се… Залепи се до един дънер, срасна се буквално с него. Слушаше. Близо час се чуваха наблизо безшумни крачки. Мачковяк патрулираше. Нима имаше намерение да прави това през цялата нощ?

След това отново настъпи тишина. Гертек не я наруши дълго време. Най-сетне колкото се може по-внимателно се промъкна под надвисналите вече над полето клони на последните дървета в гората. Наблюдаваше. У Мачковяк светеше още. Изруга тихо. Нима наистина пълният успех ще бъде на оня?

Кокошките започнаха да кудкудякат, когато най-сетне изгасна светлината в дома на лесничея. Цялото Боршуново потъна в сънна тишина.

Тогава от края на гората се измъкна човек. Пълзеше на колене, свит, непрекъснато прилягаше към браздата, слабо забележим в

облачната тъмнина дори на фона на светлия сняг.

Това бе дълго обикаляне. В градината мълчаливата, тайнствена фигура стоя дълго, без да мръдне. След това ръката на човека започна да тършува по джобовете. Лицето му се изкривяваше от болка, спечените от температурата устни се движеха неуморимо, но от тях не излизаше никакъв звук.

Към задната, сляпа стена на къщата беше прилепена пристройка, ниска, покрита със сламен покрив. Като разгръщаше сламата, тайнствената ръка я заливаше с някаква течност. Замириса във въздуха. Част от сламата човекът изгреба от покрива, разхвърли я около въглищата, и нея заля обилно.

След това дълго се мъчи с другата бутилка. Най-сетне, като притискаше запалката с една ръка до гърдите си, я запали. Пламъчето заблещука на вятъра, подхвърлено умело, обхвана сламения покрив и края на въглищата, заблестя, разпали се…

Човекът се премести малко встрани, няколко метра от входната врата. Вече почти не на себе си. Лицето му бе изкривено в гримаса. Шепнеше си непрекъснато едно и също:

— Няма да дочакаш това!… Няма да го бъде!…

Огънят се разрастваше, ставаше все по-светло. В къщата изведнъж се понесоха писъци, тропнаха вътрешните врати.

Сянката на двора трепна, запалката блесна. Входната врата се разтвори и облян от светлината на пожара, се показа Мачковяк. Той зърна отмъстителната фигура на Гертек със запалката в ръка, притисната до отвореното шише, което избухна в пламъци. Огънят обхвана свода, завъртя се, залетяха искри, които западаха по човека, стоящ на вратата.

Гертек виждаше ръцете на лесничея, който прикриваше с тях лицето си. Мачковяк чу победното изкрещяване:

— Няма да го бъде!

Лесничеят заръмжа, закрещя с нечовешки глас, спря се пред пламъците, влезе вкъщи, викаше за помощ.

Огънят от пристройката се пренасяше по-високо, пламъците от въглищата вече близнаха половината стена.

В селото се разнесе алармен сигнал. Миг след това забуча сирената на дъскорезницата.

Гертек вече не чуваше, не виждаше. Колкото може по-бързо побягна към спасителната, към любимата гора. Не поглеждаше към причинения от неговите ръце пожар, не мислеше вече за Мачковяк, за нищо повече не мислеше. С последни сили препускаше към избраното още вчера място. Едва там щеше да си отдъхне…

Бавно се съмваше. Проясняваше се слабо между дърветата. По-ясно се очертава фигурата на превития, стенещ човек, който стоеше под едно високо дърво. Най-ниските клони на бора се люлееха от утринния вятър точно над откритата му глава. Гертек слушаше жадно събуждащата се отново за живот гора…

Когато с труд най-после пожарът бе изгасен, а на мястото на стария дом на лесничея останаха само димящи пепелища, него самия откараха силно обгорен в болницата, децата и жена му се пренесоха в съседите, потресените жители на Боршуново все още не се разотиваха. Стояха на групи, коментирайки случилото се.

Няколко часа по-късно намериха Гертек. Висеше на собствения си колан — на нисък клон на масивния бор. Над него шумеше любимата му горска песен…

Хората оголиха глави, дълго стояха така мълчешком. И само старият Валицки, като поклащаше посивялата си глава, рече тихо:

— В гората свърши, както и прекара живота си в гората… Обичаше тая гора, само че другояче, а не както трябва. Ех, защото човек трябва да умее да обича гората, добре да я обича…

Старият лесничей мина настрани, замислен стъпваше бавно между дърветата. Мислеше си колко е трудно добре да заобичаш гората. Лошо я обичаше Гертек. Не отдаде на гората цялото си сърце Мачковяк… Не така трябва да се обича. С отворено сърце, отворено преди всичко за човека. Иначе гората изпраща наказание. Ето, Гертек наказа, Мачковяк изпита…

Изгряващото слънце порозови гората, блеснало се спря на широката поляна, обсипана със светлите стволове на брезите. Разискряха се сега те, бляскаха на слънцето, отразяваха се от снежната целина.

Валицки гледаше със спокойни, поглъщащи очи и все още тежко въздишаше.

ЯН АДАМЧЕВСКИ
БАРТЕК

Веднъж един от работниците донесе в лесничейството малка тъмнокафява топка. По характерната триъгълна муцунка познах, че това е лисиче. В дупката били шест, майката отишла някъде, навярно до селото. Та нали, за да изхрани такова многобройно семейство, трябвало доста да се потруди. А доказателство, че между лисиците и жителите на селото близо до гората конкуренцията за кокошки е голяма, бе това, че от лисичето гнездо беше оцеляла само тази кафява топка, която, както бе решил този работник, ще заживее между хората, тоест ще я получи като подарък малкият Ярек, шестгодишният син на лесничея.

Разбира се, лисичето трябваше да се наименува. Най-много му подхождаше името Бартек, и то така си остана — Бартек. Ярек се радва кратко време на горския подарък. За едно пакетче дропс бонбони аз станах притежател на лисичето. Малкото изобщо не чувстваше, че в живота му настъпват все нови и нови промени. Седеше в ъгъла на кухнята, пискаше от време на време и правеше, където му падне, мокри петна. Изглеждаше ужасно безпомощно. Когато обаче котката дойде, както обикновено, за вечерната дажба мляко, Бартек само изпръхтя и котката избяга. Също и Летек — кучето за лов на диви свине — се боеше от лисичето като от огън, заглеждаше се от коридора в стаята, но не смееше да премине прага.

Бартек обаче трябваше да дели кухнята със старата, непрекъснато лъгана квачка. Лъгана, защото вече трети път мътеше и водеше малки патенца. Бягаше след това покрай брега на язовира и жално се оплакваше, когато патенцата чак се задавяха от щастие във водата по средата на водоема. Бартек явно се боеше от квачката, достатъчно му беше дето веднъж тя го цапна по носа с крилото си и оттогава чувстваше голям респект от кокошо-патешкото семейство.

Бартек не ни създаваше много грижи. Всъщност дни и нощи прекарваше в кутията от обувки. Оттам го измъквахме за врата сутрин и вечер за порция прясно мляко. Вечер получаваше допълнително

парче месо. През останалото време той спеше непрекъснато. Всичко вървеше добре, ваканционните дни минаваха във весело настроение. Животът щеше да си тече спокойно, може би дори малко монотонно, ако не беше това, че една сутрин Бартек просто… изчезна. Картонената кутия беше празна. Къде се беше дянал Бартек?

Нашият малък горски дом вече неведнъж преживяваше подобни катастрофи. По същия начин ни изчезна таралежът — славният Туптуш. Той беше стар смелчак, който не се боеше от никого, а понеже гората е близо, вероятно беше отишъл там и повече не се видя! Друг път някъде пропадна една старателно отгледана водна змия. Тя трябваше да ми послужи за стара ловна процедура — исках да я пусна през дулото на пушката, за да я направя отровна. Вярно, че ловният обичай изискваше това да бъде отровна змия, но откъде да я взема, след като в близката околност никой никога не беше виждал отровна змия. И така навярно водната змия беше почувствала какво й се крои и изчезна някъде в гората.

Водната змия беше издръжлива, закалена от живота, а нашият Бартек беше всъщност още дете, направо бебе, нямаше да се справи само̀. Претърсихме цялото лесничейство (каква огромна сграда!) — от тавана чак до мазето — и най-сетне го открихме. Седеше в дървена бъчва в мазето при картофите. На дъното, застлано с мрежичка, имаше свое гнездо котката, която прегръщаше тук четирите си малки още слепи котенца. Сега тя притискаше до гърдите си и това горско животинче. Бартек спеше спокойно, с черно носле, пъхнато между котетата. Как се беше добрал до бъчвата? Може би котката му беше помогнала? Животните са дискретни и умеят да пазят всяка тайна, така че никога няма да можем да разберем това. Би могло да се допусне, че котката се е уплашила, но този неин страх при вида на лисичето или беше притворен, или произтичаше от изненада и учудване. Ясно е, че връх бяха взели майчинските чувства и тя се бе смилила над тъмнокафявата живинка.

Лисичето, качено на раменете на Ярек, се върна отново в своята кутия. Постепенно се приспособяваше към заобикалящия го свят, би могло да се каже: свикваше с картонения свят и с нас. Не можеше да се мисли, че отвиква от гората, защото всъщност то не я познаваше, не се освобождаваше от дивото, тъй като не беше живяло като диво. Лисичето беше още толкова малко, че трудно можеше да се каже

каквото и да е за неговите преживявания и инстинкти. Когато обаче един ден рибарите донесоха леген, пълен с риба, то моментално скочи в него и впи острите си като пили зъби в най-близката бабушка. След това я замъкна в ъгъла. Когато попаднеше на малка рибка, лесно се справяше, но щом налапваше по-голямо парче, пискаше от яд.

Веднъж лесничеят донесе застрелян ястреб — знае се, че вредителите трябва да се изтребват. Бартек като стрела се спусна към птицата, захапа я със зъби и гордо премина с нея през цялата кухня до своя любим ъгъл. И макар че беше още малък, след време от птицата не остана почти нищо. Изяде я с перата, човката и ноктите.

Най-сетне дойде време Бартек да тръгне по широкия свят. Всички разлъки са тъжни. Най-тъжно беше на Ярек, но татко му го взе на коленете си и му обясни, че в града има много деца, които никога не са виждали лисиче и с удоволствие ще го видят, а той тук, в гората, ще може да има още не един Бартек.

От тавана измъкнах картонената кутия, застлах я дебело с вестници и изрязах отвори, за да не се задуши лисичето. Кутията с Бартек пренесох на седалката на колата и рано сутринта, когато децата от лесничейството още спяха, се отправихме на голямо пътуване през цяла Полша до Краков. Погледнах в кутията — лисичето, свито на кълбо, дълбоко спеше.

Това беше мнимо спокойствие, защото след половин час в изрязаната дупка се показа любопитно черно носле. След малко се разнесе скриптене и гризене. Охо, Бартек се труди, иска му се да излезе на чист въздух. Не след дълго в разширения отвор се показа най-напред муцунка с черна точица — нослето, после се появиха още две черни петна — оченцата, след малко — ушите, лапичките и Бартек вече стоеше до кутията на седалката и ме гледаше малко недоверчиво. Чувстваше, че се е провинил, но не знаеше какво наказание го чака за това. Бях зает с управляването на колата и не можех дори да го ударя, нито пък да го върна обратно в кутията. Лисичето, като видя, че нищо не се случи, се сви на кълбо, заспа и така благополучно пристигнахме във Варшава точно на обед.

Спряхме тържествено пред закусвалня „Прага“. Лисичето в ръката ми не произведе голям фурор. Само касиерката измърмори:

— Вие знаете, че влизането на кучета е забранено?

Обясних кротко, че Бартек не влезе сам, а бе внесен, а освен това не е… и тук махнах с ръка. Поръчах:

— Моля един път шаран по европейски, един татарски бифтек и една голонка[1].

Седнахме скромно в най-тъмния ъгъл. Бартек завъртя последователно носле над шарана, татарския бифтек и голонката, от която се вдигаше па̀ра. О, чудеса! Избра шарана. Стрелкаше с очи ту вляво, ту вдясно и „гълташе“, само костите в зъбите му пращяха. Послушно изяде всичко, което му бе дадено, и накрая облиза чинията до чисто. Понеже не искаше нито кафе, нито чай, а мляко нямаше, продължихме пътя си.

Пътуването през страната би трябвало да умори този тъмнокафяв герой. Нищо подобно. Нали е нощно животно, лисичето със залеза на слънцето започна истинския си живот. Бартек, пуснат на паркета в антрето, за момент застана неподвижно, след това, чак ме е срам да кажа, направи огромно мокро петно. И веднага след това започна да скимти, че иска да го взема на ръце. Никакви такива, кутре, ще отидеш на балкона — там ще бъде твоят дом!

Пътната кутия със закърпена набързо дупка трябваше да бъде и тази нощ дом на лисичето. Измъчен от дългия път, аз отидох да спя. На другия ден се събудих много рано и изтичах на балкона. Беда — кутията бе празна! Отново същата история: лисичето изгризало отстрани нови дупки и излязло навън. Къде ли е сега?

Големият балкон чрез тесен парапет беше свързан с цялата предна част на дългата сграда — шестнадесет други балкона и осем стълбища. Долу — тревни площи, лехи с цветя, храсти, по-нататък — шумна улица, къщи, градинки. Ако е паднало от парапета, то е толкова пухкаво и меко, че сигурно нищо не му е станало. А би могло да попадне под кола. Може пък да се е скрило под някой храст?

Претърсих наоколо целия блок няколко пъти — няма го! Поглеждах под всяко храстче — няма го! Моето необичайно занимание (Кой в пет часа сутринта по пижама разглежда внимателно под храстите пред къщи?) събуди любопитството на портиера, който тъкмо започваше сутрешното обхождане на блока.

— Загубили ли сте нещо?

— Едно лисиче.

— Какво говорите! Лисиче! Откъде сте го взели?

Тъй като разчитах да спечеля сърцето на портиера, разказах му за радостите и скърбите на моето лисиче!

— Аз ще го намеря! — обеща той.

Дойде още същия ден вечерта и с тайнствен израз на лицето каза:

— В третия вход, на първия етаж, точно срещу стълбите.

Отидох, почуках, представих се. Действително в банята върху хавлиена кърпа седеше беглецът, целият мокър, жалък, гладен. Не искаше нищо да яде, макар че му бяха подхвърляли разни лакомства. Седеше върху хавлиената кърпа, защото — както обясни десетгодишната домакиня на дома: — Господине, това куче непрекъснато се напишква.

Бартек се върна на старото си място на балкона. Получи огромна дървена кутия за нощуване и правото да се разхожда из цялото жилище, разбира се, при условие че ще цапа само на балкона. Но невинаги беше лоялен.

Не можехме обаче сериозно да му се сърдим — беше прекалено симпатичен. А освен това той беше почти бебе. Най-много му харесваше тъмният ъгъл зад хладилника. Влизаше там и не искаше дори да се мръдне. Там му беше най-добре: тъмно, агрегатът излъчваше топлина, а и моторът мило мъркаше. Съвсем като в горската дупка. Но тъй като играта с електричеството е опасна, трябваше някак да се затвори достъпът до задната част на хладилника. Бартек, естествено, не се съгласяваше с това и дълго усилено дращеше с нокти по каменния под при затворената дупка.

Дори и съвременното стандартно жилище има много тайнствени кътчета. Например под ваната в банята. Там преди всичко е тъмно, а малкият отвор под ваната, предвиден за евентуален ремонт, не представляваше пречка за Бартек. Напъхваше се и — което е по-лошо — не искаше да излезе. Най-сетне го примамих с татарски бифтек — миризмата на прясно месо беше по-изкусителна от очарованието на мрачния ъгъл. Обичаше също да влиза под гардероба, под дивана, зад радиатора и дори под газовата печка. Вечер, веднага подир следобедната дрямка, лисичето започваше луд живот: тичаше като побъркано из цялото жилище, търкаляше се по излъскания паркет, хвърляше се на дивана, на фотьойлите, притаяваше се по ъглите и отново тичаше лудешки и скачаше. Най-смешно беше, когато се

преструваше, че се крие под дивана: пъхаше там като щраус само главата си, мислейки, че вече никой не го вижда. А не дай боже да отвориш в негово присъствие гардероба — беше по-бързо от светкавица. Леко да скръцнеше вратата и то вече седеше вътре и дърпаше със зъби каквото му попаднеше — панталони, чорапи.

Кой знае точно с какво се хранят младите лисици? Разбира се, никой (от моите познати)! В енциклопедиите е написано: лисиците обичат също растителна храна, горски плодове и т.н. Беше още май, но една от търговките на пазара имаше вече черни боровинки. Купих една шепа. Бартек скептично пъхна черния си нос в чинията и помириса боровинките. Въпреки книжните препоръки той пренебрегна горските плодове. Иди че вярвай на енциклопедиите!

Знаете ли баснята за лисицата, гарвана и сиренето? Да опитаме тогава със сиренето. Точно така! Авторът на тази басня отлично е познавал животните. Бартек обичаше сиренето от всякакъв вид: бяло, жълто, овче, топено. Само при миризмата на сирене той заставаше на лапите си и облизвайки се, молеше за парче от този деликатес. Изкорених у него навика да ми „служи“ на две лапки. Лисицата — диво животно — трябва да има своя гордост и трябва да се бори, а не да моли. Най-любимото ядене на Бартек беше от кокошка. Печена! Просто душа даваше за нея. Но печено получаваше рядко. Знае се, че в суровото месо са витамините.

Храненето на лисичето беше цяла церемония. Разбира се, тук в него напълно се проявяваха добродетелите и недостатъците на прадедите. Произхождащ от рода на кокошоядите, той умираше за домашни птици. Мъчеше се да крие парчета месо в ъглите „за после“. Любимо скривалище му беше килимът. Първо издраскваше паркета около килима, след това пъхаше във въображаемата дупка лапа и с носа си трупаше купчинка от пръст, каквато нямаше.

Когато идваше времето за ядене, той най-напред бягаше и душеше с нос килима във всеки ъгъл. Когато беше вече близко до кокала, той слагаше муцунка между предните лапи, след това лазеше и се примъкваше съвсем близо, за да може най-после с един скок да грабне кокала, да го пусне, отново да го подържи с черната лапичка, да го подхвърли нагоре. Дълго се забавляваше така, преди да погълне хапката.

С всеки изминат ден Бартек все повече от кафява топка заприличваше на лисица. Най-напред започна да му рижавее муцунката, след това — гърбът, най-накрая — опашката. Първоначално опашката му беше като на кученце — тънка и дълга. Едва след няколко седмици тя започна да се превръща в чудесна лисича опашка. Краищата на неговите лапи и ушите му бяха черни подобно на вирнатия му нос и края на опашката. Специалистите бяха казали: класически „коминочистач“, той не е като белката — с бяла опашка и огненочервен гръб. Може нашият Бартек да беше само „коминочистач“, но затова пък най-красивият от всички „коминочистачи“ и „некоминочистачи“. Беше наистина чудесен, напет и жив като искра.

Веднъж трябваше незабавно да изляза от къщи и Бартек остана сам на балкона. Реших да го заключвам, тъй като напоследък проявяваше апетит към книгите. Имаше всъщност един любим писател — Хемингуей, а неговата „Зад реката, в сянката на дърветата“ обичаше особено. Премествах книгата на най-различни места, но Бартек веднага я откриваше, издевателстваше на обложката със зъби и нокти. Познатите казваха, че по всяка вероятност не му харесвала миризмата на точно тази печатарска боя, но на мен ми се струва, че той просто не обичаше по понятни причини ловците. За съжаление, когато го оставях сам на балкона, прегризваше кабела на телевизионната антена. Толкова малък и мил, а такъв голям пакостник.

Никак не му беше приятно, когато седях тихо на бюрото. Веднага притичваше и започваше да хапе леко краката ми. Веднъж, след като много ми досади, го завързах с шнур за крака на масичката. Зашеметен за момент, Бартек душеше шнура, след това се опита да го прегризе, но не успя. Това го изкара от търпение и той започна да се мята около масата, докато я повлече през цялата стая и задъхан, застана на двете си лапички при мен, като се опираше на коляното ми. И как да се сърдиш на такъв немирник? Подарих му старото одеяло, нека го гризе, колкото иска. Но моя крак му беше по-вкусен.

Цветята са украса на всяко жилище. И аз имам няколко красиви екземпляра. Бартек не закачаше рододендрона, не пипаше и латинките на балкона. Затова пък си хареса китайската роза. Всъщност тя вече не е цвете, а дърво. Расте в голям дървен сандък. Бартек най-напред само подскачаше и дърпаше листенцата, като безмилостно ги нараняваше.

Събудих „съвестта му“ и той ме послуша, остави листенцата на спокойствие. Но ето, че един ден се случи нова беда — завърнах се от работа, а на вратата никой не ме чакаше. Бартек го нямаше. Обходих жилището, надникнах във всички ъгли — палавникът беше изчезнал! Вниманието ми беше привлечено от розата. Тя странно се люлееше, макар в стаята да нямаше нито вятър, нито течение. Приближих се и не повярвах на собствените си очи: от сандъка се показваше лисичата опашка. Ама че негодяй! Изкопал си дупка, но тъй като пръстта не беше много — опашката му стърчеше навън. Когато го измъкнах оттам, беше страшно недоволен. А розата дълго се лекуваше след тия Бартекови атавистични навици. Искрено обаче трябва да призная, че той само веднъж си позволи подобен номер.

Впрочем Бартек порасна вече толкова, че наивно беше да бъде оставян сам вкъщи. Ето защо, когато в най-близката събота се отправих в планината на лов за елени, взех Бартек със себе си. Той беше свикнал с колата, тъй като неведнъж бе излизал в неделя сред природата. Пъхваше се под предната седалка, свиваше се на кълбо и по-нататък нищо не го интересуваше — нито 100-те километра в час, нито пък сменящият се пейзаж зад прозореца.

За щастие на рогача, въпреки че аз рядко улучвам, той не излезе насреща ми. Реших тогава да пренощувам и да опитам рано сутринта, но на Бартек ужасно му се искаше да яде, а беше неделя — магазините бяха затворени. Познатите, у които отседнах, ме посъветваха:

— Застреляйте две врабчета. Толкова много летят тук, че не можем да се справим с тях. Все изяждат храната на фазаните.

Стопанинът — известен ловец, риболовец и животновъд — ме заведе до изкуственото езеро. Около нас гордо крачеше опитомен фазан. Домашните кокошки така харесваха неговата компания, че никакъв друг петел нямаше достъп до двора. Гонеха всеки съперник така, че се разхвърчаваха пера. Над езерото се издигаше стръмен склон, гъсто обрасъл с храсти и дървета.

— О, там вдясно има врабче! — завика пръв стопанинът. И веднага започна да ме насочва.

— Малко по-високо, малко вляво, още малко. Стреляйте!

Стрелях. От храстите незабавно се понесе нечуван крясък на изплашени кокошки. Какъв скандал! Точно в средата на ятото. На разстояние 50 метра добре видяхме врабеца, но не бяхме забелязали

кокошото ято. От храстите, спускащи се над езерото, падна точно в средата на водата, сипейки наляво и надясно пера, голяма пърхаща топка. Като видя това Мишек, огромно ловно куче, завързано с дебел синджир за дървената къщичка, се опъна, дръпна синджира, той се скъса… и кучето затича към водата. Доплува до кокошката, взе я в уста и я пусна в краката на стопанина. Нечувано! Дворното непородисто куче се прояви като истински ловен палаш! Най-радостен беше стопанинът:

— Най-после ще имам добро куче за диви гъски.

И стопанката не се разсърди:

— Каня ви на супа от кокошка. И без това някоя трябваше да отиде под ножа.

И така всички бяха доволни освен мъртвата кокошка и Бартек, защото врабецът — неговата вечеря — изхвърча нанякъде.

Постепенно Бартек ми стана съжител с пълни права. Когато се връщах вкъщи и отварях балкона, лисичето ме срещаше с огромна радост. Вечер, когато седях на бюрото, той идваше тихичко и докосваше краката ми, което на нашия условен език означаваше, че иска да го взема на колене. Обичаше също да се разположи на фотьойла и да следи дали няма да погледна към него. Имаше умоляващ, верен и същевременно много бърз поглед.

Моят съсед, с когото всеки ден си пиехме кафето, известен познавач на животните (неговото куче изяде някога крема му за бръснене, като пускаше през носа си великолепни прозрачни мехури), е скептик и твърди, че дивите животни нямат рефлексите, които домашните животни получават при общуването на човека, и че например вълците никога не лаят, нито пък махат опашка. Възможно е, но когато бях в зоологическата градина в Олива, застанах при клетката на вълците и ги галех през решетката, а те махаха с опашки. Щом разделих с тях кренвирша си, те заскимтяха от вълнение.

Същия ден прочетох в един от местните вестници сензационното съобщение, че от Ерфуртската зоологическа градина избягали два вълка и че околните селяни, които се занимават главно с отглеждането на овце, бързо организирали хайка само и само да спасят овцете от хищниците. Вълците били уловени сравнително бързо — тъкмо когато ядели от коритата… концентрирания фураж на овцете. Такъв скандал! Вълците съвсем се били превърнали в кучета!

Моето лисиче беше по-различно. Как красиво се сърдеше, когато исках да му отнема парчето месо.

— Хъй, хъй, хъй — съскаше и пръхтеше. Да лае още не можеше, да ръмжи също не умееше. От малко в същност беше гледано между хора, но не позволяваше да му се отнеме месото!

Дойде обаче денят, в който изневерих на Бартек. Трябваше внезапно да замина за няколко дни. Какво да правя с него? Звъннах в зоологическата градина. Директорът се съгласи да приеме лисичето на държавна издръжка. Тъжно беше нашето последно пътуване. В действителност Бартек не си даваше сметка за промените, които го чакаха, но на мен не ми беше много весело. Господинът, който ни прие, взе Бартек на ръце, разгледа го основно, прегърна го и каза:

— Хубав и здрав. Ще го сложа в клетката с опитомените.

Отидохме. В голяма, кръгла клетка сновяха от ъгъл в ъгъл три червеникави дангалака. Очевидно скучаеха. Господинът с Бартек влезе при тях, даде им да го помиришат и го пусна. Последваха взаимни подробни оглеждания и опознаване. Скоро всички от четворката бягаха по изкуствените скали в средата на клетката. Моето лисиче така се увлече от новите приятели и новата среда, че дори не ме погледна. Когато си тръгнах и повиках „Чик, чик!“ — така обикновено го виках за ядене, — той се опря с лапите си на решетката и ме гледаше. Струваше ми се, че му е жал, защото го оставях. Директорът ме успокои, като обещаваше за Бартек всекидневна порция зеленчуци, мляко и витамини. Може би ще издържи раздялата.

След завръщането си от пътуването още същия ден отидох в зоопарка. Тихичко се приближих до клетката. Ще ме познае ли или няма да ме познае? Дали е пораснал много? Лисичетата спяха в ъгъла на изкуствената пещера. Повиках — излезе едното, второто, третото. Бартек го нямаше.

Надзирателката, която дойде след малко, беше очевидно смутена.

— Бартек, господине, разкъсал през нощта мрежата и избягал. Освен това направил голяма пакост, защото ухапал японската патица с особената опашка и другата с красивата качулка. После подкопал пръстта под оградата и избягал на свобода.

Свободата на Бартек беше застрашена от кучетата, скитащи по полетата, от пушките на ловците, а най-често го очакваха мокри и студени дни. Но той се отказа от всекидневната порция месо, от

сигурността, която дава желязната решетка, от късната старост, което всъщност правеше от него жив експонат. Защото природата влече лисичето към гората.

Бартек се беше родил в истинска мазурска пуща. Сега Волската гора около Краков стана негов дом. Това е неголяма и бедна крайградска гора, но при всички случаи по-добра от балкона с латинките или от желязната решетка и каменния под. Какво от това, че там му подхвърляха печени пилета и витамини, щом като железните прътове ограничаваха така скъпернически неговия свят?

Моят горски гост и приятел, изглежда, беше избрал въпреки всичко най-добрия за него начин на живот.

---

[1] *Голонка* — вкусно ядене, приготвено от джолан — Б.пр. ↑

УНГАРСКИ РАЗКАЗИ

ФЕКЕТЕ ИЩВАН
ГЪСКИТЕ ОТ БУЖАК

Тази история ми бе разказана от Матула, когато веднъж си почивахме под един храст. Вече се заесеняваше. Въздухът през нощта бе станал толкова гъст от мъглата, че ако човек си подхвърлеше шапката нагоре, тя можеше да остане там.

Някъде високо над мъглата дивите гъски крякаха унило, а рибите, които Матула беше получил от „добри рибари“, вече се зачервяваха върху скаричката, поставена на огъня. Разбира се, знаех, че тези „добри рибари“ дълбоко презираха учрежденията, издаващи риболовни билети, но рибата обещаваше да бъде чудесна, а другото не ме интересуваше.

Гледахме огъня, слушахме гъските и тихо седяхме в малкия светъл кръг, който огънят беше направил около нас. По едно време старецът проговори, показвайки с пръст нагоре, където шумяха гъските.

— Не зная дали гъските на уважаемата госпожа от Фармош не са между тия…

„Многоуважаемата госпожа от Фармош“ беше млада вдовица, която направила ферма за гъски до Балатон. Купила люпилня и тъй като беше пещенско момиче, ровила се из специализираната литература, като допълвала липсата на опит с много старание и вследствие на това с доста добри резултати отглеждала гъски. Нейната ферма получила името Фармош много по-късно.

Облегнах се на раницата си, запалих цигара и погледнах стария пазач, което значеше, че „приказката“ може да започва.

— Това, значи, моля ви се, беше така: Покрай многото кокошки многоуважаемата госпожа искаше да гледа и гъски и обяви на хората, че ако някой има за продан, да й ги занесе. Започнаха да й носят.

Една сутрин едва се съмвало, една каруца спряла пред портата.

— Тук ли купуват гъски? — попитал човекът, на когото починала жена му, и той трудно се оправял с птиците.

Уважаемата госпожа изказала съболезнованията си на човека и накрая го попитала за колко дава гъските.

Човекът ги продал евтино и обяснил, че тия гъски не били обикновени, те били истински гъски от Бужак. Един-два дни трябвало да бъдат подържани затворени, та да свикнат с мястото.

Свалили гъските, човекът прибрал парите — 60 форинта, — след това „дий“ на конете — и изчезнал.

Радвала се уважаемата госпожа на евтината покупка, гледала гъските, които само лежали в чисто варосания свинарник и не искали да станат на крака.

А когато станали, клатели се насам-натам, явно много стегнато им бил вързал краката човекът от Бужак и те още били изтръпнали. По обед гъските били изгонени на двора, за да се запознаят с владенията.

И те хубаво се запознали…

Погледнали към небето, крякнали по един път, след това полетели. И до днес летят, понеже били диви гъски. Човекът ги упоил с накиснати в ракия царевични зърна, затова лежали толкова тихо. Но шейсетте златни форинта отнесъл.

Рибите красиво се зачервяваха на огъня, аз си допуших цигарата, а гъските крякаха някъде във висините.

— И до днес си ги носи шейсетте форинта. Имат си късмет някои…

От всичко това се виждаше, че за чистотата на придобитите пари Матула имаше напълно свои разбирания. Той още помнеше бедните години и с голямо уважение споменаваше за някои хора, с които беше живял заедно.

— Тогава гората още си беше гора — клатеше глава старецът и набръчканата му ръка като че ли галеше сенките на изминалите години. — От Канижа до Йореглак: една вода, едно блато. Всичко минава. И лулата има друг вкус…

Когато към Коледа се срещнахме отново, старецът беше само тъга и горчивина.

— Няма тука нищо, даже дяволи няма — се оплакваше той, — нито видри, нито лисици. А добре биха дошли малко пари[1], които се дават, след като предадеш кожите.

Не повярвах напълно на Матула. Ловните пари бяха филери[2], а цената на кожите беше цяло състояние. Едва ли можеше да се повярва,

че сърцето на Матула ще му даде да предаде всичките кожи.

— Остави, синко — казваше баща ми, когато споделих съмненията си. — Старият Матула е рядко честен човек!…

За Коледа получих подарък нов хубав бинокъл и от хълма гледах заснежената гора, когато внучето на Матула мина по пътя край мен.

— Какво ново, Ферко?

— Толкова много са гъските, нямат брой — каза то. — А господинът какво гледа през „бенекела“?

В малката долина под нас беше къщата на Матула. На бялата стена се виждаха две черни дупки. Като че ли ми се присмиваха.

— Гледам къщата на дядо ти, но се вижда и таванът. Виждам, че вече са изсъхнали кожите…

Очите на хлапето се ококориха.

— Е, аз да тичам, значи — се сбогува то, — та ако искате да половувате на гъски, значи, най-добре е долу, след горичката.

И изчезна.

Когато вечеряхме, баща ми каза:

— Видя ли? Не беше прав. Тук беше старият Матула и донесе три лисичи кожи и една от видра. Не искал всеки път да ходи след мен, та наведнъж. Той не е като тия, младите. За всяка лисица с фенер да ги търсиш… А Матула е от старата закалка и е рядко честен човек.

Аз си гледах дланта и мълчах. Може и да съм се изчервил от срам за това, че се осмелих да оскърбя честта на стария Матула.

---

[1] Това са т.нар. „ловни пари“ — малки суми, които са били давани на ловците като награда за предадени животински кожи — Б.пр. ↑

[2] *Филер* = 1/100 форинта — Бел. (moosehead) ↑

ЧАТО КАЛМАН
ЕЛЕНИТЕ НА ГОСПОДИН МАЙЕР

Старият лесничей въздишаше:

— Ай, ай! И това ми дойде до главата. Да продавам елените на имението за отстрел! Ако можеше покойният господар да види, ще се преобърне в ковчега.

Управителят на имението огорчено махна с ръка:

— Остави, чичо Шаму! И без това си има от какво да се върти, ако знаеше какви ги върши синът му. И по-добре ще е, ако продадем десет елена по хиляда пенгьо[1], отколкото младият граф да даде под наем цялото имение. Знаеш, че нищо не му пречи да го направи! А това преди всичко ще засегне теб, чичо Шаму.

Този довод подейства. Чичо Шаму, макар и въздишайки, написа обявлението:

ПРОДАВА СЕ ОТСТРЕЛВАНЕТО НА КАПИТАЛНИ ЕЛЕНИ; В ЛОВНАТА ХИЖА СЕ ОСИГУРЯВА ПЪЛЕН КОМФОРТ.

Беше ужасно доволен от изискания си стил и това донякъде облекчи мъката му, но когато седна в каруцата, за да си тръгне към къщи, започна да става все по-сърдит на онези, които щяха да си пъхат носа в красивите му гори, да стрелят по чудесните му, гледани с любов елени, и всичко само затова, защото имат пари, а едно е сигурно, че от ловуване си нямат никакво понятие.

— Виждал съм аз и такъв човек, който мислеше, че сърната е женската на елена! И все пак имаше лице да нарами ловната пушка.

След няколко дни обаче, когато се появи първият клиент, чичо Шаму остана приятно изненадан. Казваше се господин Майер. Идваше от Берн и искаше да убие три елена. Плати предварително, което се хареса на чичо Шаму повече и от чудесните пушки, които онзи вадеше

една по една, за да му ги покаже. Господин Майер имаше три пушки. Двамата мъже се сприятелиха особено след като господин Майер показа, че има чудесни разбирания по отношение на лова на едър дивеч. Той така добре знаеше цялото майсторство на ловуването, че чичо Шаму тайничко в душата си му поиска извинение за това, че е имал такова лошо мнение за него. Господин Майер каза, че и той имал чудесна ловна територия, но сърцето не му давало да стреля по собствените си елени, които познавал почти лично. С това той напълно спечели чичо Шаму.

Останаха така до полунощ, седяха на чаша вино, и си говореха за дивеч и пушки, за пушки и дивеч и накрая чичо Шаму започна да си мисли, че този човек владее по-добре от него ловния занаят. Поне на теория. Но дали знаеше да стреля?

— Господин директорът сигурно е чудесен стрелец — се реши да попита най-накрая чичо Шаму.

Господин Майер сви рамене:

— Ами както го погледнете! Познавам и по-добри от мен, но все още не се оплаквам нито от очите, нито от ръката си… Все пак не съм привърженик на рискованите изстрели. Няма по-лошо от това човек да рани бедното животно, вместо да го убие без всякакви мъчения. Това се е случвало и с мен… и сега все още имам угризения на съвестта, като си помисля за онези мъчения, които бедното животно трябваше да изтърпи, докато някъде умре.

Този разговор вече беше съвсем по вкуса на чичо Шаму. За тези думи той прие швейцареца в сърцето си:

— Та моля ви се, ще се постараем да няма причина за никакви оплаквания. Утре сутринта тук ще бъде горският, който ще ви води. Избрах такъв, който знае и немски. Казва се Щауб. Много способен младеж.

Тогава господин Майер зададе един странен въпрос, който в първия момент доста изненада чичо Шаму:

— Този човек стреля ли добре?

Лесничеят направи такава физиономия, че господин Майер намери за необходимо да даде обяснение:

— Разбирате ли, аз имам обичай да нося две пушки… И затова питам, защото едната ще е у него, а е доста неприятно усещането, когато зад теб върви неопитен човек със заредена пушка в ръце.

Чичо Шаму махна с ръка:

— Можете да бъдете спокоен, този човек е добър ловец, беше бракониер…

На другия ден преди обяд отново се срещнаха с господин Майер, който беше облякъл ловен костюм, но това никак не беше изгодно за него, защото си личеше, че и двата му крака бяха леви — този малък телесен дефект почти не се забелязваше, когато той беше в нормални дрехи. Това бе забелязано от чичо Шаму само мимоходом, защото вниманието му бе обърнато към Щауб, който мъкнеше след господин Майер главата на един огромен четиринадесетак.

— Къде го убихте? — попита той. — Та аз дори изстрел не чух.

— Долу, в подножието на Чонкаш — отговори Щауб. Очите на Майер светеха от радост.

— Е, какво ще кажете? Нали е чудесна? Поне осем кила е!… Беше много далеч, доста трябваше да се катерим, но си струваше… Прокраднахме се на около 80 крачки. Куршумът го удари точно под плешката… тъкмо се изправяше и падна… Докато стигнем до него, беше вече умрял… На върха на планината обаче ревеше още един, по-силен. Утре или още днес ще се опитам да го ударя…

Щауб тихичко се смееше, докато хвърляше главата и изтриваше кървавата си ръка о̀ панталоните.

— Добре стреля тоя господин! — каза той на унгарски. — Щом се прицели, това беше краят на елена.

Господин Майер неспокойно завъртя главата си.

— Вас загт ер? — запита той — Вас заген зи?

— Че много хубаво стреляте, господин Майер! — отговори чичо Шаму.

Господин Майер скромно сви рамене:

— Майн гот! Не е чак толкова голяма работа! Е, вървете си, обърна се той към Щауб, — обварете черепа така, както Ви казах… И тогава ме събудете. А другото вече го знаете!

На чичо Шаму му направи впечатление, че Щауб застана в стойка мирно, като че ли беше глътнал шомпола на пушката. Искаше да го попита колко бакшиш е получил от швейцареца, но след това се отказа. Не бива да се фамилиарничи с хората, защото от това се разхлабва дисциплината. Каза му само това:

— Не забравяй да изчистиш оръжието! Иди вътре и му го поискай.

— Той не стреля с онази — отговори Щауб, — с тази стреля. — И показа висящата на врата му чудесна двуцевка. — Преди малко ми я даде — добави Щауб за обяснение.

… На другата сутрин швейцарецът пак замина с Щауб и следобед вече беше донесен новият елен. Това беше неповторим осемнадесетак, най-хубавият в гората. Сърцето на чичо Шаму се сви и той започна да се кара на горския, когато останаха насаме.

— Как по дяволите намерихте точно този? Същата работа щеше да свърши и дванадесетак или четиринадесетак, това можеше да ти дойде и на тебе на ума, да не убивате най-хубавия.

— Показвах му два преди това, но той само махаше с ръка. Когато чу гласа на този, така тръгна към него, като че ли искаше да го настигне с бягане…

Вечерта на четвъртия ден донесоха главата и на третия елен. Това беше шестнадесетак. Господин Майер топло разтърси ръката на чичо Шаму:

— Наистина много благодаря!… Дори и не съм мислил, че със сравнително малко усилия ще се сдобия с такива чудесни трофеи.

Същия ден вечерта разговаряха още доста дълго време. Господин Майер наново и наново разказваше как и при какви условия бяха ударени трите елена. Правеше го с вълнение и без всякакъв оттенък на самохвалство, което подхождаше само на един чистокръвен ловец. Чичо Шаму му прости, и то дотолкова, че когато се прощаваха, обеща, че ако в бъдеще пак продават елени, преди да даде обявлението, първо да съобщи на него. В себе си се надяваше, че в бъдеще условията ще се подобрят и вече няма да продават елените, значи можеше да обещае.

Условията обаче не станаха по-добри, а, напротив, влошиха се. Така че пак дойде ред да се продават елени. Сега вече и чичо Шаму не се дърпаше, защото и неговото семейство чувстваше икономическата криза, и то доста често. По-скоро се чудеше на това, че Щауб не само живее добре, ами купи и 18 декара земя.

От какви пари? От тая заплата ли? Не може да бъде.

Щауб отговаряше:

— По-големият брат на жена ми почина. От него наследихме.

След това — понеже елените тук-там вече ревяха — попита с уважение:

— Господин главен лесничей, моля да не ви обижда въпросът ми, тази година дали ще дойде швейцарският директор, оня, който беше тук миналата година?

В джоба на чичо Шаму вече лежеше писмото, в което господин Майер пишеше, че е готов и тази година да купи четири елена, само би желал да получи отговор на това, дали още е там горският по име Щауб и дали ще може пак той да го съпровожда, защото би му било неприятно да се запознава с нов човек, след като този вече знае всичките му навици.

— Хм — каза чичо Шаму с безразличен глас, но наблюдавайки с ъгъла на очите си Щауб, — онзи господин Майер ли? Възможно е да дойде. Не зная. Но защо питаш?

— Само защото ми даде много добър бакшиш. И сега би било добре, при тия времена… Вече съм му избрал и елени… Четири. Два дванадесетака, един четиринадесетак и един чудесен шестнадесетак. Само дано не отиде на друго място…

— Ами откъде знаеш, че тази година иска да убие четири.

— Лани казваше, че при същите условия би убил още четири, ако дойде пак…

През главата на чичо Шаму премина една мисъл, но той я отхвърли.

Глупости! Та това е невъзможно. Не би имало никакъв смисъл. И без друго… Сигурно момчето е много умело и господин Майер си мисли, че друг не би могъл да му покаже такива силни елени… Макар че нали тоя проклетник каза и миналата година, че господин Майер сам си избирал елените… Хм?… Тук нещо не е наред.

На глас обаче каза само това:

— Ами възможно е да дойде и тази година… Още не зная.

Колкото повече размишляваше върху нещата, толкова повече се убеждаваше, че няма никакъв повод за съмнение. И изобщо за какво може да става дума тук? Та не се е случило нищо извънредно или неразрешено. Господин Майер си купи три елена, избра си ги и си ги уби. Имаше право на това! Ако Щауб се е старал около него, то добре е направил. Ако е получил достойно възнаграждение, то против това никой не можеше да каже нищо.

— Само тая мръсна завист говори в мен — се терзаеше старецът, — тая мръсна ловджийска завист, която съм мразил през целия си живот!

Господин Майер пристигна и за една седмица уби елените си, този път наистина четири, два от които с капитални трофеи, и с тях си замина, като каза, че в бъдеще ще дойде пак. Щауб го изпрати на гарата, от това обаче едва не стана беля, защото се завърна у дома чак след три дни в доста плачевно състояние, за което чичо Шаму искаше да му се кара, но се задоволи само с това да попита:

— Къде по дяволите беше, кучи сине?

— Малко бакшиш получих от господин директора, след това реших да изпия една чаша вино… Но станаха повече…

— Глупак! Всичко ли пропи, а? Защо ти трябваше? Сега, излиза, че напразно си работил, виждаш ли?

— Покорно докладвам на господина главния лесничей, че не всичките… Само шейсет крони.

— Само шейсет? Та колко си получил, че си изпил толкова много от тях…

Щауб се поколеба, потърка краката си в пода, след това отговори:

— Петдесет.

— Е, виждаш ли? За петдесет крони би могъл да си купиш едно прасенце, което след това да угоиш. Сега вече можеш да се простиш с тая работа.

Тук чичо Шаму излезе прав, защото Щауб наистина не купи прасенце, но за сметка на това купи две крави. А през пролетта започна да строи в двора си.

Построи къща, а до нея обор.

Чичо Шаму веднъж го заговори:

— Ей, Щауб! Да не би пак да е умрял някой роднина на жена ти, а? Или може би си убил и ограбил някой евреин?

— Не, господин главен лесничей. Покорно докладвам: сега умря моята леля, та от нея наследихме.

Чичо Шаму си каза: „Защо пък да не умре и лелята на Щауб, както на всички други? Доколкото зная, лелите на горските не са безсмъртни. Наистина не виждам нищо за чудене в цялата работа.“

Независимо от това все пак нещо го човъркаше отвътре и той започна да се интересува при адвоката, в резултат на което разбра, че

Щауб не е наследявал нищо нито тази, нито миналата година. Чичо Шаму побледня. Значи все пак е швейцарецът? Той ли е дал толкова много пари на Щауб? Но защо?

По едно време си помисли да накара Щауб да си признае всичко, но след това реши друго. Ще изчака господин Майер да дойде. Той пак се беше обадил и щом получи телеграфен отговор, че еленитe вече реват, веднага пристигна.

Сега имаше по-малко време. Този път купи само три елена, но каза, че ако убие трите по-бързо и му остане още малко време, ще убие и четвърти.

— Е, до утре сутринта! — му каза чичо Шаму. — Донякъде и аз ще ви изпратя, защото имам работа нататък… Но няма да преча на удоволствието ви, не се безпокойте за нищо.

На следващия ден чичо Шаму преживя най-вълнуващото си ловно приключение. През цялото време си мислеше само това, как още като млад горски преследваше бракониерите: отпред ревящия елен, след него бракониера, когото искаше да хване на местопрестъплението, и по неговите следи той, полуловец-полудивеч, който трябваше да се страхува да не би напълненото за дивеч оръжие да стреля срещу него.

Защото и сега положението беше такова. Започна се с това, че при подножието на Копас Берц се сбогува с господин Майер, след което тръгна към долината Кьовечеш. Направи обаче само няколко крачки и след това неочаквано се обърна и започна да следи Майер и Щауб с внимателна и безшумна походка на дива котка. Наистина доста се умори от навеждането и клякането, от криенето между дърветата, докато ловците след двучасово ходене успяха да се приближат на разстояние един изстрел от ревящия елен, а той да се приближи до тях. Но ненапразно беше изминал този тежък и съвсем не безопасен път, защото видя онова, което искаше да види — как господин Майер убива елен.

Да, наистина беше странно. Поне за такъв ловец, който е платил хиляда пенгьо за това развлечение и отгоре на всичко е пътувал от Берн дотук. Защото можеше спокойно да си остане у дома. Господин Майер имаше толкова общо с убиването на елена, колкото и с ланския сняг — елена уби не той, а Щауб. Господин Майер дори не повдигна пушката си, само със затаен дъх гледаше как се приготвя Щауб за

изстрела „по селски“, как насочва оръжието към огромното животно и как улучва „царското“ му сърце с бракониерска безпощадност.

Чичо Шаму проследи цялото действие с бинокъл. Видя и това, как господин Майер бърка в джоба си и дава на Щауб голяма пачка пари. Как може да има такива хора, които дават хиляда пенгьо за един елен, убит от друг човек, и единственото удоволствие, което получават от това, е да лъжат у дома си, пред приятелите си, че… Не! Това е невероятно и толкова смешно, че дори не можеш да се развличаш от него, а трябва само да се отвращаваш.

Старият лесничей сърдито се обърна на токовете си и бързо тръгна към къщи. У дома каза, че срочно трябва да замине за града, и повери делата си на своя заместник-стажант.

— Кога ще се върнете? — запита стажантът. — Утре ли?

— Не, утре не! Ще говорим по телефона.

Едва дочака колата да тръгне, непрекъснато се оглеждаше към гората, страхувайки се, че швейцарецът ще се върне и ще го свари, а чувстваше, че не би могъл повече да го гледа в очите, така силно се срамуваше вместо него.

— Хайде! Хайде!

Тръгнаха тъкмо навреме. На завоя на пътя се показа Майер и след него — усмихващият се Щауб, който носеше разкошната коронеста глава на чудесния двадесет и втори елен.

Господин Майер безкрайно съжаляваше, че господин лесничеят е заминал.

— Тъкмо сега, когато убих най-хубавия си елен!… Сигурно много ще съжалява, че не го е видял… А беше тежък случай, защото беше така скрит в гъсталака, че не виждах почти нищо друго от него освен рогата му… Обаче ако човек има малко опит и може да прецени къде да стреля, за тази работа е нужно само хладнокръвие и вярно око… А за тях пък не трябва да ходя до съседа, слава господи!

---

[1] *Пенгьо* — парична единица в Унгария до 1 август 1946 г., когато след хиперинфлация е заменена с форинт. — Бел. (moosehead) ↑

НЕМСКИ РАЗКАЗИ

ВОЛФГАНГ ЦАЙСКЕ
НОЩ КРАЙ ЕЗЕРОТО

Недалеч от брега на езерото местният Грюнрок[1] си беше построил висока наблюдателница, добре скрита в покрайнините на елшака. Той трябваше да забива дълбоко коловете в мочурливата земя, докато достигнат твърда основа. После ги свърза със здрави напречни греди и скова на пет метра височина платформа с предпазни парапети от пръти и малка пейка, на която можеше да седи удобно.

Грюнрок се качваше с удоволствие в тази висока наблюдателница. Оттам рядко се раздаваше изстрел, но затова пък можеше да се наблюдават някои животни, които иначе не се виждат в гората.

Около средата на септември след ясния ден настъпи хубава вечер. Месецът се изкачи почти пълен и кръгъл на небето. Грюнрок се настани в наблюдателницата си край елшака. Оттук се виждаше мочурливата ливада, широката повърхност на езерото и на брега. Грюнрок се чувстваше удобно. Само комарите му пречеха. Бръмчаха на гъсти облаци. Не само бръмчаха, но и хапеха здравата. Той не обръщаше внимание на това. Толкова често го хапеха, че вече почти не ги усещаше. Все пак си запали цигара. Сините облачета дим държаха жужащите мъчители на известно разстояние от лицето му.

Две зайчета се появиха на тясната крайбрежна зелена ивица. Те подскачаха насам-натам, търсейки сочни тревички.

По билото на ниския хълм се зададоха бавно две сърни. Грюнрок вдигна бинокъла до очите си. Я виж ти, та това беше старият срънда с странно извитите рога, които приличиха на тирбушони. Отдавна трябваше да бъде застреляно, но изчезна от погледа му скоро след откриването на ловния сезон. А сега го виждаше отново. Твърде далеч беше за сигурен изстрел. През една от следващите вечери щеше да опита да се промъкне до страхливото животно.

Недалеч от високата наблюдателница се появи рижаво петно. Още една сърна? Не, това беше Кума Лиса. Дали искаше да си отмъкне патица в дупката? Изведнъж тихото и неподвижно червеникаво

кожухче се стрелна косо във въздуха. Чу се тихо търкане. Беше хванала тлъста мишка, промъкна се с нея няколко стъпки нататък, отново застана дебнешком, скочи пак красиво във въздуха и хвана втора.

Докато Грюнрок още мислеше дали да наруши спокойствието на вечерта с един изстрел, лисицата, хванала двете мишки, изчезна в една от многобройните дупки, които водеха към езерото. Далеч от обсега на пушката на Грюнрок тя се появи отново и пак започна лова си. Лисиците трябва да се ограничават, защото пренасят опасния и за човека бяс, но Грюнрок щеше да застреля без желание този добър мишеловец.

Бавно се здрачаваше. Звездите и месецът обаче осветяваха нощта така, че наблюдателят можеше да вижда добре какво става наоколо.

В тръстиката нещо силно изпляска и изшумоля. Грюнрок се загледа с любопитство към мястото, откъдето дойде този шум. Той вече отгатваше кой може да е там. Скоро видя три, четири, пет черни кълба да излизат тромаво от тръстиката и да се изкачват по брега. Бяха диви свине. През лятото и есента те обичаха да лежат в плитчините в крайбрежната тръстика на езерото. Там никой не ги смущаваше. Можеха чудесно да се търкалят в топлата тиня и да покриват кожата си с дебел слой кал.

Оу-у-ао-оу-у — отекна в мочурливата поляна. Грюнрок се огледа. Там стоеше един елен с вдигната глава. От муцуната му на облаци излизаше топла пàра. Отново отекна дивият зов. Сега беше периодът на чифтосване на елените. Малко зад него, плътно една до друга, стояха три-четири кошути.

Грюнрок наблюдаваше напрегнато. Най-после можа да различи фигурата и рогата на елена. Започна да брои. Всяко разклонение имаше шест върха. Да, това беше хубавият млад дванадесетгодишен елен, който беше довел малкото си стадо от гората на поляната под прикритието на нощта. Човекът лесно можеше да отстреля животното. Еленът стоеше на поляната в цял ръст на малко повече от сто и двадесет крачки от високата наблюдателница. Месецът грееше. Един куршум би го улучил смъртоносно, но Грюнрок не посегна към оръжието си. Не, този елен трябваше да живее още, да расте, да заяква. Едва когато остарее и рогата му закърнеят, един ден щеше да го стигне изстрелът на човека.

Отново се чу пляскане откъм езерото. Този път, изглежда, не идваше от тръстиката, а от по-далеч.

На лунната светлина в откритите води на езерото се виждаха две сребристо искрящи ивици. Те се разклоняваха, като образуваха остър ъгъл. Върхът на ъгъла се движеше бързо. Не можеше да е риба. Разстоянието до този сребрист връх беше още твърде голямо, за да се различи нещо, но пък в следващия миг той се загуби. Очевидно непознатото животно се беше гмурнало и изчезнало. Грюнрок чакаше търпеливо. След няколко минути сребристата ивица отново се появи значително по-близо до високата наблюдателница. Грюнрок вдигна бинокъла си съвсем бавно. През силните лещи той различи кръгла мустаката глава. Една видра беше излязла на нощен лов в езерото. Рибарят Мертен не би се зарадвал, ако този хищник го посети отново.

Макар че Мертен му беше приятел, лесничеят във високата наблюдателница в края на елшака не помисли за оръжието си. Видрата беше станала рядкост и ловът й беше забранен, дори и когато хващаше някоя и друга риба, както сега. Кафявата козина изчезна светкавично, но изскочи веднага пак. От муцуната й стърчеше голяма риба. Видрата заплува към брега и се изгуби от погледа на човека. Грюнрок знаеше какво щеше да стане. На много места край езерото тя имаше дупки. Щеше да отиде в някоя от тях или някъде наблизо и да изяде плячката си. Често обаче тя оставяше по нещо от рибата и тогава гаргите и лисиците се грижеха да не се похаби нищо.

Гъст облак се изпречи пред луната. Изведнъж стана истински тъмно. Беше време да се прибира вкъщи.

Тихо слезе по стълбата, след като изпразни оръжието си. Заобиколи отдалеч мочурливата поляна, от която все още се чуваше зовът на елена.

---

[1] Грюнрок — старинно нарицателно име на лесничей и горски пазач, разпространено сред народа, свързано със зелената униформа. Грюнрок значи зелено сако — Б.пр. ↑

ОТО ХИЛДЕБРАНД
ЗА ДИВИ ПАТИЦИ КРАЙ ГОЛЯМОТО ЕЗЕРО

Изчезващото зад хоризонта слънчево кълбо хвърляше червеникав отблясък върху езерото. Слаб западен вятър къдреше водата към леко полюшващата се тръстика. Хенце и лесничеят бяха обути в гумени ботуши. На лицата си имаха зелени мрежи против комари, на коленете им лежаха двуцевки за диви патици. Между Хенце и Рабе почиваше тъмнокафяв сетер и следеше с поглед една муха. Той беше на д-р Хайдер, който в последния момент трябваше да се откаже да участва в лова на диви патици, понеже го извикаха обратно в селската амбулатория.

Бяха дошли с камион от Хоенберг по неравен сух коларски път, който се криеше в лъките на Елба зад гъсти елшаци, акациеви храсти и отделни бухлати върби. Хенце направи кисела физиономия, като си спомни за пътуването, което яко разтърси всички. Наистина не беше никакво удоволствие!

След като другарите от лесничейството „Хинрихсвалде“ се разделиха с „на слука!“, ловците от Йост се качиха в лодките, които бяха закотвени в тесните водни ивици между тръстиката, и загребаха към северния бряг. Оттогава — вече цял час — те бяха по седалките. Вятърът се плъзгаше между стъблата, които рисуваха трептящи сенки по лицата им. Чу се звучно „кър-кър-ки-ки-ки-тири-тири“ на блатния дрозд.

Вилхелм Хенце се прозя скришом. Животновъдът Мюлер го беше измъкнал от леглото в ранните утринни часове, понеже раждаше Блеса — най-хубавата крава във фермата. Един час по-късно Блеса облизваше едно съвсем мокро мъжко теленце. Хенце разглеждаше мършавите си ръце. Разбира се, пръстите му не бяха чак като на акушерка, но един ветеринарен лекар нямаше да го направи по-добре.

Старият наблюдаваше със силния си бинокъл един по-възрастен мъж на другия бряг на езерото, който шляпаше с високите си гумени ботуши в плитката крайбрежна вода. Над загорялото от слънцето лице той носеше зелена филцова шапка, също така изтъркана и износена,

както и шапката на Хенце. Мъжът спря. От лулата, която висеше в ъгъла на устата му, се издигаха малки облачета.

Едно червено петно се носеше по водата. Тънка сребристо-искряща нишка описа дъга към брега между белите водни рози. Хенце претърси с бинокъла си дългата стена от тръстики. В нея той смътно различи очертанията на една лодка, в която седяха Грюнвалд и Розе. Малко по-нататък бинокълът улови тъмна черта в кръглите зрителни полета на зеления, обрасъл с тръстика залив — цев на пушка. Там, горе, Льонсдорф чакаше патиците. Новата му ловна кучка Бела клечеше в лодката. Матис беше при него.

— Да ги вземат дяволите! — простена горският зад Хенце, разгонвайки с пестеливи движения събуждащите се комари. Хенце обаче наведе тялото си силно напред. — По дяволите! — В светлата вода непосредствено пред тръстиката, току до големия лист на една цъфнала бяла водна роза, се виждаше нещо. Той не се мамеше — само голяма щука можеше да бъде тази тъмна ивица! Рибата стоеше в плитката вода, без да мърда. Хенце ясно различи напречните гънки над приличащата на патешка човка муцуна, жълтите очи, ритмично движещите се хриле, слабо мърдащите коремни перки. Изведнъж разбойникът се оживи. Той бавно се промъкна напред, изчезвайки постепенно в дълбоката вода.

„Сега ще си хване плячка“ — си помисли Хенце. Поразен от големината на щуката, той свали бинокъла и съобщи на лесничея за своето откритие. Засмян, Рабе, махна с ръка:

— Това езеро крие и съвсем други богатства — каза той. — Страшни истории могат да се разкажат за водни кокошки и млади патици, които се гмуркали в спокойните тинести заливи и внезапно изчезвали от водната повърхност, за да не се появят никога вече.

От другия бряг достигна дрезгав шум. Хенце бързо вдигна бинокъла към очите си. Пред него се разкри поразяваща, невиждана картина. Червеното петно беше изчезнало. Старият мъж със зелената филцова шапка държеше в ръцете си въдичарската пръчка и бавно въртеше макарата, намотавайки влакното.

На петнадесет-двадесет метра от обраслия с тръстика бряг една силна риба разпенваше водата.

— Еха-а — промърмори Хенце. — Щука, и то каква душманка!

Обхвана го ловната страст. „Само да не я изпуснеш — пожела си на ум той. — Такова нещо я хванеш пак, я не!“

Дългият повече от метър хищник изскочи почти отвесно от водата, падна с плясък обратно и предизвика фонтан от пръски и въздушни мехурчета. Той още веднъж проряза в дълга бразда езерото, образувайки тясна ивица между водните листа. И тогава щуката показа белия си корем — тя беше изтощена до смърт. Риболовецът пъхна сак във водата, за да извади улова, и на другия бряг отново стана спокойно.

— Онзи отсреща заслужава наистина да бъде поздравен с улова — каза лесничеят убедено. Той също беше наблюдавал улавянето на щуката с бинокъла си. — Знаеш ли, Хенце, риболовът е вид спорт, който има нещо много общо с нашия лов и грижите за дивеча. Ние отстрелваме вредните животни, а те хващат тлъстите щуки, вредни за рибовъдството. Ние помагаме на нашия дивеч през зимата чрез подхранване и законно забраняване на лова през определени периоди, те развъждат малки рибки, имат свои рибарници и също спазват забранени за риболов периоди. Ловците и въдичарите имат много общо помежду си.

— Прав си, горски, — измърмори в съгласие Хенце. Той намигна на Рабе със светлите си очи, докато мазолестият му палец внимателно натъпкваше в лулата трошливия тютюн.

Изкорубените върби по бреговете и тъмните храсталаци се обвиха в нежносиво було. Червеникаво-виолетовият блясък на водата постепенно се стопи и отстъпи място на неясно сивото. Здрачът хвърли сенки върху езерото. Хенце изчука лулата си о̀ ръба на лодката. След като по навик, отново обходи с остър поглед водната повърхност и тръстиковия пояс, изведнъж посивялата му глава се изправи, той се прицели и стреля. Тъмната муцуна на един воден плъх, набраздяваща почти огледално гладката водна повърхност, изведнъж изчезна пред стръмния северен бряг. Появиха се мехурчета.

Сетерът на Хайдер скочи без заповед във водата, отплува в тръстиката и след кратко търсене донесе плячката.

— Звяр такъв — скара се тихо Хенце, — но после, когато кучето доплува до лодката, пак се усмихна под мустак. Рабе, когото бързият изстрел беше извадил от сънливата отпуснатост, отначало се разфуча, тъй като гърмежът можеше да развали лова на патици.

Те все оглеждаха с биноклите си небето, което имаше преливащ се, неопределен цвят. Струпаните сиво-бели камари от буреносни облаци, надвиснали над поляните на Елба в ранната вечер, се бяха разпръснали и изчезнали. Всичко беше още спокойно. Само жабите крякаха в хор в буйните папури и водораслите в заливчетата. Тъмните сенки по водата превръщаха тръстиката в неясна маса, а от бреговете пълзеше лека омара.

Хенце скришом бръкна в джоба на якето си, за да отпие голяма глътка кафе с ром от една очукана манерка и да я предложи след това на Рабе. Лесничеят обаче отказа и избоботи:

— Внимание!

Високо над езерото, крякайки, се носеше ято патици, които идваха от югозапад. По хъркащото „гръ-гръ“ ловците познаха мъжките. Рабе наблюдаваше внимателно небето и от погледа му не убягна, че на бледия хоризонт се очертаха и други патици, които бързо се приближаваха. Новите не бяха повече от две двойки. Хенце още веднъж претърси с бинокъла си тръстиковата стена на другия бряг. Този път безуспешно — не беше достатъчно светло. „Дано — си мислеше той загрижено — другарите да не започнат да стрелят веднага щом патиците се спуснат.“

Рабе освободи предпазителя на пушката си, Хенце също приготви своята двуцевка за стрелба.

Крайно време беше!

Нарастващият шум от крилата на спускащите се патици заглушаваше на моменти крякането на жабите. След това водата се разпиля на пръски. Тръстиката потрепваше и се люлееше между плаващите патици. Дойдоха и другите. Крясъците им идваха отблизо и отдалеч.

В тръстиката светна. Последва остър изстрел, втори, трети… Последната патица замахна силно с крила и загуби височина. Някои падаха като камъни надолу и цопваха в тръстиката, откъдето настървените за плячка кучета ги донасяха, високо вдигнали муцуни над водата. Другите патици, които бяха точно срещу лодката на Рабе и Хенце, извиха остро надясно, за да избягат от точния огън на пушките. Още една тупна тежко между водните рози, а друга размахваше крила ниско над водата. В тази бъркотия прошумяха подплашените птици от първото ято. Преди тръгване Рабе беше помолил другарите си да

стрелят само по крайните патици и сега с облекчение установи, че далекобойните сачми сваляха почти само крайни птици.

Миришеше на изгорял барут. Двете кучета-птичари бяха непрекъснато в движение и претърсваха на зиг-заг тръстиковия пояс за свалени патици. Чуваха се само отделни изстрели по летящия дивеч, тъй като сумракът не можеше да се разкъса от уморено издигащия се зад дърветата лунен сърп.

Рабе, който пръв изпразни оръжието си и го остави, знаеше, че следващите изстрели щяха да бъдат напразни. Същото чувстваше и Хенце.

— Стига, Вилхелм! — извика той дрезгаво и облегна празната пушка на седалката. Старият помогна на усърдния сетер, който носеше последната си плячка — един разкошно оперен паток с красиви шарки по опашката — да се качи в лодката, като го похвали и помилва.

Рабе беше сложил три великолепни патици под седалката при носа на лодката. Известно време двамата ловци седяха мълчаливо, пушейки лулите си. Здрачът се спускаше все по-ниско над езерото и жабите в заливите започнаха отново колебливо да крякат. Една сова, която явно беше свила гнездо в някоя плевня на близкото село, полетя безшумно над водната повърхност.

Беше време за връщане. Рабе даде уговорения знак за тръгване.

От три страни лодките се насочиха към мястото на пристана, разположен откъм Хинрихсвалде. Светлината на джобното фенерче отрязваше бели ивици в черната нощ. В тънкия сноп светлина ловците виждаха мъглата да се носи на фини талази над водата. Веслата леко се потапяха в раздвижената вода. В лодките се удряха малки вълни. Зад тях, в тръстиката, в заливчетата, жабите подемаха отново по-живо и по-смело своето ясно и доволно квак-квак.

Ловците от Хьоен Йост още чуваха жабешкия хор, когато връзваха лодките за мостика. Те тихо се смееха и дори старият Хенце, който всъщност не беше много романтичен, се усмихваше развеселено.

Бавно, с натежали крака, мъжете вървяха към селото, където пред общината ги чакаха няколко другари от района Хинрихсвалде. Там беше спрял и камионът им.

РУМЪНСКИ РАЗКАЗИ

ЙОАН ГРИГОРЕСКУ
МОМЧЕТО И КОНДОРЪТ

Като хищник, кондорът вдъхваше страх. Кралската птица от Кордилерите имаше здрав като кремък и извит като ятаган клюн, остри нокти и сиви крила със златист оттенък. Върху плешивата му глава се жълтееше красива качулка.

Кондорът стоеше неподвижно в клетката, пълна с бели кости — дори в плен не променяше гордата си, величествена поза. Само тези, които му обръщаха достатъчно внимание и искаха да открият какви тъмни инстинкти се крият под навъсената му външност, забелязваха, че понякога очите на хищника са безкрайно тъжни като очите на куче, загубило стопанина си. Погледът му разкриваше ням укор, отправен към хората. Когато посетителите на зоологическата градина спираха при клетката, виждаха само една неукротима свирепост, клюна, създаден за убиване и скубане, изкривените нокти, впиващи се в сухото дърво. Покорна величественост и спотаена сила. А това предизвикваше у хората доволство.

Само едно дете успя да разбере истинския характер на кондора и се осмели да влезе в желязната му клетка. Момчето изглеждаше шестгодишно, макар да беше навършило вече девет. Имаше рахитичен гръден кош, тънички ръце като клонки на дърво, расло без слънце, и големи черни очи, пълни с тъга. Неестествено едрата му глава сякаш по чудо се държеше на тънкото вратле. Ходеше в сива ризка и къси панталонки, от които се подаваха хилавите му крака.

Наричаха го Филип. Познаваше всички хищници в зоологическата градина и на всеки от тях бе измислил прякор. По цели часове гледаше очите на кондора, пълни с неми въпроси. Необяснимо как усещаше, че между него и птицата има някаква необикновена, тайнствена връзка. Може би тъкмо това го караше всеки ден да ходи при нея.

Момчето се промъкна в клетката. Сърцето му лудо тупкаше в гърдите, краката му трепереха, но не изпускаше от очи хищника, който с нокти унищожаваше сухото дърво. Неочаквано кондорът разпери

крила, закри с тях целия небосвод над клетката. Изплашеното момче не смееше да избяга. Хищникът обърна клюн към крехкото същество. Малкото момче под дървото се вкамени. Не можеше да откъсне поглед от огнените очи на кондора. Дълго се гледаха един друг. После птицата започна да се спуска надолу, но детето не помръдна от мястото си. Най-сетне кралският кондор показа признаци на примирие. Пламъкът в очите му изгасна, сякаш бе решил да остави плячката си жива, докато пак не огладнее.

* * *

До този ден момчето не се осмеляваше да приближи клетката на кондора, защото веднъж видя как хищникът разкъса една непредпазлива катеричка, качила се на сухото дърво в клетката. Птицата я разкъса на парчета, но не я изяде. Наказа я, защото тъй глупаво бе използвала свободата си. После на момчето му се стори, че старият кондор плаче, и го съжали.

От птицата се страхуваше и бащата на Филип. Нещо необикновено в държането на хищника, което не беше се запазило у никое друго животно в зоологическата градина, респектираше всички. Кондорът още пазеше своята величественост, неподатливост и ненавист към тия, които го бяха затворили и изложили на показ в клетка.

Птицата изкряска и изведнъж всичко в зоологическата градина утихна, сякаш над гората бе прелетяла смъртта. Откъм зелените храсти се чу крясък на павиан. Кълвачът, който понякога се осмеляваше да търси храна в сухото дърво на кондора, кацна на горния край на мрежата и зачака да види какво ще се случи. Детето трепереше и не можеше да отмести очите си от очите на птицата, в които проблясваше пламъкът на гнева и дълго очакваната победа. В очите на момчето нямаше никакъв страх и тъкмо това разколеба пернатия хищник, попречи му да се спусне към жертвата.

Момчето нямаше оръжие. По изпотените слепоочия и върху тънката шия изпъкнаха сини жилки. В тях туптеше жива кръв и кондорът добре знаеше това. Стигаше само да помръдне и да забие извития си клюн в момчето, но нямаше смисъл, защото беше сит.

Неведнъж бе виждал детето да се мотае около клетката и чакаше. Щом посмя да влезе в нея, ще дойде и втори път.

— Казвам се Филип, — проговори момчето. — Силен си, имаш огромни крила и остър клюн. Всички се страхуват от тебе. Но аз не се боя… Почакай, не мърдай! Тук е мръсно и мирише, дървото ти вече започна да гние. Ще те наричам Филип, както ми казват и на мен. Много ми се иска да имам такива крила и да летя като тебе. Ще ти чистя клетката, а ти ще ме научиш да летя. Съгласен ли си?

Кондорът престана да руши с нокти сухия клон и погледна към момчето веднъж с едното, веднъж с другото око като кокошка, търсеща червейчета.

Мъжът, който дотича, бе въоръжен с дълъг прът, завършващ накрая с кука.

— Къш, къш! — крещеше той с всички сили и размахваше пръта. — Къш, проклетнико!

Замахна и удари по клетката. Кондорът стремително се хвърли върху железните пръчки. В миг Филип усети, че всичко може да свърши зле, и изскочи навън. Храбростта на човека, защитен от железни пръчки, му се стори глупава, а безсилието на птицата — унизително. Разплака се и с всички сили започна да дърпа баща си от клетката.

— Ти, кутре такова, защо се тикаш в ноктите на това чудовище? Нима си мислиш, глупчо, че съм те отгледал, че съм страдал с тебе само за да те разкъсат на парчета?

Преди да започне работа в зоологическата градина, бащата на Филип беше метач в транспортното депо. А в зоологическата градина попадна случайно.

Веднъж отишъл на цирк да погледа смешници и разни екзотични животни. На томболата там продавали стара камила, която вече не можела да излиза на арената. Изтеглили точно неговия билет. Печалбата на камила управлението на цирка смятало за шега. Щом Ципцип (такъв му бил прякорът) разбрал, че след представлението камилата я очаква пустинята на смъртта, поискал да му дадат печалбата. На съдържателя не му оставало нищо друго освен да отстъпи и тъй Ципцип се озовал на улицата със старата камила. Размислял какво да прави с болното чуждестранно животно.

Започнал да я храни с хляб и мляко. Камилата ядяла и пиела за двама, кашляла и кихала като човек и гледала стопанина си с доверие в очите, но да мре не се и сещала.

След няколко седмици камилата започнала видимо да пълнее. Ципцип издържал така цялата зима и една нощ я извел извън града, метнал се на последния трамвай с решението завинаги да изостави своя повереник.

Камилата, сякаш отгатнала намерението му, се спуснала след нощния трамвай и разбудила заспалите вече хора. Тогава някой го посъветвал да я подари на зоологическата градина. След това Ципцип решил завинаги да остане сред животните и започнал работа като гледач в зоологическата градина. Там намерил своя истински дом и спечелил малко имущество: оженил се за стара мома, която му родила син. Жена му умряла при раждането. Нарекъл сина си Филип и го отгледал с помощта на ветеринарния лекар, който два пъти седмично идвал в зоологическата градина да преглежда животните.

Филип бил тихо дете. Още нямал две години, когато баща му на шега го сложил в торбата на австралийското кенгуру, чието малко било умряло. Филип се почувствал тъй добре там, че дори заспал. По-късно се люлеел между гърбиците на камилите, лазел по шията на жирафа, качвал се на щрауса, плувал между бобрите и видрите, играел си с мечето.

Така растеше момчето и за света извън оградата на зоологическата градина знаеше малко. Не обичаше хиените и влечугите. С бенгалския тигър Пандит разговаряше от съответно разстояние, но двете малки на Сиера, злата и опасна лъвица, станаха партньори в игрите му, а многобройното семейство на маймуната Маргиоли от Ява го смяташе за роднина.

* * *

С течение на времето Филип се сдружи с кондора. Баща му се помири с тяхното приятелство, разбра, че между двете същества — хищната птица и слабото дете — съществува необяснима връзка.

Кондорът толкова свикна с Филип, че ядеше само това, което му носеше той. Това безпокоеше Ципцип. Той ненавиждаше хищната

птица, страхуваше се от прищевките й и искаше да затвори клетката със здрав синджир и катинар, преди кондорът да изпробва силния си клюн върху крехката главица на синчето му.

Само че не успя да осъществи намерението си, тъй като в същия ден, когато реши да заключи завинаги клетката, в зоологическата градина се случи нещо непредвидено. Ципцип се мъчеше да отпрати Филип някъде и точно в този миг до тях се приближи брадат мъж.

— Какво правите? — запита той.

Ципцип чак тогава забеляза зад гърба му още един мъж, явно по-млад.

— Каквото дойде — отговори уклончиво и после добави: — Грижа се за животните. Това какво ви интересува?

— Трябва ни вашият кондор.

— За какво ви е? Не може да се яде, яйца не снася, защото е мъжки. Само може да го препарирате.

— Добре, добре — прекъсна го брадатият. — Колко искаш за него?

— Сбъркали сте адреса. Тук не е пазар, нито пък това е кокошка. Вижте само как ви гледа — с очи ще ви разкъса. Имам камила, стара е, но за препариране става…

— Имаме си камила в реквизита — засмя се по-младият. — Друга не ни трябва. Той е филмов режисьор — продължи той и посочи брадатия. — Ще снима филм, дългометражен, широкоекранен. Знаете ли какво е това?

На Ципцип се хареса, че му говори на „ви“.

— Да — отговори.

Брадатият попита:

— С кого да се разберем за кондора?

— Не е за продан.

— Тогава ще го вземем назаем и после ще го върнем.

— А ако ви излети пред очите?

— Няма да излети, ще го завържем с найлоново влакно. Ще литне, докъдето му позволим.

— Ако искате, наминете пак. Може и да се съгласи. Но как ще го отнесете?

— Това е твоя грижа… Ще изкараш двеста леи, приятелче — започна да го съблазнява режисьорът. — Ще бъдеш статист. Ние ще те

вземем.

— От клетката може да го изкара само моя син. Само него слуша той!

— И синчето ще вземем. Ще му платим сто леи. На колко години е? — попита операторът.

— На девет.

— На деца даваме само по петдесет. Такава е заповедта. Вярно, малко е, но изкуството иска жертви. Извикай го! — заповяда операторът.

— Дайте и на него сто леи и готово. И нека ви дадат кола с мрежи, та няма да го понесем на гръб. Къде ще снимате?

— В планината… на сто километра оттук.

* * *

Наистина само Филип успя да примами кондора от клетката. Измъкна го във волиера от дебела тел. После натовариха птицата в кола, покрита с мрежа, Филип следеше кондора през прозорчето на задната стена на кабината. За първи път отиваше толкова далеч от къщи и неочакваното пътуване дразнеше любопитството му.

Напред вървеше колата с режисьора, след нея — колата с обуздания кондор. Филип седеше между баща си и шофьора и често поглеждаше своя крилат приятел, за който излетът в планината не беше радостно събитие.

Щом наближиха, кондорът притисна с гърди мрежата и загледа към планината, сякаш в паметта му оживяваше нещо отдавна забравено.

Най-сетне стигнаха до един обрулен от дъждовете и вятъра връх, който в профил приличаше на някакво езическо божество, обитаващо планинската седловина. Там разтвориха камерите и прожекторите.

Наоколо се разхождаха около двадесет души, облечени в животински кожи и въоръжени със стрели. Между тях имаше едно момиче със златни коси, каквото Филип дотогава не беше виждал. Лицето му беше бяло като на кукла. Тесен пояс от леопардова кожа скриваше гърдите му. То приближи до колата и запляска с ръце като дете.

— Прекрасно, точно това ни трябваше. Къде го намерихте…? Вие сте истински мъж! Предполагам, че е дресиран и няма да ни навреди…

— Започваме! — извика режисьорът. После каза на момичето: — Тази птица не хапе, но къса на парчета. Моля ви, не се приближавайте към нея. По-опасна е и от тигър. Само момчето може да се справя с нея. Как се казваш, момче?

— Филип.

— И как се разбираш с кондора?

— В същност никак, той просто ме слуша.

— Държи го за крака — каза той, като му подаваше найлоновото влакно, — и го отнесе горе на върха. Ще ти кажем кога да го пуснеш.

В този миг пристигна Ципцип и грабна влакното от ръцете на режисьора.

— Почакайте! — Това влакно става за въдица, а не да задържа такава силна птица.

— Опитай се да го скъсаш!

Ципцип намота влакното около ръката си, стисна юмрук и опъна, колкото можа. Влакното се поизпъна, но не се скъса.

— Ама че е здраво! Е, нека да бъде, както казвате…

— А ако ми избяга? — попита момчето баща си.

— Ще го стигнеш.

— А ако излети?

— Няма да излети. Та да не е глупак, че да излети. Къде ще намери такъв живот като при нас. Хайде, направи възел, както съм те учил, и добре го затегни. Другия край ще завържем за колата… Не бой се, няма да ни избяга.

— Ще отлети, татко, зная, че ще отлети… И никога повече няма да го хванем.

— И да отлети, нали тези ще ни го заплатят.

— Готови ли сте? — извика режисьорът. — Колко още ще се бавите?

Ципцип повдигна мрежата откъм задната врата на колата и побутна Филип. Почака, докато момчето завърза краката на кондора, прекара края на влакното през прозорчето на шофьорската кабина и издърпа от кабината голямата телена клетка. Кондорът беше по-изплашен от самите хора.

Чу се заповеднически глас на режисьора:

— Готово! Започваме! Тишина, снимаме! Всички по местата! Вие, госпожо, застанете на мястото си! Момче, пусни птицата!

Кондорът стъпваше тежко и следваше Филип, който държеше влакното колкото се може по-свободно. Ципцип стоеше при колата и размотаваше макарата. Кондорът сякаш се готвеше за нещо, сякаш предчувстваше, че на края на пътя го очаква свобода, и пристъпваше след момчето.

Наоколо цареше напрегната тишина. Всички бяха на определените места, златокосата жена застана на колене и започна да прави някакви неразбираеми поклони. Режисьорът обясни на Филип какво да върши по-нататък.

— Остави го да се приближи на скалата, но го дръж изкъсо, за да не полети по-рано. А ти се скрий някъде, за да не влезеш в кадър, щото всичко ще пропадне. Щом чуеш изстрел, пускай го да лети!

— Какъв изстрел, господине? Кой ще стреля?

— Аз. Трябва да принудим кондора да хвръкне. Ще стрелям близко до него, ти пускаш влакното и птицата ще литне толкова високо, колкото й позволим. После ще го накараме да повтори същото още няколко пъти.

— И пак с пушка?

— С пистолет.

— С истински патрони?

— Почти.

— Недейте, чичко! За това не сме се уговорили. Моля ви, не стреляйте.

— Та това са халосни патрони! Служат само да изплашат птицата, за да излети навреме. Разбираш ли?

— Хей, чичко… Не може ли някак другояче?

— Не може. Та това е нищо работа, сам ще видиш.

— Добре, но защо този мъж носи пушка?

— Той е охрана, пази ни. За всеки случай.

— За какъв случай?

— Всичко може да се случи. Сам каза, че птицата е опасна. Тук има известни актьори. Никой няма да играе без охрана. Но не се безпокой, той стреля само в крайни случаи. Честна дума.

— Добре, чичко!

Кондорът послушно подскачаше зад гърба на Филип към върха. Там момчето се спря, погали го по крилата и му пошепна няколко успокоителни думички.

Огромната птица изглеждаше отдалеч като символ на безпощадната смърт. Бели облаци изпълваха наоколо долините.

— Хей, момче, приготви се! — до ушите му достигна гласът на режисьора, усилен от мегафона.

Филип се отдалечи от кондора. В ръката си, с която държеше влакното, усещаше всяко движение на птицата. А тя с всички сили се мъчеше да разкъса найлоновото влакно.

После се разнесе железният глас на режисьора:

— Готово! Почваме!

Точно в този миг изтрещя изстрел.

Филип пусна влакното, но кондорът не полетя. Само размърда крила, сякаш се опитваше да запази равновесие, и яростно запляска с тях по скалата.

— Стоп! Стоп! — обади се мегафонът. — Ти, сополанко, защо не го пусна?

Скоро режисьорът, целият червен от гняв, застана пред Филип.

— Господине, аз го пуснах, вижте! — извиняваше се момчето.

— Тогава за какъв дявол не хвръкна?

— Не зная. Може би, защото е вързан.

— Да не е глух?

— Не, не е глух. Ще го извикам. Искате ли?

— Тогава му викни да литне! И го развържи!

— Как да го развържа?! Ами ако не се върне?

— Да върви по дяволите. Ще направя един кадър и край! Рискът не е голям. Освен това нали каза, че те слуша! Хайде, пусни го!

Филип очакваше, че кондорът ще литне и после ще отлети към своята родина на другия край на света. Да става каквото ще, няма да го вика да се върне.

Момчето отново излезе на върха и освободи краката на кондора. Птицата втренчено гледаше Филип, който го погали по крилата и си тръгна.

— Внимание! — чу се от мегафона. — Готово! Опреску, изстрел, но гледай да не го улучиш. Двамата ще стреляме едновременно.

Филип забеляза как режисьорът вдига пистолета. Мъжът с пушката доближи приклада до гърдите си. Двата изстрела изтрещяха почти едновременно със заповедта на режисьора: „Камера!“

Кондорът се затресе, сякаш куршумът го беше улучил точно в сърцето. Широко разперените му крила се удряха в скалата и безпомощно махаха из въздуха. Камерите снимаха още няколко минути. Мегафонът започна да сипе водопад от проклятия:

— Стоп! Стоп!

Филип видя как режисьорът вдигна един камък от земята и ядосано го захвърли към птицата. Не я улучи. Друг мъж взе от земята нещо тежко и го хвърли с всички сили. Удари кондора точно в гърдите. Птицата загуби равновесие, но не се строполи.

— Не хвърляйте! Оставете го на мира! — крещеше Филип колкото сили имаше и се втурна към птицата.

Хората в кожи заплашително приближаваха и насочваха тъпите си копия към птицата.

— Не го докосвайте! Махайте се! — крещеше Филип. Режисьорът се промъкна между статистите и пристъпи към Филип. След него, ужасѐн и уплашен, крачеше Ципцип.

— Какво става сега? — попита режисьорът.

— Не зная, чичко, не го обиждайте — започна да хленчи и се разплака момчето.

— Откога е в клетка?

— Минаха около двадесет години, откакто го видях за първи път. Тогава го докараха съвсем млад — обясняваше Ципцип.

Режисьорът погледна кондора, който явно се готвеше за отбрана.

— Да не е болен? — каза той, вече с по спокоен глас.

— Не, чичко, не е болен.

— Тогава изчезвайте! Изчезвайте с тази боядисана врана! Момче, вземи си кокошката и недей да плашиш повече с нея хората… Гледайте, госпожо, какви криле има тази птица, вижте ги само!

Филип бавно водеше кондора след себе си, провирайки се през тълпата. Даескалеску тихичко се прокрадна отзад и ритна птицата. Тя светкавично се обърна и заби края на клюна си в прасеца на нахалника. Чу се страшен вик, Даескалеску се отпусна на земята и всички се разпръснаха от страх. Филип измъкна клюна от крака му. Мъжът скимтеше:

— Осакати ме, братя! Осакати ме. Защо не го застреляте? Опреску, къде се мотаеш? Всички ще ни довърши. Стреляй, нека издъхне! Какво съм му направил?!

Филип заедно с кондора вече се беше качил в колата и тъкмо тръгваха. Засипа ги буря от камъни, които забарабаниха по ламарините на колата.

И никому не дойде на ум, че кондорът отдавна се бе отучил да лети.

МИХАИЛ САДОВЯНУ
РЕЗНАК

Старият Вирлан беше сух и много висок човек — само с вирната глава можех да виждам червения му като камба нос. Тогава бях на деветнадесет години, но за стария си оставах „Бръмбарчето“. По време на онази ваканция не се отделях от него.

Дядо Вирлан беше весел човек и добре се познаваше с всички стопани в нашето село. Беше и отличен ловец. Нашир и надлъж нямаше място, което да не познаваше. Заради всичко това тичах след него като дете след майка си.

В неделя тръгнах да се скитам из селото. И колко се зарадвах, когато чух дядо Вирлан заядливо да разговаря със селяните. Вярно е, че на тях думите им идваха направо на устата, нямаше защо да ги търсят из джобовете си… После отидохме у дядо Вирлан, качихме се в бричката, взехме пушката — и хайде към полето близо до езерото. Седнахме в тревата между едрите магарешки бодили, хапнахме житен хляб с овче сирене и червен лук. После пийнахме вода от близкия извор.

И тогава нещо хрумна на дядото.

— Слушай — казва, — Бръмбарче! Няма да се върнем по същия път. По-добре да кривнем през лозята. Току-виж на пътя ни изскочил някой заек…

— Добре, дядо — казвам, — да минем през лозята.

Запътихме се към лозята на склона, целият огрян от бледите лъчи на есенното слънце. Необраната царевица сухо шумолеше.

Приближихме склона и там — я виж ти, другият прочут ловец, Ставер, беловлас, добре сложен, снажен мъж. Дядо Вирлан още отдалеч се развика. После, щом го наближи, спря бричката.

— Как живееш, чичо Ставер?

— Ами, какво да правя? Живея! Тръгнах да прострелям лисицата.

— Каква лисица?

— Тукашната, за коя друга ще тръгна. Тук живее, в Млинската долина. Отмъкна ми вече осемнайсет патета — отгледани, на четири месеца. Изяде ми девет пилета, най-големите, качулатите. На старата едва не й се пръсна сърцето. „Виж какво, мъжо“ — вика, „ако не убиеш тая лисица, няма дълго да ходя по земята“. Какво да направя? И тръгнах за нея.

— Добре — дума дядо Вирлан, — ще я намерим.

Дядо Ставер се качи при нас в бричката. И потеглихме да убием лисичката.

— И моята старица цяло лято се оплаква — отбеляза след малко дядо Вирлан. — Веднъж ни изчезнаха две патета, после пък две-три пуйчета.

— Ясна е работата — дума дядо Ставер, — и тях ги е излапала лисицата.

— Сега и на мен ми хрумна, че май е било лисица.

— Лисицата от Млинската долина — потвърди дядо Ставер. — Сигурно е била тя!

Дядо Вирлан обърна към него червения си нос.

— А откъде знаеш, че е същата?

— Георге ми каза.

— Кой Георге?

— Георге Доминте. Дума, че в Млинската долина живее лисица. А и не може да е друга.

— И аз тъй мисля — съгласи се дядо Вирлан. — Коя ще е друга…

И тъй карахме, тръскахме се по разораните ниви и най-после стигнахме лозята на склона. Дядо Вирлан спря Русца да си отдъхне. Тогава на дядо Ставер му хрумна нещо.

— Знаеш ли какво — каза, — май трябва да отидем при Георге за кучета.

— Право думаш — отговори дядо Вирлан. — Георге Доминте има добри кучета. Защо да търчим напразно около дупката, по-добре да пуснем кучетата. Ако тя е излязла на лов, кучетата без съмнение ще ни заведат до дупката й…

— Точно така! — убедено кимна дядо Ставер. — Няма да ни избяга!…

— А и къде може да избяга? Та ние сме изпитани стрелци!

Отидохме при Георге Доминте.

Заобиколихме храсти песъкиня. Свихме между лозята. Задминахме първата къща.

В същия миг чухме глас. Някой ни викаше. Явно, че му трябвахме.

— Хей, добри хора! Чакайте за малко!…

Спряхме. Стой, Русца!

Към нас се затича стопанин, гологлав и с незатъкната в пояса риза, махна с лява ръка:

— Почакайте, добри хора!

Почакахме. Стопанинът ни настигна. В дясната си ръка държеше дървена кана, украсена с резба.

Моите спътници познаваха този стопанин. Поздравиха се, разпитваха се за здравето. Щом стопанинът разбра, че отиваме за лисица, предложи ни каната.

— Пийнете си, добри хора, резнакът е добър. Пийнете си за здраве!

Дядо Вирлан и дядо Ставер не се отказаха. Че как ще откажат на добрия, отколешен обичай на този край.

Дядо Вирлан ме хвана за перчема и ме тикна към каната:

— Опитай, момче! — викна. — Пийни си малко! После изтрий уста с ръкав и благодари!

Забих нос в каната. Течността шуптеше и щипеше на езика. Изпих глътка, втора, трета. Поех дъх и пак отначало…

После подадох каната. Старците ме гледат и се смеят.

— Какво е това? — питам. — Резнак ли?

— Тъй ами — отвърна, смигвайки дядо Вирлан. — Чичо Ставер, пийни и да тръгваме, че ще закъснеем.

— Вярно — бързо се обади дядо Ставер и пи, пи, после гръмко се оригна и показа червеното си лице.

Каната пое дядо Вирлан. И той пи. Пи излеко, но без почивка — до дъно. Сетне двамата се поклониха на стопанина, пожелаха му много здраве и дядо Вирлан погна кобилата с камшика.

— Е, пийнахме си — вика той. — Стига толкова. Благодарим! Добър резнак! Нека Света богородица благослови този, който ни го даде. Останете със здраве, ние бързаме.

Тръгнахме, но се движехме доста бавно.

— На всяка цена трябва да вземем кучетата — убеждаваше ни дядо Вирлан. — Без тях няма да успеем! Чичо Ставер, в нашия край има хубави обичаи, а?

— Много хубави!

Преминахме още сто крачки. Стигнахме втората къща. Там стоеше гиздава стопанка — с престилка и запретнати ръкави — чакаше ни с кана. Във весело настроение беше. Тя също ни познаваше.

— Леле, та това е кръщелникът и чичо Ставер! Почакайте, опитайте нашия резнак! Не може тъй да си идете… Как е сваха Илинка? А кръстницата Мариора?

Отказвахме, но напразно. Накрая все пак спряхме, пийнахме от резнака на кръстницата Настасия. Отличен резнак, червен. Бог да й даде здраве! Ех, ако не ни чакаше работа!

— Каква работа? Та още не сте опитали и белия…

— Не, не можем — противи се дядо Вирлан. — Отиваме да бием лисица.

— Каква лисица?

— От Млинската долина, не знаеш ли? Отмъкна ни всички патенца и пиленца. Но сега ще й одерем кожата…

Разделихме се с кръстницата Настасия, продължихме нататък, под сенчестите воали на акацията. Бързахме. И изведнъж стигнахме следващата къща.

От лозето до къщата се чу гръмък глас:

— Хей, добри хора, хей! Чакайте, де! Хей, добри хора!

След каната червен резнак се уверих, че дядо Вирлан се ядосваше на лисицата повече, отколкото чичо Ставер. Искаше да тръгваме.

— Нямам време за спиране! — съобщи решително и шибна Русца.

Но лозарят не можеше да се помири с нарушаването на отколешните обичаи. Той беше висок, плещест мъжага. Великан. Размахна огромната кана тъй леко, сякаш държеше в ръцете си чаша.

— Постойте, добри хора! Постойте, защото ще се ядосам и после ще стане по-лошо!

Какво да се прави? Трябваше да спрем, не биваше да дразним стопанина. Спряхме Русца. Великанът дойде при нас. Веждите му бяха малко навъсени, но приятелски се усмихна и ни подаде каната:

— Не се оглеждайте, ами опитайте!

Добре, опитахме. Усетих, че повече не мога да поема нито глътка. А дядо Вирлан и дядо Ставер се развеселиха. Пиха, отриха си устните, после отново един след друг пъхнаха носове в каната.

Стопанинът, който ни гощаваше, беше приветлив и весел човек. Разбрах, че се казва Петре Амаици и че също е някакъв роднина на моите ловци.

— Знаете ли какво? — каза чичо Петре. — Виждам, че се тъкмите за лов. С радост бих дошъл и аз.

— Добре! — засмя се дядо Вирлан. — Отиваме при Доминте за кучета.

— А защо ви са кучета от Доминте?

— Искаме да пипнем една лисица.

— Каква лисица?

— Лисицата от Млинската долина — важно отговори дядо Вирлан. — Отмъкна ни патките и кокошките. А това тъй ме мъчи, че нямам ни сън, ни покой. Няма да ми олекне, докато не я застрелям!

— И на мене! — благодарно прибави дядо Ставер.

— Е, тогава да я застреляме! — извика великанът. — Закарайте кобилата с бричката в лозето, а моето момче ще изпратим при Доминте, който живее на няколко крачки оттук. После ще тръгнем пеша. Непременно ще застреляме лисицата!

Учудващо бързо се съгласихме, дядо Вирлан веднага опъна юздите, Русца изви надясно и се намерихме в лозето на Петре Амаици. Момчето бързо хукна да съобщи на Доминте да дойде с кучетата. И докато чакахме, показа се Петревата жена, цялата разгорещена, носеше шаран на шиш.

— Ей, аз пък да не зная, че имаме гости — рече разочарована.

— И още какви!… — важно прибави Петре Амаици. — Женичке, опечи шарана, както подобава, и приготви към него чашка мужденин[1]. Много сме гладни.

— За къде бързате?

Дядо Вирлан веднага отговори:

— На всяка цена трябва да застреляме лисицата!

— Точно така! — съгласи се великанът. — Женичке, гледай да свариш добре мамалигата, а за резнака сам ще се погрижа.

— На всяка цена трябва да я застреляме и да й одерем кожата — приключи с някаква особена горчивина в гласа дядо Ставер, втренчил поглед веднъж в огнището, веднъж в шарана.

Скоро дойде Доминте с пушка и кучета. Едва Петревата жена успя да сложи на трикраката маса опечения шаран, едва донесе топла мамалига от тазгодишна царевица, когато откъм склона с лозята до тях стигнаха веселите звуци на цигулка. Това беше Целдаре, наш прочут музикант.

— Заповядайте на масата — покани Петре, — малко ще хапнем, ще пийнем няколко кани резнак и веднага тръгваме!

Дядо Вирлан все повече се разгорещяваше.

— Няма да се прибера у дома, докато не застрелям тая лисица! — крещеше той тъй силно, че всички го чуха. — Никъде нямам спокойствие. Не мога да се покажа дори пред старата. Такъв човек съм аз: не се шегувам, кажа ли веднъж, това става!

Дядо Ставер се мъчеше да го утеши, но безуспешно. А сетне дойде музикантът. В лозето на Петре Амаици се събраха стопани от околните лозя и започнаха да пият резнак. Пиха до стъмване, а сетне чак до късна нощ, седнали до огъня, в който пращяха сухи лозови пръчки. Всички се заклеха пред дядо Вирлан, че ще убият лисицата от Млинската долина.

---

[1] *Муждеин* — подправка от смлян чесън с оцет и сол — Б.пр. ↑

СЪРБО-ХЪРВАТСКИ РАЗКАЗИ

ТОНЕ СВЕТИНА
ЛОВ КРАЙ БЛАТОТО

Край блатото, запазило се от ледниково време, сред Поклюкските гори живееше семейство: красив, стар и силен сръндак и стройна бързонога сърна. От страшния студ с дълбоки, тежки и влажни снегове през ранната пролет загина много дивеч. В това неприветливо място останаха живи едва ли не само тази сърна и сръндак. Щом долината се раззелени и снегът в планините се стопи, сърната роди сърненце — хубаво, силно и пъргаво.

Лятото беше топло, сърнето пасеше от буйната растителност и се развиваше прекрасно. Сърните живееха в мир и спокойствие, защото хората не ги смущаваха. Блатото, обгърнато в мъгли през студените утрини, ги пазеше. Хората избягваха това място, тъй като се страхуваха за себе си и за добитъка, а и мнозина бяха намерили тук смъртта си. Блатото никак не приличаше на онова в долината, където тинестата вода и тръстиките спираха крачките, предизвиквайки отвращение и страх. Това бе особено високопланинско блато. Изглеждаше като зараснала рана, като остров сред море от бълбукащи реки. Краищата му бяха обрасли с гъст, на места непроходим клек.

Сърните най-дълго прекарваха в гъсталаците при Черния поток и ходеха на паша край блатото. Тук то изглеждаше като съблазнителна яснозелена поляна, но коварна и неприветлива, обградена от тъмна гора. Може би тук преди години единственото очаровательно място е било планинското езеро, пресъхнало, щом сушата победила водата. Мъхове покриваха обширната планинска поляна, разцъфнала в пъстри, променливи багри. Острицата се зеленееше и на места никнеше вкусният блатняк, който съблазняваше едрия дивеч. Животните направиха няколко прохода през клековите гъсталаци и ходеха на паша край блатото. Нивото на водата не спадаше. Почвата беше мека и пропита с влага, защото в тайните й жили непрестанно бликаше вода. Малко от ловците и няколко стари пастири знаеха за прохода през мочурището.

Още дълго семейството сърни щеше да си живее на спокойствие, ако една зима бракониер не беше убил майката на сърнето. Подплашено, малкото веднага след изстрела избяга в близкия гъсталак. Сърната не дойде след него. После то се върна на мястото, откъдето избяга, и намери голямо петно кръв. От него през гората водеха кървави дири. Сърнето запомни противната миризма на човека и се сгуши в най-тъмния гъсталак. Зимата преживя леко.

Изминаха няколко години. Сърнето заякна, стана едър срънда́к, чийто дълбок глас ехтеше в сивите утрини около мочурището. Беше много предпазлив, но едно лято му се прииска да опознае света наоколо. Привличаха го разцъфналите поляни там някъде край горските скатове, откъдето понякога вятърът донасяше различни, неразбираеми за него гласове. С мъка напусна родното блато и тайните сечища и тръгна на път през гората. Накрая си избра за нов дом голяма поляна точно в края на зелената долина.

От сутрин до вечер поляната го мамеше на паша, но срънда́кът не забрави предишната си бдителност. В ранните утрини пасеше още докато е тъмно и много преди изгрев-слънце тръгваше навътре в гората. Късно привечер, след смрачаване, излизаше отново на поляната, покрита с уханни цветя, където по пъстрите цветове се люлееха последните, закъснели диви пчели и хор от щурци пееше хвалебствена песен за всемогъщото слънце, току-що скрило се зад планината.

При паша срънда́кът пристъпваше от крак на крак, виреше високо глава, окичена с прелестни тежки рога, мърдаше уши и недоверчиво душеше с мокра муцуна приятния летен ветрец. Сякаш съзнаваше своята прелест, при която не би се сдържала вечно незадоволената ловна страст, и винаги беше нащрек. С пъстрите сойки, пазителки на гората, живееше в разбирателство. Те следяха от клоните и с крясък съобщаваха за всичко в гората. Изкрякваше ли неспокойно сойка, срънда́кът веднага се изгубваше навътре в гората. Малко хора го бяха виждали. Първият ловец, който го забеляза, остана като закован на мястото си, смаян и объркан. Такива рога никога не беше виждал. С разтреперана ръка свали пушка от рамото си и приклекна в росната трева. Не можеше да се успокои. Срънда́кът го подуши, изрева с дълбок глас и побягна.

Оттогава ловецът Габер не можеше да си намери място. Откакто видя срърндака, той заскита около пасището му и през едно навъсено утро, когато животното не успя да се скрие, най-сетне го хвана на мушка. Екна изстрел. Куршумът засегна срърндака в десния хълбок. Той подскочи и хукна през росната поляна към потайните места на гората. Ясночервените капки кръв пръскаха обсипаните с роса цветя. В мрачното утро от ниските облаци започна да ръми.

Сойките в леса злобно закрякаха, защото едва сега видяха скрития ловец. В същия миг Габер се втурна след срърндака, откъсна едно цвете и разгледа дребните капчици кръв по него. Проследи дирята на срърндака чак до гората. Сигурен беше, че е прострелял животното. Прибра се вкъщи и след два часа се върна обратно с ловното си куче. Мислеше, че раненото животно няма да стигне далеч и че ще го намери изнемощяло някъде наблизо. Щом показа дирята на кучето, Габер се зарадва, защото кучето така лудо го затегли и задърпа към гъсталака, където се изгуби простреляното животно, че трябваше да го укроти. Известно време се промъкваше напред между клоните, но срърндакът не се виждаше. Кучето все така разпалено го дърпаше през по-гъстата елова гора. Ловецът се спъваше подире му, а клоните изподраха лицето му. Спря от изненада, когато пред него се надигна раненият срърндак. Кучето залая и така бясно се разскача, че Габер се препъна о̀ един пън и падна. Изправи се с ругатни от земята, но в това време срърндакът беше вече изчезнал. На земята имаше локва яркочервена кръв и кучето лакомо започна да лиже. След като си починаха, отново тръгнаха по кървавата диря, напредвайки предпазливо.

Сега Габер се прокрадваше като кръвожаден вълк, крайно внимателен и с пушка, готова за стрелба. След около час отново стресна уморения срърндак и дори стреля по него, но не улучи.

Раненото животно изгуби много кръв. Жадно, то пръхтеше от болка и умора и тичаше с безумен страх в очите. Усещаше ловеца зад гърба си. Без да спира дори за миг, то се запъти към родното блато. Откри прохода и побягна през гъстия клек. Скоро се намери на лепкавата, хлъзгава, мокра почва сред високата трева. Избираше си по-твърди тревисти места, но въпреки това понякога затъваше. Страхът от ловеца беше по-силен от скритите опасности на мочурището.

Изнемощяло до смърт, то легна в тревата, лизна от росата и на глътки отпи от калната вода, която го заобикаляше. Усещаше страшна жажда.

Габер, изтощен и сипещ ругатни наляво и надясно, залегна заедно с кучето в края на мочурището. Пред клековия гъсталак кучето спря. А и на Габер не му се влизаше навътре. Изруга няколко пъти силно на глас. После цял следобед се въртя около блатото, но от сръндака нямаше и следа.

Раненият сръндак лежа няколко дни, скрит в мочурището. Отслабна и изгуби много кръв. Бореше се със смъртта. Оскуба всичкия мъх и трева наоколо и силите му бавно-бавно се възвръщаха. Неговият силен и здрав организъм издържа. През първите дни беше толкова слаб, че главата му лежеше на земята и само с голямо усилие лижеше влагата, избила от земята. Рой досадни жужащи мухи алчно кръжаха наоколо и го дразнеха. Кацаха по носа и очите му, търсеха кръв. За щастие лежеше върху раната си и те не можеха да лазят и да оплюват живото месо, иначе щеше жив да изгние.

Две врани, литнали към планината, усетиха миризмата на кръв, закръжиха над ранения сръндак и с пронизителния си крясък му изпълняваха погребална песен. Той лежеше неподвижно като мъртъв и не ги забелязваше. Чак когато една от тях се спусна отгоре му и той почувства по гърба си ноктите й, видя лакомите очи, яката човка, заклати рогатата си глава. Противната черна птица закряка от уплаха и трепкаща с криле, отскочи от гърба му. Враните разбраха, че сръндакът ще живее още, и отлетяха.

Една сутрин го навести лисица. Дошла бе по кървавата диря и застана любопитна само на няколко метра от него. Гледаше го недоверчиво, въртеше уши и показваше гладните си зъби. Сръндакът видя, че тя се колебаеше да се хвърли ли или да не се хвърли върху му, затова напрегна всички сили, изправи се на крака и отбранително наклони към нея рогатата си глава. Чак след това, разочарована, лисицата изчезна.

Изминаха няколко дни и нощи, докато престанаха парещите болки. Раната се затвори и сръндакът се съвзе. Една сутрин, когато птичият хор извести, че ще настъпи хубав ден, той се надигна и се повлече от мочурището към гъсталака. Откри бълбукащо изворче и се напи със студена вода.

Докато раната не заздравя съвсем, той се криеше близо до извора, късаше от малинака и редките билки по горските склонове и сечища. После започна да ходи на паша само в мочурището. Меката трева, блатнякът и спокойствието без присъствие на хора го приютиха в старото и добро пасище. Никак не съжаляваше за пашата в изсечените гори. Той се превърна в истински стар и много предпазлив саможивец.

Студените утрини обвиваха мочурището с воала си от мъгла. Сръндакът остана да пасе тук безгрижно и след като всички животни избягаха от поляните да търсят убежище навътре в гората. Вечер излизаше късно след смрачаване. Най обичаше да пасе през бледите лунни нощи. Тогава той обикаляше цялото блато, без никой да го безпокои или гони. Понякога привечер чуваше без страх отдалечения, провлачен лай на кучетата и виковете на пастирите, които нощният вятър донасяше от планините. Галеха го птичи гласове и се опиваше от безкрайната тишина на дълбоката нощ, осеяна с блещукащи звезди. В такива самотни нощи той понякога ревеше. Съобщаваше на другите животни, че само той е господар на горската поляна около мочурището.

През сватбуването, когато с нежно врещене сърните мамеха сръндаците за любов, той тръгваше към склоновете на старата гора около Черния поток. Където и да се покажеше, съперниците му отстъпваха пред него. Понякога без бой, друг път след срамно поражение. В любовта си беше буен и смел, но пак предпазлив. Щом укротеше страстта си, връщаше се изтощен към своя самотен живот. В гората около много дървета оставаха само следите по отъпканата земя, където той бе гонил сърните, преди да ги покрие.

Когато в Триглавските планини падна дълбок сняг и Поклюкските гори потънаха в безбрежна белота, сръндакът хвърли рогата си. Тъй както си вървеше, удари ги в един клеков клон и те паднаха в мъха. След това не стъпи повече в мочурището. Ледена покривка скова блатото и сухата трева се изгуби в скреж. Сръндакът остана в гъсталаците и гризеше клонки. Тежко преживя зимата. Падна дълбок сняг, който се задържа в сенчестите долини чак до май.

През тази зима с дълбоки снегове, студ и сурови виелици загина много едър дивеч. Лисиците се угощаваха и разнасяха кости по гората,

гладните врани търсеха мърша. Белките безмилостно душеха изтощените сърнета.

През зимата на сръндака му пораснаха нови, още по-силни рога. Щом глухарят довърши пролетната си песен, той започна да ги бели. Избра си младо, дебело колкото ръка дръвче и с неукротима енергия започна ден след ден да свлича кората му. Бясно обикаляше обеления ствол, извиваше го и тъй го удряше, като че ли се сражаваше със сериозен съперник. Така изчисти рогата си. Остри и дълги, гъсто израсналите шипове бяха тъй оголени по краищата, че се плъзгаха по тъмните стволове на дърветата. Сръндакът живееше все така самотно и в неговия район не стъпваше друг дивеч. Прогонваше го със силен рев, а понякога се обаждаше дори и на цвърченето на птиците, така че можеха да го чуят чак по склоновете на планината и в горите от другата страна на блатото.

Щом водата започна да се стича надолу и слънцето изсуши местата под преспите и по високите върхове, буковете се раззелениха и буйна растителност покри мочурището. Сръндакът отново ходеше в своята тайна поляна. Но раната, която понесе на времето, все още помнеше.

Ловецът Габер също не беше забравил сръндака. Пийнеше ли си, което не беше рядкост, разправяше само за него. Говореше убедително, с мътни рибешки очи, като размахваше дългите си, маймунски ръце. Кълнеше мочурището, което му погълнало трофея, и уверяваше хората, които го слушаха, че в района има още такива сръндаци.

След една година, завладян от спомена за сръндака, ловецът отново приближи мочурището. Вървеше пиян по пътеката. По небето плуваше едра, бледа луна, светлината й играеше в гъстите клони на дърветата и оцветяваше в тайнствено синьо ширналата се повърхност на блатото. Габер се клатушкаше и мърмореше нещо под носа си. Там, където пътечката се приближаваше до края на мочурището и откриваше горската поляна, краката му изведнъж спряха. Изпращяха съчки, чуха се дълги скокове на сръндак и рев, който все по-дълбоко проникваше в тъмната гора. Ловецът спря, като се любуваше на прекрасния глас, нарушил безкрайната тишина в това море от гори. С такава злоба не ревеше нито един сръндак в района му. Само миналогодишният, подушеше ли, че някой се прокрадва подире му, можеше да издава такива звуци.

С плаха надежда в сърцето, че още не всичко е изгубено, пиянският ловец се заклати към къщи и в полунощ заразправя на кучето своята нова тайна.

Габер се промъкваше към мочурището. Щом откри потайните проходи на срънда̀ка в заплетените клекови гъсталаци, той чукна лулата в челото си. Слънцето бе насред небето, когато ловецът все още скиташе покрай блатото, разглеждаше отпечатъците от големите, разтворени копита и изпасаната трева чак навътре в мочурището. Внимателно стъпваше по местата, обрасли с трева. В едно усамотено кътче откри прохода, по който срънда̀кът излизаше от мочурището. Провирайки се през клека, той намери единия от рогата, които срънда̀кът беше хвърлил през ноември. Дълго го разглежда. Не предполагаше, че има толкова здрави рога. Занесе рога у дома и го прибра на дъното на скрина. С тайната, че отново знае нещо за срънда̀ка, Габер ходеше като замаян. Вече не стъпваше и в кръчмата, а за срънда̀ка не проронваше нито дума. В топлите летни вечери и през студените мъгливи утрини Габер скиташе из гората около мочурището. Няколко пъти той зърна срънда̀ка, но не успя да стреля. От безсънните нощи и от непрестанното причакване отслабна и посърна. Срънда̀кът идваше след свечеряване, а сутрин, още преди слънцето да е погълнало мъглата, незабелязано и безшумно изчезваше ту през един, ту през друг проход. Понякога Габер го причакваше твърде близо, друг път — доста далеч. Известно време срънда̀кът изобщо не се появи. Сякаш усещаше, че не всичко е наред. Нощният вятър обикновено духаше откъм планината в посока към мочурището, така че животното явно го беше подушило. За това се сети и хитрият Габер. Макар че беше издръжлив, преследването така го умори, че реши за малко да почине. Твърдо вярваше, че никой друг не знае за срънда̀ка.

Когато в планината падна първият сняг, горските скатове в подножието пламнаха в есенно злато. Габер отново тръгна по старите пътеки. Огледа проходите в клековите храсти и до едно подозрително огънато дръвче попадна на капан. Преди да се опомни, дръвчето рязко се изпъна. Нещо го стисна за крака. Главата му се залюля и той, побеснял, заруга. Напразно крещеше и се въртеше насам-натам, размахваше и кършеше ръце. Телта държеше здраво и все по-силно се впиваше в месото. Ужасѐн, той си представи, че няма да се измъкне от капана. Кръвта забушува в главата му. Опита да се заклати като махало

на часовник и най-после успя да се залови за едно дърво, което го повдигна. Доста се измъчи, докато се освободи, удряйки глава в клоните.

После при мисълта, че някой негодник знае за неговия сръндак и души следите му, го обзе силна завист. Прехвърли в паметта си лицата на всички пастири, дървари и каруцари, чийто път би могъл да минава около мочурището. Спря се на алчните очи на тъпоносия и малко глупав пастир Тонца, за когото му бяха разправяли, че обича капаните. А и колибата му беше тук наблизо до мочурището.

Предпазливо обиколи останалите проходи и откри още няколко огънати ствола. Грабна един капан и се запъти право при Тонца. Когато стигна планината, вече беше тъмно. Кравите преживяха зад оградата и над стряхата кълбеше дим.

Габер мина като котка по стълбичките и спря на вратата на мрачната стая. Тонца тъкмо раздухваше огъня и туряше да ври мляко. Щом забеляза ловеца, така се изплаши, че изтърва паницата с мляко на земята.

— Господи! — изплю той през редките си, гнили зъби.

Габер пъхна капана под носа му:

— Гледай, проклетнико, без малко да пукна в тия твои щуротии, злодей такъв! Месо ти се приискало?

— Аз не съм слагал капан — запелтечи Тонца, като отстъпваше, треперейки, назад.

— Лъжеш! — извика Габер. — Ще те убия на място! — и заплашително свали пушката от рамото си и го обсипа с всички ругатни, които помнеше още от младостта си.

Чак след като Тонца си призна всичко, Габер се поуспокои и подробно го заразпитва какво знае, за кой сръндак е поставил капана. Задаваше му въпросите ловко и щом се убеди, че на Тонца му е трябвало само месо, съвсем му олекна. Изведнъж настроението му се подобри. Тонца донесе бутилка ракия и започна да утешава Габер, да се извинява и да се кълне, че това е първият и последният капан, който някога е слагал, и то по съвет на приморските дървари. Преди Габер да си тръгне, пастирът се хвърли на колене пред него и замоли да не казва на горските пазачи.

Габер излезе в сивата нощ, без да обещае нещо на Тонца. Клатеше се, като размахваше фенерчето към ловната колиба, и твърдо

вярваше, че пак ще се срещне със своя срърндак.

Вихрушка докара есента в Триглавските планини. Северният и южният вятър се срещаха в скалистите прегради на подножието. Огромни, воднисти сиви облаци се влачеха по огненочервения небосклон. Нестихващият северен вятър забушува в горите и тънките стволове на високите ели застенаха. Той кършеше върхове, чупеше цели дървета, изтръгваше ели из корен. А духнеше ли южният вятър, отново донасяше своите оловни облаци и върху земята се изливаха обилни дъждове. Блатото, чиято хладна повърхност през сухите летни дни доста беше спаднала, насъбра води от потоците.

Габер лежеше в ловната колиба, слушаше гръмотевиците и песента на вятъра. Гледаше през прозореца как опадалите листа лудешки танцуват. Мислеше си за срърндака и замечтано чакаше времето да се укроти и в зелените гъсталаци да светне слънцето. Кучето кротко лежеше до него, гледаше с разбиране своя господар, когато споделяше мечтите си, и ласкателно въртеше опашка.

Хубавото време отново измъкна Габер на мочурището. Сега беше измислил нова измама. В края на блатото, близо до главния проход на срърндака, той си избра разклонена, доста висока ела. Направи в короната й удобно място за сядане, от което великолепно можеше да наблюдава обширното блато.

Толкова се радваше на новото си високо чакало, че рано следобед вече седеше свит между клонките като хищна птица, неуморно чакаща плячката си. Така прекара няколко дни на елата, без да стреля нито веднъж. Няколко пъти мярна срърндака с далекогледа и с разтуптяно сърце гледаше как животното пасе отпреде му, и всеки път оставаше разочарован, щом после изчезнеше в гъсталака. Срърндакът вече сменяше козината си и в този сив цвят изглеждаше още по-мощен.

Когато скоро след настъпването на нощта ловецът слезе от дървото, той долови пляскане на птичи крила и тихи стонове. Бекасите се готвеха за прелет на юг. Разбра, че още дълго време срърндакът нямаше да се покаже.

Една сутрин, още преди да избледнее нощта, Габер се свиваше в короната на високата ела. Мочурището бе потънало в бяла като памук мъгла и ловецът предчувстваше хубав, слънчев ден. Трепереше от студ, зъбите му тракаха и за втори път се подкрепи с ракия. Развиделяваше се. Някъде далеч в елховата гора на равни интервали се обаждаше

горска сова, после за малко престана и отново забуха. От близкия гъсталак се чу сребърният, звънък глас на яребица.

Изведнъж нещо изпращя. От клека се подаде сръндакът. Спря се до мочурището, загърнато в рядка, млечна мъгла. Няколко пъти изпъна едрата си глава срещу ранния полъх и след като чувствителният му нос не надуши нищо, спокойно започна да пасе.

Габер седеше като на тръни. Толкова се беше вдървил, че едва помръдна. Бавно провря стоманената цев между клоните и опря студения приклад до лицето си. „Прекрасен е!“ — помисли той. Следейки на мушка красивото животно, почувства блажено доволство. Обзе го нетърпение като на кръвожаден вълк преди скок. „Ако и сега не улуча, друг път няма да ми падне! Прицеля ли се лошо, ще го спипа някой друг.“ Завистта заклокочи в сърцето му, тъмна, тайнствена, злонамерена и силна. Габер имаше избухлив характер, бързо се ядосваше и трудно се владееше. Ръката му, нервно стиснала стоманата, не можеше да се успокои. Мушката се плъзна по сивата козина и опасно спря на мястото близо зад лопатката. С оръжейния трясък, пронизал горската тишина, се строполи и сръндакът. Внезапно, напрягайки всички сили, той се надигна от земята и с бавни, болезнени крачки запристъпя към средата на мочурището. На ловеца му се зави свят. Стоеше объркан, тревожен и разтреперан. Рядката мъгла вече скриваше животното, той отново стреля два пъти, но не улучи. После като трескав, като ловка катерица се спусна по клоните на елата. Втурна се през клековия пущинак. Чак когато размекнатата почва зажвака под краката му и той се заклатушка из тинята, намали крачки. Да го гони ли като луд по петите му?! Колебаеше се с мъка в сърцето. Сети се за кучето, което можеше да пусне. Помисли още миг и си каза: „Габер, не бъди страхливец и не оставяй трофея в блатото. Ти улучи сръндака. Щом мочурището удържа него, ще удържи и тебе“.

С пушка в ръката, той крачеше предпазливо по тревистите места и навлизаше навътре. Воднистата почва под краката му беше податлива, опасна, огъваше се. На мястото, където го бе уцелил, имаше късче от разкъсан дроб, земята бе разровена и ясночервената кръв, обагрила дирята на сръндака, водеше нататък, към средата на замъгленото блато.

Сляпа смелост неудържимо дърпаше Габер по тази следа все по-навътре и по-навътре към покритата с мъгла вода, пълна със скрити

тайни и опасности. Надяваше се, че ако почвата не пропадне под краката му, ще успее да стигне срърндака. Вече по-смело се люшкаше и се клатеше по-нататък, като от време на време затъваше. Забеляза го, легнал върху голата земя, едва на изстрел пред себе си. Животното го подуши и повдигна глава. В тъмните, дълбоки, помътнели очи проблясваше гаснещ живот. Ловецът улови този блясък и някакъв хлад близна сърцето му, тръпки го полазиха и усети болка в главата, някъде зад очите. Вдигна оръжието, за да го доубие и облекчи мъките му, но преди да натисне спусъка, главата на срърндака тежко се строполи на земята.

Ловецът дори не беше забелязал, че водата е стигнала до глезените му и че с всяка крачка затъва все по-дълбоко. Помагаше си, като се хващаше за стръковете трева. Мочурището ставаше опасно, водата хладно пробляскваше, виждаше се все по-малко трева, мъхът ставаше все по-нисък и рядък.

А Габер искаше да стигне срърндака. С усилие измъкваше крака от тинята. Оставаше още малко. В един миг го обзе ужас. Стоеше сам в мъглата, навътре в мочурището. От далечната гора все още долиташе, но вече много тихо нежният, звънлив глас на яребица като песен от света, на който не принадлежи нищо от мочурището. „Върни се върни се!“ — предупреждаваше го някакъв вътрешен глас. А до срърндака оставаха само още няколко крачки. „Не мога! Трябва да стигна! Трябва! Трябва! Трябва!“ — повтаряше си той. „Не бъди глупав и страхлив, още две крачки и ще го влачиш за рогата обратно по твърдата земя. Ти го уби, Габер, ти, който дълги години владееш над живота и смъртта в тези гори.“

Почти докоснал вече с ръка прелестната, украсена с рога глава, ловецът отново затъна. Отначало хлътна до коленете, помъчи се да се измъкне или да клекне, но почвата под него започна да се разтваря. От гърлото му се изтръгна отчаян вик:

— Помощ! Помощ! Помощ!

Затъваше все по-дълбоко. Скоро потъна чак до гърдите. Мочурището започна да го поглъща. Колкото повече размахваше ръце, толкова по-здраво се затваряха невидимите, студени, лепкави клещи и го влачеха надолу към дъното. Обхвана го безнадеждност. Чувстваше, че полудява. С разтворени ръце се устреми напред към срърндака, но пръстите му само докоснаха окичената глава, плъзнаха се по муцуната

и окървавения нос. Напразно се мяташе яростно, затъна до гуша, а земята под него изчезна.

Вятърът разгони мъглата. През очистеното ъгълче на небосвода слънцето хвърли няколко снопа ослепителна светлина.

Прегракнал, Габер все още крещеше за помощ и пляскаше с ръце по жвакащата вода, която извираше от тайнствените жили на земята. После само хъркаше. Калната вода задуши гърлото му и заля очите. Изхърка още няколко пъти, сетне ръцете му, сгърчени като нокти на хищна птица, се изгубиха под зеления мъх. Покри го вода, която миг след това се запени от малки, бели мехурчета.

Слънцето погълна бялата, рядка мъгла, разстилаща се над мочурището. Умиращият мъх засвети като злато. Безкрайната тишина на ранната утрин се разливаше през тъмнозелените гори чак до белите, заснежени планини.

ЯНКО ПЕРАТ
СИВИЯТ ГОСПОДАР

Лунният блясък на нощта чезнеше, но денят още спотайваше багрите си. През тази млечна сивота, която не беше нито ден, нито нощ, много бавно, с крачки на опитни алпинисти, двамата се изкачваха нагоре към скалите, които само преди миг се отърсиха от мекото обятие на нощта и като мрачни великани пробиха висините, образувайки остри силуети върху мътната белезникавост на чистото небе. Свежият утринен въздух, който като че ли се стичаше от околните върхове, накара Яна да затрепери. Студът се промъкваше под дрехите и стигаше чак до костите.

— Студено е, а?

— Да, Франце, цялата треперя, но бързо ще се стопля, за мен ти не се страхувай!

— Изглежда, трябва да побързаме. Ще можеш ли да вървиш по-бързо?

— Защо, Франце, нали преди малко каза, че имаме достатъчно време! Знаеш, че въздухът е много остър. Трябва да дишам с отворена уста, а пък не съм свикнала.

Всъщност Яна никак не беше доволна, почти съжаляваше, че реши да участва в това изкачване. Може би причина за лошото й настроение бе така ранната утрин, може би мисълта за петте години, прекарани в долината, нощта, изминала в бдение или пък всичко заедно.

— Само да излезем горе, под ония голи скали, и малко ще си отдъхнем.

— За мен не се бой, Франце, ще вървя — отвърна му с тих глас, както обикновено. Не искаше той да разбере, че й е криво и че е крайно измъчена от нощта в колибата, където не успя да мигне.

Изминалата нощ я изтощи до крайност. Неприятностите идваха една след друга. Колибата, в която надвечер се приютиха, беше изоставена от няколко седмици и цялата беше просмукана от есенна влага. Щом запалиха огън, влагата се обърна на пàра, която

притискаше дима към земята и всичко вътре се покри със сажди. Клепките на Яна пареха и боляха, докато помещението не се изсуши и димът започна свободно да излиза през отвора на стряхата.

Дълбоко в сърцето си повече се ядосваше на себе си, отколкото на Франце. Той непрекъснато се грижеше за нея. Сам приготви чая и извади храната, определена за вечеря. После донесе отнякъде наръч сено и й направи постеля близо до огъня. Самият той се задоволи с дълга, но тясна дъска, която също премести до огъня. Най-много от всичко я измъчи усилието да възпре яда си и старанието да изглежда весела, макар че сълзи напираха да рукнат от очите й.

Боеше се, че няма да издържи дълго, че ще покаже своето душевно раздвоение. Затова веднага след вечеря си легна. Метна якето върху главата си, стисна го здраво, натрупа сено под главата си, за да стане по-високо, и се престори, че вече спи. Всяко нейно движение бе като на опитен алпинист, свикнал да нощува където и да е. Франце я гледаше с тих възторг, но нищо не каза. И тя мълчеше. Съзнаваше, че това са остатъци от минали спомени и от това, което някога умееше. Скоро усети под себе си земята, чиято твърдост не можеха да смекчат няколко наръча сено, донесени от Франце. Почти веднага започнаха да я болят костите, но не искаше да се покаже разглезена и задиша така дълбоко, като че ли отдавна беше заспала. Тъй като очите й бяха затворени, тя усети как Франце покри гърба й със своето яке. Сетне чу да слага нови цепеници в огъня и да се намества върху дъската. Дълго слуша пращенето на огъня, после до слуха й достигна равномерно и силно дишане. Франце спеше дълбок, здрав сън.

„Вече няма защо да се преструвам“ — помисли си с облекчение, обърна се на гръб и загледа опушения таван, осветен от трепкащата светлина на огъня.

Защо всъщност е тук? Защо не си лежи в къщи, в мекото легло, покрито с чисти, приятно миришещи завивки?

Дойде тук да търси отговор на въпроса, който вече толкова време я измъчваше и тровеше живота й. Какъв е този чар, който с такава непреодолима сила привлича Франце на лов в планината и й го отнема винаги когато тя най-силно желае той да остане вкъщи, при нея?

Колко пъти напразно се е мъчила да го спре и ако някога все пак е успявала да го задържи у дома, той през цялото време е оставал

замислен и тъжен. Затова винаги е съжалявала, че не го е оставила да върви там, където го влече сърцето му.

Яна обичаше Франце. Искаше той да принадлежи само на нея, затова се стараеше да изпълва живота му колкото може повече и наистина успяваше. Единствено от пушката и от лова в планината не успя да го откъсне. От началото се дразнеше. Това чувство завладя сърцето й бавно, докато се превърна в ненавист, в някаква странна, пареща ревност към лова и планината, сякаш ставаше дума за човешки създания, които искаха да й отнемат мъжа. В душата си носеше една чувствителна, болезнена рана. Винаги бе желала да бъде всичко за него и остана дълбоко разочарована, когато не успя. Усещаше инстинктивна ненавист към всичко, което така привличаше и задържаше мъжа й. Беше много чувствителна и си въобразяваше, че той търси утеха за душата си в планината, а не в нея.

С такова настроение тя често мислеше какво да направи, за да го привлече още повече към себе си и да го откъсне от непреодолимата сила, теглеща го все на лов към планината, докато веднъж не й хрумна, че тя самата трябва да види и опознае своята „съперница“, която съблазняваше мъжа й и е по-силна от нея.

Не беше нужно да убеждава дълго Франце. Той без колебание й обеща, че следващия път ще я вземе със себе си, и ето че сега лежи на твърдата земя в колибата, гледа играта на сенките, образувани от трепкащите пламъци на огъня, и опъва разглобените си крайници.

Огънят догаряше, а тя не можеше да заспи. Таванът започна да приема фантастични форми в светлината на огъня, който изведнъж се разгоря с ярки пламъци, но много бързо изгасна и пепел покри нажежените въглени. През пукнатината в стряхата засвети луната и с нежната си, хладна светлина любопитно заопипва сивотата в колибата. Яна лежеше и с широко отворени очи гледаше лунния лъч. В нея оживяваха спомените и от тъмнината прииждаха мисли…

С облекчение стана, когато Франце се събуди два часа преди изгрев-слънце и каза, че трябва да тръгват. Бързо се стегнаха, излязоха от колибата и поеха към върха.

Пътеката водеше рязко нагоре по стръмния, обрасъл склон в посока към варовиковите кули, които, съвсем тъмни, стърчаха пред височината, покрита с пелена от сняг, натрупан преди няколко дни. Клековите храсти от скалите като че ли висяха в синкавия здрач.

Двамата стигнаха скалите точно в мига, когато иззад Червената канара се разляха ранните пурпурни зори. Всяка секунда щеше да се покаже и слънцето. Върхът Кърна вече беше видял изгрева, защото целият бе облян в пурпурен блясък. Снежните кристали мътно блестяха и очакваха лъчите на утринното слънце да ги изпълни с перли.

— Тук ще си отдъхнем, но само за малко. Заедно със слънцето излизат на паша и дивите кози! — рече Франце и свали раницата си. Постла якето си върху заснежената височинка, за да седне Яна.

— Там горе, виждаш ли, по онази тераса ще излезем при скалата, която не е толкова опасна, и ще стигнем чак до Лужница. Там ще видим диви кози.

— Зная! Тази пътека ми е позната още преди да стана жена на високопланински ловец — продума язвително тя, но Франце не я чу, защото беше отправил поглед към скалата Масонк и с бинокъла си внимателно разглеждаше планинските тераси.

„Дори не ме чува“ — помисли си обидено тя, защото той нито й отговори, нито пък показа, че я е чул. „По всичко личи, че всяка стара коза му е легнала на сърцето повече от мен“ — ядосваше се тя. Сигурно затова остана сляпа и безчувствена към красотата дори и тогава, когато меко я погалиха слънчевите лъчи, току-що пробили чистия, утринен въздух над Червената канара.

Очите на Яна се вглеждаха навътре в душата й и пред тях се мярна нещо от миналото…

Спомни си как срещна Франце в планината, дадоха й го точно тези планини, които сега идваха да й го отнемат, както сама си представяше.

Кой знае дали някога щеше да се срещне с него, ако един ден заедно с приятелката си Ида не беше се заблудила в клековия лабиринт, покрил склона под Миговец. Тогава искаха да съкратят пътя към дома, защото слънцето клонеше на запад. Едва слезли от върха, те се спуснаха надолу по склона с надеждата, че ще излязат направо на пътя. Но стръмнината, отначало все още търпима, изведнъж започна рязко да води към клековите гъсталаци на около един изстрел разстояние по-надолу.

— Смело, Ида! Щом стигнем клека, ще е по-леко, ще видиш — утешаваше Яна приятелката си, която започваше вече да плаче. Надеждата й обаче не се оправда. В клековите гъсталаци беше

наистина по-малко опасно, но затова пък по-неприятно. Скоро краката им бяха изподрани чак над коленете. А гъсталакът ставаше все по-непроходим, храстите — все по-гъсти и високи, та чак скриваха околността пред очите им. Тревогата на двете момичета се усилваше. Слънцето бе вече докоснало Липник и бавно залязваше зад скалата. Ида, по-неопитна, започна да плаче. Яна се мъчеше да я утеши, но скоро и тя се разплака. И в този миг, сякаш изникнал от земята, пред тях се появи ловец, млад и засмян.

— Защо плачете, момичета? Да не сте се заблудили?

— Ах, искахме да съкратим пътя и сега не можем да се оправим в този лабиринт. Моля ви, помогнете ни! — помоли го Яна развълнувана, докато Ида в същия миг заплака на глас, сигурно защото почувства облекчение — най-сетне видя човек и сега можеше да даде воля на насъбралия се страх.

— Да не сте ранена? — попита загрижено ловецът, щом чу разплаканата Ида. Но тя не можеше да му отговори поради голямата буца, заседнала в гърлото й. Кимаше отрицателно с глава и се мъчеше да се усмихне през сълзи.

— Не! Само целите сме издрани — отговори Яна.

— Тогава хайде след мен! — подкани ги ловецът, като повече на себе си промърмори: — И без друго със Стария днес нищо няма да стане!

После много бързо ги изведе на пътечката. Изпрати ги до подножието и по продължение на бучащата Толминка чак до Толмин. Ловецът беше Франце. Още от пръв поглед й се стори самоуверен, решителен и толкова хубав! Още тогава между нея и Франце се създаде невидима връзка, която по-късно ги събра завинаги.

„Нашето щастие би било наистина пълно“ — мислеше си Яна, — „ако го нямаше този «Стария», когото пропъдихме през онзи летен следобед“. Духът на „Стария“ винаги ги беше разделял. Появяваше се в различни образи: понякога като стар глухар, друг път като стар глиган, трети път като стар козел. Отначало Яна не го забелязваше. Присъствието на „Стария“ започна да усеща по-късно, след сватбата. Отначало не му отдаваше особено значение, защото бе щастлива, защото бе силно влюбена във Франце и доволна от всяко внимание, което той й оказваше. Повече не можеше и да желае, макар още тогава да я болеше, когато той отиваше на лов. Тази болка с годините

нарастваше у нея, а едновременно с това растеше и страхът, че за него тя ще става все по-малко привлекателна — страхът от старостта я плашеше тайно.

Вятърът промени посоката си. Зафуча откъм долината и зашиба към върха. От долината под тях се вдигна мъгла, изпълни котловината и запълзя нагоре.

— Гледай как се изкачва мъглата! Страхувам се, че времето ще се влоши. Дано вятърът задържи мъглата поне още два часа там, долу! Иначе ще излезе, че напразно се блъскахме, а дивите кози няма и да видим! — каза Франце.

Вятърът започна отново да фучи и спря пълзенето на мъглата.

— Знаеш ли, вече си починах, да побързаме нагоре! Мъглата може и да не ни настигне толкова бързо — каза Яна.

— Права си. Хайде!

Франце напълни пушката си и прикрепи към нея оптическия мерник. После каза на Яна:

— Отсега нататък трябва да мълчим. Внимавай да не се подхлъзнеш!

Пътят беше наистина неприятен. Снегът бе една педя, затова краката им леко се пързаляха по него. „Но какво ли го интересува него дори и да се подхлъзна! Стига само да не извикам, като падам, за да не подплаша козите му.“ Такива мисли се въртяха зад навъсеното чело на Яна. После съжали, защото Франце внимателно й подаде ръка и й помогна да мине през стръмната тераса.

„Може би съм несправедлива. Към мен е винаги толкова грижовен“ — мислеше си тя. „В края на краищата той и преди ходеше на лов и тогава не му натяквах. А след това ме обичаше още по-силно. Ох, ако нямах чувството, че не съм му най-скъпата! Защо не мога да го задържа, да остане при мен? Защо се държи така особено, щом му разваля плановете и не може да тръгне след «Стария»? Нима планините за него са по-красиви, по-привлекателни от мен?“

Предизвикателно насочи погледа си към планинския масив Шкофичи. Той се издигаше във висините като символ на дивата мощ и прелестната хубост — целият озарен от слънцето, което хвърляше бляскави, златни цветове върху скалите, покрити с лед. Още по-високо над него грееше в бяла ослепителна светлина връх Кърна. Яна притвори очи. Погледът й прелетя около огромните балвани,

откъснали се от варовиковите кули, по заснежения скат надолу към тъмнозеленото подножие, обрасло с клекови храсти чак до гората, която пламтеше, гореше в буйната пъстрота на есента и се потапяше в мъгла, пенлива като диво, разбушувано море, преляло извън котловината.

Изведнъж се почувства някак мъничка, незначителна. За първи път сърцето й се затвори с такава покорност. Не беше безчувствена към красотата на природата и тази красота сега я изпълни с възторг.

По небето се запроточиха неизвестно откъде стада от бели облаци и закриха слънцето. Франце със страх гледаше към небосклона и към развихрената под него мъгла. Тихо се изкачваха към скалистото възвишение. Стъпките им на няколко пъти се кръстосваха със следите на диви кози, но Франце не им обръщаше особено внимание, защото бяха отпреди ден, два, а може би и повече. Изведнъж той се спря и започна внимателно да разглежда една следа. Необикновено голяма и широка диря водеше от върха и извиваше към прохода между канарите, накъдето се отправиха и те двамата.

— Това е той! Днес е минал оттук. Може и преди четвърт час — мърмореше Франце.

— Кой е този той? — попита тя, също шепнешком.

Франце гледаше следата и без да се обърне към нея, разгорещено шепнеше:

— Това е старият див козел, който вече няколко години броди по непроходимите места и отсечки от Липник около Червената канара и от време на време, много рядко, преминава чак до Масонк. Предпазлив е като дявол. Някой, като че ли беше Якоб, го нарече Сивия господар и това име се залепи за него. Днес е излязъл от непристъпното си царство. Това значи, че още не е толкова стар, че любовта е съблазнила и него или пък е предчувствал, че времето ще се развали.

Известно време Франце гледаше Яна и тя забеляза как в очите му свети странен огън.

— Стигнал е Лужница. Не може да е далеч. Ако бъдем предпазливи, скоро ще го видим.

При нейното настроение възторгът му й причиняваше болка. Само преди няколко мига дълбоко в себе си разбра, че не може да бъде всичко за него и това откритие сега се превърна в страх. Какво ще стане, ако е така? Ако съм му само в тежест? Характерът й беше такъв,

че обичаше да преувеличава. Очите й за миг се замрежиха от сълзи. Бързо ги изтри с ръка, за да вижда добре пред себе си, тъй като теренът ставаше все по-стръмен.

„Не бива да му преча, за да не го лиша от удоволствието му“ — помисли тя и тихо, неуморно продължи да крачи след него.

Изкачиха се на скалистото възвишение, където точно срещу тях стърчаха двата великана: Пелиновец и Масонк. Единият на изток, другият на запад. Помежду им зееше див и запустял проход; от пропастта наоколо вееше хлад.

Високо, почти под върха Пелиновец, те стъпиха на скалата, по която водеше на север тясно изсечена пътека. По-нататък теренът се разширяваше, наподобявайки голям природен амфитеатър, затворен на изток от Червената канара и Чърнелските върхове, а на север — от варовиковите кули Шкофичи. Между тях и Масонк на юг имаше проход през една тясна тераса в посока към Големите пясъци.

— Гледай, трябва да стигнем при оня скален зъб, който скрива изгледа към Лужница. Стъпвай внимателно, за да не си навехнеш крака — зашепна Франце и веднага, без колебание, тръгна по скалата.

Пътеката наистина беше много стръмна, но не много опасна. През лятото по нея минаваха животни, пастири и алпинисти. Сега цялата беше покрита с лед. Това не пречеше на Франце да крачи бавно и сигурно по опасните скали.

У Яна не беше останало нищо от предишното упорство. Щом се заизкачва нагоре по скалата, от тъмните долини наоколо в лицето й задуха хлад. Дълбочината привлече погледа й и внезапно в нейната глава изплува лудата мисъл да се остави в студените обятия на пропастта и да сложи край на всичко… Франце ще бъде свободен. След нея ще остане само споменът, може би сладкият спомен за малката упорита Яна. Очите й отново се наляха със сълзи, а дълбочината я мамеше…

— Не, не! — отривисто стисна ръката на Франце, която обезпокоено се протегна към нея. Той точно тогава се обърна да види как стъпва след него и забеляза, че в очите й свети безумен пламък.

— Страх ли те е, Янка? Да се връщаме ли?

— Ах, не! Само малко се уплаших. Вече не е толкова страшно, остават още няколко крачки. Хвани ме за ръката, докато преминем, — отговори тя и чак сега усети колко топли бяха ръцете му. „Той винаги

има топли ръце“ — мина през главата й заедно с приятното чувство за сигурност.

Пропастта с двете студени крила остана зад тях. Отново бяха в безопасност. Само при мисълта за страшното изкушение изведнъж й стана така студено, че се затресе с цялото си тяло.

— Студено ли ти е? — попита я той шепнешком.

— Не, само над пропастта не ми беше добре, но ми мина. Не съм свикнала на това — отвърна тихо и се опря на Франце. Погледна го и добродушното му, усмихнато лице изпълни сърцето й с тихо доволство. Сякаш слънце я стопли — не това истинското, което им се изпречи на път за скалата Пелиновец, но някакво друго слънце, чието име не знаеше.

— Внимавай да не откъртиш и срутиш някой камък! — напомни той и предпазливо тръгна близо до скалата под защитата на скалистия зъб, щръкнал от нея. Направи още няколко крачки и стигна до него. Внимателно загледа пред себе си и почти веднага се сгуши. Махна с ръка на Яна да се приближи. Тя дойде, приседна до лявата му ръка и отправи поглед нататък. Под пурпурната глава на Червената канара върху снежния килим, който покриваше долинката, забелязаха стадо диви кози. Вятърът беше навеял сняг от върховете и канарите, разположени наоколо.

— Не виждам там Стария. Кой знае къде се е запилял този дявол — съвсем тихичко продума Франце и й подаде бинокъла, а той с оптическия мерник загледа стадото и околността с надежда, че някъде ще се мерне негово височество Сивия господар.

Яна доближи бинокъла до очите си и в стъклото формата на животните, преди така мъглива, сега се измени в строго очертани силуети на кози, като че ли облечени в черни, сватбени одежди. Започна да брои: една, две, три, пет, десет, петнадесет, седемнадесет. Някои от козите бяха на заснежената поляна, други — малко по-високо на склона, където кротко пасяха.

За първи път в живота си наблюдаваше отблизо тези животни. Преди беше виждала няколко пъти диви кози, но от голямо разстояние, и то като тичат. Сега ги наблюдаваше в тяхната естествена среда, несмущавани от никого. Забеляза, че на снежния килим се бяха събрали предимно млади козли и няколко водещи кози, които сякаш гледаха играта на буйните млади козлета. Те се търкаляха през глава и

се пързаляха по късите снежни пътечки, като най-напред сядаха на опашките си. Това пързаляне явно много им харесваше, защото много пъти се връщаха горе и отново се спускаха. Тук-там подскачаха палаво и правеха разни номера. Това така забавляваше Яна, че не сваляше бинокъла от очите си.

Изведнъж Яна забеляза как стадото се смути. В средата тичаше силен и охранен козел. Той се насочи към стройната коза, която наглеждаше малките. По-старите, тригодишни и четиригодишни кози, изплашено се разбягаха на всички страни, но само след няколко скока спряха и се обърнаха. Козленцата приближиха още повече майка си. Козата, към която се беше насочил черният козел, очевидно не беше още много разпалена, защото се отдалечи с дълги скокове.

— Както виждаш, сватбуването им едва започва. Най-късно след седмица козата няма да бяга така от козела. Гледай, той пак крои нещо!

Козелът този път не се втурна, остана на мястото си и предизвикателно загледа наоколо с гордо вирната глава. Забеляза друг козел, който внезапно се беше появил на склона и от малкото възвишение също гледаше към козата. Беше изключително едър и развит. Неговите рога се извиваха високо над ушите. Само цветът на изтъркания му кожух беше малко по-сив.

— Това е той! Той е, Сивия господар — прошепна Франце.

Козелът, който се отдели от стадото, затича в посока към Стария и спря чак след възвишението на склона. В същия миг сивият козел се втурна така диво надолу, че снегът подире му се вдигна на облак, обърна се към черния козел и спря на няколко скока пред него. Щом видя, че противникът все още стои, той наведе глава и се хвърли напред. Нападнатият обърна рогата си и едва беше отблъснал първия удар, когато сивият козел отново го атакува. Този път той отскочи само встрани и се спусна в бяг. Нападателят препусна след него по склона. После побягна през стадото кози и затича към скалата, където стояха Яна и Франце. Двата козела профучаха като вятър едва на десет метра от тях към края на пропастта и изчезнаха в грохота от камъни, търкалящи се подире им. Стадото отново започна да пасе спокойно, сякаш нищо не беше се случило, и малките отново се запързаляха надолу по снега.

— Колко е красиво! — прошепна учудено Яна, усмихна се и погледна Франце.

— Видя ли го! Започват вече да се разгорещяват. Скоро ще има уговорки, за да стане и сватбата. Видя ли само какъв козел!

Изведнъж нещо изфуча край лицата им. Двамата едновременно погледнаха към козела. Стадото се изплаши и като по заповед всички животни се обърнаха към козела.

— До носа ни стигнаха — измърмори Франце.

Стадото така лудо хукна през седловината, че камъните с грохот полетяха надолу по скалата, спирайки чак при заснежената пропаст.

Отново задуха вятър и скалистата местност потъна зад мъглива завеса, която премина през прохода, загърна го, а после покри върховете над него така, че останаха видими само фантастичните очертания на гребени и скали, докато и те най-сетне потънаха в синята мъгла.

— Аха! Южният вятър изтласка мъглата нагоре. Ще изчакаме няколко минути, може студеният въздух да я притисне по-ниско в долината.

Яна и Франце се приютиха под скалата и им се струваше, че през тази млечна сивота прииждат нагоре нови и нови пластове мъгла. Около скалите вятърът започна още по-бясно да вие, свири и бучи. Планината посегна към своето страшно оръжие — неочакваната промяна на времето — и по якетата им съвсем безшумно полепнаха първите снежинки.

Мъглата не отстъпваше. Над тях и навсякъде около тях беснееше виелицата. Вятърът гонеше пред себе си снежинките, които се въртяха в буен танц, блъскаха се в края на скалите и сякаш с различни гласове звучаха в една мелодия.

Яна се притисна към него.

Да му каже ли какво преживя днес сърцето й? Не, по-добре е да мълчи. Не бива той да разбере, че се е съмнявала в него, че е дошла тук, за да го откъсне от очарованието, което сама не познаваше. Сега вече се убеди, че това не е възможно, защото иначе би изчезнал и самият Франце. Това ще остане нейна тайна, която ще носи в сърцето си, за да й бъде утеха винаги когато той откликне на зова на дивите планини, а тя ще трябва да го чака да се върне отново при нея. Всичко това проблесна за миг в главата й.

Времето летеше незабелязано. Нямаше и половин час, откакто стояха под скалата, и вятърът започна да утихва. Снежинките вече не

се въртяха пред тях в мъглива завеса, а започнаха чуден танц като същински бели пеперуди.

— Времето все пак ни помага. Виждаш ли, виелицата отмина. Сега ще гледаме да се върнем поне в долината, макар да ме е страх, че с лова вече приключихме!

— Ще вали ли още сняг?

— Не зная. Ако вятърът беше прогонил мъглата, веднага щях да ти кажа, но сега не виждам нищо. Но поне според вятъра изглежда, че мъглата ще изчезне.

От долината задуха по-силно и по тях отново изплуваха контурите на скалите. Мъглата се вдигна по-високо. Гъста и мръсна, тя обвиваше всички върхове наоколо и не можеше да се разбере мъгла ли е или тежък облак, от който се сипеха снежинки.

— Веднага трябва да тръгнем към долината. С дивите кози днес нямаме късмет — рече Франце, измъкна се от скривалището и се огледа наоколо.

Белият килим на пресния сняг не беше още достатъчно дебел, за да покрие напълно набразденото местност наоколо. Върху тази снежна белота ярко контрастираха черните храсти на клека и сивите камъни. Франце се огледа и изведнъж му се стори, че клековият храст помръдва. Вгледа се внимателно и разбра, че това не е храст, а козел.

— Дай ми бинокъла, бързо!

Яна му подаде бинокъла, но козелът, изглежда, беше забелязал движенията им, защото силно извреща и с няколко скока се изгуби.

— Хей, да му се не види! Не ни върви! А беше точно Сивия!

Все още гледаше след него. Надяваше се, че ще се върне, ако не ги е подушил. И наистина, скоро го мярна отново — той се появи доста по-високо на скалата и с вирната глава задуши на всички страни.

— Дай ми пушката! Ще му стрелям в движение. Ако се приведа, ще ме прикрива балванът, който се издига ей там.

Яна му подаде пушката, а той й върна бинокъла. След това загледа мъжа си, който не откъсваше поглед от козела. Франце не гледаше къде стъпва, но с еднакви, много точни и тихи крачки тичаше напред. „Като козел“, мина й през главата, сякаш самият той се беше превърнал в неразделна част на планинския свят свързан с него, както всички диви създания, обитаващи тези висини. Отново я завладя същото сложно чувство, родило се тази сутрин в душата й — смесица

от тихо покорство пред откритието, че тя е само частица от вселената, че сега е намерила себе си по пътя към това, от което преливаше сърцето й.

Франце наближи вече балвана, опря се на него и се прицели, но явно му се стори далеч, защото сне оръжието. Яна гледаше към козела. Тъй като не чу изстрел, тя отново обърна глава към Франце. Видя го скрит зад скалата да съблича якето си и да го обръща наопаки, така че черната подплата да е от външната страна. Закачи якето на приклада и леко го повдигна над главата си.

„Какво прави там?“ — помисли Яна и загледа с още по-голям интерес. Франце отново вдигна черното яке малко над скалата и леко го размърда насам-натам. Козелът трепна, вперил поглед в скалата, зад която се криеше Франце, и внезапно направи няколко скока напред.

— Аха, Франце иска да го надхитри! — спомни си Яна, че за нещо подобно бе чела или чувала някъде.

Това, което ставаше пред очите й, погълна цялото й внимание и тя забрави всичко останало. За нея съществуваше само Франце, скрит зад скалата, и едрият козел на самия връх на скалата с навъсеното небе над тях. Видя Франце, прилепнал към скалата, да се прицелва в големия козел. Пак погледна козела. Той още стоеше горд и недоверчив.

В същия миг животното се залюля, подскочи и падна. Едновременно се чу изстрел, чието продължително ехо заглъхна в безкрая. Козелът се търкулна в подножието и повече не мръдна. След него плъзнаха една след друга малки снежни лавини, които се сипеха от скалата по склона, сякаш искаха да покрият своя мъртъв господар.

Яна се изправи и тръгна към Франце, който вече я чакаше. Той мълчаливо взе раницата от ръцете й и я метна на гърба си. Канеше се да тръгне към убитото животно. Яна стоеше, без да мръдне, и го гледаше с усмивка. Той пристъпи към нея, притисна я до себе си и докосна устните й.

Франце метна козела на раменете си. От тежките оловни облаци, надвиснали над самата земя, започнаха да падат безброй снежинки.

Тръгнаха към долината. Зад тях остана само дирята, едва забележима в това широко пространство, и пътеката, по която се сипеше снегът. Следата бързо ще се заличи, ще се изгуби под чистата

белота на снега. Ще остане само в двете сърца, ясна и неунищожима. Като спомен.

Издание:
Ловни разкази
ДИ „Земиздат“, София, 1979
Съставители: Атанас Георгиев, Власта Миклашова-Райска
Редактор: Радка Гоцева
Художник: Иржи Красл

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

http://chitanka.info

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.